

การศึกษาเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน
ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาในระดับแตกต่างกัน

นายสาริน ผดุงสวัสดิ์

ศูนย์วิทยพัทยาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

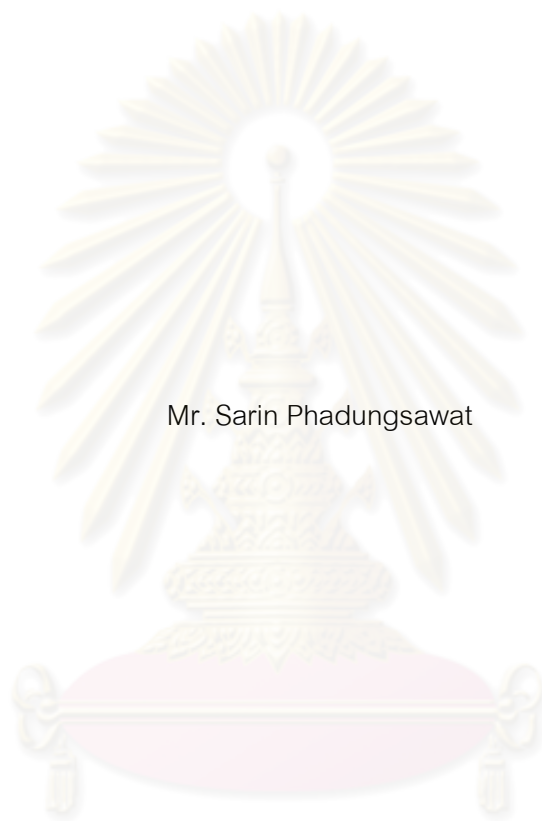
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2553

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A COMPARATIVE STUDY OF INTERNAL QUALITY ASSURANCE IMPLEMENTATION
OF GENERAL BUDDHIST SCRIPTURE SCHOOLS WITH DIFFERENT LEVELS OF
EDUCATIONAL MANAGEMENT QUALITY

Mr. Sarin Phadungsawat

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Education Program in Educational Measurement and Evaluation

Department of Education Research and Psychology

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2010

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การศึกษาเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพ
ภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
ที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาในระดับแตกต่างกัน

โดย

นายสาริน ผดุงสวัสดิ์

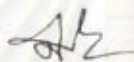
สาขาวิชา

การวัดและประเมินผลการศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลวรรณ ตังธนกันนัท

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

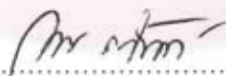

..... คณบดีคณะครุศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย กาญจนวาสี)

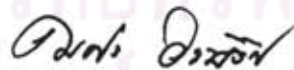
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริเดช สุชีวะ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลวรรณ ตังธนกันนัท)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ดร.คมศร วงษ์รักษา)

สาริน ผดุงสวัสดิ์ : การศึกษาเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของ
 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาในระดับแตกต่างกัน.
 (A COMPARATIVE STUDY OF INTERNAL QUALITY ASSURANCE IMPLEMENTATION
 OF GENERAL BUDDHIST SCRIPTURE SCHOOLS WITH DIFFERENT LEVELS OF
 EDUCATIONAL MANAGEMENT QUALITY) อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : ผศ.ดร.กมลวรรณ
 ตั้งธนานนท์, 208 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาและเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของ
 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาในระดับแตกต่างกัน (2) วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริม
 และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา และ
 (3) เสนอแนวทางในการพัฒนาระบบการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
 ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพแบบพหุกรณีศึกษาระหว่างโรงเรียน 3 แบบ คือ โรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับสูง กลาง
 และต่ำ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ การสนทนากลุ่ม และการ
 วิเคราะห์เอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา การจำแนกประเภทข้อมูล การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย และการ
 เปรียบเทียบข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่มีคุณภาพการ
 จัดการศึกษาระดับสูง มีสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน ครบตามองค์ประกอบ 8 ด้าน ตามกฎกระทรวงว่าด้วย
 ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 ที่ครอบคลุมและสมบูรณ์กว่าโรงเรียนที่มีคุณภาพการจัด
 การศึกษาระดับกลางและต่ำ
2. ปัจจัยที่ส่งเสริมการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ได้แก่
 ผู้อำนวยการเป็นผู้มีความมุ่งมั่นทุ่มเท และจริงจังในการทำงาน มีความสนใจใฝ่เรียนรู้ มีการบริหารงานแบบเข้มงวด เปิด
 โอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการบริหาร และเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้จัดการโรงเรียนเป็นที่ยอมรับของชุมชน
 ความสัมพันธ์ที่ดีของครูในโรงเรียน การมีตัวแบบของความเป็นครูที่ดี แบบแผนการทำงานเป็นทีม ความร่วมแรงร่วมใจ และ
 การแบ่งปันช่วยเหลือกัน ครูสอนตรงตามสาขาวิชาที่จบมา เอาใจใส่ต่อการเรียนการสอน รักในอาชีพและภาคภูมิใจใน
 โรงเรียน ครูรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย และมีความสนใจใฝ่เรียนรู้ โครงสร้างการประสานงานมีความคล่องตัว
 โรงเรียนมีงบประมาณเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน สภาพแวดล้อมของโรงเรียนมีความเหมาะสม คณะกรรมการสถานศึกษาชั้น
 พื้นฐานและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานประกัน
 คุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ได้แก่ จำนวนบุคลากรที่จำกัด การปรับเปลี่ยนบุคลากรอยู่
 เสมอ ครูสอนไม่ตรงตามสาขาวิชาที่จบมาหรือไม่มีชำนาญในวิชาที่สอน ครูขาดความรู้ทางด้านนวัตกรรมและสื่อการเรียน
 การสอน ผู้จัดการโรงเรียนเข้ามาแทรกแซงการบริหารงานของโรงเรียน วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนไม่เพียงพอ โรงเรียนมี
 พื้นที่จำกัด และห้องไม่พร้อมต่อการใช้งาน
3. แนวทางในการพัฒนาระบบการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ
 ศึกษา ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ (1) องค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า ได้แก่ นโยบายและการวางแผน โครงสร้าง
 การบริหาร งบประมาณและทรัพยากร หลักสูตร ผู้บริหาร ครู และนักเรียน (2) องค์ประกอบด้านกระบวนการ ได้แก่ การ
 พัฒนาระบบการจัดการคุณภาพ การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาผู้เรียน และ (3) องค์ประกอบ
 ด้านผลผลิต ได้แก่ ผลผลิตโรงเรียน และความมีชื่อเสียงของโรงเรียน

ภาควิชา วิจัยและจิตวิทยาการศึกษา ลายมือชื่อนิสิต *อนันท์ วัฒนกุล*
 สาขาวิชา การวัดและประเมินผลการศึกษา ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก *อ.กมลวรรณ*
 ปีการศึกษา 2553

5283444227 : MAJOR EDUCATIONAL MEASUREMENT AND EVALUATION

KEYWORDS : INTERNAL QUALITY ASSURANCE / GENERAL BUDDHIST SCRIPTURE SCHOOL

SARIN PHADUNGSAWAT : A COMPARATIVE STUDY OF INTERNAL QUALITY ASSURANCE IMPLEMENTATION OF GENERAL BUDDHIST SCRIPTURE SCHOOLS WITH DIFFERENT LEVELS OF EDUCATIONAL MANAGEMENT QUALITY. ADVISOR : ASST.PROF. KAMONWAN TANGDHANAKANOND, Ph.D., 208 pp.

The purposes of this study were to (1) study and compare internal quality assurance implementation of general Buddhist scripture schools with different levels of educational management quality, (2) to analyze supporting factors and obstructing factors to internal quality assurance implementation of general Buddhist scripture schools, and (3) to present guidelines for developing the internal quality assurance implementation system of general Buddhist scripture schools. A multiple case study was employed in a school with high, medium and low levels of educational management quality. The data collection process consisted of non-participant observation, informal interview, focus group discussion, and document analysis. The data was analyzed by the methods of content analysis, typological analysis, analytic induction, and comparative analysis.

The research results were as follows.

1. General Buddhist scripture school with a high level of educational management quality implemented 8 components of a ministerial regulations of systems, rules and methods of educational quality assurance B.E. 2553, outperforming than schools with medium and low levels of educational management qualities.

2. Factors supporting educational quality assurance of general Buddhist scripture school included a director is engrossed in his task, is interested in learning, performs management in strict way, opens chance to personnel to participate in school management and is transformational leader; a manager is accepted by community; good relationship among teachers; having good teacher as a model; team working culture; cooperation; sharing; teachers educated subjects in accordance with their graduate fields; teachers' attention to teach, teachers are loyal in their occupation and are proud of schools, teachers take responsibility to their task; teachers are enthusiastic to learn new things; coordinating structure is flexible; school has sufficient budget to its operation; environment in school is appropriate; Basic Education Institution Boards and Community participate in educational management. In contrast, factors obstructing educational quality assurance of general Buddhist scripture schools included limited numbers of personnel; changing personnel frequently; teachers are not specialized in subjects they teach; teachers lack innovative knowledge and educational medias; a manager interferes with school management; insufficient educational materials; limited locations and shortage of suitable classrooms.

3. Guidelines for developing system of internal quality assurance implementation of general Buddhist scripture school included 3 elements, namely (1) input element, i.e., policy and plan of administrative structure, budget and resource, curriculums, executives, teachers and students; (2) process element, i.e., educational quality management and learner development; and (3) output element, i.e., school output and reputation.

Department : Educational Research and Psychology Student's Signature *Sarin Ph.*

Field of Study : Educational Measurement and Evaluation Advisor's Signature *Kamonwan Tangdhanakanond*

Academic Year : 2010

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความกรุณาของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลวรรณ ตังธนากานนท์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่เสียสละเวลาให้คำปรึกษาแนะนำ แก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องต่างๆ และคอยให้การช่วยเหลือผลักดัน เป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยขณะทำวิทยานิพนธ์เป็นอย่างดีมาโดยตลอด ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในความเมตตาของท่านไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ศิริเดช สุชีวะ และดร.คมศร วงษ์รักษา ประธานและคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่กรุณาให้คำแนะนำ และชี้แนะแนวทางในการแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณคุณอาจารย์ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษาทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาให้ผู้วิจัยมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถปฏิบัติงานด้านวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านในความกรุณาเสียสละเวลาเพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องวิจัย และให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์

ขอกราบนมัสการขอบพระคุณพระอาจารย์ และขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่าน ในโรงเรียนกรณีสึกษาทั้ง 3 แห่ง ที่ได้เสียสละเวลาในการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม ให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอขอบคุณเพื่อนๆ สาขาวิชาการวัดและประเมินผลทุกคน ที่คอยผลักดันให้ผู้วิจัยมีกำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ด้วยดีเสมอมา ผู้วิจัยรู้สึกประทับใจในมิตรภาพที่ได้รับเป็นอย่างมาก

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อสุนทร และคุณแม่ราตรี บุคคลผู้มีพระคุณกับผู้วิจัย ที่เป็นผู้ให้ชีวิต ให้การศึกษา ให้การสนับสนุนด้านทุนทรัพย์ ให้ความรัก ความห่วงใย และกำลังใจแก่ผู้วิจัยเสมอมา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามวิจัย.....	4
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
ตอนที่ 1 มโนทัศน์เกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา.....	9
ตอนที่ 2 การจัดการศึกษาและการบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา.....	30
ตอนที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยเชิงคุณภาพ.....	39
ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	46
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	59
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาก่อนลงภาคสนาม.....	60
ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาภาคสนาม.....	71
ขั้นตอนที่ 3 การจัดกระทำข้อมูล.....	74

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	76
ตอนที่ 1 บริบทของโรงเรียน.....	76
ตอนที่ 2 สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน.....	89
ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการ ดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา.....	121
ตอนที่ 4 แนวทางในการพัฒนาระบบการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา.....	151
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	174
สรุปผลการวิจัย.....	175
อภิปรายผลการวิจัย.....	178
ข้อเสนอแนะ.....	184
รายการอ้างอิง.....	186
ภาคผนวก.....	192
ภาคผนวก ก รายงานผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย.....	193
ภาคผนวก ข เครื่องมือวิจัย.....	195
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	208

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง.....	56
3.1	จำนวนโรงเรียน แยกตามขนาดของโรงเรียน ตำแหน่งที่ตั้งของโรงเรียน และระดับคุณภาพการจัดการศึกษา.....	61
3.2	ข้อมูลการคัดเลือกโรงเรียนกรณีศึกษา.....	61
3.3	โครงสร้างของเครื่องมือวิจัยและประเด็น/เนื้อหา ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย.	62
3.4	ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยการวิเคราะห์ค่าดัชนี IOC ของแบบสัมภาษณ์ (ก) แนวคำถามในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา.....	64
3.5	ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยการวิเคราะห์ค่าดัชนี IOC ของแบบสัมภาษณ์ (ข) แนวคำถามในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยส่งเสริม และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา.....	66
3.6	ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยการวิเคราะห์ค่าดัชนี IOC ของแบบสนทนากลุ่ม (ค) แนวคำถามในการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับปัจจัยส่งเสริม และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน และแนวทางในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา.....	70
3.7	แผนการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม.....	74
4.1	จำนวนนักเรียนแยกตามระดับชั้นของโรงเรียนกรณีศึกษา ก.....	78
4.2	จำนวนบุคลากรจำแนกตามประเภทของโรงเรียนกรณีศึกษา ก.....	78
4.3	ผลการประเมินภายนอก รอบที่สอง ของโรงเรียนกรณีศึกษา ก.....	79
4.4	จำนวนนักเรียนแยกตามระดับชั้นของโรงเรียนกรณีศึกษา ข.....	82
4.5	จำนวนบุคลากรจำแนกตามประเภทของโรงเรียนกรณีศึกษา ข.....	82
4.6	ผลการประเมินภายนอก รอบที่สอง ของโรงเรียนกรณีศึกษา ข.....	83
4.7	จำนวนนักเรียนแยกตามระดับชั้นของโรงเรียนกรณีศึกษา ค.....	86
4.8	จำนวนบุคลากรจำแนกตามประเภทของโรงเรียนกรณีศึกษา ค.....	86

ตารางที่		หน้า
4.9	ผลการประเมินภายนอก รอบที่สอง ของโรงเรียนกรณีศึกษา ค.....	87
4.10	การเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระ ปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาในระดับสูง กลาง และต่ำ.....	117
4.11	ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานประกันคุณภาพ ภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ของโรงเรียนที่มี คุณภาพการจัดการศึกษาในระดับแตกต่างกัน.....	147
4.12	แนวทางการพัฒนาระบบการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา.....	164

ศูนย์วิทยพัทยาการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	ความสัมพันธ์เชื่อมโยงของแผนต่างๆ ที่สถานศึกษาควรจัดทำ.....	22
2.2	ขั้นตอนการวางแผน.....	22
2.3	กิจกรรมการตรวจสอบประเมินผลภายใน.....	23
2.4	ขั้นตอนการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา.....	25
2.5	กรอบแนวคิดการวิจัย.....	58
3.1	สรุปขั้นตอนดำเนินการวิจัย.....	59
4.1	โครงสร้างการบริหารโรงเรียนกรณีศึกษา ก.....	93
4.2	โครงสร้างการบริหารโรงเรียนกรณีศึกษา ข.....	103
4.3	โครงสร้างการบริหารโรงเรียนกรณีศึกษา ค.....	111

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ระบุไว้ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอภาคกันในการรับการศึกษาที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และให้รัฐจัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ จึงเป็นที่มาของการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งได้ให้ความสำคัญกับการประกันคุณภาพการศึกษา มีการกำหนดบทบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะในหมวด 6 ว่าด้วยมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา นับเป็นกระแสผลักดันที่ส่งผลให้การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นข้อบังคับทางกฎหมายที่ทุกฝ่ายต้องให้ความสนใจและเร่งดำเนินการให้เกิดผลในทางสากลถือว่าการประกันคุณภาพเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการจัดการศึกษา (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2546)

สาระในหมวด 6 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ว่าด้วยมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา มีสาระสำคัญดังนี้คือ ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก การประกันคุณภาพภายในดำเนินการโดยหน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) นอกจากนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ยังสนับสนุนให้มีการกระจายอำนาจบริหารการศึกษาไปยังระดับท้องถิ่นและสถานศึกษา จึงจำเป็นต้องมีระบบการประกันคุณภาพเพื่อรับรองว่า ผู้เรียนไม่ว่าจะอยู่ในสถานศึกษาใดก็จะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพใกล้เคียงกัน

การดำเนินการประกันคุณภาพภายในตามหลักการประกันคุณภาพการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการกำหนดกระบวนการหลักที่ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การควบคุมคุณภาพการศึกษา (quality control) อันเป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้สถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาจัดการศึกษามุ่งไปสู่มาตรฐานที่กำหนดไว้ (2) การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา (quality audit) อันเป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อยืนยัน ช่วยเหลือ สนับสนุน

และใฝ่ระวังให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามที่กำหนด และ (3) การประเมินคุณภาพการศึกษา (quality assessment) อันเป็นกระบวนการพัฒนาหรือแนวดำเนินงานในการประเมินคุณภาพการศึกษาโดยมุ่งการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา (สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์, 2542)

การจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานรูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นเพื่อให้ผู้ที่บวชเป็นพระภิกษุสามเณรได้รับการศึกษาทั้งวิชาธรรมและวิชาสามัญควบคู่กันไป อันเป็นประโยชน์ต่อฝ่ายศาสนจักรและฝ่ายบ้านเมือง กล่าวคือได้ศาสนทายาทที่ดี มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง เป็นผู้ประพฤติดีปฏิบัติชอบ สามารถดำรงสืบต่อพระพุทธศาสนาต่อไป และหากพระภิกษุสามเณรเหล่านี้ลาสิกขาบทไป ก็สามารถเข้าศึกษาต่อในสถาบันศึกษาของรัฐหรือสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพต่อไป (กรมการศาสนา, 2535)

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า สภาพการณ์ที่เป็นอยู่ของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีประเด็นที่ต้องได้รับการพัฒนาที่สำคัญอยู่หลายประเด็น ไม่ว่าจะเป็นในด้านคุณภาพและมาตรฐานในการจัดการศึกษาในปัจจุบันของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่ยังไม่เป็นที่ยอมรับจากสังคมในวงกว้าง ความไม่ชัดเจนในอัตลักษณ์ของการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทที่ควรจะเป็นอย่างแท้จริง ประสิทธิภาพของระบบการดำเนินการด้านการบริหารจัดการ และการจัดการศึกษา ที่ยังไม่มีทิศทางการพัฒนา และขาดความชัดเจนในการสร้างเอกภาพทางการบริหารให้กับกลุ่มโรงเรียน และสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด (กองพุทธศาสนศึกษา, 2553) ยังคงมีปัญหาสำคัญในหลายด้าน กล่าวคือ ด้านบุคลากรพบว่าโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ยังขาดแคลนครูที่มีคุณวุฒิและคุณสมบัติที่เหมาะสม ไม่มีบุคลากรประจำ ครูผู้สอนเป็นครูอัตราจ้างสอนชั่วคราว ซึ่งทำให้เกิดปัญหาการเปลี่ยนบุคลากรผู้สอนบ่อยครั้ง ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานต่ำ ในด้านอุปกรณ์การเรียนการสอนก็ยังขาดแคลนเป็นจำนวนมาก ไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควรโดยเฉพาะสมุดหนังสือ วัสดุครุภัณฑ์ โต๊ะและเก้าอี้สำหรับนักเรียนยังไม่เพียงพอกับพระภิกษุสามเณร ด้านอาคารสถานที่ที่มีโรงเรียนประมาณครึ่งหนึ่งไม่มีอาคารเรียนเป็นของตนเอง รวมทั้งปัญหาด้านการบริหารงานของโรงเรียนยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร งบประมาณที่รัฐบาลจ่ายไม่เพียงพอต่อการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม (วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ และพระมหาสุทธิชัย อากาศโร, 2542) อีกทั้งยังมีปัญหาการบริหารงานวิชาการโดยเฉพาะกิจกรรมการเรียนการสอน การปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนซึ่งเป็นจุดหมายหลักของโรงเรียน และเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จในการจัดการศึกษาของโรงเรียน คุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนอยู่ที่งานวิชาการ ส่วนงาน

อื่นๆ เป็นงานสนับสนุนให้งานวิชาการดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (ปัญญา ภูภักดี, 2545) นอกจากนี้ยังมีปัญหาทางด้านระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ได้แก่ ไม่มีระบบการนิเทศติดตามผลการดำเนินงานของโรงเรียนที่มีมาตรฐานพอที่จะเป็นกลไกสำคัญในการผลักดันนโยบายสู่การปฏิบัติ ผู้บริหารสถานศึกษาไม่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา และกลุ่มสถานศึกษาในทุกภูมิภาคยังไม่มีบทบาทสำคัญมากนักในการพัฒนาและประเมินคุณภาพภายใน โดยนำผลการประเมินคุณภาพภายในและผลการประเมินคุณภาพภายนอกมาใช้ในการวางแผนการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาในแต่ละภูมิภาคในระดับกลุ่มโรงเรียน (กองพุทธศาสนศึกษา, 2553)

นอกจากนี้ผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรก (พ.ศ. 2544-2548) โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา พบว่าโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดกองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติไม่ได้รับการรับรองมาตรฐาน คิดเป็นร้อยละ 93.31 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาทั้งหมดที่ได้รับการประเมินรอบแรก ส่วนผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่สอง (พ.ศ. 2549-2553) มีโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาได้รับการประเมินแล้ว 391 แห่งผลปรากฏว่า ได้รับการรับรองมาตรฐาน 209 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 53.45 และไม่ได้รับการรับรองมาตรฐาน 182 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 46.55 โดยเป็นสังกัดการศึกษาที่ผ่านการรับรองมาตรฐานน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับสังกัดอื่นๆ และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายมาตรฐานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาที่ได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่สองพบว่า มาตรฐานที่มีค่าเฉลี่ยของผลการประเมินอยู่ในระดับต่ำที่สุด ได้แก่ มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร รองลงมาคือ มาตรฐานที่ 9 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และมาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์คิดสังเคราะห์มีวิจารณญาณมีความคิดสร้างสรรค์คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.12 2.45 และ 2.49 ตามลำดับ ทั้งนี้มีโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาเพียง 12 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 3.07 ที่ได้ค่าเฉลี่ยของผลการประเมินในระดับดีมาก (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา อ้างถึงใน กองพุทธศาสนศึกษา, 2553)

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ของการจัดการศึกษาทั้งในด้านบุคลากร อุปกรณ์การเรียนการสอน อาคารสถานที่ และการบริหารงานด้านต่างๆ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในปัจจุบัน เกิดจากระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา เนื่องจากระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาถือ

เป็นส่วนหนึ่งที่มีความสัมพันธ์และผสมผสานกับการดำเนินการจัดการศึกษาตามปกติของโรงเรียน (กองพุทธศาสนศึกษา, 2553) อันสอดคล้องกับผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่สองโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ซึ่งพบว่า มีโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาประมาณครึ่งหนึ่งที่ผ่านการรับรองมาตรฐาน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจ วิเคราะห์สภาพ ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา รวมไปถึงปัจจัยที่ส่งเสริมความสำเร็จและปัจจัยที่เป็น อุปสรรคในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาในระดับต่างๆ ได้แก่ ระดับสูง กลาง และต่ำ นอกจากนี้ยังได้แนวทาง ในการพัฒนาระบบการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะนำไปใช้วางแผน และพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ ศึกษา ให้เหมาะสมกับนโยบาย จุดเน้นและคุณลักษณะเฉพาะของการจัดการศึกษาประเภทนี้

คำถามวิจัย

1. สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ ศึกษา ที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาในระดับสูง กลาง และต่ำ แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร
2. ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ได้แก่อะไรบ้าง
3. แนวทางในการพัฒนาระบบการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระ ปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาในระดับแตกต่างกัน
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานประกัน คุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
3. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาระบบการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพแบบพหุกรณีศึกษา (multi-case study) ศึกษาสภาพการดำเนินงาน ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา และเสนอแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยใช้กรณีศึกษา 3 โรงเรียน ประกอบด้วยโรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับสูง โรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับกลาง และโรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับต่ำ

2. การศึกษาสภาพการดำเนินงาน ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรค และเสนอแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ครอบคลุมองค์ประกอบ 8 ด้าน ตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 ได้แก่ 1) การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 2) การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 3) การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ 4) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 5) การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา 6) การประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 7) การจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน และ 8) การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

3. แหล่งข้อมูลและวิธีการในการศึกษามาจากการสังเกต การสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูที่รับผิดชอบทางด้านการประกันคุณภาพของสถานศึกษาทั้ง 3 โรงเรียนกรณีศึกษา การศึกษาเอกสารของโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และการสนทนากลุ่มระหว่างผู้บริหารและครูภายในสถานศึกษา

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน หมายถึง การปฏิบัติตามระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 ประกอบด้วยองค์ประกอบ 8 ด้าน ได้แก่ 1) การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 2) การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 3) การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ 4) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 5) การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา 6) การประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 7) การจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน และ 8) การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา หมายถึง การที่สถานศึกษากำหนดมาตรฐานการศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเอกลักษณ์ของสถานศึกษา โดยกำหนดให้เหมาะสมครอบคลุมสาระการเรียนรู้ ศักยภาพของผู้เรียน สถานศึกษาและท้องถิ่น

การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา หมายถึง การจัดทำแผนงานโครงการ หรือกิจกรรม ที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษาบรรลุตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงหลักการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วม และการนำสู่การปฏิบัติได้จริง

การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ หมายถึง การจัดโครงสร้างการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการพัฒนางาน และการสร้างระบบการประกันคุณภาพภายใน รวมไปถึงการจัดระบบสารสนเทศให้เป็นหมวดหมู่ให้ครอบคลุมและข้อมูลมีความสมบูรณ์ ค้นได้ง่ายและสะดวกรวดเร็ว มีการนำข้อมูลมาใช้ให้เกิดประโยชน์อยู่เสมอ

การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา หมายถึง การปฏิบัติเพื่อมุ่งบรรลุตามวัตถุประสงค์และเกิดผลสำเร็จตามที่ระบุไว้ในตัวชี้วัดของโครงการ งานหรือกิจกรรม ตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา อันแสดงให้เห็นถึงสภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา หมายถึง การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในสถานศึกษาโดยคณะกรรมการสถานศึกษาอันประกอบด้วยครู ผู้ปกครอง และผู้แทนชุมชนในประเด็นต่างๆ ได้แก่ วิสัยทัศน์และภารกิจของสถานศึกษา แผนพัฒนาสถานศึกษา การพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน การพัฒนาองค์กร และการพัฒนาวิชาชีพครู

การประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา หมายถึง การตั้งคณะทำงานเพื่อทำหน้าที่ประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา การจัดกระบวนการประเมินภายในสถานศึกษา และนำผลจากการประเมินระบุไว้ในรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปี

การจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน หมายถึง การทำรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีของสถานศึกษา

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง หมายถึง การทำให้คุณภาพของสถานศึกษาดำรงอยู่อย่างยั่งยืน โดยการตรวจสอบและทบทวนการดำเนินงานตามโครงการ/กิจกรรม อยู่เสมอ

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา หมายถึง โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดกองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นโรงเรียนสำหรับพระภิกษุสามเณร ซึ่งมีการจัดการเรียนการสอนทั้งวิชาสามัญ และวิชาธรรม ควบคู่กันไป

ปัจจัยที่ส่งเสริมในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน หมายถึง เหตุหรือการกระทำใดๆ ที่สนับสนุนการดำเนินงานในระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมาย

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน หมายถึง เหตุหรือการกระทำใดๆ ที่ทำให้การดำเนินงานในระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาไม่สามารถบรรลุตามเป้าหมาย

คุณภาพการจัดการศึกษา หมายถึง ประสิทธิภาพหรือความสามารถในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยสังเกตจากผลการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบที่สอง (พ.ศ. 2549 – 2553) โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

ผลการประเมินคุณภาพภายนอก หมายถึง ผลการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบที่สอง (พ.ศ. 2549 – 2553) โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

โรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับสูง หมายถึง โรงเรียนที่ได้รับผลการประเมินคุณภาพภายนอกผ่านการรับรองมาตรฐาน โดยได้ระดับดีขึ้นไป (≥ 2.75) ทุกมาตรฐาน และได้ค่าเฉลี่ยของผลการประเมินในระดับดีมาก (≥ 3.50)

โรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับกลาง หมายถึง โรงเรียนที่ได้รับผลการประเมินคุณภาพภายนอกผ่านการรับรองมาตรฐาน โดยได้ระดับดีขึ้นไป (≥ 2.75) อย่างน้อย 11 มาตรฐาน แต่ไม่มีมาตรฐานใดได้ระดับปรับปรุง (< 1.75) และได้ค่าเฉลี่ยของผลการประเมินในระดับดี (2.75 – 3.49)

โรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับต่ำ หมายถึง โรงเรียนที่ได้รับผลการประเมินคุณภาพภายนอกไม่ผ่านการรับรองมาตรฐาน โดยได้ระดับดีขึ้นไป (≥ 2.75) ต่ำกว่า 11

มาตรฐาน และมีบางมาตรฐานได้ระดับปรับปรุง (< 1.75) และได้ค่าเฉลี่ยของผลการประเมินในระดับพอใช้และปรับปรุง (< 2.75)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้สารสนเทศพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงาน ความสำเร็จ ปัญหาและอุปสรรค ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาในแต่ละระดับ รวมไปถึงแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษาและครู เพื่อใช้ในการวางแผนและปรับปรุงระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ทำให้ทราบความแตกต่าง จุดแข็ง และจุดอ่อนเกี่ยวกับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาแต่ละระดับคุณภาพการจัดการศึกษา ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เพื่อให้เหมาะสมกับนโยบาย จุดเน้น และคุณลักษณะเฉพาะของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมได้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ โดยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

1. มโนทัศน์เกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
2. การจัดการศึกษาและการบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
3. แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยเชิงคุณภาพ
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 1 มโนทัศน์เกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

1.1 ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษาได้มีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

กรมสามัญศึกษา (2542) ได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อสร้างความมั่นใจและเป็นหลักประกันต่อผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนที่จบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและเป็นที่ยอมรับของสังคม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545) ได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การบริหารจัดการและดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับผู้รับบริการทางการศึกษาว่าการดำเนินงานของสถานศึกษามีประสิทธิภาพ และทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด

อุทุมพร จามรมานและคณะ (2544) ได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการในการควบคุมคุณภาพ ตรวจสอบคุณภาพและประเมินคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นแบบแผนและเป็นระบบ เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าการให้การศึกษาจะได้คุณภาพดังกล่าว

ทวงศรี ตุ่นทอง (2542) ได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง มาตรการหนึ่งที่จะเชื่อมั่นได้ว่าสถานศึกษาที่ได้รับรองมาตรฐานสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมี

ประสิทธิภาพ และผู้ที่จบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ และเป็นการสร้างความพึงพอใจและความเชื่อมั่นให้กับผู้ปกครองประชาชนและสังคม

จากความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษาที่กล่าวมาแล้วสรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการ ระบบ หรือกลไกใดๆ ที่ผสมผสานอยู่ในกระบวนการบริหารของสถานศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาว่าผู้เรียนจะมีคุณภาพ และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตอบสนองความต้องการของผู้เกี่ยวข้อง

1.2 แนวความคิดในการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาการศึกษาโดยมีแนวคิดเพื่อส่งเสริมและเสนอแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543) เพื่อสร้างความพึงพอใจและความเชื่อมั่นให้กับผู้เรียนผู้ปกครองชุมชนและสังคมว่า ผู้เรียนที่จบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและเป็นที่ยอมรับของสังคมโดยมีแนวคิดหลักดังนี้ (กรมสามัญศึกษา, 2542)

1. การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา (children-centered development) ซึ่งมุ่งให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ทั้งปวง และยึดประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีความเชื่อว่ามนุษย์มีศักยภาพที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต

2. การใช้โรงเรียนเป็นฐานในการบริหารจัดการ (school-based management: SBM) ซึ่งมุ่งให้โรงเรียนมีอำนาจตัดสินใจในการบริหารจัดการศึกษาด้วยตนเอง โดยมีความเชื่อว่าโรงเรียนเป็นศูนย์กลางของการผลิตที่สามารถสร้างผลผลิตคือผู้เรียนให้มีคุณภาพได้

3. การมีส่วนร่วมและการร่วมคิดร่วมทำ (participation & collaboration) มุ่งให้การศึกษากลายเป็นแหล่งของสาธารณชนที่ทุกคนทุกส่วนของสังคมต้องเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการดำเนินการเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับบุคคลทุกคน และกับสังคมโดยส่วนรวมการศึกษาจึงเป็นเรื่องของทุกคน (all for education) โดยแนวความคิดนี้เชื่อว่าการให้ทุกคนทุกส่วนของสังคมมีส่วนร่วมคิดและร่วมดำเนินการในการจัดการศึกษาตลอดจนการมีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินและประกันคุณภาพการศึกษาจะทำให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบเป็นเจ้าของ

4. การกระจายอำนาจทางการศึกษา (decentralization of education) มุ่งกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้กับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการศึกษา (stakeholders) ซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับผู้เรียนมากที่สุด ได้แก่ โรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม

5. การแสดงความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (accountability) มุ่งให้สถานศึกษาแสดงความรับผิดชอบต่อภาระหน้าที่ในการจัดการศึกษา (authorities) ต่อผู้เรียนผู้ปกครองชุมชนและสังคมต่อการปฏิบัติหน้าที่ของตนเองให้ได้มาตรฐานซึ่งสามารถให้ผู้ปกครองชุมชนสังคมและหน่วยงานต้นสังกัดตรวจสอบได้ เพื่อเป็นหลักประกันและสร้างความเชื่อมั่นต่อผู้ปกครองชุมชนและสังคมได้อย่างแท้จริง

จากแนวคิดดังกล่าวทำให้การประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเป็นระบบที่ช่วยสถานศึกษาหรือโรงเรียน ในการสร้างความเชื่อมั่นความศรัทธาและความมั่นใจแก่นักเรียนผู้ปกครองชุมชนและสังคมว่า สถานศึกษาหรือโรงเรียนสามารถจัดการศึกษาให้กับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา

1.3 ประเภทของการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพเป็นนโยบายการปฏิรูปการศึกษาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เพื่อให้สถานศึกษามีการดำเนินงานที่โปร่งใส มีความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ และมีวัฒนธรรมในการทำงานที่เน้นการพัฒนาคุณภาพตลอดเวลา ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2545 ได้กำหนดไว้ในหมวดที่ 6 ว่าด้วยมาตรฐานและการประกันคุณภาพให้มีระบบการประกันคุณภาพไว้ 2 ประเภท คือ การประกันคุณภาพภายในและการประกันคุณภาพภายนอก (สมคิด พรหมจ้อย, 2544)

1. การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา คือ กระบวนการบริหารจัดการที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการให้มีการพัฒนาปรับปรุงระบบงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพซึ่งเป็นภารกิจที่สถานศึกษาดำเนินการอยู่แล้ว การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาจะเน้นการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งดำเนินการโดยบุคลากรภายในหน่วยงาน การรวบรวมข้อมูลที่ช่วยในการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดถือได้ว่าเป็นกระบวนการตรวจสอบและประเมินการทำงานของตนเองที่ทำอย่างต่อเนื่องให้มีวัฒนธรรมในการทำงานที่เน้นการพัฒนาคุณภาพตลอดเวลาโดยให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทำงานปกติ ไม่แปลกแยก ไม่เน้นการสร้างเอกสาร แบบวัดหรือแบบประเมินมากมาย แต่เน้นการตรวจสอบผลที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียน และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องทุกปี

2. การประกันคุณภาพภายนอกหรือการประเมินคุณภาพภายนอก เป็นการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษา การติดตาม การตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของ

สถานศึกษา ซึ่งจะนำไปสู่การรับรองคุณภาพการจัดการศึกษานั้น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ซึ่งเป็นองค์การมหาชน หรือมีผู้ประเมินที่ได้รับการรับรองจากสำนักงานเป็นผู้ดำเนินการ การประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษากำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งต้องได้รับการประเมินภายนอกอย่างน้อย 1 ครั้งในรอบ 5 ปี การประเมินคุณภาพภายนอกนั้น ผู้ประเมินที่ได้รับการรับรองจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาจะดำเนินการในลักษณะกัลยาณมิตร เพื่อยืนยันสภาพความเป็นจริงในการดำเนินงานของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา โดยวิเคราะห์จากรายงานการประเมินภายในที่สถานศึกษาจัดทำเป็นข้อมูลพื้นฐานในการประเมิน สถานศึกษาต้องให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานต่างๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ตลอดจนให้บุคลากร คณะกรรมการของสถานศึกษา รวมทั้งผู้ปกครองและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาให้ข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่พิจารณาเห็นว่าเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติภารกิจของสถานศึกษา ตามคำร้องขอของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาหรือผู้ประเมินที่ได้รับการรับรองจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาที่ทำการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษานั้น

1.4 หลักการและกระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

การประกันคุณภาพภายใน หมายถึง การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายในโดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเองหรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542)

สถานศึกษาต้องพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารและการปฏิบัติงาน โดยคำนึงถึงหลักการและกระบวนการดังต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543)

1. หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

1.1 จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพภายในคือ การที่สถานศึกษาร่วมกันพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา ไม่ใช่จับผิดหรือทำให้บุคลากรเสียหน้า โดยเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การพัฒนาคุณภาพให้เกิดกับผู้เรียน

1.2 การที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายการประกันคุณภาพการศึกษาต้องทำให้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการและการทำงานของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ไม่ใช่กระบวนการที่แยกส่วนมาจากการดำเนินงานตามปกติของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาจะต้อง

วางแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการที่มีเป้าหมายชัดเจน ทำตามแผนตรวจสอบและประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ มีความโปร่งใส และมีจิตสำนึกในการพัฒนาคุณภาพการทำงาน

1.3 การประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครูอาจารย์และบุคลากรอื่นๆ ในสถานศึกษา โดยในการดำเนินงานจะต้องให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น นักเรียน ชุมชน หรือหน่วยงานที่กำกับดูแลเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วางแผน ติดตาม ประเมินผลพัฒนาปรับปรุง ช่วยกันคิดช่วยกันทำ ช่วยกันผลักดันให้สถานศึกษามีคุณภาพ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพเป็นไปตามความต้องการของผู้ปกครองสังคมและประเทศชาติ

2. กระบวนการประกันคุณภาพภายในตามแนวคิดของการประกันคุณภาพ

กระทรวงศึกษาธิการได้ยึดกระบวนการหลักของระบบการประกันคุณภาพการศึกษาซึ่งประกอบด้วยกระบวนการพัฒนาที่สำคัญ 3 ส่วน ซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน คือ การควบคุมคุณภาพการศึกษา การตรวจสอบ ทบทวน และปรับปรุงคุณภาพการศึกษา และการประเมินเพื่อรับรองคุณภาพการศึกษา ได้แก่ (กรมสามัญศึกษา, 2542; จำรัส นองมาก, 2544)

2.1 การควบคุมคุณภาพการศึกษา (Quality Control) คือ กระบวนการดำเนินงานเพื่อให้สถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาจัดการศึกษามุ่งไปสู่มาตรฐานที่กำหนดไว้ โดยมีกิจกรรมหลักที่สำคัญ คือ

(1) การกำหนดมาตรฐานการศึกษาด้านผลผลิต ด้านปัจจัย และด้านกระบวนการ ซึ่งจะใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพและการประกันคุณภาพการศึกษา เช่น มาตรฐานด้านคุณภาพนักเรียน มาตรฐานด้านการเรียนการสอน และมาตรฐานด้านการบริหาร เป็นต้น มาตรฐานมีหลายระดับ ตั้งแต่ระดับชาติ ระดับท้องถิ่น และมาตรฐานที่สถานศึกษากำหนดขึ้นร่วมกับชุมชน

(2) การพัฒนาสถานศึกษาเข้าสู่มาตรฐาน เป็นการเตรียมกิจกรรมที่สำคัญและจำเป็นต่างๆ เพื่อนำสถานศึกษาเข้าสู่มาตรฐานที่กำหนดไว้ สามารถแยกย่อยของวิธีดำเนินการได้อีกหลายลักษณะ เช่น

ก. การสร้างตระหนักรู้และให้ความรู้ความเข้าใจแก่บุคลากร เพื่อเตรียมความพร้อมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษา โดยยึดแนวคิดในการประกันคุณภาพการศึกษา คือ การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการ

พัฒนา การใช้โรงเรียนเป็นฐานในการบริหารจัดการ การมีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมทำ การกระจายอำนาจทางการศึกษา และการแสดงความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้

ข. การจัดทำข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนให้เป็นระบบ สามารถนำมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ค. จัดทำมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา รวมทั้งสภาพความต้องการของสถานศึกษาและชุมชน โดยใช้ระบบข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาทุกด้าน ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ถึงคุณภาพหรือความสามารถของสถานศึกษาในปัจจุบัน

ง. จัดทำธรรมนูญสถานศึกษา เพื่อใช้เป็นแผนแม่บทในการกำหนดทิศทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่มาตรฐานการศึกษา โดยดำเนินการในรูปของคณะกรรมการ ซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

จ. จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาประจำปีหรือแผนปฏิบัติการประจำปี โดยการวิเคราะห์สาระสำคัญของธรรมนูญสถานศึกษาและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา นำมากำหนดเป็นเป้าหมายในการปฏิบัติงานในแต่ละปีให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็น

2.2 การตรวจสอบ ทบทวน และปรับปรุงคุณภาพการศึกษา (Quality Audit and Intervention) เป็นกระบวนการดำเนินการเพื่อยืนยัน ช่วยเหลือ สนับสนุน และเฝ้าระวังให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดเพื่อมุ่งไปสู่มาตรฐานที่ต้องการ ประกอบด้วย

(1) การตรวจสอบและทบทวนการดำเนินงานทั้งระบบโดยสถานศึกษาเอง เป็นการดำเนินงานเพื่อประเมินความก้าวหน้าของการจัดการศึกษา โดยสถานศึกษาประเมินตนเอง เพื่อทราบผลการดำเนินงาน จุดแข็ง จุดอ่อนของสถานศึกษา แล้วจัดทำรายงานการประเมินตนเอง (self-study report: SSR) เป็นรายงานประจำปี เพื่อเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสาธารณชน

(2) การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาโดยหน่วยงานต้นสังกัด เป็นการดำเนินงานของหน่วยงานต้นสังกัด ซึ่งอาจแต่งตั้งหรือมอบหมายให้หน่วยงานในระดับเขตพื้นที่เป็นตัวแทนต้นสังกัดในการตรวจสอบ เป็นการยืนยันผลการประเมินตนเองของโรงเรียนตามเอกสารรายงานการประเมินตนเอง และให้ข้อเสนอแนะกับสถานศึกษาเพื่อให้การจัดการศึกษามีคุณภาพได้มาตรฐานตามที่สถานศึกษากำหนด

(3) การกำหนดแนวทางการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา เป็นการดำเนินงานของสถานศึกษา เมื่อทราบผลการตรวจสอบและประเมินตนเองทั้ง 2 ระดับ นำ

สารสนเทศที่ได้จากการประเมินมาประกอบการพิจารณาตัดสินใจ วางแผนพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามที่สถานศึกษาได้กำหนดมาตรฐานการศึกษาไว้

2.3 การประเมินคุณภาพการศึกษา (Quality Assessment) คือ กระบวนการในการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานคุณภาพที่กำหนดซึ่งเป็นการดำเนินงานโดยบุคคลในสถานศึกษาเอง หรือประเมินโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาหรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรองเพื่อรับรองมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษานั้น สำหรับสถานศึกษาที่ผ่านการประเมินจะได้รับใบรับรองมาตรฐานการศึกษาจากหน่วยงานที่ให้การรับรอง และให้สถานศึกษาเฝ้าระวังรักษาคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาตลอดระยะเวลาที่ให้การรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา

1.5 ระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

ระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นระบบที่สถานศึกษาร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายใต้การกำกับดูแลและสนับสนุนส่งเสริมของหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อสร้างความมั่นใจที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักวิชา ข้อมูลหลักฐานที่ตรวจสอบได้ และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

กฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 ได้ระบุไว้ว่า ระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย

1. การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

มาตรฐานการศึกษามีความสำคัญและจำเป็นมากสำหรับการจัดการศึกษาที่ใช้หลักการกระจายอำนาจไปยังสถานการศึกษาโดยที่ให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรเอง และบริหารการใช้หลักสูตรให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพ ปัญหา และความต้องการของท้องถิ่น รัฐจึงกำหนดมาตรฐานการศึกษาของชาติเพื่อเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพ ที่พึงประสงค์และมาตรฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง และใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมและกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผล และการประเมินคุณภาพทางการศึกษา

จากมาตรฐานการศึกษาของชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้นำสู่การปฏิบัติให้เกิดผล เพื่อยกระดับการศึกษาของประเทศให้เกิดประโยชน์กับประชาชนไทยทุกคน และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยนำมาจัดทำเป็นมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย

สถานศึกษาต้องนำมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยที่ประกาศไว้นี้เป็นเป้าหมายการพัฒนาสถานศึกษา อย่างไรก็ตาม เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาเองอาจต้องการเพิ่มเติมมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดเฉพาะเจาะจงตามบริบทและความต้องการของท้องถิ่นอีกก็ได้

การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาต้องสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเอกลักษณ์ของสถานศึกษา โดยกำหนดให้เหมาะสมครอบคลุมสาระการเรียนรู้และศักยภาพของผู้เรียน สถานศึกษาและท้องถิ่น

2. การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

สถานศึกษาต้องมีการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษาบรรลุตามมาตรฐานการศึกษา ในการจัดทำแผนดังกล่าวนี้ สถานศึกษาต้องคำนึงถึงหลักการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วม และการนำสู่การปฏิบัติได้จริง แผนพัฒนาสถานศึกษาที่ดีควรคำนึงถึงวิธีดำเนินการในเรื่องต่อไปนี้

- 1) มีการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความจำเป็นอย่างเป็นระบบ และมีแผนปฏิบัติการประจำปีรองรับทั้งแผนระยะสั้นและระยะยาว
- 2) มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายการพัฒนา และสภาพความสำเร็จของการพัฒนาตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้อย่างต่อเนื่อง ชัดเจน และเป็นรูปธรรม
- 3) กำหนดวิธีการดำเนินงาน โดยอาศัยหลักวิชา หรือผลการวิจัย หรือข้อมูลเชิงประจักษ์ที่อ้างอิงได้ ครอบคลุมการพัฒนาหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน / การจัดการประสบการณ์การเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ การส่งเสริมการเรียนรู้ การวัดและการประเมินผล การพัฒนาบุคลากร และการบริหารจัดการเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้
- 4) เสาะหาและประสานสัมพันธ์กับแหล่งวิทยากรภายนอกที่ให้การสนับสนุนทางวิชาการได้ และระบุไว้ในแผนให้ชัดเจน
- 5) กำหนดบทบาทหน้าที่ให้บุคลากรของสถานศึกษาทุกคน รวมทั้งผู้เรียน รับผิดชอบและดำเนินงานตามที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 6) กำหนดบทบาทหน้าที่ และแนวทางการมีส่วนร่วมของบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคลากรภายในชุมชน เพื่อการพัฒนาผู้เรียนร่วมกัน
- 7) กำหนดการใช้งบประมาณ และทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ
- 8) มีการประเมินผลการดำเนินงานตามแผนและการนำผลไปใช้ในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3. การจักระบบบริหารและสารสนเทศ

สถานศึกษาควรจัดโครงสร้างการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการพัฒนางาน และการสร้างระบบการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาขนาดใหญ่และขนาดกลาง ควรมีคณะทำงานทำหน้าที่วางแผนติดตามตรวจสอบคุณภาพ และจัดทำรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประจำปีของสถานศึกษา โดยแต่งตั้งคณะทำงานที่มีตัวแทนบุคลากรจากหลายฝ่ายมาช่วยคิดร่วมวางแผน และร่วมติดตามตรวจสอบ เก็บข้อมูล ส่วนสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีจำนวนครูน้อยมาก ควรร่วมกันวางแผนจักระบบการเก็บและรวบรวมข้อมูลเป็นหมวดหมู่ตั้งแต่ต้นปีการศึกษา ทำให้ได้ตามแผนที่วางไว้ เพื่อไม่ให้สะสมจนทำไม่สำเร็จเมื่อถึงสิ้นปีการศึกษา

สำหรับการจักระบบสารสนเทศ เช่น ข้อมูลผู้เรียน ครูและบุคลากร ข้อมูลอาคารและสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก ข้อมูลการพัฒนาบุคลากร ข้อมูลทรัพยากร ข้อมูลงบประมาณ เป็นต้น สถานศึกษาควรมีการจักระบบสารสนเทศให้เป็นหมวดหมู่ให้ครอบคลุมและข้อมูลมีความสมบูรณ์ ค้นได้ง่ายและสะดวกรวดเร็ว มีการนำข้อมูลมาใช้ให้เกิดประโยชน์อยู่เสมอ การจักระบบข้อมูลสารสนเทศ อาจแบ่งเป็นด้าน เช่น ด้านคุณภาพผู้เรียน คุณภาพการเรียนการสอน คุณภาพการบริหารและการจัดการ และคุณภาพการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ หรือจะจัดโดยวิธีอื่นที่สถานศึกษาเห็นว่าเหมาะสมก็ได้

4. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

ในแผนพัฒนาสถานศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษา มีโครงการ/กิจกรรมที่ต้องดำเนินงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเกิดผลสำเร็จตามที่ระบุไว้ในตัวชี้วัดของโครงการ การดำเนินงานตามแผนนั้น สถานศึกษาต้องสร้างระบบการทำงานที่เข้มแข็ง เน้นการมีส่วนร่วม ใช้เทคนิคการบริหารและการจัดการ ที่จะทำให้ดำเนินงานตามแผนพัฒนาสถานศึกษาบรรลุเป้าหมาย

5. การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

สถานศึกษาควรตั้งคณะทำงานขึ้นเพื่อวางแผนติดตามและรวบรวมข้อมูลสารสนเทศการดำเนินงาน/โครงการตลอดปีการศึกษาโดยใช้มาตรฐานการศึกษาเป็นกรอบการติดตามตรวจสอบ ทั้งนี้ ข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ในการจัดทำรายงานประจำปีของสถานศึกษาอีกด้วย

สถานศึกษาควรมีการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในสถานศึกษาทุกปี ดำเนินการอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง และเป็นระบบ สนับสนุนให้ครู ผู้ปกครอง และผู้แทนชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมนอกจากนี้ สถานศึกษาควรมีการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายใน เกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้ เพื่อให้ก้าวทันสภาวการณ์ปัจจุบันด้วย ได้แก่

1) วิสัยทัศน์และภารกิจของสถานศึกษา เช่น วิเคราะห์ดูว่าวิสัยทัศน์และภารกิจ สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน/มาตรฐานการศึกษาปฐมวัย และสอดคล้องกับ สภาวะปัจจุบันหรือไม่ ควรปรับปรุงเปลี่ยนอะไรบ้าง จัดกิจกรรมอย่างไรจึงจะเหมาะสม

2) แผนพัฒนาสถานศึกษา เช่น แผนพัฒนาสะท้อนความต้องการของชุมชนจริง หรือไม่ มีการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลตลอดจนนำผลมาใช้ในการวางแผนครอบคลุมครบถ้วน หรือไม่ กิจกรรมตามแผนสัมพันธ์กันและสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และเป้าหมายหรือไม่ แผนพัฒนา โดยรวมมีความชัดเจน เข้าใจง่าย และมีทิศทางพัฒนาที่ชัดเจนหรือไม่

3) การพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ เช่น บรรยากาศและสภาพแวดล้อม สนับสนุนการเรียนรู้มากน้อยเพียงใด สะท้อนความสำเร็จของผู้เรียนอย่างไร ครูเลือกใช้ยุทธศาสตร์ การสอนหลากหลายและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนหรือไม่ ครูและผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ ที่ส่งผลต่อการเรียนของผู้เรียนอย่างไร การจัดกระบวนการเรียนรู้เน้นให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึก แก้ปัญหา ฝึกการคิดสร้างสรรค์ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง ตลอดจนพัฒนานิสัยรักการเรียนรู้หรือไม่ ผู้เรียนกล้าคิดกล้าแสดงออกหรือไม่ สถานศึกษามีกระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับ มาตรฐานการศึกษาชาติ และมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน/ปฐมวัย หรือไม่

4) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน เช่น ผู้เรียนประสบความสำเร็จจากการเรียนรู้ที่ ผู้สอนเป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือไม่ ผลงานของผู้เรียนมีความหมาย บ่งบอกถึงสิ่งที่ผู้ เรียนรู้ เข้าใจ และทำได้หรือไม่ ผลงานแสดงความคิดสร้างสรรค์หรือไม่ และผู้เรียนได้มีโอกาสนำ ความรู้ไปใช้มากน้อยเพียงใด ผู้สอนใช้วิธีการประเมินที่หลากหลายและสอดคล้องกับสภาพจริง เพียงใด มีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์การประเมิน หรือไม่ สถานศึกษาจัดสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างดี หรือไม่

5) การพัฒนาองค์กร เนื่องจากสถานศึกษาเป็นแหล่งหรือศูนย์การเรียนรู้ที่สำคัญใน ชุมชน ฉะนั้นนอกเหนือจากการบริหารจัดการด้านการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน การ พัฒนาผู้สอนและอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องแล้ว สถานศึกษาต้องมุ่งเน้นการพัฒนาสถานศึกษาโดยเฉพาะ ห้องสมุดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนได้เป็นอย่างดี ดังนั้น ประเด็นในการตรวจสอบและทบทวน คุณภาพภายใน จึงควรวิเคราะห์ดูว่า ผู้บริหารอุทิศตนเพื่อองค์กร เพื่อนร่วมงาน และเพื่อการ พัฒนาการศึกษาอย่างไร เป็นผู้นำในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และสามารถแนะนำนวัตกรรม หรือแหล่งนวัตกรรมสำหรับผู้สอนได้หรือไม่ มีการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเปิดโอกาส ให้ผู้สอน/คณะทำงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเชิงบริหารหรือไม่ มากน้อยเพียงใด มีการสร้าง

ความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนและร่วมกิจกรรมต่างๆ กับชุมชนหรือไม่มากนักน้อยเพียงใด มีการรวบรวมแหล่งภูมิปัญญาชาวบ้าน และเชิญปราชญ์ชาวบ้านมาเป็นที่ปรึกษาหรือให้ความรู้หรือไม่ มีการพบปะและเปลี่ยนประสบการณ์กับสถานศึกษาอื่นๆ เพื่อเทียบเคียงการพัฒนาหรือไม่ อย่างไร

6) การพัฒนาวิชาชีพครู เช่น มีการใช้แหล่งวิทยากรภายนอก (สถาบันอุดมศึกษา องค์กรธุรกิจภาครัฐและเอกชน) ช่วยให้ครูเกิดการเรียนรู้อย่างไรบ้าง มีการเปิดโอกาสให้ครูแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และความคิดในการพัฒนาวิชาชีพด้วยวิธีการใดบ้าง สนับสนุนให้ครูมีการวิจัยค้นคว้าความรู้ใหม่เกี่ยวกับการเรียนการสอนและการประเมินผลบ้างหรือไม่ บ่อยเพียงใด จัดหางบประมาณและสิ่งสนับสนุนมากน้อยเพียงใด ส่งเสริมให้มีการสัมมนาหรือพัฒนาวิชาชีพในรูปแบบอื่นใดหรือไม่

การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในสถานศึกษาที่ดำเนินการอย่างจริงจัง จะช่วยให้สถานศึกษามีข้อมูลถูกต้องและเพียงพอในการวางแผนพัฒนาสถานศึกษาที่เน้นคุณภาพ การศึกษาในรอบปีถัดไป นอกจากนี้ ผลจากการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในสถานศึกษา ยังมีส่วนช่วยกระตุ้นผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ นักการศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน ให้ตระหนักถึงการกำหนดนโยบายและทิศทางการพัฒนาการศึกษาในระดับท้องถิ่น หรือระดับชาติอีกทางหนึ่งด้วย

6. การประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

จากการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในสถานศึกษา ดังได้กล่าวไว้ข้างต้น สถานศึกษาจะมีข้อมูลสารสนเทศสำหรับประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตาม มาตรฐานการศึกษาที่กำหนดได้ด้วย อย่างไรก็ตาม สถานศึกษาที่มีความพร้อม อาจตั้ง คณะทำงานขึ้นทำหน้าที่ประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาได้ ซึ่งจะเป็นการสร้างระบบการ ประเมินตนเองอีกทางหนึ่ง นำผลจากการประเมินไประบุไว้ในรายงานการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาประจำปีต่อไป การประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา ต้องครอบคลุมมาตรฐาน การศึกษาขั้นพื้นฐาน/ปฐมวัย ที่กำหนดไว้

นอกจากนี้ สถานศึกษาอาจทำการประเมินคุณภาพผู้เรียนโดยรวม จำแนกตามกลุ่มสาระ การเรียนรู้ เพื่อเปรียบเทียบกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยของนักเรียนเป็นรายคน เป็นการ ตรวจสอบและยืนยันคุณภาพผู้เรียนทางด้านวิชาการโดยขอใช้แบบทดสอบจากองค์กรที่มี แบบทดสอบที่ได้มาตรฐาน

7. การจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน

การจัดทำรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีของสถานศึกษา หรือที่เรียกสั้นๆ ว่ารายงานประจำปี เป็นหน้าที่ที่สถานศึกษาต้องปฏิบัติ เพราะการทำงานใดๆ ก็ตาม ต้องมีการ รายงานผลและนำผลไปใช้ จึงจะเป็นการทำงานที่มีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากในอดีตมี

การละเลยกันมาก จนทำให้เกิดจุดอ่อนเรื่องระบบฐานข้อมูลที่เป็นต่อการพัฒนา จึงมีการตราไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 48 ให้สถานศึกษาจัดทำรายงานประจำปี เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

รายงานอาจแบ่งเป็น 4 บท ได้แก่ บทที่ 1 สะท้อนสภาพทั่วไปของสถานศึกษา บทที่ 2 ระบุเป้าหมายการพัฒนาของสถานศึกษา บทที่ 3 ระบุความสำเร็จของการพัฒนาตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาสถานศึกษา และบทที่ 4 ระบุจุดเด่น – จุดด้อย และความต้องการการช่วยเหลือ หรืออาจแบ่งเป็นแบบอื่นตามที่สถานศึกษาเห็นเหมาะสม นอกจากนี้ ควรระบุหลักฐานข้อมูลผลสัมฤทธิ์ของการประเมินตามแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาได้ด้วย

ประโยชน์สำคัญของการจัดทำรายงานการพัฒนาคูณภาพการศึกษาประจำปีของสถานศึกษา ไม่ได้อยู่ที่จัดทำเพื่อรายงานใคร แต่อยู่ที่การนำผลไปใช้วางแผนปรับปรุงงานต่อไป ดังนั้นสถานศึกษาต้องตระหนักถึงความจำเป็นในการจัดทำรายงาน และนำข้อมูลไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างจริงจัง

8. การพัฒนาคูณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ในการทำให้คุณภาพของสถานศึกษาดำรงอยู่อย่างยั่งยืนนั้น สถานศึกษาควรตรวจสอบและทบทวนการดำเนินงานตามโครงการ/กิจกรรม อยู่เสมอ โครงการ/กิจกรรมที่ทำได้คุ้มค่า และเกิดประโยชน์ ส่งผลถึงผู้เรียน การพิจารณาโครงการ/กิจกรรมที่จะทำต่อไปหรือไม่นั้น ควรพิจารณาดังนี้

- 1) ถ้าเป็นโครงการที่ดี สมควรดำเนินต่อไปก็ดำรงโครงการนั้นไว้
- 2) ถ้าเป็นโครงการที่ดี แต่ยังดำเนินการไม่สำเร็จหรือไม่บรรลุเป้าหมายเพราะมีจุดบกพร่อง ถ้าปรับปรุงแก้ไขสามารถบรรลุผลสำเร็จได้ก็ดำเนินการต่อไปและทำให้ดียิ่งขึ้น
- 3) ถ้าเป็นโครงการที่มีความก้าวหน้าในการดำเนินงานอยู่ตลอดเวลา ก็พัฒนาดำเนินโครงการนั้นต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง
- 4) หากมีเหตุการณ์หรือสิ่งที่ไม่คาดคิดว่าจะเกิดปัญหาต้องหาทางป้องกันไว้ก่อน ก็จำเป็นต้องจัดทำโครงการใหม่ๆ ขึ้นเพื่อป้องกันปัญหา

อย่างไรก็ตาม ในการทำให้คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาพัฒนาอย่างต่อเนื่องนั้น สถานศึกษาต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

- 1) สร้างจิตสำนึกการพัฒนาให้เกิดขึ้นในหมู่ครูและบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา

2) เน้นย้ำหรือกำหนดเป็นนโยบายการทำงานอย่างมีระบบ รวมทั้งต้องทำงานอย่างมีเป้าหมาย ทำงานเป็นหมู่คณะ และต้องทำอย่างต่อเนื่อง

3) พัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (learning organization) การจะทำให้สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้ ต้องทำให้บุคลากรทุกคนในสถานศึกษาเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ คือรู้จักพัฒนาตนเอง ใฝ่รู้ หมั่นแสวงหาความรู้อยู่เสมอ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แบ่งปันความรู้กันตลอดเวลา เกิดทีมผู้เชี่ยวชาญในเรื่องต่างๆ หลากหลายจนได้รับการยอมรับจากผู้เกี่ยวข้อง มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนความรู้กับองค์กรอื่นๆ สถานศึกษาก็จะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีความเคลื่อนไหวในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอยู่ตลอดเวลา

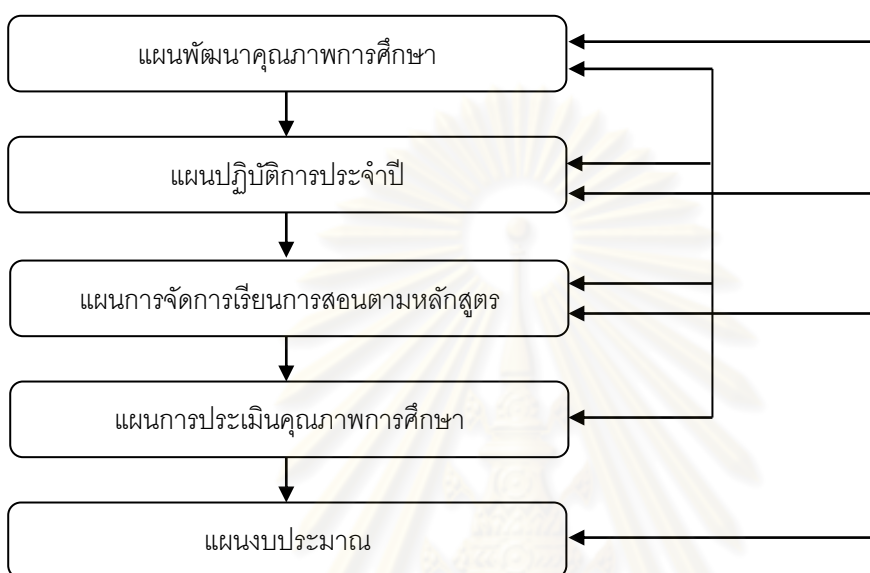
ผลผลิตขององค์กรแห่งการเรียนรู้ เห็นได้จาก 1) ผลสัมฤทธิ์ของงานสูงขึ้น 2) เกิดการพัฒนาคน 3) มีการพัฒนาความรู้ และ 4) องค์กรมีศักยภาพสูงขึ้น

1.6 ขั้นตอนการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นเรื่องเดียวกับกระบวนการบริหารงานอย่างมีคุณภาพ หรือวงจร PDCA ในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารและการทำงาน ต้องคำนึงถึงเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้บรรลุประสิทธิผลในการดำเนินงาน ซึ่งเป็นผลที่ได้จากการวิจัยในสถานศึกษานำร่อง ได้แก่ ผู้บริหารจะต้องมีความตระหนัก เข้ามามีส่วนส่งเสริม สนับสนุน และร่วมคิดร่วมทำ รวมถึงต้องมีการทำงานเป็นทีม ซึ่งแสดงถึงการให้ความสำคัญกับบทบาทของผู้นำ และภาวะผู้นำภายในสถานศึกษา โดยบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาต้องส่งเสริมและพัฒนาให้มองเห็นคุณค่า มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และดำเนินการอย่างต่อเนื่องร่วมกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษามีการติดตามและกำกับดูแลการดำเนินการประกันคุณภาพภายในอย่างเป็นระบบ ซึ่งมีขั้นตอนและแนวทางการดำเนินงาน 4 ขั้นตอน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) ดังนี้

1. การวางแผน (Plan) เป็นการคิดเตรียมการไว้ล่วงหน้าเพื่อจะทำงานให้บรรลุประสิทธิผลอย่างมีประสิทธิภาพในการวางแผนต้องมีการกำหนดเป้าหมาย แนวทางการดำเนินงาน ผู้รับผิดชอบงานระยะเวลา และทรัพยากรที่ต้องใช้ เพื่อให้งานบรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการ สำหรับสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องมีการจัดทำธรรมนูญสถานศึกษาหรือแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อใช้เป็นแผนแม่บทสำหรับกำหนดทิศทางการพัฒนาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายภายในระยะเวลาที่กำหนด และเพื่อให้การดำเนินงานมี

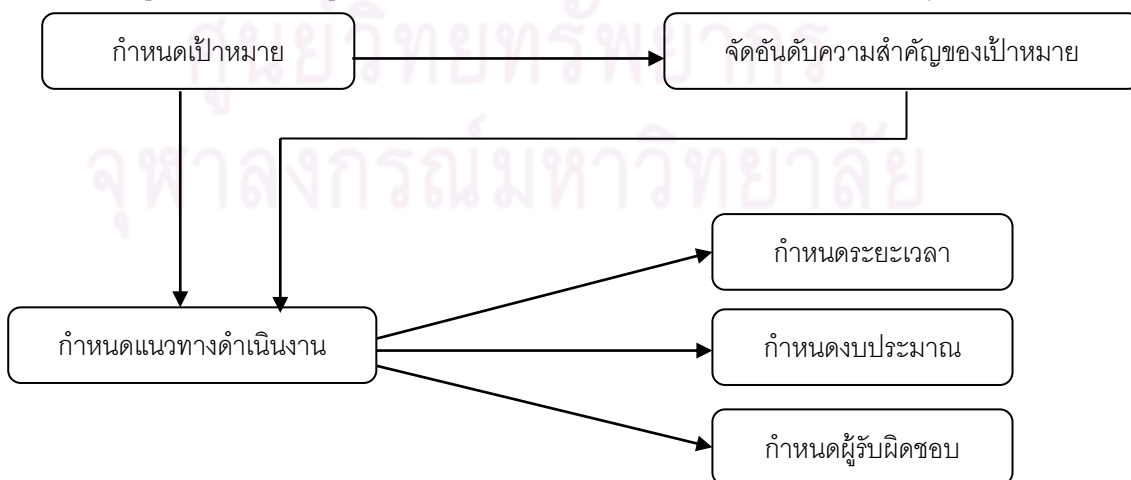
ประสิทธิภาพ สถานศึกษาควรมีการจัดทำแผนต่างๆ คือแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปี แผนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรและสอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษา แผนการประเมินคุณภาพการศึกษาแผนงบประมาณ ซึ่งแผนต่างๆ มีความเชื่อมโยงกัน ดังแสดงในภาพ 2.1

ภาพ 2.1 ความสัมพันธ์เชื่อมโยงของแผนต่างๆ ที่สถานศึกษาควรจัดทำ

ที่มา: แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเพื่อพร้อมรับการประเมินภายนอก (2545)

สำหรับขั้นตอนการวางแผนจะมีขั้นตอนที่สำคัญ คือ การกำหนดเป้าหมายการจัดอันดับความสำคัญของเป้าหมาย การกำหนดแนวทางการดำเนินงาน การกำหนดระยะเวลาดำเนินการ การกำหนดผู้รับผิดชอบหรือผู้ดำเนินการ และการกำหนดงบประมาณที่จะใช้ ซึ่งสรุปได้ดังภาพ 2.2

ภาพ 2.2 ขั้นตอนการวางแผน

ที่มา: แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเพื่อพร้อมรับการประเมินภายนอก (2545)

2. การปฏิบัติตามแผน (Do) เมื่อสถานศึกษาวางแผนการปฏิบัติงานเสร็จเรียบร้อยแล้ว บุคลากรก็ร่วมกันดำเนินการตามแผนที่จัดทำไว้ โดยระหว่างการดำเนินงานต้องมีการเรียนรู้เพิ่มเติมตลอดเวลา และควรมุ่งเน้นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งผู้บริหารควรปฏิบัติดังนี้

2.1 ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรทุกคนทำงานอย่างมีความสุข

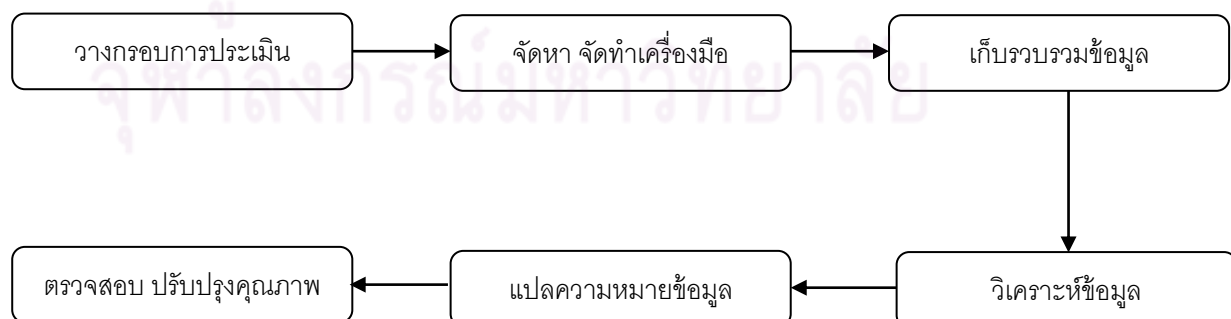
2.2 จัดสิ่งอำนวยความสะดวก สนับสนุนทรัพยากร เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 กำกับติดตาม (monitoring) ทั้งระดับรายบุคคล รายกลุ่ม รายหมวด/ฝ่าย เพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้มีการดำเนินงานตามแผน

2.4 ให้การนิเทศ ผู้บริหารควรให้การนิเทศเพื่อให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในเรื่องการจัดการเรียนการสอน การประเมินตนเอง และทักษะในด้านต่างๆ โดยผู้บริหารอาจให้การนิเทศเอง หรือเชิญวิทยากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญแต่ละด้านมาให้การนิเทศหรือส่งบุคลากรไปฝึกอบรม

3. การตรวจสอบประเมินผล (Check) ถือเป็นกลไกสำคัญที่จะกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาเพราะเป็นกระบวนการที่ทำให้ได้ข้อมูลย้อนกลับช่วยสะท้อนให้เห็นการดำเนินงานที่ผ่านมาว่าบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้เพียงใด ซึ่งจุดอ่อน จุดแข็ง

จากการสรุปสังเคราะห์กิจกรรมการตรวจสอบประเมินผลภายในตามพื้นฐานแนวคิดของการประเมินที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน (school-based evaluation) พบว่ากิจกรรมที่ต้องดำเนินการประกอบด้วย การวางแผนการประเมิน การจัดหา/จัดทำเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การแปลความหมาย และการตรวจสอบ ปรับปรุงคุณภาพการประเมิน ซึ่งพอจะสรุปได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพ 2.3 กิจกรรมการตรวจสอบประเมินผลภายใน

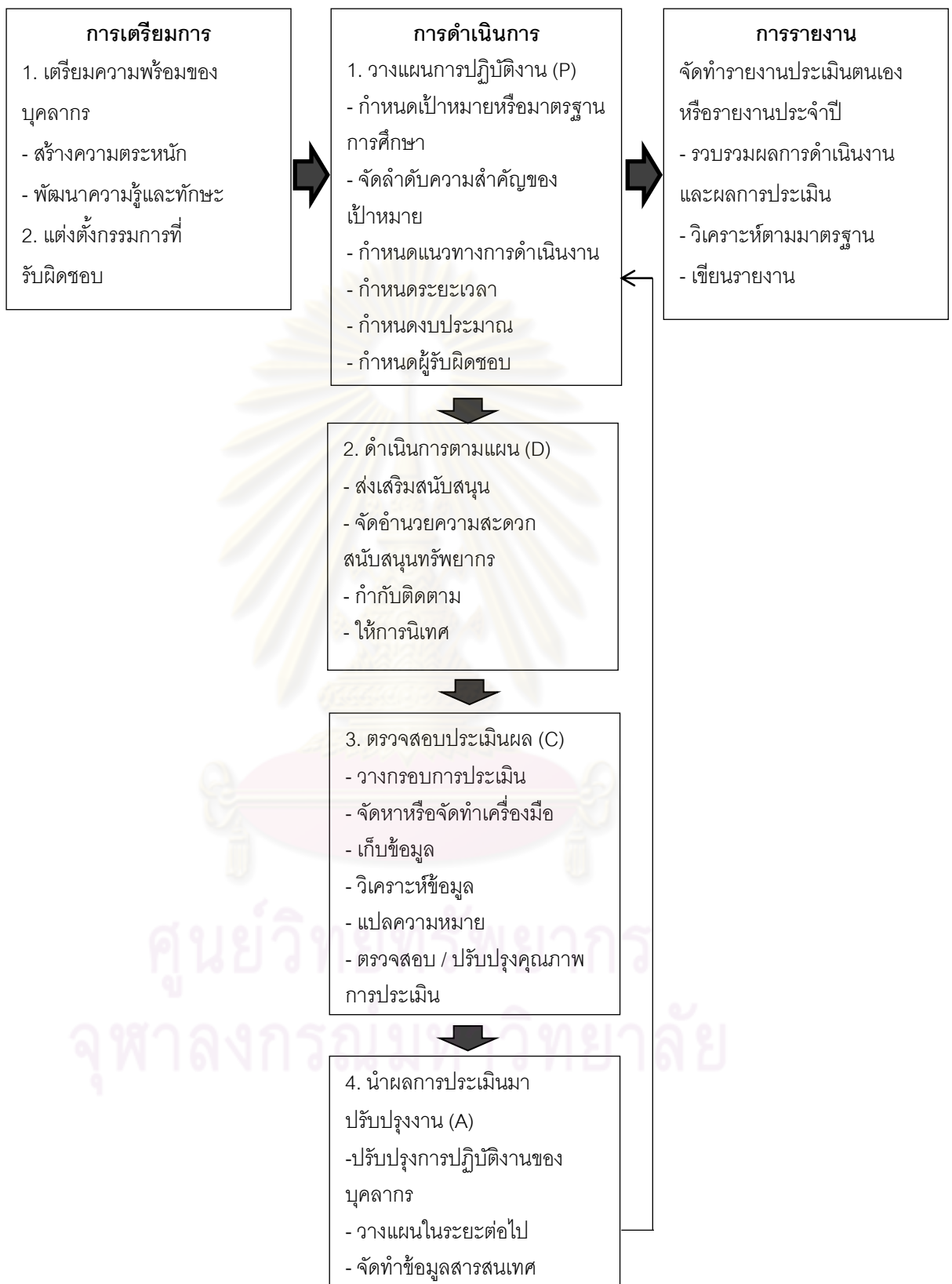
ที่มา: แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเพื่อพร้อมรับการประเมินภายนอก (2545)

4. การนำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน (Act) เมื่อบุคลากรแต่ละคน แต่ละฝ่ายมีการประเมินผลเสร็จเรียบร้อยแล้วก็ส่งผลให้กับคณะกรรมการที่รับผิดชอบ ซึ่งจะต้องรวบรวมผลการประเมินมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ แปลผลในภาพรวมทั้งหมด แล้วนำเสนอผลการประเมินต่อผู้เกี่ยวข้อง เช่น ครูประจำชั้น ครูประจำวิชา หัวหน้าหมวด ผู้บริหาร เพื่อนำผลไปใช้ในการพัฒนางานของตนเองต่อไป การเผยแพร่ผลการประเมิน อาจใช้วิธีจัดประชุมครูภายในสถานศึกษา จัดบอร์ดหรือจัดทำรายงานผลการประเมินฉบับย่อ ผลการประเมินสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการปฏิบัติงานของผู้บริหารและบุคลากรและใช้ในการวางแผนต่อไป รวมทั้งจัดทำเป็นข้อมูลสารสนเทศ เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ได้

จากขั้นตอนและแนวทางการดำเนินงานในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาทั้ง 4 ขั้นตอน สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพ 2.4 ขั้นตอนการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

ที่มา: แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเพื่อพร้อมรับการประเมินภายนอก (2545)

1.7 วิธีการและเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานรอบที่สอง (พ.ศ.2549-2553)

ตามมาตรา 51 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม 2545 กำหนดให้ สมศ. ต้องจัดทำข้อเสนอแนะต่อต้นสังกัดในกรณีที่ผลการประเมินภายนอกของ สถานศึกษาไม่ได้มาตรฐานที่กำหนด คณะกรรมการพัฒนาระบบการประเมินคุณภาพการศึกษา ขั้นพื้นฐาน จึงได้พิจารณาวิธีการและเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ปี 2549-2553 เพื่อการจำแนกผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาว่าได้มาตรฐานหรือไม่ โดย ได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการบริหาร สมศ. ในการประชุมครั้งที่ 13/2548 วันที่ 22 พฤศจิกายน 2548 โดยให้พิจารณาเกณฑ์ต่อไปนี้

1. การประเมินอิงเกณฑ์ ให้พิจารณาตามมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การพิจารณาที่ สมศ. กำหนด โดยจะมีการสรุปผลการประเมินทั้งในระดับตัวบ่งชี้และระดับมาตรฐาน โดยมีการ ประเมิน 2 ระดับ คือ การประเมินในระดับตัวบ่งชี้ และการประเมินในระดับมาตรฐาน ได้แก่

1.1 การประเมินในระดับตัวบ่งชี้ ให้พิจารณาจากร้อยละเฉลี่ยตามเกณฑ์พิจารณา ในแต่ละตัวบ่งชี้ เป็น 4 ระดับ คือ

เกณฑ์การพิจารณา	ระดับคุณภาพ
ร้อยละเฉลี่ยตามเกณฑ์พิจารณาต่ำกว่าร้อยละ 50	ปรับปรุง
ร้อยละค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์พิจารณาระหว่าง ร้อยละ 50 – 74	พอใช้
ร้อยละเฉลี่ยตามเกณฑ์พิจารณาระหว่าง ร้อยละ 75 – 89	ดี
ร้อยละเฉลี่ยตามเกณฑ์พิจารณาตั้งแต่ ร้อยละ 90 ขึ้นไป	ดีมาก

1.2 การประเมินในระดับมาตรฐาน ให้พิจารณาจากค่าเฉลี่ยของระดับคุณภาพตัว บ่งชี้ ในแต่ละมาตรฐานเป็น 4 ระดับ คือ

เกณฑ์การพิจารณา	ระดับคุณภาพ
ค่าเฉลี่ยของระดับคุณภาพตัวบ่งชี้ ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 1.74	ปรับปรุง
ค่าเฉลี่ยของระดับคุณภาพตัวบ่งชี้ ระหว่าง 1.75 – 2.74	พอใช้
ค่าเฉลี่ยของระดับคุณภาพตัวบ่งชี้ ระหว่าง 2.75 – 3.49	ดี
ค่าเฉลี่ยของระดับคุณภาพตัวบ่งชี้ ระหว่าง 3.50 – 4.00	ดีมาก

ยกเว้นมาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อหลักสูตร มีเกณฑ์การประเมิน ในระดับตัวบ่งชี้ และการประเมินในระดับมาตรฐาน ดังนี้

การประเมินในระดับตัวบ่งชี้ ให้พิจารณาจากร้อยละเฉลี่ยตามเกณฑ์พิจารณาในแต่ละตัวบ่งชี้ เป็น 4 ระดับ คือ

เกณฑ์การพิจารณา	ระดับคุณภาพ
ผู้เรียนต่ำกว่าร้อยละ 50 ที่มีผลการทดสอบระดับดี	ปรับปรุง
ผู้เรียนตั้งแต่ร้อยละ 50 – 64 ที่มีผลการทดสอบระดับดี	พอใช้
ผู้เรียนตั้งแต่ร้อยละ 65 – 89 ที่มีผลการทดสอบระดับดี	ดี
ผู้เรียนตั้งแต่ร้อยละ 90 ขึ้นไป ที่มีผลการทดสอบระดับดี	ดีมาก

การประเมินในระดับมาตรฐาน ให้พิจารณาจากค่าเฉลี่ยของระดับคุณภาพตัวบ่งชี้ในแต่ละมาตรฐานเป็น 4 ระดับ คือ

เกณฑ์การพิจารณา	ระดับคุณภาพ
ค่าเฉลี่ยของระดับคุณภาพตัวบ่งชี้ ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 1.74	ปรับปรุง
ค่าเฉลี่ยของระดับคุณภาพตัวบ่งชี้ ระหว่าง 1.75 – 2.59	พอใช้
ค่าเฉลี่ยของระดับคุณภาพตัวบ่งชี้ ระหว่าง 2.60 – 3.49	ดี
ค่าเฉลี่ยของระดับคุณภาพตัวบ่งชี้ ระหว่าง 3.50 – 4.00	ดีมาก

2. การประเมินอิงสถานศึกษา ให้พิจารณาจากการที่สถานศึกษาดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ สมศ. และพัฒนาการของคุณภาพสถานศึกษา ตลอดจนมีผลการดำเนินงานบรรลุมาตรฐาน/เป้าหมายตามแผนของสถานศึกษา รวมทั้งการมีความตระหนักในความสำคัญและความพยายามในการพัฒนาสู่มาตรฐานของสถานศึกษา โดยมีมิติในการพิจารณา วิธีการพิจารณาและการสรุปผลการพิจารณา ดังนี้

2.1 มิติการพิจารณา พัฒนาการของคุณภาพการศึกษาและการบรรลุมาตรฐาน/เป้าหมายตามแผนของสถานศึกษา ดังนี้

พัฒนาการของคุณภาพการศึกษา	บรรลุมาตรฐาน/เป้าหมายตามแผนของสถานศึกษา	
	บรรลุ	ไม่บรรลุ
มี	มาก (4)	ดี (3) + มีความตระหนักและความพยายาม
		พอใช้ (2) ไม่มีความตระหนักและความพยายาม
ไม่มี	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)

2.2 วิธีการพิจารณา ได้ให้ความหมายของการพัฒนาและการบรรลุมาตรฐาน/ เป้าหมายตามแผนของสถานศึกษา ดังนี้

1) มีพัฒนาการของคุณภาพการศึกษา หมายถึง การที่สถานศึกษาได้ดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ สมศ. และผลการประเมินในรอบที่สอง (เฉพาะผลการประเมินแบบอิงเกณฑ์) สูงกว่าผลประเมินรอบแรกหรือมีผลประเมินทั้งในรอบแรกและรอบที่สองไม่ต่ำกว่าระดับดี

2) ไม่มีพัฒนาการของคุณภาพการศึกษา หมายถึง การที่สถานศึกษาไม่ได้ดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ สมศ. และผลการประเมินในรอบแรกและรอบที่สองต่ำกว่าระดับดี และไม่แตกต่างกัน

3) บรรลุมาตรฐานหรือเป้าหมายตามแผน หมายถึง สถานศึกษามีความสำเร็จในการปฏิบัติสามารถบรรลุมาตรฐานหรือเป้าหมายของแผนพัฒนาสถานศึกษาในการพัฒนาผู้เรียนหรือครู หรือคุณภาพการจัดการศึกษาในแต่ละมาตรฐาน โดยนำผลประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรกไปใช้วางแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และมีหลักฐานแสดงความตระหนักในความสำเร็จและความพยายามในการปฏิบัติเพื่อการพัฒนาสู่มาตรฐานของสถานศึกษา

4) ไม่บรรลุมาตรฐานหรือเป้าหมาย หมายถึง สถานศึกษายังไม่ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติ ไม่สามารถบรรลุมาตรฐานหรือเป้าหมายของแผนพัฒนาสถานศึกษาในการพัฒนาผู้เรียนหรือครูหรือคุณภาพการจัดการศึกษาในแต่ละมาตรฐาน โดยไม่คำนึงถึงความตระหนักความสำเร็จและความพยายามในการปฏิบัติเพื่อการพัฒนาสู่มาตรฐานของสถานศึกษา

2.3 การสรุปผลการประเมินอิงสถานศึกษา มีระดับของมาตรฐานและคะแนน ดังนี้

คำอธิบาย	ระดับ	คะแนน
ไม่มีพัฒนาการของคุณภาพการศึกษาและไม่บรรลุมาตรฐาน/ เป้าหมายตามแผน	ปรับปรุง	1 คะแนน
ไม่มีพัฒนาการของคุณภาพการศึกษาแต่บรรลุมาตรฐาน/เป้าหมายตามแผนหรือมีพัฒนาการของคุณภาพการศึกษา แต่ไม่บรรลุมาตรฐาน/เป้าหมายตามแผน และหลักฐานแสดงความตระหนักในความสำเร็จและความพยายามในการปฏิบัติอย่างไม่เด่นชัด	พอใช้	2 คะแนน
มีพัฒนาการของคุณภาพการศึกษาและมีหลักฐานแสดงความตระหนักในความสำเร็จและความพยายามในการปฏิบัติอย่างเด่นชัด แต่ไม่บรรลุมาตรฐาน/เป้าหมายตามแผน	ดี	3 คะแนน
มีพัฒนาการของคุณภาพการศึกษา และบรรลุมาตรฐาน/เป้าหมายตามแผน	ดีมาก	4 คะแนน

หลักฐานและร่องรอยแสดงความตระหนักในความสำคัญ และความพยายามในการปฏิบัติเพื่อการพัฒนาสู่มาตรฐานของสถานศึกษา ให้พิจารณา ดังนี้

ความตระหนักในความสำคัญของการพัฒนาสู่มาตรฐานหรือเป้าหมายตามแผน พิจารณาจากผู้เกี่ยวข้องอย่างน้อย 3 กลุ่มขึ้นไป (ผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษา ครู ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้อง) มีความตระหนักในความสำคัญของการพัฒนาผู้เรียน หรือครู หรือคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาตามมาตรฐานนั้นๆ และมีหลักฐานและร่องรอยยืนยันจากอย่างน้อย 3 แหล่งขึ้นไป เช่น นโยบายและทิศทางการพัฒนาของสถานศึกษา ระบบประกันคุณภาพภายใน รายงานการประเมินตนเอง เป็นต้น ที่แสดงว่าสถานศึกษามีความตระหนักในความสำคัญของการพัฒนาผู้เรียนหรือครูหรือคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาตามมาตรฐานนั้นๆ

ความพยายามในการปฏิบัติสู่มาตรฐานการศึกษา พิจารณาจากการมีหลักฐานและร่องรอยยืนยันทั้ง 5 ข้อ

1) แผนกลยุทธ์ ธรรมนูญโรงเรียน แผนการจัดโครงสร้างองค์กรของสถานศึกษาที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน หรือครู หรือคุณภาพการจัดการศึกษาตามมาตรฐานนั้น ซึ่งพิจารณาได้จากการกำหนดมาตรฐานการศึกษาเป็นเป้าประสงค์ของการพัฒนาของสถานศึกษา รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา การพูดคุยและสัมภาษณ์บุคคลากรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษา ครู ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้อง เป็นต้น ในเรื่องการวางแผนพัฒนาของสถานศึกษา

2) มีการจัดโครงการ/กิจกรรมสำคัญระดับสถานศึกษาทางด้านการบริหาร การเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อพัฒนาผู้เรียน หรือครู หรือคุณภาพการจัดการศึกษาให้บรรลุมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาซึ่งเป็นเป้าหมายการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งพิจารณาจากแผนของสถานศึกษา รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา เป็นต้น

3) มีภาคีเครือข่ายหลากหลาย เพียงใด โดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมาย เครือข่ายหรือชุมชน เป็นต้น ภาคีที่ร่วมเข้าโครงการ/กิจกรรมที่แสดงว่าเป็นโครงการ/กิจกรรมระดับสถานศึกษา ซึ่งพิจารณาได้จากรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาและโครงการ/กิจกรรมของสถานศึกษา

4) มีโครงการ/กิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน หรือครู หรือคุณภาพการจัดการศึกษาให้บรรลุตามมาตรฐานนั้นๆ อย่างเป็นระบบและดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพียงใด ที่จะแสดงความยั่งยืนของการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาตามมาตรฐานนั้น

5) ผลการประเมินโครงการ/กิจกรรมว่าได้ผลตามวัตถุประสงค์เพียงใดและเป็นที่ยังพอใจของผู้เกี่ยวข้องมากน้อยเพียงใด โดยต้องเกิดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของโครงการ/กิจกรรม และมีผู้เกี่ยวข้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 พึงพอใจต่อผลของโครงการ/กิจกรรมนั้นๆ

3. การรับรองมาตรฐานการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในระดับมาตรฐาน

ให้เฉลี่ยผลประเมินระดับมาตรฐานแบบอิงเกณฑ์และแบบอิงสถานศึกษา ถ้าได้ค่าเฉลี่ยของผลประเมิน ≥ 2.75 จากระบบ 4 คะแนน แสดงว่า สถานศึกษามีผลการจัดการศึกษาในมาตรฐานนั้นๆ ที่ได้มาตรฐานคุณภาพสมศ. สมศ. จะให้การรับรองคุณภาพการศึกษาในมาตรฐานนั้นๆ ของสถานศึกษา

4. การรับรองมาตรฐานของสถานศึกษาในภาพรวม

ในการรับรองคุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพ สมศ. สถานศึกษาต้องมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

1) สถานศึกษามีค่าเฉลี่ยผลประเมินคุณภาพภายนอกไม่ต่ำกว่าระดับดี (≥ 2.75 ในระบบ 4 คะแนน)

2) สถานศึกษามีค่าเฉลี่ยของผลประเมินในระดับดีขึ้นไปไม่ต่ำกว่า 3 ใน 4 ของมาตรฐานที่ประเมิน กล่าวคือ ได้ระดับดีขึ้นไป ไม่ต่ำกว่า 11 มาตรฐานใน 14 มาตรฐาน

3) สถานศึกษาไม่มีผลประเมินคุณภาพภายนอกของมาตรฐานอยู่ในระดับปรับปรุง โดยนับเฉพาะมาตรฐานที่ได้ระดับปรับปรุงทั้งแบบอิงเกณฑ์และอิงสถานศึกษา

ในกรณีสถานศึกษาได้รับการรับรองคุณภาพตามมาตรฐานคุณภาพ สมศ. ให้ระบุนวัตกรรม หรือ การปฏิบัติที่เป็นเลิศของสถานศึกษาด้วย (ถ้ามี)

ตอนที่ 2 การจัดการศึกษาและการบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

2.1 ความเป็นมาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นการศึกษาในรูปแบบหนึ่งของการศึกษาคณะสงฆ์ เป็นการศึกษาที่รัฐกำหนดให้มีขึ้นตามความประสงค์ของคณะสงฆ์ ซึ่งมีมูลเหตุสืบเนื่องมาจากการจัดตั้งโรงเรียนบาลีมัธยมศึกษาและบาลีวิสามัญศึกษาสำนักเรียนวัด กล่าวคือ ภายหลังจากที่การศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง คือ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งเปิดดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2432 และ พ.ศ. 2489 ตามลำดับ ได้เจริญก้าวหน้ามากขึ้น ทางมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงได้จัดแผนกมัธยมขึ้นมา

เรียกว่าโรงเรียนบาลีมัธยมศึกษา กำหนดให้มีการเรียนบาลี นักธรรม และความรู้ชั้นมัธยม โดยรับผู้ที่สำเร็จชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ต่อมาเมื่อโรงเรียนบาลีมัธยมศึกษานี้ได้แพร่ขยายออกไปยังต่างจังหวัดหลายแห่ง มีพระภิกษุและสามเณรเรียนกันมาก ทางคณะสงฆ์โดยองค์การศึกษาจึงได้กำหนดให้เรียกโรงเรียนประเภทนี้ใหม่ว่า โรงเรียนบาลีวิสามานัญศึกษาสำนักเรียนวัด โดยมติคณะสังฆมนตรีและกระทรวงศึกษาธิการได้ออกระเบียบกระทรวงให้โรงเรียนบาลีวิสามานัญศึกษา สำนักเรียนวัดนี้เปิดทำการสอบสมทบในชั้นตัวประโยคคือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา และเมื่อสอบได้แล้วจะได้รับประกาศนียบัตรจากกระทรวงศึกษาธิการอีกด้วย ด้วยเหตุนี้จึงทำให้พระภิกษุและสามเณรนิยมเรียนกันมาก โรงเรียนประเภทนี้จึงแพร่หลายออกไปยังจังหวัดต่างๆ อย่างกว้างขวาง จนทำให้ทางการคณะสงฆ์เกรงว่าการศึกษารวม และบาลีจะเสื่อมลงเพราะพระภิกษุและสามเณรต่างมุ่งศึกษาวิชาทางโลกมากไป เป็นเหตุให้ต้องละทิ้งการศึกษารวมและบาลี แต่ทางการคณะสงฆ์ก็ยังไม่พิจารณาเห็นความจำเป็นของการศึกษาวิชาในทางโลกอยู่ (พระราชวรมนูณี, 2529)

ดังนั้นแม่กองบาลีสนามหลวง พระธรรมปัญญาบดี (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ฟั้น ชุตินุธรรมหาเถระ) จึงได้ตั้งคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีขึ้นใหม่ มีวิชาบาลี วิชาธรรม และวิชาทางโลก เรียกว่าบาลีศึกษาสามัญศึกษาและปริทัศน์ศึกษา ได้ประกาศเมื่อพ.ศ. 2507 พร้อมกับได้ยกเลิกระเบียบของคณะสังฆมนตรีว่าด้วยการศึกษาของโรงเรียนบาลีวิสามานัญศึกษาสำนักเรียนวัดเสีย และกำหนดให้พระภิกษุสามเณรเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีที่คณะสงฆ์ได้จัดขึ้นใหม่ แต่ต่อมาพบว่า การตั้งสำนักเรียนตามแบบโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีใหม่นี้มีน้อย นักเรียนก็นิยมเรียนกันน้อยเพราะพระภิกษุสามเณรส่วนใหญ่ยังพอใจที่จะเรียน โดยได้รับประกาศนียบัตรจากกระทรวงศึกษาธิการอยู่ ดังนั้นนักเรียนในโรงเรียนดังกล่าวจึงได้พากันเข้าชื่อกันเป็นนักเรียนโรงเรียนราชภัฏของวัดซึ่งตั้งขึ้นโดยระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ สมครสอบเทียบ หรือเข้าเป็นนักเรียนศึกษาผู้ใหญ่ ทำให้การศึกษาของคณะสงฆ์ในช่วงนี้ระยะนั้นเกิดความสับสนเป็นอันมาก (ถวิล สมครรัฐกิจ, 2539)

ในขณะเดียวกันได้มีผู้แทนราชภัฏได้ยื่นเรื่องขอให้กระทรวงศึกษาธิการ เปิดการสอบสมทบในชั้นตัวประโยคให้แก่พระภิกษุสามเณร แต่กรมการศาสนา ร่วมกับกรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้พิจารณาลงความเห็นร่วมกันว่าควรจะต้องตั้งโรงเรียนขึ้นประเภทหนึ่ง เพื่อสนองความต้องการของพระภิกษุสามเณร โดยให้เรียนทั้งวิชาธรรม และวิชาสามัญศึกษาควบคู่กันไป โดยไม่มีการสอบสมทบ แต่ให้กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการสอบเอง ในที่สุดกระทรวงศึกษาธิการจึงได้ประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาขึ้น เมื่อวันที่ 20

กรกฎาคม พ.ศ. 2514 และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2535 (ปัจจุบันใช้ระเบียบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2546) โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้การศึกษาในโรงเรียนดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อฝ่ายศาสนจักร และฝ่ายบ้านเมือง กล่าวคือ ทางฝ่ายศาสนจักรจะได้ศาสนทายาทที่ดี มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติชอบ ดำรงอยู่ในสมณธรรม สมควรแก่ภาวะ สามารถธำรงและสืบต่อพระพุทธศาสนาให้เจริญสถาพรต่อไป และถ้าหากพระภิกษุสามเณรเหล่านี้ลาสิกขาบทไปแล้ว สามารถเข้าศึกษาต่อในสถานศึกษาของรัฐได้ หรือเข้ารับราชการสร้างประโยชน์ให้ก้าวหน้าให้แก่ตนเองและบ้านเมืองสืบต่อไปด้วยเช่นกัน (วิชัย ธรรมเจริญ, 2541)

เดิมนั้นโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ ปัจจุบันสังกัดกองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม และจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และศึกษาหลักสูตรพระปริยัติธรรม (บาลี, ธรรมวินัยและศาสนปฏิบัติ) ภายใต้กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสถาบันพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2548

2.2 จุดมุ่งหมายของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

จุดมุ่งหมายทางการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มุ่งให้พระภิกษุสามเณรปฏิบัติตามพระธรรมวินัย สามารถนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าวิชาการทางพระพุทธศาสนาไปพัฒนาสังคม ตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขตามสมควรแก่สมณวิสัย โดยจะต้องมุ่งปลูกฝังให้พระภิกษุสามเณรมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีความรู้ ทักษะในวิชาปริยัติธรรมและวิชาสามัญ
2. มีสมณสัญญา เคารพเชื่อฟังและปฏิบัติตามระเบียบสงฆ์
3. มีความรู้ ความเข้าใจ ถึงคุณค่าของพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของชาวพุทธ
4. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถนำแนวทางและวิธีการใหม่ๆ ไปใช้พัฒนาสังคม
5. รู้จักใช้สิทธิเสรีภาพในทางที่ก่อให้เกิดประโยชน์บนรากฐานแห่งกฎหมายและพระธรรมวินัย
6. ภูมิใจในความเป็นสมณะและการเป็นคนไทย รักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

2.3 การบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

2.3.1 โครงสร้างการบริหารการศึกษา

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จัดตั้งขึ้นเพื่อให้พระภิกษุ สามเณรได้มีโอกาสศึกษาสายสามัญตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย โดยเทียบกับชั้นมัธยมศึกษาสายสามัญ จัดหลักสูตรให้มีวิชาที่เหมาะสมแก่ภาวะของพระภิกษุ สามเณร ที่จะศึกษาได้โดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย และเป็นวิชาที่จำเป็นต่อพระพุทธศาสนา เป็นหลักสูตรที่ให้การศึกษาวินัยพระปริยัติธรรมควบคู่กับวิชาสามัญ หลักสูตรที่จัดขึ้นจบได้ในตัวเอง หรือเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อ มุ่งให้พระภิกษุสามเณรมีบุคลิกภาพเหมาะสมตามสมณเพศช่วยให้มีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม ปรับตัวเข้ากับสังคมได้และไม่ขัดต่อวินัยสงฆ์ มุ่งให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษาในระดับสูงขึ้นโดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยรับพระภิกษุ สามเณรที่เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เข้าศึกษาในระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยทั้ง 2 แห่ง และวิทยาเขตอีก 18 แห่ง

การดำเนินการบริหารจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษามีลักษณะการบริหารโดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นองค์การหลักที่ควบคุมส่งเสริมการจัดการศึกษาโดยตรง ส่วนการบริหารโรงเรียนให้อยู่ในความปกครองของคณะสงฆ์ เช่น ให้เจ้าคณะจังหวัดมีหน้าที่เป็นผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในระดับจังหวัด เจ้าคณะอำเภอมีหน้าที่เป็นผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในระดับอำเภอ และเจ้าอาวาสวัดเป็นผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในแต่ละวัด

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จะจัดตั้งได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กองศาสนศึกษา สำนักนายกรัฐมนตรี และด้วยความเห็นชอบของคณะสงฆ์ วัดที่สามารถจัดตั้งโรงเรียนได้ต้องปฏิบัติตามระเบียบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติภายใต้การกำกับดูแลของนายกรัฐมนตรีทำหน้าที่เพียงอนุมัติการจัดตั้งและให้การส่งเสริมสนับสนุนเท่านั้น

หน่วยงานที่รับผิดชอบการบริหารการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามกฎกระทรวงว่าด้วยการแบ่งส่วนราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติพ.ศ. 2549 คือ กองพุทธศาสนศึกษา ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- 1) ประสานและดำเนินการเกี่ยวกับการควบคุม ดูแล จัดการศึกษาวิชาการพระพุทธศาสนา การจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา และรับผิดชอบงานการศึกษาของคณะสงฆ์ การศึกษาสงเคราะห์ และการศึกษาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับศาสนา

2) ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดทำสื่อการเรียน การสอนด้านศาสนา วิเคราะห์ทางวิชาการ ต่างๆ เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เป็นแหล่งความรู้ที่เป็นระบบและอ้างอิงได้

3) สนับสนุนการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาทุกระดับ รวมทั้งการนิเทศติดตามและ ประเมินผลการศึกษาทุกประเภท

4) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับ มอบหมาย

ในปีการศึกษา 2552 มีกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จำนวน 14 กลุ่ม 400 โรงเรียน จำนวนนักเรียน 50,030 รูป โดยแบ่งได้ดังนี้

1) กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 1 ประกอบด้วย จังหวัด กรุงเทพมหานคร นครปฐม และปทุมธานี มีโรงเรียนจำนวน 15 โรงเรียน

2) กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 2 ประกอบด้วย จังหวัดกระบี่ ชุมพร ตรัง นครศรีธรรมราช ปัตตานี ยะลา ะนอง สงขลา สตูล และสุราษฎร์ธานี มีโรงเรียน จำนวน 22 โรงเรียน

3) กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 3 ประกอบด้วย จังหวัด กาญจนบุรี ชัยนาท ประจวบคีรีขันธ์ พระนครศรีอยุธยา เพชรบุรี ราชบุรี ลพบุรี สระบุรี สิงห์บุรี สุพรรณบุรี อ่างทอง และอุทัยธานี มีโรงเรียนจำนวน 25 โรงเรียน

4) กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 4 ประกอบด้วย จังหวัด กำแพงเพชร ตาก นครสวรรค์ พิจิตร พิษณุโลก เพชรบูรณ์ สุโขทัย และอุตรดิตถ์ มีโรงเรียนจำนวน 25 โรงเรียน

5) กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 5 ประกอบด้วย จังหวัด เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน และลำพูน มีโรงเรียนจำนวน 40 โรงเรียน

6) กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 6 ประกอบด้วย จังหวัด เชียงราย น่าน พะเยา แพร่ และลำปาง มีโรงเรียนจำนวน 55 โรงเรียน

7) กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 7 ประกอบด้วย จังหวัด ขอนแก่น เลย และหนองบัวลำภู มีโรงเรียนจำนวน 44 โรงเรียน

8) กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 8 ประกอบด้วย จังหวัด สกลนคร หนองคาย และอุดรธานี มีโรงเรียนจำนวน 38 โรงเรียน

9) กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 9 ประกอบด้วย จังหวัด มุกดาหาร ยโสธร อุบลราชธานี และอำนาจเจริญ มีโรงเรียนจำนวน 34 โรงเรียน

10) กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 10 ประกอบด้วย จังหวัด กาฬสินธุ์ นครพนม มหาสารคาม และร้อยเอ็ด มีโรงเรียนจำนวน 41 โรงเรียน

11) กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 11 ประกอบด้วย จังหวัด ชัยภูมิ นครราชสีมา บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ และสุรินทร์ มีโรงเรียนจำนวน 43 โรงเรียน

12) กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 12 ประกอบด้วย จังหวัด ฉะเชิงเทรา ชลบุรี นครนายก ตราด ปราจีนบุรี ระยอง และสระแก้ว มีโรงเรียนจำนวน 12 โรงเรียน

13) กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 13 (จีนิกาย) ประกอบด้วย จังหวัด กรุงเทพมหานคร ชลบุรี และเชียงราย มีโรงเรียนจำนวน 3 โรงเรียน

14) กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 14 (อนัมนิกาย) ประกอบด้วย จังหวัด กรุงเทพมหานคร สงขลา และอุดรธานี มีโรงเรียนจำนวน 3 โรงเรียน

2.3.2 การบริหารจัดการหลักสูตร

ระเบียบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2546 กำหนดให้โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ต้องจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 แต่ในปัจจุบัน บางสถานศึกษาได้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาที่มีนักเรียนไม่น้อยกว่า 40 รูป/คน นักเรียนที่จะเข้าเรียนต้องสำเร็จการศึกษาในระดับที่ต่ำกว่าระดับที่เรียน คือ ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ต้องสำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษาหรือเทียบเท่า ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายต้องสำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า การเปิดปิดภาคเรียนให้เป็นไปตามข้อกำหนดวันเปิดปิดภาคเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2553)

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ได้เปิดทำการเรียนการสอนแยกเป็น 2 ช่วงชั้น คือ ช่วงชั้นที่ 3 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และช่วงชั้นที่ 4 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นหลักสูตรแกนกลาง

2.4 การวิเคราะห์ศักยภาพในการพัฒนาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (2553) ได้ทำการประเมินศักยภาพทางยุทธศาสตร์ (SWOT Analysis) อันประกอบด้วย การประเมินจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการพัฒนาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาที่มีต่อการดำเนินงาน ให้เป้าประสงค์บรรลุผลสัมฤทธิ์ ซึ่งจากการประเมินศักยภาพทางยุทธศาสตร์ประกอบด้วย

2.4.1 จุดแข็ง (Strength) การประเมินศักยภาพทางยุทธศาสตร์ด้านจุดแข็งเป็นการประเมินจุดเด่น หรือจุดแข็ง ภายในของการดำเนินการให้ภารกิจขององค์กรบรรลุผลสัมฤทธิ์ ซึ่งจากการวิเคราะห์จุดแข็งพบว่ามีดังนี้

ด้านบุคลากร

1) พระสงฆ์สามเณรมีคุณธรรม จริยธรรม มีภาวะผู้นำด้านคุณธรรม และเป็นที่ศรัทธาของประชาชนทั่วไป

2) นโยบายของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีความชัดเจนในการมุ่งมั่นส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาในระดับพื้นฐานที่ควบคู่กับการศึกษาธรรม-บาลี

ด้านการเงิน

1) มีงบประมาณจากหลากหลายช่องทาง ทั้งจากงบประมาณอุดหนุนการศึกษา งบประมาณสนับสนุนจากวัด เป็นต้น

ด้านการบริหารจัดการ

1) มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเป็นแหล่งเรียนรู้และการปฏิบัติธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา

2) มีโครงสร้าง การบริหารจัดการชัดเจนเป็นระบบ

3) โรงเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน

ด้านวัสดุ อุปกรณ์ หลักสูตร และเทคโนโลยี

1) สื่อการสอน มีความพอเพียงต่อการบริการทางการศึกษาแก่ผู้เรียน

2.4.2 จุดอ่อน (Weakness) การประเมินศักยภาพทางยุทธศาสตร์ด้านจุดอ่อนเป็นการประเมินจุดด้อยภายในของการดำเนินการให้ภารกิจขององค์กรไม่บรรลุผลสัมฤทธิ์ ซึ่งจากการวิเคราะห์จุดอ่อนพบว่ามีดังนี้

ด้านบุคลากร

1) ผู้เรียนเป็นผู้ขาดโอกาสทางการศึกษา มีความแตกต่างทางสังคมและเศรษฐกิจ พื้นฐานความรู้ของผู้เรียนมีความแตกต่าง และผู้เรียนมีการศึกษาทั้ง 3 แผนกคือ แผนกธรรม แผนกบาลีและแผนกสามัญศึกษา ทำให้เกิดความล่าช้าทางการศึกษา ผู้เรียนห่างไกลครอบครัว

2) ผู้บริหารมีความรู้ และทักษะ ไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการเท่าทันการเปลี่ยนแปลง และผู้บริหารมีภาระงานอื่นมากทำให้ไม่มีเวลาในการบริหารจัดการเพียงพอ

3) ครูขาดความมั่นคง และความก้าวหน้าทางด้านวิชาชีพ ขวัญและกำลังใจ ไม่ได้รับสวัสดิการ การสงเคราะห์ รายได้ และสวัสดิการที่เหมาะสมต่อคุณวุฒิ และไม่ได้รับการพัฒนา ให้มีความรู้ความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่าง

เหมาะสมและเท่าเทียม มีการเปลี่ยนแปลงทำให้เกิดภาวะสมองไหลไปหน่วยงานอื่นที่มั่นคงกว่าเดิม

4) ระบบการบริหาร และการพัฒนาบุคลากรยังไม่เป็นระบบ ไม่มีทิศทางในการจัดการที่ชัดเจน

ด้านการเงิน

1) มีงบประมาณไม่เพียงพอ ไม่สอดคล้อง ไม่เหมาะสม กับภาระงานและรูปแบบการจัดการเรียนการสอน

2) ขาดระบบการบริหารจัดการ การเงิน การบัญชีที่ได้มาตรฐาน เป็นธรรมาภิบาล และไม่มีแผนงานที่ชัดเจนในการบริหารจัดการระบบการเงินของโรงเรียน

3) มีสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ อาคาร สถานที่ ไม่เพียงพอ ไม่เอื้อต่อการจัดการศึกษา และไม่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน

ด้านการบริหารจัดการ

1) ไม่มีแผนงานในการบริหารจัดการและพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาอย่างชัดเจน

2) การถ่ายทอดและสื่อสารยังไม่ทั่วถึงองค์กร ขาดการนิเทศติดตามและประเมินผลจากหน่วยงานต้นสังกัด

3) ขาดการนำข้อมูลมาศึกษา วิเคราะห์เพื่อวางแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างจริงจัง

4) ขาดการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และการจัดการศึกษาจากภาคส่วนภายนอก

5) สภาพแวดล้อมของโรงเรียนขาดการสร้างบรรยากาศทางวิชาการ

6) การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษายังเน้นอยู่ในส่วนของปริยัติคือภาคของความรู้ยังไม่มีการเชื่อมต่อความรู้เข้าสู่ภาคของการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดปัญญาตามหลักพุทธธรรม

7) ระบบสวัสดิการแก่ผู้เรียนขาดการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ

8) ไม่มี พรบ.การศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

9) ไม่มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

10) ระบบการบริการวิชาการ การเผยแผ่พระพุทธศาสนายังไม่เป็นระบบ

ด้านวัสดุ อุปกรณ์ หลักสูตร เทคโนโลยี

- 1) หลักสูตรที่ใช้ เป็นการนำของการศึกษาขั้นพื้นฐานมาใช้ ซึ่งไม่มีความสอดคล้องกับบริบทของปริยัติสามัญ และการพัฒนาผู้เรียน
- 2) เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการ และการจัดการศึกษา ยังไม่มีความทันสมัย ระบบฐานข้อมูลยังไม่มีประสิทธิภาพ
- 3) การเข้าถึงเทคโนโลยียังไม่ทั่วถึง

2.4.3 โอกาส (Opportunity) การประเมินศักยภาพทางยุทธศาสตร์ด้านโอกาสเป็นการประเมินปัจจัยภายนอกที่ส่งเสริมให้การดำเนินการให้ภารกิจขององค์กรบรรลุผลสัมฤทธิ์ ซึ่งจากการวิเคราะห์โอกาสพบว่ามีดังนี้

- 1) แผนเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 เน้นการสร้างชุมชนอุดมปัญญา และมุ่งสร้างสังคมคุณธรรม
- 2) วัดเป็นศูนย์กลางการประกอบศาสนกิจ ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น
- 3) นโยบายให้ทุกโรงเรียนผ่านเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา
- 4) ภาครัฐให้การสนับสนุนโครงการเรียนฟรี 15 ปี อย่างมีคุณภาพ
- 5) โครงสร้างการบังคับบัญชาขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี
- 6) ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐและสังคมเพิ่มขึ้น
- 7) ได้รับการศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ มากขึ้นส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษา
- 8) มีช่องทางในการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์การจัดการศึกษาเพิ่มมากขึ้น สามารถนำข้อมูลสารสนเทศ มาบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ
- 9) สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และสังคมไทยมีค่านิยมในการทำบุญต่อพระสงฆ์สามเณร
- 10) นโยบายรัฐบาลมุ่งส่งเสริมการปรับปรุงองค์กร และกลไกที่รับผิดชอบด้านศาสนา เพื่อให้การบริหารจัดการส่งเสริม ทำนุบำรุงพุทธศาสนามีความเป็นเอกภาพ และประสิทธิภาพรวมทั้งส่งเสริมความเข้าใจอันดี และสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา เพื่อนำหลักธรรมของศาสนา มาใช้ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนใช้หลักธรรมในการดำรงชีวิตมากขึ้น

2.4.4 อุปสรรค (Threat) การประเมินศักยภาพทางยุทธศาสตร์ด้านอุปสรรคเป็นการประเมินปัจจัยภายนอกที่คุกคามต่อการดำเนินการให้ภารกิจขององค์กรไม่บรรลุผลสัมฤทธิ์ ซึ่งจากการวิเคราะห์อุปสรรคพบว่ามีดังนี้

- 1) กลไกในการขับเคลื่อนและสนับสนุนของหน่วยงานระดับนโยบายดำเนินงานไม่เกิดประสิทธิภาพ
- 2) ปัจจัยนำเข้าเป็นไปตามภาวะของเศรษฐกิจส่งผลต่อจำนวนผู้เรียนและงบประมาณ
- 3) ผู้เรียนขาดวุฒิภาวะในการเลือกบริโภคเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม
- 4) ปัจจัยทางสังคมมีความเสี่ยงในการดำรงสมณเพศและแรงจูงใจต่อการเรียนมีมากขึ้น

ตอนที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยเชิงคุณภาพ

3.1 ลักษณะของการวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงคุณภาพมีลักษณะเฉพาะ มีมุมมองของกระบวนทัศน์แนวปรากฏการณ์นิยม ซึ่งแตกต่างไปจากมุมมองกระบวนทัศน์ปฏิฐานนิยมที่เคยปฏิบัติกันมาก่อน เนื่องจากวิธีการนี้เป็นแนวคิดของการมองความจริง และมีวิธีการแสวงหา และการได้ความจริงที่แตกต่างไปจากวิธีการเดิมเป็นการมองความจริงทางสังคมที่ขยายฐานความคิดนำเอาปัญหาและมุมมอง ประสบการณ์ของคนหลายคนในสังคมที่เกี่ยวข้องกับปัญหาสังคมมาร่วมด้วย เป็นการสะท้อนเสียงที่หลากหลายทั้งความสุข ความทุกข์ยาก ความหวัง ความใฝ่ฝันของมนุษย์ในสังคม ดังนั้นวิธีการนี้จึงทวีความนิยมเพิ่มมากขึ้นในกลุ่มนักวิชาการทางสังคมศาสตร์ (นิตา ชูโต, 2545)

การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการแสวงหาความรู้โดยการพิจารณาปรากฏการณ์สังคมจากสภาพแวดล้อมตามความเป็นจริงในทุกมิติ เพื่อหาความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์กับสภาพแวดล้อมนั้น วิธีการนี้จะสนใจข้อมูลด้านความรู้สึกนึกคิด ความหมาย ค่านิยมหรืออุดมการณ์ของบุคคลนอกเหนือไปจากข้อมูลเชิงปริมาณ มักใช้เวลานานในการศึกษาติดตามระยะยาว ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการเป็นวิธีการหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล และเน้นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย ซึ่งการวิจัยเชิงคุณภาพมีลักษณะสำคัญดังต่อไปนี้ (สุภางค์ จันทวานิช, 2549)

1) เน้นการมองปรากฏการณ์ให้เห็นภาพรวม โดยการมองจากหลายแง่มุม การศึกษาปรากฏการณ์สังคมจะต้องกระทำโดยศึกษาปรากฏการณ์นั้นจากแง่มุมหรือแนวคิดทฤษฎีที่มีความหลากหลายมากกว่ายึดแนวคิดอันใดอันหนึ่งเป็นหลัก นอกจากนั้นยังต้องไม่พิจารณาปรากฏการณ์อย่างเป็นเสี่ยงเสี่ยงหรือดูเพียงด้านใดด้านหนึ่ง แต่ดูให้เห็นภาพเต็มรูป

2) เป็นการศึกษาติดตามระยะยาวและเจาะลึก เพื่อให้เข้าใจความเปลี่ยนแปลงของปรากฏการณ์สังคม ซึ่งมีความเป็นพลวัต เพื่อจะให้เห็นสภาพความเปลี่ยนแปลงในระยะต่างๆ นอกจากนั้นก็จะเป็นการศึกษาเจาะลึก เช่น การศึกษาเฉพาะกรณี เพื่อให้ทำความเข้าใจได้อย่างลึกซึ้งและสามารถมองภาพได้จากหลายแง่มุม

3) ศึกษาปรากฏการณ์ในสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ เพื่อให้เข้าใจความหมายของปรากฏการณ์ นักวิจัยจึงศึกษาปรากฏการณ์ในสภาพแวดล้อมตามความเป็นจริงมักมีการวิจัยในสนาม (field research)

4) คำนึงถึงความเป็นมนุษย์ของผู้ถูกวิจัยด้วยเหตุที่การศึกษาปรากฏการณ์สังคมเป็นการศึกษามนุษย์ นักวิจัยจึงให้ความสำคัญและเคารพผู้ถูกวิจัยในฐานะที่เป็นเพื่อนมนุษย์เห็นได้จากการที่นักวิจัยจะเข้าไปสัมผัสสร้างความสนิทสนมและความไว้วางใจเพื่อตั้งใจพยายามทำความเข้าใจคนเหล่านั้นแบบเอาใจเขามาใส่ใจเราจนกระทั่งในที่สุดไม่มีการแบ่งเป็นเขาแบ่งเป็นเรา

5) ใช้การพรรณนาและการวิเคราะห์แบบอุปนัย ในการศึกษาชุมชนหรือการศึกษาเฉพาะกรณี เพื่อให้เห็นภาพรวมในขั้นแรกนักวิจัยจะให้รายละเอียดเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของชุมชนหรือกรณีศึกษาในลักษณะของการพรรณนา เพื่อให้ผู้อ่านงานวิจัยเกิดความเข้าใจปรากฏการณ์ได้ดีขึ้นและอาจตรวจสอบข้อมูลได้ด้วย ส่วนในการวิเคราะห์จะใช้วิธีการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (induction) เป็นวิธีการวิเคราะห์ที่นำข้อมูลเชิงรูปธรรมย่อยๆ หลายๆ กรณีมาสรุปเป็นข้อสรุปเชิงนามธรรมโดยพิจารณาจากลักษณะร่วมที่พบ

6) เน้นปัจจัยหรือตัวแปรด้านความรู้สึกนึกคิด จิตใจ ความหมาย นักวิจัยเชื่อว่าองค์ประกอบด้านจิตใจ ความคิดและความหมายคือสิ่งที่อยู่เบื้องหลังพฤติกรรมมนุษย์และเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมมนุษย์ที่แสดงออกมาจึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจนจึงจะสามารถอธิบายปรากฏการณ์ได้

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ

การเตรียมตัวทำงานภาคสนาม แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้ (สุภางค์ จันทวานิช, 2549)

1. ขั้นเลือกสนาม ต้องดูความเหมาะสมและพิจารณาว่าสามารถตอบปัญหาที่ต้องการได้
2. ขั้นแนะนำตัว สิ่งสำคัญที่สุดของการเข้าสนามคือ การกำหนดสถานภาพและบทบาทของนักวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ แบบไม่บอกว่าเป็นใคร (covert role) และแบบบอกว่าเป็นใคร (overt role)

3. ขั้นสร้างความสัมพันธ์ (rapport) เมื่อเข้าไปในสนามแล้วนักวิจัยต้องแนะนำตนเองและควรรักษาสถานะและบทบาทดังกล่าวไว้ตลอดระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในสนาม

4. การเริ่มทำงาน ประกอบด้วย 2 ส่วนใหญ่ๆ คือ

- 4.1 การทำแผนที่ ได้แก่ แผนที่ทางกายภาพ แผนที่ทางประชากร แผนที่ทางสังคม แผนที่เวลา การทำแผนที่แบบต่างๆ จะช่วยให้ผู้วิจัยมองเห็นความสัมพันธ์กับหน่วยต่างๆ ได้ชัดเจนขึ้น

- 4.2 การเลือกตัวอย่าง คือ การเริ่มตัดสินใจว่าจะเก็บข้อมูลอะไร ที่ไหน เมื่อไร

การที่เราจะเข้าไปศึกษาสนามใดสนามหนึ่งนั้นควรมีการเตรียมตัวทั้งในแง่ของการหาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับชุมชนหรือสังคมนั้นและการเตรียมตัวของนักวิจัยเอง การเตรียมตัวของนักวิจัยมีทั้งเรื่องของการแต่งกาย เรื่องของอุปกรณ์หรือเครื่องมือที่นักวิจัยจะใช้ในการเก็บข้อมูลรวมทั้งที่พักอาศัยของนักวิจัยซึ่งควรคำนึงถึงความปลอดภัยด้วย เมื่อนักวิจัยได้เข้าไปในสนามที่จะศึกษาแล้ว สิ่งสำคัญที่นักวิจัยจำเป็นต้องทำคือ การแนะนำตัวเอง ในการแนะนำตัวนักวิจัยควรมีสถานภาพบทบาทที่เหมาะสมและมีความหมายที่จะใช้อ้างเป็นเหตุผลในการใช้ชีวิตในหมู่บ้านได้ จากนั้นจึงเริ่มสร้างความสัมพันธ์กับสมาชิกในชุมชนที่เราจะศึกษา

การสังเกต

การสังเกต คือ การเฝ้าดูสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างเอาใจใส่ และกำหนดไว้อย่างมีระเบียบวิธีเพื่อวิเคราะห์หรือหาความสัมพันธ์ของสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นกับสิ่งอื่น แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะสำคัญ ได้แก่ (สุภางค์ จันทวานิช, 2549)

1. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม คือ การสังเกตชนิดที่ผู้สังเกตเข้าไปใช้ชีวิตร่วมกับกลุ่มคนที่ถูกศึกษา มีการร่วมกระทำกิจกรรมด้วยกัน จนกระทั่งเข้าใจโลกทัศน์ ความรู้สึกนึกคิด และความหมายที่คนเหล่านั้นให้ต่อปรากฏการณ์ที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา ในแง่ของระเบียบวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมต้องประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน คือ การสังเกต การซักถาม และการจดบันทึก ข้อดีของการสังเกตแบบนี้ คือ จะได้ข้อมูลที่แท้จริง พฤติกรรมที่แสดงออกเป็นไปตามธรรมชาติเพราะผู้

ถูกศึกษาไม่ทราบว่าคุณสังเกต แต่ก็ยังมีข้อด้อย คือ ก่อให้เกิดความผูกพันทางอารมณ์ระหว่างผู้วิจัยกับผู้ถูกวิจัยอาจเป็นเหตุให้มีอคติ

2. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม คือ การสังเกตที่ผู้วิจัยจะเฝ้าอยู่วงนอก เป็นบุคคลภายนอกไม่เข้าไปร่วมกิจกรรมที่ทำอยู่มักใช้ในกรณีที่ไม่ต้องการให้ผู้ถูกสังเกตรู้สึกว่าคุณรบกวนจากตัวผู้สังเกต ข้อดีคือสามารถเก็บข้อมูลในระยะเวลาที่สั้นกว่าและเปลืองทุนทรัพย์น้อยกว่าการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ข้อด้อยคือ อาจเก็บข้อมูลไม่สมบูรณ์เท่าการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

ผู้สังเกตควรมีจุดมุ่งหมายว่าจะศึกษาอะไร ศึกษาคนกลุ่มใดและเลือกวิธีการสังเกตให้เหมาะสม ขอบเขตของการสังเกตมีกว้างขวาง เพื่อให้การสังเกตมีระบบ โดยมีกรอบของการสังเกตไว้ ดังนี้ (Lofland, 1971 อ้างถึงในนิศา ชูโต, 2545)

1. การกระทำ (acts) คือ กิจกรรมปกติธรรมดาต่างๆ ไป และวิถีชีวิต
2. แบบแผนการกระทำ (activities) คือ การกระทำหรือพฤติกรรมที่เป็นกระบวนการมีขั้นตอนและมีลักษณะต่อเนื่องจนเป็นแบบแผนการสังเกตแบบแผนพฤติกรรมจะชี้ให้เห็นถึงสถานภาพ บทบาทและหน้าที่ของสมาชิกในชุมชน
3. ความหมาย (meanings) คือ การให้ความหมายแก่การกระทำหรือแบบแผนพฤติกรรม
4. ความสัมพันธ์ (relationship) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในชุมชนเป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะนักวิจัยจะเข้าใจโครงสร้างของสังคมได้ก็จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคมนั้น
5. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมในชุมชน (participation) คือ การที่บุคคลยอมให้ความร่วมมือและยอมเป็นส่วนประกอบของโครงสร้างสังคมในส่วนที่เกี่ยวกับกิจกรรมนั้นๆ
6. สภาพสังคม (setting) คือ สภาพงานสนามที่นักวิจัยใช้เป็นพื้นที่ศึกษา

การสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ คือ การสนทนาซักถามอย่างมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้ข้อมูลเรื่องใดเรื่องหนึ่ง การสัมภาษณ์แบ่งออกเป็นประเภทได้ดังนี้ (อุทัย ดุลยเกษม, 2544)

1. การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (formal interview) การสัมภาษณ์แบบนี้มีลักษณะเกือบเหมือนการใช้แบบสอบถาม เพียงแต่ต่างกันที่ใช้วิธีการพูดซักถามแทน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ซึ่งมีข้อคำถามโดยละเอียดตามที่เตรียมไว้
2. การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (informal interview) นิยมใช้มากในการวิจัยเชิงคุณภาพมีวิธีคล้ายๆ กับการพูดคุยกันผู้สัมภาษณ์ปล่อยให้บรรยากาศในการสัมภาษณ์เป็นไปอย่างง่ายๆ ไม่เคร่งครัดในเรื่องขั้นตอนและลำดับของข้อคำถาม

3. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) หมายถึง การสัมภาษณ์ที่ผู้สัมภาษณ์มีจุดสนใจอยู่แล้วจึงพยายามหาคำตอบจากความสนใจของผู้ถูกสัมภาษณ์ให้เข้าสู่จุดที่สนใจ เพราะในบางครั้งผู้สัมภาษณ์อาจจะไม่ต้องการทราบเหตุผลหรือข้อเท็จจริงในเรื่องหนึ่งเรื่องใดทุกขั้นตอน

4. การตะล่อมกล่อมเกล่า (probe) หมายถึงการซักถามที่ล้วงเอาส่วนลึกของความคิดออกมา เป็นการสัมภาษณ์เพื่อดึงเอาความจริงจากผู้ถูกสัมภาษณ์ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

5. การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant interview) หมายถึง การสัมภาษณ์โดยกำหนดตัวผู้ตอบบางคนเป็นการเฉพาะเจาะจง เพราะผู้ตอบนั้นมีข้อมูลที่ดี ลึกซึ้ง กว้างขวางเป็นพิเศษเหมาะสมกับความต้องการของผู้วิจัย เราเรียกบุคคลประเภทนี้ว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การสนทนากลุ่ม

การสนทนากลุ่ม (focus group discussion) เป็นเทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพวิธีหนึ่ง ซึ่งใช้การสนทนากลุ่มสมาชิกที่มีลักษณะเหมือนกัน (homogeneous) ประมาณ 6-12 คน โดยมีผู้ดำเนินการสนทนา เป็นผู้สร้างให้เกิดบรรยากาศของความเป็นกันเองในกลุ่ม จุดประเด็นคำถาม และคอยกระตุ้นให้สมาชิกกลุ่มผู้ร่วมสนทนา ได้มีการพูดคุย ซักถาม และโต้ตอบกันอย่างกว้างขวางและเป็นธรรมชาติ โดยทั่วไปอาจใช้เวลาสนทนนานประมาณ 45 นาทีถึงหนึ่งชั่วโมงครึ่ง แบ่งออกเป็น 2 วิธี คือ (เพ็ญพักตร์ อุทิศ, 2547)

1. การสัมภาษณ์กลุ่มแบบเจาะจง (focus group interviews) มีลักษณะคล้ายการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ต้องมีการซักถามเจาะจงเฉพาะเรื่อง

2. การสนทนากลุ่มตามธรรมชาติ (group discussion) เป็นการสนทนากลุ่มที่เกิดขึ้นได้โดยทั่วไป ในการทำงานภาคสนาม เช่น สนทนาได้ต้นไม้ หรือสภาพอากาศ เป็นการสนทนาที่ไม่มีโครงสร้างทั้งในแง่ประเด็นการสนทนาและผู้เข้าร่วมสนทนา

องค์ประกอบที่สำคัญในการจัดสนทนากลุ่ม มีดังนี้ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2547)

1. ผู้ดำเนินการสนทนา (moderator) จะต้องสร้างบรรยากาศในการสนทนาควบคุมการสนทนาได้เป็นอย่างดีก่อให้เกิดความเป็นกันเองมากที่สุด ไม่แสดงความคิดเห็นของตนเองปล่อยให้ผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ที่มีอิสระ สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดี

2. ผู้จดบันทึก (note taker) จะต้องอยู่ร่วมตลอดเวลาและควรทำหน้าที่ในการจดบันทึกเพียงอย่างเดียวไม่ควรร่วมสนทนาด้วย วาดแผนผังการนั่งของผู้ร่วมสนทนาทุกคน และการสังเกตพฤติกรรม ควรถอดเทปด้วยตนเองเพื่อความเข้าใจในสิ่งที่บันทึกและเนื้อหาสาระในเทปที่ตรงกัน

3. ผู้ช่วยทั่วไป (assistant) มีหน้าที่คอยควบคุมเครื่องบันทึกเสียงและเปลี่ยนเทปขณะที่กำลังดำเนินการสนทนาและอำนวยความสะดวกทั่วไป

อุปกรณ์สนาม ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียงและอุปกรณ์ อุปกรณ์ในการจัดบันทึก สมุด ดินสอ ซึ่งควรมีสำรองเพื่อป้องกันการผิดพลาด

ขั้นตอนในการจัดสนทนาดังกล่าว

1. กำหนดวัตถุประสงค์
2. กำหนดกลุ่มเป้าหมายของผู้ให้ข้อมูล
3. ตัดสินใจว่าจะทำกี่กลุ่ม
4. วางแผนเรื่องระยะเวลาและตารางเวลา
5. ออกแบบแนวคำถาม
6. ทดสอบแนวคำถามที่สร้างขึ้น
7. ทำความเข้าใจกับผู้ดำเนินการสนทนา และผู้จัดบันทึก
8. คัดเลือกผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนา
9. จัดการเตรียมสถานที่ที่กำหนดวันเวลา และจัดเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ เครื่องดื่มอาหารว่าง
10. จัดกลุ่มสนทนา
11. ถอดเทปออกมาเป็นบทสนทนาอย่างละเอียด

นอกจากวิธีที่ได้นำเสนอแล้วยังมีข้อมูลประเภทหนึ่งที่น่าสนใจในการวิจัยเชิงคุณภาพได้ โดยเก็บรวบรวมในสนามโดยตรง ข้อมูลเหล่านี้ได้แก่ เอกสาร สถิติตัวเลข และข้อมูลหลักฐานต่างๆ ที่มีอยู่ตามปกติในสังคมจัดเก็บกันอยู่แล้ว (unobtrusive measures) เท่าที่ผ่านมามักนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ในการทำความเข้าใจปรากฏการณ์สังคมมีไม่มากนักทั้งที่ข้อมูลเหล่านี้มีอยู่แล้วโดยไม่ต้องเก็บรวบรวมเพิ่มเติมหลักฐานหรือข้อมูลที่มีอยู่ตามปกติในสังคม และคนทั่วไปไม่ค่อยรู้สึกว่าจะเอามาใช้ประโยชน์ได้ (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2549) มี 3 ประเภท คือ

1. ข้อมูลเกี่ยวกับร่องรอยตามปกติธรรมชาติ
2. ข้อมูลสถิติและบันทึกต่างๆ
3. ข้อมูลที่อาจสังเกตเห็นได้ง่าย

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลนั้นเริ่มจากนำข้อมูลที่ได้มาพิจารณาเพื่อลดทอนข้อมูล แล้วจึงทำการสรุปข้อมูลโดยอ้างอิงจากข้อมูลที่ได้มารวมกับการตรวจสอบสามเส้าเพื่อให้แน่ใจว่าผลการวิจัยมีความเที่ยงตรงน่าเชื่อถือ โดยมีรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนดังนี้ (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2549)

1. การลดทอนข้อมูล (data reduction) ในการศึกษาภาคสนามในแต่ละวันผู้วิจัยจะจดบันทึกข้อมูลภาคสนามแบบละเอียด (full field note) มาวิเคราะห์หลังหัวข้อที่น่าสนใจและเกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา) เช่น การดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรค ปัจจัยที่ส่งผล เป็นต้น

2. การตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อมูลโดยพิจารณาถึงความถูกต้อง ความพอเพียง และความน่าเชื่อถือได้ (valid and reliable) โดยใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า (triangulation) คือการได้ข้อมูลจากหลายฝ่ายหรือหลายวิธีในการเก็บรวบรวมข้อมูลในเรื่องเดียวกัน โดยการสอบถามข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

2.1 การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) คือ การพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ได้มานั้นถูกต้องหรือไม่ วิธีตรวจสอบคือการสอบแหล่งของข้อมูล แหล่งที่มาที่จะพิจารณาในการตรวจสอบ ได้แก่ แหล่งเวลา แหล่งสถานที่ แหล่งบุคคล

2.2 การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย (investigator triangulation) คือ การตรวจสอบว่าผู้วิจัยแต่ละคนจะได้ข้อมูลต่างกันอย่างไร โดยเปลี่ยนตัวผู้สังเกตแทนที่จะใช้ผู้วิจัยคนเดียวกัน สังเกตโดยตลอด ในกรณีที่ไม่แน่ใจในคุณภาพของผู้รวบรวมข้อมูลสนามควรเปลี่ยนตัวผู้วิจัยให้มีหลายคน

2.3 การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (theory triangulation) คือการตรวจสอบว่า ถ้าผู้วิจัยใช้แนวคิดทฤษฎีที่ต่างไปจากเดิมจะทำให้การตีความข้อมูลแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด อาจทำได้ง่ายกว่าในระดับสมมติฐานชั่วคราว (working hypothesis) และแนวคิดขณะที่ตีความสร้างข้อสรุปเหตุการณ์แต่ละเหตุการณ์ ปกติการตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎีทำได้ยากกว่าการตรวจสอบด้านอื่น

3. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยเน้นที่องค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ มีความเป็นระบบ มีสภาพเป็นปรนัย และอิงกรอบแนวคิดทฤษฎี โดยการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป แบ่งออกเป็น 3 วิธี คือ

3.1 การวิเคราะห์แบบอุปนัย (analytic induction) โดยการตีความสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมมาได้

3.2 การวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดของข้อมูล (typological analysis) คือ การจำแนกข้อมูลเป็นชนิดๆ ทั้งโดยวิธีที่ใช้แนวคิดทฤษฎีและแบบไม่ใช้แนวคิดทฤษฎี

1) แบบใช้แนวคิดทฤษฎี คือการจำแนกข้อมูลเป็นชนิดต่างๆ ในเหตุการณ์หนึ่งๆ แยกออกเป็น การกระทำ กิจกรรม ความหมาย ความสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมในกิจกรรม และสภาพสังคมหรือสถานการณ์เป็นแนวทางในการจำแนกสำหรับการวิเคราะห์

2) แบบไม่ใช้ทฤษฎี คือ การจำแนกข้อมูลที่จะวิเคราะห์ตามความเหมาะสมกับข้อมูล อาจใช้สามัญสำนึกหรือประสบการณ์ของผู้วิจัยก็ได้

3.3 การวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล คือ การที่ผู้วิจัยนำเหตุการณ์หลายเหตุการณ์ที่ได้จำแนกชนิดของข้อมูลนั้นแล้วมาเปรียบเทียบกัน การใช้วิธีการเปรียบเทียบหรือวิเคราะห์เช่นนี้ จะนำไปสู่การสร้างข้อสรุปเชิงนามธรรมและการสร้างทฤษฎี

ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษาและการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพการจัดการศึกษาและการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สามารถสรุปได้ดังนี้

พระครูวิมลศิลป์กิจ (2548) ได้ศึกษาสภาพความพร้อมในการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 1 ผลปรากฏว่า 1) สภาพความพร้อมด้านการเตรียมการก่อนการประกันคุณภาพภายในพบว่า ส่วนใหญ่มีความพร้อมในด้านกระบวนการ ส่วนการดำเนินการประกันคุณภาพภายในพบว่าสถานศึกษามีความพร้อมในด้านการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสนับสนุนทรัพยากรเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องมากที่สุด ด้านการตรวจสอบประเมินผลพบว่า มีความพร้อมในด้านกระบวนการบริหารจัดการมากที่สุด ด้านการรายงานผลการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาพบว่าได้จัดทำผลการประเมินเป็นรูปเล่มรายงานเชิงวิชาการที่ละเอียดครบถ้วนไว้แล้วแต่ยังไม่ได้เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดและผู้ปกครองชุมชนให้รับทราบ 2) ด้านปัญหาพบว่าติดขัดในหลายด้าน เช่น ด้านกระบวนการด้านปัจจัยและสถานศึกษามีความมุ่งมั่นที่จะทำการประกันคุณภาพการศึกษาแต่ขาดการรายงานผลต่อผู้เกี่ยวข้อง เช่น ชุมชน ต้นสังกัด

ผู้ปกครอง เป็นต้น ทำให้ผู้เกี่ยวข้องไม่ทราบและไม่เห็นความสำคัญของสถานศึกษา รองลงมา ได้แก่ บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจในการประกันคุณภาพการศึกษา ไม่มีงบประมาณเพียงพอต่อการดำเนินการ และบุคลากรไม่เพียงพอ 3) ด้านข้อเสนอแนะพบว่า ควรจัดอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรให้เกิดความเข้าใจให้มากกว่าที่เป็นอยู่ ควรมอบหมายให้บุคลากรปฏิบัติหน้าที่อย่างชัดเจนเพื่อได้รับผิดชอบอย่างจริงจัง และตรวจสอบข้อมูลให้ชัดเจนก่อนวางแผนในการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับสภาพจริง ฝ่ายวิชาการควรกำหนดแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการตรวจสอบประเมินผลให้ชัดเจนแล้วมอบหมายให้แก่บุคลากรรับผิดชอบ และทุกฝ่ายควรให้ความร่วมมือกันอย่างเต็มศักยภาพที่มีอยู่ การตรวจสอบควรทำการตรวจสอบประเมินผลผู้เรียนทุกจุดประสงค์การเรียนรู้หรือทุกผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี และสถานศึกษาควรรายงานผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้ผู้ปกครอง สาธารณชน ผู้เรียน และผู้เกี่ยวข้องให้ได้รับทราบ และมีคำสั่งแต่งตั้งผู้รับผิดชอบให้ชัดเจน 4) ด้านความต้องการความช่วยเหลือการประกันคุณภาพภายใน บุคลากรของโรงเรียนต้องการความช่วยเหลือจากผู้บริหารและบุคลากรทุกฝ่ายของโรงเรียนในด้านส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาและการประกันคุณภาพภายใน ต้องการความช่วยเหลือจากศึกษานิเทศก์และนักวิชาการในการสนับสนุนในด้านเอกสารและวัสดุซึ่งขาดแคลนงบประมาณ ต้องการความช่วยเหลือจากหน่วยงานต้นสังกัดในด้านสนับสนุนงบประมาณ ส่งผู้เชี่ยวชาญมาอบรมพัฒนาความรู้แก่ครูและบุคลากรตลอดจนสื่อเทคโนโลยี ต้องการความช่วยเหลือจากหน่วยงานเอกชนและองค์กรภายนอกในด้านติดตามให้สถานศึกษาพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามแผนพัฒนาสถานศึกษา

พระธีระพล นาสวรรค์ และคณะ (2547) ได้ศึกษาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย พบว่า การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย ส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติตามขั้นตอนการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียนของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติทั้ง 6 ด้านคือ ด้านการศึกษาและการเตรียมการพบว่า โรงเรียนได้ปฏิบัติในการจัดตั้งคณะทำงานเพื่อศึกษาและพัฒนาาระบบประกันคุณภาพการศึกษา ให้ความรู้แก่ครูและบุคลากรในโรงเรียน และจัดตั้งคณะกรรมการในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ด้านการวางแผนการประกันคุณภาพการศึกษาพบว่า ได้ปฏิบัติในการจัดทำข้อมูลพื้นฐานและระบบสารสนเทศของโรงเรียน มาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ธรรมนูญโรงเรียนหรือแผนพัฒนาโรงเรียน แผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน และมาตรฐานการปฏิบัติงาน ด้านการนำแผนการประกันคุณภาพการไปใช้พบว่า ได้ปฏิบัติในการทบทวนแผนการ

ประกันคุณภาพการศึกษา การพัฒนาบุคลากร การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา และดำเนินงานตามแผนการประกันคุณภาพการศึกษา ด้านการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษพบว่า ได้ปฏิบัติในการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา มีการรายงานผลการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา (self-study report) อีกทั้งได้มีการสรุปผลการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลคุณภาพการศึกษา ด้านการพัฒนาและปรับปรุงมาตรฐานคุณภาพการศึกษาพบว่า ได้ปฏิบัติในการนำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา และด้านการเตรียมรับการประเมินจากองค์กรภายนอกพบว่า โรงเรียนได้มีการปฏิบัติในการเตรียมรับการประเมินจากองค์กรภายนอก ส่วนปัญหาสำคัญที่พบคือบุคลากรมีจำกัดและมีภาระงานมาก บุคลากรยังขาดความรู้ความเข้าใจและความตระหนักในเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษา ขอบประมาณไม่เพียงพอ โรงเรียนยังขาดการสรุปผลการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลคุณภาพการศึกษาที่ต่อเนื่อง อีกทั้งการนำผลการประเมินมาพัฒนาและปรับปรุงมาตรฐานการศึกษาในด้านต่างๆ ของโรงเรียนยังปฏิบัติไม่เต็มที่ ไม่มีความต่อเนื่อง

พระมหาวิรุฬห์ชิต ขุนภูษิต (2547) ได้ศึกษาเจตคติต่อการประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุดรธานีพบว่า 1) ครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษามีเจตคติต่อการประกันคุณภาพการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับดีทั้ง 3 ด้าน โดยเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ ด้านกระบวนการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา ด้านการปฏิบัติต่อการประกันคุณภาพการศึกษา และด้านความรู้ความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าความสำคัญและความจำเป็นต่อการประกันคุณภาพการศึกษา 2) ครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาที่มีสถานภาพต่างกันคือบรพชิตและฆราวาสมีเจตคติต่อการประกันคุณภาพการศึกษาไม่แตกต่างกัน 3) ครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีเจตคติต่อการประกันคุณภาพการศึกษาต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 4) ครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาเพศหญิงมีเจตคติต่อการประกันคุณภาพการศึกษาสูงกว่าเพศชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บพิตร วิทยาวิโรจน์ (2545) ได้ศึกษา ความพร้อมในการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ ผลปรากฏว่า ในด้านผู้เรียนพบว่าโรงเรียนมีความพร้อมในเรื่องผู้เรียนมีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรงมากที่สุด รองลงมาคือ ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับโทษของสิ่งเสพติด ผู้เรียนซื่อสัตย์และสุจริต ผู้เรียนรู้จักประหยัด และผู้เรียนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ส่วนด้านกระบวนการพบว่า โรงเรียนมีความพร้อมในเรื่องโรงเรียนส่งเสริมการทำงานเป็นทีม โรงเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียน และโรงเรียนส่งเสริม

ความเป็นประชาธิปไตยมากที่สุด รองลงมาคือ โรงเรียนสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน โรงเรียนจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนรักโรงเรียน และโรงเรียนรายงานผลการดำเนินงานตามกำหนด ในขณะที่ด้านปัจจัยพบว่า โรงเรียนมีความพร้อมในเรื่องผู้บริหารเป็นที่ยอมรับของนักเรียนมากที่สุด รองลงมาคือ ผู้บริหารเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครอง ผู้บริหารมีความเป็นประชาธิปไตย และผู้บริหารเป็นที่ยอมรับของครู โดยมีสภาพปัญหาดังนี้ ในด้านผู้เรียน ผู้เรียนมีฐานะยากจน ขาดความสนใจในการเรียน และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ในด้านกระบวนการ ครูขาดความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูขาดความรู้และประสบการณ์ และโรงเรียนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา ส่วนในด้านปัจจัยพบว่า โรงเรียนขาดแคลนสื่อการเรียนการสอนและเทคโนโลยีที่ทันสมัย ขาดแคลนงบประมาณ ครูมีสวัสดิการไม่เพียงพอ ขาดการบริหารจัดการที่ดี และครูผู้สอนมีวุฒิการศึกษาไม่ตรงตามวิชาที่สอน

พระมหาวิเชียร ตุ่นแก้ว (2548) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการจัดการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม กรุงเทพมหานคร พบว่า สภาพและปัญหาการจัดการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยของระดับในการปฏิบัติการจัดการศึกษาเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยรายด้านดังนี้ ด้านงบประมาณ ด้านการจัดการเกี่ยวกับบุคคล ด้านการวางแผนและด้านการจัดการองค์การ ส่วนค่าเฉลี่ยของระดับปัญหาการจัดการศึกษาเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยรายด้านดังนี้ ด้านการจัดการองค์การ ด้านการจัดการเกี่ยวกับบุคคล ด้านการวางแผนและด้านงบประมาณ และเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม กรุงเทพมหานคร จำแนกตามตำแหน่งผู้บริหารและครูในภาพรวมและรายด้าน พบว่าผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมไม่แตกต่างกัน

พระอธิการสุพล คิดข้างบน (2547) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าปัญหาการดำเนินงานด้านผลผลิตที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และนับได้ว่าเป็นปัญหาที่สำคัญมากที่สุดคือนักเรียนมีฐานะทางครอบครัวยากจน และมีปัญหาทางครอบครัว สถานภาพทางครอบครัวของนักเรียนส่วนใหญ่มีฐานะยากจน รายได้ต่ำ พ่อแม่แยกทางกัน ขาดความอบอุ่นในครอบครัว สิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อตัวนักเรียนทั้งในด้านการเรียน การเอาใจใส่จากครู เจ้าอาวาส หรือผู้ปกครองที่รับผิดชอบดูแลนักเรียนจะต้องมีมากกว่านักเรียนที่มีฐานะทางครอบครัวที่สมบูรณ์ มีความอบอุ่น

และปัญหาการดำเนินงานด้านกระบวนการและปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือโรงเรียนขาดงบประมาณในการดำเนินงาน

คล้าย สังฆมาศ (2547) ได้ทำการศึกษาเรื่อง สภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กลุ่มโรงเรียน กลุ่มที่ 2 พบว่า โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กลุ่มโรงเรียน กลุ่มที่ 2 ปฏิบัติงานวิชาการ 6 ด้าน คือ 1) การจัดแผนงานวิชาการโดยมอบให้ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการรับผิดชอบ 2) การจัดหลักสูตรยึดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลักและเพิ่มสาระการเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมวินัย ภาษาบาลี ศาสนปฏิบัติ 3) การจัดแผนการเรียนรู้โดยมอบหมายให้ครูแต่ละหมวดวิชาจัดแผนการเรียนรู้ 4) การจัดกิจกรรมนักเรียน ผู้บริหาร ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการและหัวหน้าหมวดกิจกรรมร่วมพิจารณากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 5) การพัฒนาบุคลากร มีการจัดเอกสาร วารสารและสิ่งพิมพ์ต่างๆ ให้ครูศึกษาค้นคว้าความรู้ 6) การวัดประเมินผล ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการวัดผลและประเมินผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยพบปัญหาในการปฏิบัติงานวิชาการ คือ การกำหนดวัตถุประสงค์ แนวนโยบายและทิศทางการบริหารไม่ชัดเจน งบประมาณไม่เพียงพอในการจัดทำหลักสูตรเพิ่มเติมในการให้บริการแก่ครู ขาดห้องปฏิบัติการและอาคารสถานที่ใช้จัดการเรียน ขาดครูและบุคลากรที่มีคุณภาพ ขาดเครื่องมือที่ได้มาตรฐานในการวัดผลการเรียนรู้

พระปลัดมนัสชัย เมตตจิตฺโต (2548) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการบริหารงานวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับปานกลางทั้ง 4 ด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง มีระดับปัญหาการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมากจำนวน 5 ข้อ ได้แก่ งบประมาณที่จำเป็นต้องใช้ในการวางแผนงานวิชาการมีน้อย งบประมาณของโรงเรียนมีน้อยทำให้ปฏิบัติตามแผนงานวิชาการไม่ได้ มีสื่อการสอนและห้องสมุดสนับสนุนการเรียนการสอนไม่เพียงพอ ไม่มีงบประมาณในการตรวจสอบการปฏิบัติงานวิชาการ งบประมาณในการแก้ไขปัญหาทางวิชาการมีน้อย เมื่อเปรียบเทียบโดยรวมพบว่าไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .05 เช่นเดียวกัน เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายข้อพบว่าส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .05 เช่นเดียวกัน มีข้อที่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .05 คือ ไม่มีหน่วยงานหรือบุคคลทำหน้าที่ตรวจสอบการปฏิบัติงานวิชาการโดยตรง

พระมหาปริัติ สีหาวัตร (2548) ได้ศึกษาและเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 12 จำแนกตามสถานะ ตำแหน่ง งาน วุฒิการศึกษาและสถานภาพในการปฏิบัติงาน ตามแนวคิดทฤษฎีสององค์ประกอบของเฮิร์ชเชอร์เบิร์ก คือ ปัจจัยกระตุ้น ได้แก่ ความสำเร็จในหน้าที่การงาน การยอมรับนับถือ ลักษณะของงาน ความรับผิดชอบ ความก้าวหน้า ปัจจัยค้ำจุน ได้แก่ นโยบายและการบริหารงาน การปกครอง บังคับบัญชา ค่าตอบแทนและผลประโยชน์เกื้อกูล สภาพการทำงานและความสัมพันธ์กับ ผู้ร่วมงาน ผลการวิจัยปรากฏว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 12 ทั้งโดยรวมและรายปัจจัยอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อจำแนกตาม ตำแหน่งงานและสถานภาพในการทำงานพบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พระปลัดชัยวัฒน์ ธรรมบันเทิง (2548) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษากลุ่มที่ 11 ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษากลุ่มที่ 11 โดยรวมทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับปานกลางและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าค่าเฉลี่ยเรียงลำดับ จากมากไปหาน้อย 3 ลำดับคือการบริหารงานทั่วไปการบริหารงบประมาณและการบริหารงาน วิชาการส่วนปัญหาการบริหารโรงเรียนตามความเห็นของผู้บริหารและครูพบว่าโดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลางเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือการบริหารงบประมาณการบริหารงานทั่วไปและการ บริหารงานบุคคลผลการเปรียบเทียบเมื่อนำสภาพและปัญหาในภาพรวม 4 ด้านไม่แตกต่างกัน

ศิริกาญจนา อิศรางกูร ณ อยุธยา (2544) ได้ศึกษาเรื่องเหตุปัจจัยที่สัมพันธ์กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาเขตการศึกษาที่ 1 ผลการวิจัยพบว่าความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า ด้านเพื่อนร่วมงานและด้านผู้บังคับบัญชาอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านสวัสดิการและค่าตอบแทน ความรู้ความเข้าใจในงาน อยู่ในระดับปานกลาง

4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษา

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษานั้น สามารถสรุปได้ดังนี้

แคทรียา ศรีแปลก (2544) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้ผลการประเมินภายใน สถานศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนคันทนาเยาวกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่าปัจจัยด้านผู้บริหารที่ส่งต่อการใช้ผลการประเมินภายในสถานศึกษา ได้แก่ ความรู้

ความสามารถของผู้บริหาร ความสามารถในการบริหารจัดการ การมีจิตวิทยาในการทำงาน ร่วมกับผู้อื่น และการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอของผู้บริหาร ปัจจัยด้านผู้ประเมิน ได้แก่ การพัฒนาตนเองของผู้ประเมินและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสม ทักษะคติต่อการทำงานประเมินภายในสถานศึกษา การเห็นความสำคัญและคุณค่าของการประเมินภายในสถานศึกษา และการเห็นความสำคัญของผลการประเมิน ปัจจัยด้านกระบวนการ ได้แก่ กระบวนการทำงานตามวงจรบริหารคุณภาพ PDCA ด้านอุปสรรคในการใช้ผลการประเมินภายในสถานศึกษาพบว่า สิ่งที่เป็นอุปสรรคคือภาระหน้าที่ของครูในโรงเรียนมีมากเกินไป และนักเรียนบางคนไม่เห็นความสำคัญในการให้ความร่วมมือที่จะพัฒนาตนเองให้มีมาตรฐานสูงขึ้น

สุพัตรา ทรัพย์เสถียร (2546) ได้ศึกษาการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของประสิทธิผลในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน: การประยุกต์ใช้โมเดลสมการโครงสร้างกลุ่มพหุ ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ปัจจัยด้านลักษณะของบุคลากร (การเรียนรู้และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา แรงจูงใจในการปฏิบัติงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ทักษะคติต่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา) และตัวแปรที่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อประสิทธิผลในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ปัจจัยด้านลักษณะของโรงเรียน (โครงสร้างโรงเรียน สภาพการใช้เทคโนโลยีภายในโรงเรียน) ปัจจัยด้านลักษณะของสภาพแวดล้อม (สภาพแวดล้อมภายนอกโรงเรียน สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน) และปัจจัยด้านลักษณะของนโยบายการบริหารและการปฏิบัติ (ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การใช้กลยุทธ์ การติดต่อสื่อสาร การนิเทศติดตาม การทำงานเป็นทีม การบริหารจัดการงบประมาณ การบริหารงานบุคคล ระบบสารสนเทศ) โดยตัวแปรที่มีอิทธิพลรวมสูงสุดได้แก่ปัจจัยด้านลักษณะของนโยบายการบริหารและการปฏิบัติ

เก็จกนก เอื้องวงศ์ (2546) ได้ศึกษาการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการในระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาในกลุ่มปัจจัยภายใน ได้แก่ การที่ผู้บริหารมีความมุ่งมั่นทุ่มเท สนใจใฝ่เรียนรู้ ใช้ทั้งการบริหารแบบมีส่วนร่วมและการบริหารแบบเข้มงวด การมีวัฒนธรรมองค์การที่ดี นอกจากนี้โครงสร้างการประสานงานที่คล่องตัวและมีบุคลากรหรือคณะทำงานรับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษาก็เป็นปัจจัยเสริมเช่นกัน กลุ่มปัจจัยภายนอก ได้แก่ การที่ชุมชนและกรมการสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการศึกษาและสนับสนุนช่วยเหลือ และการที่กฎหมาย/นโยบายต้นสังกัดผลักดันให้โรงเรียนดำเนินการประกัน

คุณภาพ รวมทั้งหน่วยงานต้นสังกัดนิเทศช่วยเหลือโรงเรียนจริงจัง ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา กลุ่มปัจจัยภายในได้แก่ การที่วัฒนธรรมองค์การมีลักษณะแตกแยกแข่งขัน ไม่ให้เกียรติและไม่ไว้ใจซึ่งกันและกัน ขาดการยอมรับความสามารถของเพื่อนครู ครูไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง ครูไม่เพียงพอ ครูขาดความรับผิดชอบและความสนใจใฝ่เรียนรู้ มีทัศนคติไม่ดีต่อการประกันคุณภาพการศึกษา รวมทั้งผู้บริหารไม่ให้เวลากับโรงเรียนเต็มที่ ใจดีเกินไป ขาดความเด็ดขาด นำการเปลี่ยนแปลงเข้ามาเร็วจนครูรับไม่ทัน ใช้รูปแบบการบริหารแบบชี้นำมากกว่าการมีส่วนร่วม และผู้ช่วยผู้บริหารขาดความสามารถในการบริหารและมีงานธุรการมาก นอกจากนั้นการที่โครงสร้างการบริหารขาดการประสานงานที่ดี ขาดระบบการสื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อมูล ขาดการกำหนดบทบาทหน้าที่บุคลากร และมอบหมายความรับผิดชอบไม่ชัดเจน ก็เป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรคเช่นกัน สำหรับกลุ่มปัจจัยภายนอก ได้แก่ ชุมชนและกรมการศึกษานำความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา และนโยบายปรับลดอัตรากำลังรวมทั้งหน่วยงานต้นสังกัดขาดการนิเทศช่วยเหลือ

พงศ์ธวัช วิวังสุ (2546) ได้ศึกษาปัจจัยสภาพแวดล้อมในการทำงานและลักษณะทางจิตที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการประกันคุณภาพการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า 1) ตัวแปรสภาพแวดล้อมในการทำงาน ได้แก่ การสนับสนุนของผู้บริหาร ความร่วมมือของผู้ร่วมงาน และการได้รับการฝึกอบรมด้านประกันคุณภาพการศึกษา และตัวแปรลักษณะทางจิต ได้แก่ เจตคติต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษา แรงจูงใจในการทำงานประกันคุณภาพการศึกษา และสุขภาพจิตของบุคลากรมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสภาพแวดล้อมในการทำงานและลักษณะทางจิตที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อย่างไรก็ตามพบว่า การมีส่วนร่วมของบุคลากรในการประกันคุณภาพการศึกษาแปรปรวนไปตามปัจจัยสภาพแวดล้อมและลักษณะทางจิตแต่ละด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ปัจจัยสภาพแวดล้อมในการทำงานและลักษณะทางจิต ได้แก่ แรงจูงใจในการทำงานประกันคุณภาพการศึกษา เจตคติต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษา และสุขภาพจิตของบุคลากร ร่วมกันทำนายการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการประกันคุณภาพการศึกษาได้คิดเป็นร้อยละ 47.60

สุกัญญา แซ่มซ้อย (2546) ได้ศึกษาการวิเคราะห์หมโนทัศน์และการปฏิบัติงานประเมินผลภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่า ระดับหมโนทัศน์และการปฏิบัติงานประเมินผลภายในสถานศึกษาจำแนกตามภูมิศาสตร์และขนาดโรงเรียนพบว่า โรงเรียนแต่ละ

ภูมิศาสตร์และแต่ละขนาดมีมีนโทัศน์และการปฏิบัติงานประเมินผลภายในสถานศึกษาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนโทัศน์และการปฏิบัติงานประเมินผลภายในสถานศึกษาของโรงเรียน 2 กลุ่มคือ โรงเรียนที่เคยและไม่เคยได้รับการประเมินภายนอกจากสมศ. พบว่าโรงเรียนทั้ง 2 กลุ่มมีนโทัศน์ในการประเมินผลภายในสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน แต่มีการปฏิบัติงานประเมินผลภายในสถานศึกษาแตกต่างกัน โดยโรงเรียนที่เคยได้รับการประเมินภายนอกจากสมศ. มีคะแนนเฉลี่ยด้านการปฏิบัติงานสูงกว่าโรงเรียนที่ไม่เคยได้รับการประเมินภายนอกจากสมศ. ผลการวิจัยเชิงคุณภาพพบว่าสภาพการปฏิบัติงานประเมินผลภายในสถานศึกษาแบ่งได้ 4 รูปแบบคือ รูปแบบที่ 1 คือโรงเรียนที่มโนทัศน์และการปฏิบัติงานระดับสูง รูปแบบที่ 2 คือโรงเรียนที่มโนทัศน์อยู่ในระดับสูงแต่การปฏิบัติงานระดับต่ำ รูปแบบที่ 3 คือโรงเรียนที่มโนทัศน์อยู่ในระดับต่ำแต่การปฏิบัติงานระดับสูง และรูปแบบที่ 4 คือโรงเรียนที่มโนทัศน์และการปฏิบัติงานระดับต่ำ ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการปฏิบัติงานประเมินผลภายในสถานศึกษาของโรงเรียนรูปแบบที่ 1 ประกอบด้วย 6 ปัจจัยคือ ภาวะผู้นำ ความพร้อมในการทำงานของบุคลากร การทำงานเป็นทีม การปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องและอยู่ในวงจรปกติของโรงเรียน การมีส่วนร่วมของชุมชน และความรู้สึกร่วมกันในการเป็นเจ้าของโรงเรียนร่วมกัน

ศิริประภา ชรจันทร์ศรี (2549) ได้ศึกษา การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของการนำผลการประเมินภายนอกไปใช้และการดำเนินงานด้านระบบประกันคุณภาพภายในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการนำผลการประเมินไปใช้ได้แก่ สภาพแวดล้อมในการทำงาน (โครงสร้างการบริหารงานโรงเรียน การนิเทศกำกับติดตาม วัฒนธรรมองค์กร การทำงานเป็นทีม กระบวนการ PDCA การสนับสนุนของผู้บริหาร) และองค์ประกอบด้านผู้ประเมินภายนอก (ความน่าเชื่อถือของผู้ประเมิน คุณภาพของการประเมิน) ส่วนตัวแปรที่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการดำเนินงานด้านระบบประกันคุณภาพภายในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ลักษณะทางจิตสังคมของผู้บริหารและครู (ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ทศนคติในการทำการประกันคุณภาพ แรงจูงใจในการทำการประกันคุณภาพ ความรู้ความสามารถของผู้บริหาร การเห็นความสำคัญของการประเมิน การเห็นความสำคัญของผลการประเมิน ความรู้ความเข้าใจในเทคโนโลยีสารสนเทศ เจตคติต่อการมีส่วนร่วมในการทำการประกันคุณภาพ) และองค์ประกอบด้านผู้ประเมินภายนอก ตัวแปรที่ส่งผลทางอ้อมต่อการดำเนินงานด้านระบบประกันคุณภาพภายในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ได้แก่ สภาพแวดล้อมในการทำงาน องค์ประกอบด้านผู้ประเมินภายนอก โดยตัวแปรที่มีอิทธิพลรวมสูงสุด ได้แก่ สภาพแวดล้อมในการทำงาน มีค่าอิทธิพลเท่ากับ .55

อุทุมพร จามรมาน (2544) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้การประกันคุณภาพการศึกษาของแต่ละแห่งสำเร็จ ได้แก่ 1) การทำภาระงานของแต่ละงานให้ชัดเจน 2) การเก็บข้อมูลและทำระบบสารสนเทศตามงานที่ทำโดยเก็บข้อมูลเป็นระยะๆตามวงจรการทำงาน 3) การประเมินตนเองและแก้ไขปรับปรุงวิธีการทำงาน 4) ความจริงจังของผู้บริหาร/หัวหน้าและ 5) ความพร้อมใจกันทำให้งานมีคุณภาพ

ชลัช จงสีพันธ์ และคณะ (2545) ได้ทำการศึกษาวิจัยและสรุปไว้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการประกันคุณภาพการศึกษาตามการรับรู้ของคณาจารย์นั้นมี 3 ปัจจัย ได้แก่ การทำงานเป็นทีม ความสามารถด้านการบริหารจัดการของผู้บริหาร และความเพียงพอด้านงบประมาณ

ไทย ทิพย์สุวรรณกุล (2541) ได้สรุปเงื่อนไขบางประการสำหรับความสำเร็จของการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีไว้ 5 ประการ ได้แก่ 1) ผู้บริหารมหาวิทยาลัยทุกระดับจะต้องมีความเชื่อมั่นและให้การสนับสนุนกิจกรรมการประกันคุณภาพอย่างจริงจังและต่อเนื่อง 2) มีการจัดระบบงานที่เหมาะสม เตรียมข้อมูลที่จำเป็นสำหรับการประเมินคุณภาพได้สะดวก รวดเร็ว ไม่ทำให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องเห็นว่าเป็นภาระงานที่เพิ่มขึ้น 3) จัดหาเทคโนโลยีมาสนับสนุนทั้งในด้านการส่งผ่านข้อมูลจากแหล่งที่เกี่ยวข้อง และการประมวลผลข้อมูลเพื่อการประเมินคุณภาพการศึกษา ซึ่งช่วยให้การดำเนินงานสะดวกขึ้น 4) การพิจารณาใช้ประโยชน์จากดัชนีที่ปรากฏในการประกันคุณภาพการศึกษา รวมทั้งการสนับสนุนทรัพยากรในการพัฒนาปรับปรุงอย่างจริงจังเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถาบัน และ 5) การเริ่มดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาในโอกาสแรกที่สามารถทำได้ในทันที ไม่ควรต้องรอให้มีระบบที่สมบูรณ์ เพราะระบบงานประกันคุณภาพการศึกษาโดยตัวเองก็จำเป็นต้องมีการปรับปรุงอยู่ตลอดเวลาเช่นเดียวกัน

จากการประมวลเอกสารที่ใช้ในการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาได้วิเคราะห์ตัวแปรต่างๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาดังตาราง 2.1

ตาราง 2.1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการประกันคุณภาพภายใน
สถานศึกษาจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ตัวแปร	ผู้วิจัย									รวม
	แคทรียา ศรีแปลก (2544)	สุพิชชา ทวีพิทยเสถียร (2546)	เก็จกนก เชื้อวงศ์(2546)	พงศธรวัช วิวังสูง (2546)	สุกัญญา แซ่ม้า้อย (2546)	ศิริประภา ษรจันทรศิริ (2549)	อุทุมพร จามรมาน (2544)	ทลัธ จงสืบพันธ์ และคณะ (2545)	ไทย ทีพิทยสุวรรณกุล (2541)	
คุณลักษณะผู้นำ	✓	✓	✓	✓		✓	✓		✓	7
บทบาทภาวะผู้นำ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		8
พฤติกรรมภาวะผู้นำ	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓		7
ลักษณะโครงสร้างองค์การ			✓		✓	✓			✓	4
บทบาทและอำนาจหน้าที่ในองค์การ			✓		✓					2
ระบบการติดต่อสื่อสารภายในองค์การ			✓	✓	✓		✓		✓	5
แบบแผนการปฏิบัติงาน			✓			✓		✓		3
ค่านิยม ความคิด ความเชื่อ ทศนคติ	✓	✓	✓	✓		✓				5
บรรยากาศและความสัมพันธ์ในการทำงาน			✓			✓	✓	✓		4
ความเพียงพอของบุคลากร			✓			✓				2
ความเหมาะสมของบุคลากร	✓		✓			✓				3
ความเพียงพอของงบประมาณ		✓	✓					✓		3
แหล่งที่มาของงบประมาณ		✓	✓							2
ความเหมาะสมของวัสดุอุปกรณ์		✓						✓	✓	3
ความเพียงพอของวัสดุอุปกรณ์		✓				✓		✓	✓	4
สภาพทางกายภาพ		✓	✓							2
สังคม และชุมชน			✓		✓					2
สภาพเศรษฐกิจ								✓	✓	2
การเมือง (กฎหมาย นโยบายต้นสังกัด)			✓							1
เทคโนโลยี		✓				✓	✓			3

จากการวิเคราะห์ตัวแปรต่างๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สามารถจำแนกปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ออกเป็น 2 กลุ่ม อันนำไปใช้ในการสร้างแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. กลุ่มปัจจัยภายใน

1.1 ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ได้แก่ คุณลักษณะผู้นำ บทบาทภาวะผู้นำ และพฤติกรรมภาวะผู้นำ

1.2 ปัจจัยด้านโครงสร้างองค์การ ได้แก่ ลักษณะโครงสร้างของสถานศึกษา บทบาทและอำนาจหน้าที่ และระบบการติดต่อสื่อสารภายในสถานศึกษา

1.3 ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์การ ได้แก่ แบบแผนการปฏิบัติงาน ค่านิยม ความคิด ความเชื่อของบุคลากรในสถานศึกษา บรรยากาศและความสัมพันธ์ของบุคลากรภายในสถานศึกษา

1.4 ปัจจัยด้านบุคลากร ได้แก่ ความเพียงพอ และคุณลักษณะของบุคลากร

1.5 ปัจจัยด้านงบประมาณ ได้แก่ ความเพียงพอจากการจัดสรรงบประมาณ และแหล่งที่มาของงบประมาณ

1.6 ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์ ได้แก่ ความเหมาะสม และความเพียงพอของวัสดุอุปกรณ์

1.7 ปัจจัยด้านสภาพทางกายภาพ ได้แก่ ลักษณะทางกายภาพของสถานศึกษา สภาพที่เอื้อต่อการเรียนรู้

2. กลุ่มปัจจัยภายนอก

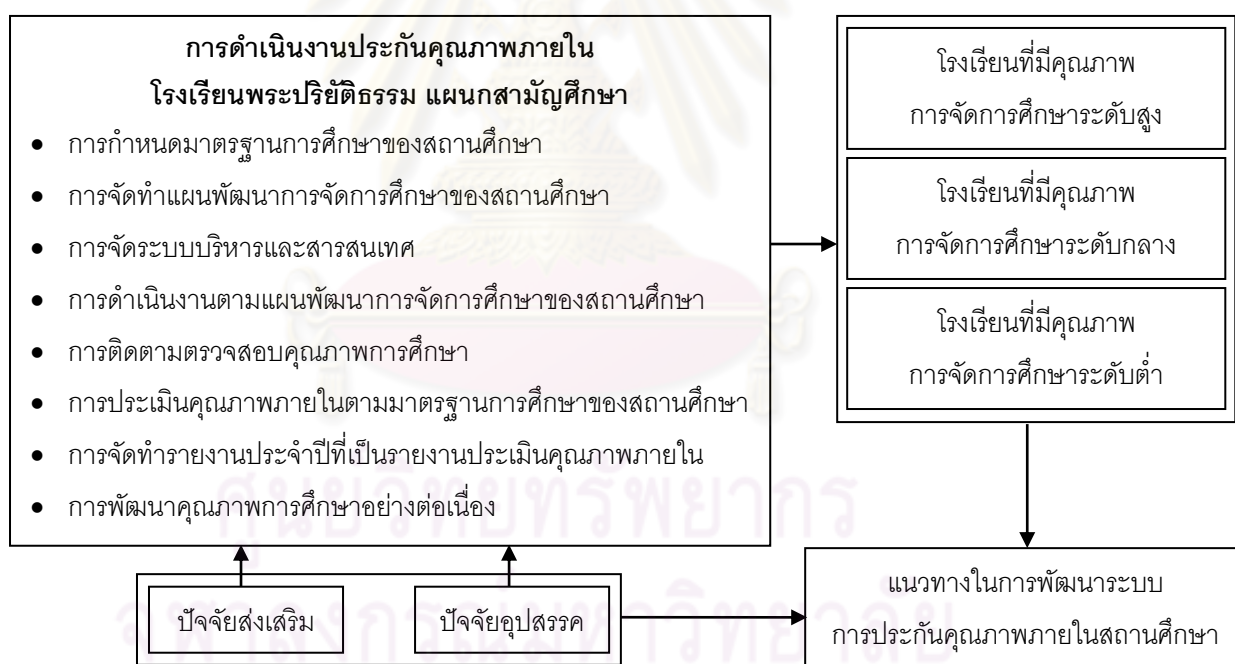
2.1 ปัจจัยด้านสังคม ได้แก่ สภาพสังคมของชุมชน ค่านิยมและทัศนคติของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ความพร้อมของชุมชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ลักษณะและรูปแบบในการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนของชุมชน

2.2 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ สภาพเศรษฐกิจของชุมชน และงบประมาณจากสนับสนุนรัฐ

2.3 ปัจจัยด้านการเมือง ได้แก่ กฎหมาย (เช่น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ) และนโยบายจากหน่วยงานต้นสังกัด

2.4 ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ได้แก่ รูปแบบหรือแนวทางในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา การใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในการจัดทำระบบสารสนเทศ การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาวิธีการสอนหรือเทคนิคการสอนใหม่ๆ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้สร้างกรอบแนวคิดการศึกษาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยครอบคลุมองค์ประกอบของการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในทั้ง 8 ด้าน ได้แก่ 1) การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 2) การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 3) การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ 4) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 5) การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา 6) การประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 7) การจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน และ 8) การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังศึกษาปัจจัยส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตลอดจนศึกษาแนวทางในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาซึ่งสามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

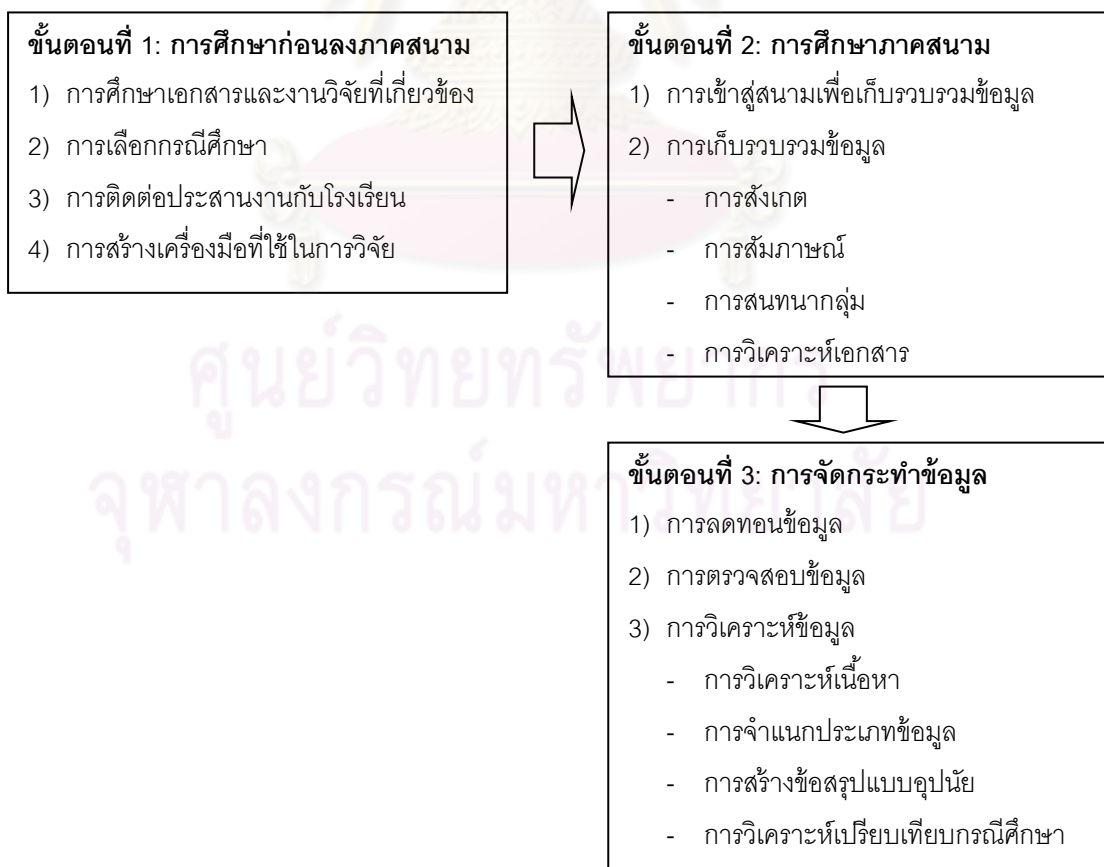

ภาพ 2.5 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative method) โดยทำการศึกษาแบบพหุกรณีศึกษา (multi-case study) ระหว่างโรงเรียน 3 แบบ คือ โรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับสูง โรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับกลาง และโรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับต่ำ โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาในระดับแตกต่างกัน 2) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา และ 3) เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาระบบการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยมีขั้นตอนดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาก่อนลงภาคสนาม การศึกษาภาคสนาม และการจัดกระทำข้อมูล ซึ่งสามารถสรุปขั้นตอนดำเนินการวิจัยดังภาพ 3.1

ภาพ 3.1 สรุปขั้นตอนดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาก่อนลงภาคสนาม

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาก่อนลงภาคสนาม โดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การเลือกกรณีศึกษา การติดต่อประสานงานกับโรงเรียน และการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยมีรายละเอียดของแต่ละขั้นตอนดังนี้

1. การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด วิธีการ และการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อกำหนดกรอบในการสังเกต แนวคำถามในการสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์ข้อมูล

2. การเลือกกรณีศึกษา ผู้วิจัยได้คัดเลือกโรงเรียนกรณีศึกษาจำนวน 3 โรงเรียน โดยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกเพื่อให้ได้โรงเรียนกรณีศึกษาดังต่อไปนี้

2.1 เป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในสังกัดกองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

2.2 เป็นโรงเรียนที่มีผลการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบที่สอง (พ.ศ. 2549 – 2553) ในระดับที่แตกต่างกัน ดังนี้

1) โรงเรียนที่ผ่านการรับรองมาตรฐาน โดยได้ระดับดีขึ้นไป (≥ 2.75) ในทุกมาตรฐาน และได้ค่าเฉลี่ยของผลการประเมินในระดับดีมาก (≥ 3.50) จำนวน 1 โรงเรียน

2) โรงเรียนที่ผ่านการรับรองมาตรฐาน โดยได้ระดับดีขึ้นไป (≥ 2.75) อย่างน้อย 11 มาตรฐาน แต่ไม่มีมาตรฐานใดได้ระดับปรับปรุง (< 1.75) และได้ค่าเฉลี่ยของผลการประเมินในระดับดี ($2.75 - 3.49$) จำนวน 1 โรงเรียน

3) โรงเรียนที่ไม่ผ่านการรับรองมาตรฐาน โดยได้ระดับดีขึ้นไป (≥ 2.75) ต่ำกว่า 11 มาตรฐาน มีบางมาตรฐานได้ระดับปรับปรุง (< 1.75) และได้ค่าเฉลี่ยของผลการประเมินในระดับพอใช้และปรับปรุง (< 2.75) จำนวน 1 โรงเรียน

2.3 เป็นโรงเรียนขนาดกลาง (จำนวนนักเรียนตั้งแต่ 121 – 300 รูป) และตั้งอยู่ในเขตเมือง เพื่อเป็นการควบคุมบริบทของโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษาให้มีลักษณะคล้ายกันมากที่สุด

2.4 ผู้อำนวยการและครูในโรงเรียน ยินดีให้ผู้วิจัยเข้าเก็บรวบรวมข้อมูล

จำนวนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จำแนกตามขนาด ตำแหน่งที่ตั้ง และระดับคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน แสดงดังตาราง 3.1

ตาราง 3.1 จำนวนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จำแนกตามขนาด ตำแหน่งที่ตั้ง และระดับคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน

โรงเรียน	ขนาด	ตำแหน่ง	ระดับคุณภาพการจัดการศึกษา				รวม			
			สูง	กลาง	ต่ำ	รวม	ร้อยละ	ร้อยละ		
			จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
ใหญ่	ในเมือง		-	-	13	92.86	1	7.14	14	100.00
		นอกเมือง	-	-	3	75.00	1	25.00	4	100.00
	รวม		-	-	16	88.89	2	11.11	18	100.00
กลาง	ในเมือง		1	2.86	29	82.86	5	14.29	35	100.00
		นอกเมือง	3	4.00	45	60.00	27	36.00	75	100.00
	รวม		4	3.64	74	67.27	32	29.09	110	100.00
เล็ก	ในเมือง		-	-	26	59.09	18	40.91	44	100.00
		นอกเมือง	1	0.87	60	52.17	54	46.96	115	100.00
	รวม		1	0.63	86	54.09	72	45.28	159	100.00
รวมทั้งหมด			5	1.74	176	61.32	106	36.93	287	100.00

จากเกณฑ์การคัดเลือกโรงเรียนเพื่อเป็นกรณีศึกษาตามเกณฑ์ข้างต้น ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกโรงเรียนกรณีศึกษาทั้งสิ้น 3 โรงเรียน มีรายละเอียดแสดงดังตาราง 3.2

ตาราง 3.2 ข้อมูลการคัดเลือกโรงเรียนกรณีศึกษา

ข้อมูล	โรงเรียน	ระดับคุณภาพการจัดการศึกษา		
		สูง	กลาง	ต่ำ
1. จังหวัด		ร้อยเอ็ด	กรุงเทพมหานคร	หนองคาย
2. จำนวนนักเรียน (รูป)		144	236	207
3. ผลการประเมินคุณภาพภายนอก				
- ค่าเฉลี่ยของผลการประเมิน (ระดับ)		3.77 (ดีมาก)	3.31 (ดี)	2.60 (ปรับปรุง)
- จำนวนมาตรฐานระดับดีขึ้นไป		14	12	8
- จำนวนมาตรฐานระดับพอใช้		-	2	3
- จำนวนมาตรฐานระดับปรับปรุง		-	-	3

3. การติดต่อประสานงานกับโรงเรียน ผู้วิจัยติดต่อขออนุญาตในการเข้าไปเก็บข้อมูลพื้นที่กรณีศึกษาในโรงเรียนทั้ง 3 โรงเรียน โดยติดต่อทางโทรศัพท์เพื่อชี้แจงและทำความเข้าใจกับทางโรงเรียน จากนั้นจึงนำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อแจ้งให้ผู้บริหารโรงเรียนทราบอย่างเป็นทางการ

4. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือต่างๆ ดังนี้

4.1 ศึกษากรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยแบบสังเกตสภาพทั่วไปของโรงเรียน แนวคำถามในการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูที่รับผิดชอบทางด้านประกันคุณภาพของสถานศึกษา แนวคำถามในการสนทนากลุ่มระหว่างผู้บริหารและครู และแบบบันทึกข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร โครงสร้างของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและประเด็น/เนื้อหา ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย แสดงดังตาราง 3.3

ตาราง 3.3 โครงสร้างของเครื่องมือวิจัยและประเด็น/เนื้อหา ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย	เครื่องมือวิจัย	ประเด็น/เนื้อหา
1. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาในระดับแตกต่างกัน	แบบสัมภาษณ์ (ก) แนวคำถามในการสัมภาษณ์ เกี่ยวกับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา	1. การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 2. การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 3. การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ 4. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 5. การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา 6. การประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 7. การจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน 8. การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ตาราง 3.3 (ต่อ)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย	เครื่องมือวิจัย	ประเด็น/เนื้อหา
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา	- แบบสัมภาษณ์ (ข) แนวคำถามในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยส่งเสริม และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา - แบบสนทนากลุ่ม (ค) แนวคำถามในการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับปัจจัยส่งเสริม และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน และแนวทางในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา	1. ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ 2. ปัจจัยด้านโครงสร้างองค์การ 3. ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์การ 4. ปัจจัยด้านบุคลากร 5. ปัจจัยด้านงบประมาณ 6. ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์ 7. ปัจจัยด้านสภาพทางกายภาพ 8. ปัจจัยภายนอก
3. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาระบบการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา	แบบสนทนากลุ่ม (ค) แนวคำถามในการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับปัจจัยส่งเสริม และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน และแนวทางในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา	แนวทางในการพัฒนาระบบการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน

4.2 ทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยขั้นต้น โดยนำไปเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ตลอดจนความชัดเจนด้านภาษา

4.3 ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบและปรับแก้ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาแล้ว ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิทำการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้านความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดมุ่งหมายที่ต้องการวัด (item objectives congruence: IOC) ความครอบคลุมของข้อคำถาม และความชัดเจนของ

ภาษา ผู้ทรงคุณวุฒิมีจำนวน 7 ท่าน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิในด้านระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 1 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิในการประกันคุณภาพสถานศึกษา จำนวน 2 ท่าน และ ผู้ทรงคุณวุฒิในด้านโรงเรียนพระปริยัติธรรม จำนวน 4 ท่าน (รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิแสดงดัง ภาคผนวก ก)

4.4 ผู้วิจัยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนี IOC ตั้งแต่ .50 ขึ้นไป (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2544) ทำการปรับปรุงเครื่องมือตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ และพัฒนาเป็นเครื่องมือฉบับสมบูรณ์ (ตัวอย่างเครื่องมือแสดงดังภาคผนวก ข)

ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยการวิเคราะห์ค่าดัชนี IOC ของเครื่องมือวิจัย แสดงดังตาราง 3.4 – 3.6

ตาราง 3.4 ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยการวิเคราะห์ค่าดัชนี IOC ของแบบ สัมภาษณ์ (ก) แนวคำถามในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการดำเนินงานประกันคุณภาพ ภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

ข้อคำถามก่อนการปรับแก้	จำนวน ผู้เชี่ยวชาญ ที่เห็นพ้อง	IOC	ข้อคำถามปรับแก้ จากคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ
1. ท่านคิดว่า การประกันคุณภาพภายใน โรงเรียน มีจุดประสงค์เพื่ออะไร	7	1.00	
2. โรงเรียนมีการเตรียมความพร้อมในการ ดำเนินการประกันคุณภาพภายใน อย่างไร	7	1.00	
3. โรงเรียนได้มีการกำหนดมาตรฐาน การศึกษาหรือไม่ และทำอย่างไร	6	0.86	
4. การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา/ ธรรมนูญโรงเรียน ดำเนินการอย่างไร มี อะไรที่เป็นจุดแข็งและจุดอ่อนในการ ดำเนินการ และมีใครมีส่วนร่วมบ้าง	7	1.00	
5. การจัดระบบสารสนเทศของโรงเรียน เป็นอย่างไร โรงเรียนนำสารสนเทศมา ใช้อย่างไรบ้าง และมีความเหมาะสม หรือไม่เพียงใด	7	1.00	

ตาราง 3.4 (ต่อ)

ข้อคำถามก่อนการปรับแก้	จำนวนผู้เชี่ยวชาญที่เห็นพ้อง	IOC	ข้อคำถามปรับแก้จากคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ
6. ครูมีการจัดทำแผนการจัดการเรียนการสอนหรือไม่ แผนนี้เป็นอย่างไร ครูจัดการเรียนการสอนตามแผนหรือไม่อย่างไร	7	1.00	6. <u>ครูทุกคน</u> มีการจัดทำแผนการจัดการเรียนการสอนหรือไม่ แผนนี้เป็นอย่างไร ครูจัดการเรียนการสอนตามแผนหรือไม่อย่างไร
7. การดำเนินงานต่างๆ เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ มากน้อยเพียงใด เพราะเหตุใด	7	1.00	
8. มีการจัดสรรบุคลากร งบประมาณ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อให้เกิดการดำเนินงานตามแผน หรือไม่ และท่านคิดว่าจะมีความเหมาะสมหรือไม่ เพราะเหตุใด	7	1.00	
9. โรงเรียนได้มีระบบการกำกับติดตามตรวจสอบคุณภาพตามแผนงาน หรือไม่ อย่างไร เหมาะสมหรือไม่	7	1.00	
10. บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง กรรมการโรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในโรงเรียนหรือไม่ อย่างไร	7	1.00	
11. กระบวนการประเมินคุณภาพภายในของโรงเรียนดำเนินการอย่างไร	6	0.86	11. การประเมินคุณภาพภายในของโรงเรียนดำเนินการอย่างไร
12. ท่านคิดว่าการประเมินคุณภาพภายในที่โรงเรียนทำอยู่ มีจุดแข็งและจุดอ่อนอย่างไร และท่านคิดว่าจะปรับปรุงแก้ไขได้อย่างไร	7	1.00	
13. โรงเรียนได้มีการจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายในหรือไม่ กระทำอย่างไร	7	1.00	13. โรงเรียนได้มีการจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายในหรือไม่ ทำอย่างไร

ตาราง 3.4 (ต่อ)

ข้อคำถามก่อนการปรับแก้	จำนวน ผู้เชี่ยวชาญ ที่เห็นพ้อง	IOC	ข้อคำถามปรับแก้ จากคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ
14. มีการนำผลการประเมินมาใช้เพื่อ ปรับปรุงการปฏิบัติงานหรือไม่ อย่างไร ถ้ามีหรือไม่มี เพราะเหตุใด	7	1.00	
15. โรงเรียนได้มีการตรวจสอบและทบทวน การดำเนินงานตามโครงการ/กิจกรรม อยู่เสมอ หรือไม่ อย่างไร	6	0.86	ตัดทิ้ง (ซ้ำกับข้อ 9)

ตาราง 3.5 ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยการวิเคราะห์ค่าดัชนี IOC ของแบบ
สัมภาษณ์ (ข) แนวคำถามในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยส่งเสริม และปัจจัยที่เป็น
อุปสรรคในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนก
สามัญศึกษา

ข้อคำถามก่อนการปรับแก้	จำนวน ผู้เชี่ยวชาญ ที่เห็นพ้อง	IOC	ข้อคำถามปรับแก้ จากคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ
1. จากคำกล่าวที่ว่า “การประกันคุณภาพ การศึกษาจะสำเร็จหรือล้มเหลว ขึ้นอยู่ กับผู้บริหารโรงเรียนเป็นสำคัญ” ท่าน เห็นด้วยหรือไม่ อย่างไร	7	1.00	
2. คุณลักษณะใดของผู้บริหารที่ส่งเสริม หรือเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการ ประกันคุณภาพในโรงเรียน เพราะเหตุ ใด	6	0.86	
3. การบริหารแบบใดที่ส่งเสริมหรือเป็น อุปสรรคต่อการดำเนินการประกัน คุณภาพ เพราะเหตุใด	6	0.86	

ตาราง 3.5 (ต่อ)

ข้อคำถามก่อนการปรับแก้	จำนวนผู้เชี่ยวชาญที่เห็นพ้อง	IOC	ข้อคำถามปรับแก้จากคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ
4. โรงเรียนมีการจัดหน่วยงาน/คณะทำงาน/บุคลากรที่ดูแลรับผิดชอบการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาไว้เป็นการเฉพาะหรือไม่ หน่วยงาน/คณะทำงาน/บุคลากรนี้ทำหน้าที่อะไรบ้าง การจัดหน่วยงานหรือบุคคลไว้เป็นการเฉพาะนี้ เป็นส่วนส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนอย่างไร	6	0.86	
5. โครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียนเป็นอย่างไร มีลักษณะใดที่เอื้อต่อการดำเนินการประกันคุณภาพหรือเป็นอุปสรรคอย่างไร โดยพิจารณาในด้านการจัดแบ่งฝ่ายหรือกลุ่มงาน การกำหนดบทบาทและอำนาจหน้าที่ และการสื่อสารประสานงาน	6	0.86	
6. บรรยากาศในการทำงานของโรงเรียนเป็นอย่างไร	6	0.86	6. บรรยากาศและแบบแผนการทำงานของบุคลากรในโรงเรียนเป็นอย่างไร ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนหรือไม่ อย่างไร
7. แบบแผนการทำงานของบุคลากรในโรงเรียนเป็นอย่างไร	6	0.86	(รวมข้อ 6 และ 7 เข้าด้วยกัน)
8. ครูในโรงเรียนมีความคิดเห็นอย่างไรต่อนวัตกรรมหรือแนวคิด วิธีการใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น และมีการยอมรับการประเมินและการพัฒนามากน้อยเพียงใด	7	1.00	
9. การที่มีครูไม่เพียงพอส่งผลอย่างไรบ้างต่อการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน	6	0.86	9. ครูมีเพียงพอหรือไม่ อย่างไร ครูสอนตรงตามสาขาวิชาที่จบมาหรือไม่ อย่างไร การที่มีครูไม่เพียงพอส่งผลอย่างไรบ้างต่อการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน

ตาราง 3.5 (ต่อ)

ข้อคำถามก่อนการปรับแก้	จำนวนผู้เชี่ยวชาญที่เห็นพ้อง	IOC	ข้อคำถามปรับแก้จากคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ
10. คุณลักษณะใดของบุคลากรภายในโรงเรียนที่ส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน	7	1.00	
11. งบประมาณที่ได้รับเพียงพอหรือไม่ เพียงใด ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนอย่างไร	6	0.86	
12. แหล่งที่มาของงบประมาณที่สนับสนุนโรงเรียนมาจากที่ใดบ้าง ชุมชน หน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ เข้ามาสนับสนุนเพียงใด	7	1.00	12. แหล่งที่มาของงบประมาณที่สนับสนุนโรงเรียนมาจากที่ใดบ้าง ชุมชน หน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ เข้ามาสนับสนุนหรือไม่ มากน้อยเพียงใด
13. การบริหารงบประมาณของโรงเรียนเป็นอย่างไร การใช้บ่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียน การจัดสรรงบประมาณสำหรับการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา และการใช้งบประมาณเป็นไปตามความต้องการของโรงเรียน/ท้องถิ่นและเป็นไปตามแผนที่กำหนดหรือไม่เพียงใด	7	1.00	
14. โรงเรียนมีวัสดุอุปกรณ์เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการหรือไม่ เพียงใด และส่งผลต่อการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา มากน้อยเพียงใด	7	1.00	
15. วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้สอดคล้องกับความต้องการและความต้องการของบุคลากรในการใช้งาน สามารถนำไปใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่าและได้รับการดูแลบำรุงรักษาอย่างเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร	7	1.00	

ตาราง 3.5 (ต่อ)

ข้อคำถามก่อนการปรับแก้	จำนวนผู้เชี่ยวชาญที่เห็นพ้อง	IOC	ข้อคำถามปรับแก้จากคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ
16. อาคารเรียนและห้องเรียนต่างๆ มีความพร้อมต่อการจัดการเรียนการสอนหรือไม่ อย่างไร อุปกรณ์หรือเครื่องมือในแต่ละห้องเรียนมีความเพียงพอหรือไม่ อย่างไร	6	0.86	
17. ท่านคิดว่า ลักษณะทางกายภาพของสถานศึกษาส่งผลต่อการประกันคุณภาพการศึกษาหรือไม่ อย่างไร	7	1.00	
18. ห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนควรมีลักษณะเป็นอย่างไร และสภาพที่เอื้อต่อการเรียนรู้ส่งผลต่อการประกันคุณภาพการศึกษาหรือไม่ อย่างไร	6	0.86	
19. สภาพชุมชนและสังคมที่แวดล้อมโรงเรียนเป็นอย่างไร ชุมชนและสังคมให้ความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการประกันคุณภาพของโรงเรียนหรือไม่อย่างไร เพราะอะไร	7	1.00	
20. สภาพเศรษฐกิจของชุมชนส่งผลต่อการสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนหรือไม่อย่างไร	7	1.00	
21. หน่วยงานต้นสังกัดให้การสนับสนุนช่วยเหลือโรงเรียนด้านใด อย่างไรบ้าง	7	1.00	
22. แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาที่หน่วยงานต้นสังกัดกำหนดไว้ เป็นส่วนที่ส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนหรือไม่ อย่างไร	7	1.00	
23. ความก้าวหน้าในการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน เช่น ระบบอินเทอร์เน็ต การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม รวมทั้งการพัฒนาวิธีการสอนหรือเทคนิคการสอนใหม่ๆ ส่งผลต่อการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนอย่างไร	7	1.00	

ตาราง 3.6 ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยการวิเคราะห์ค่าดัชนี IOC ของแบบสนทนากลุ่ม (ค) แนวคำถามในการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับปัจจัยส่งเสริม และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน และแนวทางในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

ข้อคำถามก่อนการปรับแก้	จำนวนผู้เชี่ยวชาญที่เห็นพ้อง	IOC	ข้อคำถามปรับแก้จากคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ
1. ท่านคิดว่า โรงเรียนของท่านมีการเปลี่ยนแปลงด้านใด อย่างไรบ้าง หลังจากที่ได้ผ่านการประเมินคุณภาพภายนอกโดยสมศ. มาแล้ว ทั้ง 2 รอบ	7	1.00	
2. ท่านคิดว่า ปัจจัยใดที่ส่งเสริมต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน	7	1.00	
3. ท่านคิดว่า ปัจจัยใดบ้างที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน	7	1.00	
4. ท่านคิดว่า ปัจจัยทั้งทางบวกและทางลบใดบ้าง ที่ทำให้การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรมฯ แตกต่างจากโรงเรียนทั่วไป	7	1.00	
5.1 การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในที่โรงเรียนดำเนินการอยู่มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร	7	1.00	
5.2 คุณลักษณะใดของบุคลากรที่ส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน	7	1.00	
5.3 บุคลากรในโรงเรียนยึดหลักอะไรในการทำงานร่วมกัน	7	1.00	
5.4 คุณลักษณะใดของผู้บริหารที่ส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน	7	1.00	
5.5 โครงสร้างการบริหารของโรงเรียนเป็นอย่างไร เชื้อต่อการปฏิบัติงานมากน้อยเพียงใด	7	1.00	

ตาราง 3.6 (ต่อ)

ข้อคำถามก่อนการปรับแก้	จำนวนผู้เชี่ยวชาญที่เห็นพ้อง	IOC	ข้อคำถามปรับแก้จากคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ
5.6 บุคลากรส่วนใหญ่รู้สึกอย่างไรต่อการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาที่เกิดขึ้นในโรงเรียน	7	1.00	
5.7 โรงเรียนมีการนำความรู้และนวัตกรรมเข้ามาใช้ในการบริหารและการจัดการเรียนการสอนอย่างไร	7	1.00	
5.8 ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการของโรงเรียนและให้ความช่วยเหลือโรงเรียนมากน้อยเพียงใด เพราะเหตุใด	7	1.00	
6. ท่านมีข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนอย่างไร เพื่อสนับสนุนปัจจัยที่ส่งเสริมการประกันคุณภาพภายในให้เข้มแข็งขึ้น และกำจัดปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการประกันคุณภาพภายในให้หมดไป	7	1.00	

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาภาคสนาม

ในการศึกษาภาคสนามมีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์สภาพการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยศึกษากรณีศึกษาจำนวน 3 โรงเรียน คือ โรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับสูง โรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับกลาง และโรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับต่ำ โดยมีรายละเอียดในการศึกษาภาคสนามดังนี้

1. การเข้าสู่สนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเดินทางไปสำรวจสถานที่ตั้งของโรงเรียนและเส้นทางการเดินทางล่วงหน้าก่อนลงสนามจริง เพื่อความสะดวกในการเข้าไปเก็บข้อมูลและสร้างความสัมพันธ์กับทางโรงเรียนและผู้ให้ข้อมูลในเบื้องต้น ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเข้าสู่สนามโดยการเปิดเผยสถานภาพที่แท้จริงของการเป็นนิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย เพื่อขออนุญาตเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูลในสนาม พร้อมทั้งแจ้งให้โรงเรียนทราบว่าในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะไม่ทำการเปิดเผยชื่อโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยวางแผนเก็บรวบรวมข้อมูลไว้ในเบื้องต้น โดยแต่ละโรงเรียนใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลประมาณ 1 เดือน ซึ่งช่วงเวลาในการเก็บข้อมูลของโรงเรียนแต่ละแห่งอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง จึงอาจต้องมีการปรับเปลี่ยนช่วงเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในโรงเรียน

3. แหล่งข้อมูลในการศึกษา

- 1) ผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ ผู้อำนวยการ และรองผู้อำนวยการฝ่ายต่างๆ
- 2) ครู ได้แก่ ครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ
- 3) ข้อมูลที่เป็นเอกสาร ได้แก่ มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา แผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา รายงานการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา รอบแรกและรอบที่สอง คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา วาระการประชุมต่างๆ เป็นต้น

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1) การสังเกต ผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยยึดกรอบแนวคิดของ Lofland (1971 อ้างถึงในนิศา ชูโต, 2545) ดังนี้

1.1 การกระทำ (acts) ผู้วิจัยสังเกตการปฏิบัติงานประกันคุณภาพภายในของบุคลากรในสถานศึกษา

1.2 กิจกรรม (activities) ผู้วิจัยสังเกตโครงการและกิจกรรมของโรงเรียน และแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน

1.3 ความหมาย (meanings) ผู้วิจัยสังเกตการให้ความหมายกับการกระทำ หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ซึ่งการกระทำหรือไม่กระทำกิจกรรมบางอย่าง สามารถบ่งชี้ถึงความเชื่อและทัศนคติของบุคลากรเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาได้

1.4 การมีส่วนร่วม (participations) ผู้วิจัยสังเกตการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของผู้บริหารและครู

1.5 ความสัมพันธ์ (relationship) ผู้วิจัยสังเกตความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่างๆ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารและครูในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน ความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียนในการกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นต้น

1.6 สถานที่ (settings) ผู้วิจัยสังเกตลักษณะทางกายภาพของโรงเรียน และสภาพแวดล้อมภายในของโรงเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการสังเกต ได้แก่ แบบสังเกตสภาพทั่วไปของโรงเรียน

2) การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ โดยทำการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูที่รับผิดชอบทางด้าน การประกันคุณภาพของสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ได้แก่ แนวคำถามในการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูที่รับผิดชอบทางด้าน การประกันคุณภาพของสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) แนวคำถามในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา (แบบสัมภาษณ์ ก ในภาคผนวก ข) และ 2) แนวคำถามในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยส่งเสริม และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา (แบบสัมภาษณ์ ข ในภาคผนวก ข)

3) การวิเคราะห์เอกสาร ผู้วิจัยทำการศึกษาเอกสารของโรงเรียน ได้แก่ มาตรฐาน การศึกษาของสถานศึกษา แผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา และผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา รอบแรกและรอบที่สอง คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา วาระการประชุมต่างๆ เป็นต้น แล้วนำมาจัดหมวดหมู่ บันทึกลงในแบบบันทึกข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสารที่ผู้วิจัยจัดสร้างขึ้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์เอกสาร ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร

4) การสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยจัดการสนทนากลุ่มระหว่างผู้บริหารและครูที่รับผิดชอบทางด้าน การประกันคุณภาพของสถานศึกษา และตัวแทนจากแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวนประมาณ 6 – 8 คน เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม ได้แก่ แนวคำถามในการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับปัจจัยส่งเสริม และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน และแนวทางในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา (แบบสนทนากลุ่ม ค ในภาคผนวก ข)

เพื่อให้การเก็บรวบรวมข้อมูลมีช่วงเวลาที่แน่นอนและเป็นระบบ ผู้วิจัยได้วางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยแต่ละโรงเรียนกรณีศึกษาใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งสิ้น 3 สัปดาห์ รายละเอียดแสดงดังตาราง 3.7

ตาราง 3.7 แผนการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

กิจกรรม	โรงเรียน กรณีศึกษา ข	โรงเรียน กรณีศึกษา ก	โรงเรียน กรณีศึกษา ค
สัปดาห์ที่ 1			
- แนะนำตัวและขอความอนุเคราะห์ ในเก็บข้อมูล	20 – 24 ธ.ค. 2553	17 – 21 ม.ค. 2554	7 – 11 ก.พ. 2554
- สำรวจสภาพทั่วไปของโรงเรียน และชุมชน			
- ศึกษาเอกสารของโรงเรียน			
สัปดาห์ที่ 2			
- สัมภาษณ์ผู้บริหารของโรงเรียน (ผู้อำนวยการ และรอง ผู้อำนวยการฝ่ายต่างๆ)	27 – 30 ธ.ค. 2553	24 – 28 ม.ค. 2554	14 – 18 ก.พ. 2554
- สัมภาษณ์ครู			
สัปดาห์ที่ 3			
- สนทนากลุ่ม	3 ม.ค. 2554	31 ม.ค. 2554	21 ก.พ. 2554
- สัมภาษณ์ผู้บริหารและครูเพิ่มเติม	4 – 7 ม.ค. 2554	1 – 4 ก.พ. 2554	22 – 25 ก.พ. 2554

ขั้นตอนที่ 3 การจัดกระทำข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามนำมาลดทอนข้อมูล ตรวจสอบ ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลซึ่งจะทำควบคู่ไปกับกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล และขั้นตอนสุดท้ายคือ นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่างในประเด็นที่ศึกษาทั้ง 3 กรณี โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. **การลดทอนข้อมูล** ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ และการวิเคราะห์ เอกสาร มาวิเคราะห์แล้วจัดลงในหัวข้อที่เกี่ยวกับประเด็นศึกษาออกเป็นหมวดหมู่ ได้แก่ สภาพ การดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรค และแนวทางในการพัฒนาระบบการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เพื่อง่ายต่อการสืบค้น ทำความเข้าใจ และวิเคราะห์ข้อมูล

2. **การตรวจสอบข้อมูล** ผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลโดยพิจารณาถึงความถูกต้อง พอเพียง และความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (triangulation) โดยตรวจสอบ

ข้อมูลด้านแหล่งสถานที่ แหล่งเวลา และแหล่งบุคคล ว่าแหล่งข้อมูลต่างกัน เวลาต่างกัน สถานที่ต่างกันนั้น ข้อมูลที่ได้มีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ และจากการวิเคราะห์เอกสาร มาวิเคราะห์ตามประเด็นที่ศึกษา

2) การจำแนกประเภทข้อมูล (typological analysis) เป็นการจำแนกข้อมูล แบบใช้ทฤษฎีและไม่ใช้ทฤษฎี โดยจำแนกข้อมูลที่วิเคราะห์ตามประเด็นที่ศึกษา ได้แก่ สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรค และแนวทางในการพัฒนาระบบการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

3) การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (analytic induction) เป็นการตีความสร้างข้อสรุปจากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปของงานวิจัย

4) การเปรียบเทียบข้อมูล เป็นการนำข้อมูลจากการสรุปกรณีศึกษาทั้ง 3 กรณี คือ โรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับสูง โรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับกลาง และโรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับต่ำ มาเปรียบเทียบกัน โดยนำเสนอข้อมูลเป็นตารางเพื่อแสดงให้เห็นถึงความเหมือนและความแตกต่างกันของประเด็นที่ศึกษา

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาในระดับแตกต่างกัน มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาในระดับแตกต่างกัน 2) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา และ 3) เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาระบบการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 บริบทของโรงเรียน

ตอนที่ 2 สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

ตอนที่ 4 แนวทางในการพัฒนาระบบการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

ตอนที่ 1 บริบทของโรงเรียน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่น่าสนใจในตอนที่ 1 นี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับบริบทของโรงเรียนกรณีศึกษาทั้ง 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับสูง โรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับกลาง และโรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับต่ำ

1.1 โรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับสูง (โรงเรียนกรณีศึกษา ก)

1) สภาพทั่วไปของโรงเรียน

โรงเรียนกรณีศึกษา ก ตั้งอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นโรงเรียนขนาดกลาง สังกัดกองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี ได้รับอนุญาตจัดตั้งโรงเรียนเมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2543 เปิดสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6

ในด้านทรัพยากรของโรงเรียน มีคอมพิวเตอร์ทั้งหมด 18 เครื่อง ใช้เพื่อการเรียนการสอน 15 เครื่อง ใช้ในงานบริหาร 3 เครื่อง สามารถใช้สืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตได้ทั้ง 18 เครื่อง

ในด้านอาคารสถานที่ มีอาคารเรียนจำนวน 1 หลัง เป็นอาคารทรงไทยตรีมุข 2 ชั้น ประกอบด้วยห้องเรียน 6 ห้อง ห้องผู้บริหาร 1 ห้อง ห้องปกครองและห้องพัสดุ 1 ห้อง ห้องธุรการ 1 ห้อง ห้องวิชาการ/ทะเบียน 1 ห้อง ห้องประชุมและห้องปฏิบัติธรรม 1 ห้อง ห้องสมุด 1 ห้อง ห้องคอมพิวเตอร์ 1 ห้อง และห้องแสดงผลงานนักเรียน 1 ห้อง

2) สภาพทั่วไปของชุมชน

โรงเรียนกรณีศึกษา ก ตั้งอยู่ใจกลางเมือง สภาพแวดล้อมประกอบไปด้วยชุมชนเมือง ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขายและรับราชการ นับถือศาสนาพุทธ ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน คือ ความร่วมมือในการจัดงานวันสำคัญทางศาสนาและประเพณีต่างๆ การจุดเทียนชัยถวายพระพรเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

3) วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของสถานศึกษา

3.1 วิสัยทัศน์ คือ โรงเรียนพร้อมจะได้รับการประกันคุณภาพก้าวไปสู่มาตรฐานการศึกษา และปลูกจิตสำนึกสู่ความเป็นสากล มุ่งผลิตศาสนทายาทให้มีความรู้คู่คุณธรรม น้อมนำจริยา ปลูกศรัทธาเผยแผ่พุทธธรรม นำสุขสู่สังคม

3.2 พันธกิจ ได้แก่

1. จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน
2. ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดีงาม
3. จัดการศึกษาโดยยึดผู้เรียนเป็นหลัก นำเทคโนโลยีและวิทยาการมาใช้เพื่อเข้าสู่ความเป็นสากล

4. พัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งการเรียนรู้ท้องถิ่น

3.3 เป้าหมาย ได้แก่

1. นักเรียนเห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์
2. นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการศึกษาค้นคว้า
3. นักเรียนมีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ มีทักษะและศักยภาพในการจัดการ

4. นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีคุณภาพตามสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ของชาติ

4) จำนวนนักเรียนและบุคลากร

โรงเรียนกรณีศึกษา ก เป็นโรงเรียนขนาดกลาง ในปีการศึกษา 2553 มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 144 รูป เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2, 3, 4, 5 และ 6 จำนวน 24, 38, 55, 14, 4 และ 9 รูป ตามลำดับ จำนวนนักเรียนจำแนกตามระดับชั้น แสดงดังตาราง 4.1

ตาราง 4.1 จำนวนนักเรียนแยกตามระดับชั้นของโรงเรียนกรณีศึกษา ก

ชั้น	จำนวนห้องเรียน (ห้อง)	จำนวนนักเรียน (รูป)
มัธยมศึกษาปีที่ 1	1	24
มัธยมศึกษาปีที่ 2	1	38
มัธยมศึกษาปีที่ 3	1	55
มัธยมศึกษาปีที่ 4	1	14
มัธยมศึกษาปีที่ 5	1	4
มัธยมศึกษาปีที่ 6	1	9
รวม	6	144

โรงเรียนกรณีศึกษา ก มีจำนวนบุคลากรทั้งสิ้น 14 รูป/คน เป็นพระภิกษุ 2 รูป และคฤหัสถ์ 12 คน จำนวนบุคลากรจำแนกตามประเภท แสดงดังตาราง 4.2

ตาราง 4.2 จำนวนบุคลากรจำแนกตามประเภทของโรงเรียนกรณีศึกษา ก

ประเภทบุคลากร	พระภิกษุ	คฤหัสถ์		รวม
		ชาย	หญิง	
ครูประจำ	2	6	3	11
ครูพิเศษ	-	2	1	3
เจ้าหน้าที่/ อื่นๆ	-	-	-	-
รวม	2	8	4	14

5) ผลการประเมินคุณภาพภายนอก

ผลการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบที่สอง (พ.ศ. 2549 – 2553) โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียนกรณีศึกษา ก ในแต่ละมาตรฐาน สรุปได้ดังนี้

ตาราง 4.3 ผลการประเมินภายนอก รอบที่สอง ของโรงเรียนกรณีศึกษา ก

มาตรฐาน	ผลการประเมิน อิงเกณฑ์		ผลการประเมิน อิงสถานศึกษา		ค่าเฉลี่ย	ระดับ คุณภาพ
	ค่าเฉลี่ย	ระดับ คุณภาพ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ คุณภาพ		
ด้านผู้เรียน						
มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์	3.82	ดีมาก	4	ดีมาก	3.91	ดีมาก
มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี	3.73	ดีมาก	4	ดีมาก	3.87	ดีมาก
มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีสุนทรีย์ภาพ และลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา	3.80	ดีมาก	4	ดีมาก	3.90	ดีมาก
มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมี ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจรรณญาณ มี ความคิดสร้างสรรค์ คิดได้ตรง และมีวิสัยทัศน์	3.11	ดี	4	ดีมาก	3.56	ดีมาก
มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และ ทักษะที่จำเป็นตาม หลักสูตร	1.94	พอใช้	4	ดีมาก	2.89	ดี
มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการ แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการ เรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่าง ต่อเนื่อง	3.53	ดีมาก	4	ดีมาก	3.77	ดีมาก
มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีทักษะในการ ทำงาน รักการทำงาน สามารถ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ ดีต่ออาชีพสุจริต	3.63	ดีมาก	4	ดีมาก	3.82	ดีมาก

ตาราง 4.3 (ต่อ)

มาตรฐาน	ผลการประเมิน เชิงเกณฑ์		ผลการประเมิน อิงสถานศึกษา		ค่าเฉลี่ย	ระดับ คุณภาพ
	ค่าเฉลี่ย	ระดับ คุณภาพ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ คุณภาพ		
ด้านครู						
มาตรฐานที่ 8 ครูมีคุณวุฒิ/ความรู้ ความสามารถตรงกับงานที่ รับผิดชอบ และมีครูเพียงพอ	3.60	ดีมาก	4	ดีมาก	3.80	ดีมาก
มาตรฐานที่ 9 ครูมีความสามารถใน การจัดการเรียนการสอนอย่างมี ประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็น สำคัญ	3.56	ดีมาก	4	ดีมาก	3.78	ดีมาก
ด้านผู้บริหาร						
มาตรฐานที่ 10 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหาร จัดการ	3.89	ดีมาก	4	ดีมาก	3.95	ดีมาก
มาตรฐานที่ 11 สถานศึกษามีการจัด องค์กร/โครงสร้าง และการ บริหารงานอย่างเป็นระบบครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา	3.86	ดีมาก	4	ดีมาก	3.93	ดีมาก
มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัด กิจกรรม และการเรียนการสอนโดย เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	3.56	ดีมาก	4	ดีมาก	3.78	ดีมาก
มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามี หลักสูตรเหมาะสมกับผู้เรียนและ ท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อ ต่อการเรียนรู้	3.50	ดีมาก	4	ดีมาก	3.75	ดีมาก
มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริม ความสัมพันธ์และความร่วมมือกับ ชุมชนในการพัฒนาการศึกษา	4.00	ดีมาก	4	ดีมาก	4	ดีมาก

1.2 โรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับกลาง (โรงเรียนกรณีศึกษา ข)

1) สภาพทั่วไปของโรงเรียน

โรงเรียนกรณีศึกษา ข ตั้งอยู่ในเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร เป็นโรงเรียนขนาดกลาง สังกัดกองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี ได้รับอนุญาตจัดตั้งโรงเรียนเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม พ.ศ. 2515 เปิดสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3

ในด้านทรัพยากรของโรงเรียน มีคอมพิวเตอร์ทั้งหมด 18 เครื่อง ใช้เพื่อการเรียนการสอน 15 เครื่อง ใช้ในงานบริหาร 3 เครื่อง สามารถใช้สืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตได้ทั้ง 18 เครื่อง

ในด้านอาคารสถานที่ มีอาคารเรียนจำนวน 3 หลัง แบ่งเป็นอาคารใหญ่ 3 ชั้น 1 อาคาร และอาคารเล็ก 1 ชั้น 2 อาคาร มีจำนวนห้องเรียน 7 ห้องเรียน ห้องผู้บริหาร 1 ห้อง ห้องพัสดุ 2 ห้อง ห้องธุรการ 1 ห้อง ห้องวิทยาศาสตร์ 1 ห้อง ห้องจริยธรรม 1 ห้อง ห้องคอมพิวเตอร์ 1 ห้อง ห้องพยาบาล 1 ห้อง ห้องสมุด 1 ห้อง ห้องบริการร้านค้าน้ำดื่ม 1 ห้อง ห้องทะเบียนวัดผล 1 ห้อง

2) สภาพทั่วไปของชุมชน

โรงเรียนกรณีศึกษา ข ตั้งอยู่ใจกลางเมือง สภาพแวดล้อมประกอบไปด้วยชุมชนเมือง ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย นับถือศาสนาพุทธ ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน คือ ความร่วมมือในการจัดงานวันสำคัญทางศาสนาและประเพณีต่างๆ การจุดเทียนชัยถวายพระพรเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

3) วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของสถานศึกษา

3.1 วิสัยทัศน์ คือ มุ่งให้การศึกษาด้านพระปริยัติธรรมและวิชาสามัญทั่วไป เพื่อเป็นพื้นฐานในการส่งเสริมศักยภาพ สมรรถภาพ และสุขภาพของนักเรียนให้เป็นศาสนทายาทที่มีความรู้ คู่คุณธรรม จริยธรรม ให้แก่คณะสงฆ์และสังคม มีความพร้อมที่จะศึกษาระดับสูงต่อไป

3.2 พันธกิจ ได้แก่

1. จัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เพื่อสร้างศาสนทายาทให้มีความรู้คู่คุณธรรมและจริยธรรมให้แก่คณะสงฆ์และสังคม
2. พัฒนาศักยภาพผู้บริหาร ครู-อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างมีคุณภาพ
3. การส่งเสริมพระพุทธศาสนาและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

4. พัฒนาระบบบริหารให้มีคุณภาพด้วยหลักธรรมาภิบาล

3.3 เป้าหมาย ได้แก่

1. มีศาสนทายาทที่มีความรู้หลักธรรมและปัญญาทางสังคมอย่างมีคุณภาพ
2. มีการพัฒนาระบบบริหารโรงเรียนคุณภาพมาตรฐานด้วยหลักธรรมาภิบาล
3. มีการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารครู-อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาให้เป็น

มืออาชีพ

4. มีการส่งเสริมพระพุทธศาสนาและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ยั่งยืนด้วยฐานการศึกษาแห่งพระพุทธศาสนา

4) จำนวนนักเรียนและบุคลากร

โรงเรียนกรณีศึกษา ข เป็นโรงเรียนขนาดกลาง ในปีการศึกษา 2553 มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 236 รูป เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 จำนวน 114, 62 และ 60 รูป ตามลำดับ จำนวนนักเรียนจำแนกตามระดับชั้น แสดงดังตาราง 4.3

ตาราง 4.4 จำนวนนักเรียนแยกตามระดับชั้นของโรงเรียนกรณีศึกษา ข

ชั้น	จำนวนห้องเรียน (ห้อง)	จำนวนนักเรียน (รูป)
มัธยมศึกษาปีที่ 1	3	114
มัธยมศึกษาปีที่ 2	2	62
มัธยมศึกษาปีที่ 3	2	60
รวม	7	236

โรงเรียนกรณีศึกษา ข มีจำนวนบุคลากรทั้งสิ้น 20 รูป/คน เป็นพระภิกษุ 8 รูป และคฤหัสถ์ 12 คน จำนวนบุคลากรจำแนกตามประเภทแสดงดังตาราง 4.4

ตาราง 4.5 จำนวนบุคลากรจำแนกตามประเภทของโรงเรียนกรณีศึกษา ข

ประเภทบุคลากร	พระภิกษุ	คฤหัสถ์		รวม
		ชาย	หญิง	
ครูประจำ	8	6	-	14
ครูพิเศษ	-	2	1	3
เจ้าหน้าที่/ อื่นๆ	-	1	2	3
รวม	8	9	3	20

5) ผลการประเมินคุณภาพภายนอก

ผลการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบที่สอง (พ.ศ. 2549 – 2553) โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียนกรณีศึกษา ข ในแต่ละมาตรฐาน สรุปได้ดังนี้

ตาราง 4.6 ผลการประเมินภายนอก รอบที่สอง ของโรงเรียนกรณีศึกษา ข

มาตรฐาน	ผลการประเมิน อิงเกณฑ์		ผลการประเมิน อิงสถานศึกษา		ค่าเฉลี่ย	ระดับ คุณภาพ
	ค่าเฉลี่ย	ระดับ คุณภาพ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ คุณภาพ		
ด้านผู้เรียน						
มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์	3.60	ดีมาก	4	ดีมาก	3.80	ดีมาก
มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี	3.60	ดีมาก	4	ดีมาก	3.80	ดีมาก
มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีสุนทรีย์ภาพ และลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา	3.83	ดีมาก	4	ดีมาก	3.92	ดีมาก
มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมี ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจรรณญาณ มี ความคิดสร้างสรรค์ คิดได้ตรง และมีวิสัยทัศน์	3.07	ดี	3	ดี	3.04	ดี
มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และ ทักษะที่จำเป็นตาม หลักสูตร	1.85	พอใช้	3	ดี	2.43	พอใช้
มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการ แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการ เรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่าง ต่อเนื่อง	3.00	ดี	3	ดี	3.00	ดี
มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีทักษะในการ ทำงาน รักการทำงาน สามารถ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ ดีต่ออาชีพสุจริต	3.20	ดี	3	ดี	3.10	ดี

ตาราง 4.6 (ต่อ)

มาตรฐาน	ผลการประเมิน อิงเกณฑ์		ผลการประเมิน อิงสถานศึกษา		ค่าเฉลี่ย	ระดับ คุณภาพ
	ค่าเฉลี่ย	ระดับ คุณภาพ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ คุณภาพ		
ด้านครู						
มาตรฐานที่ 8 ครูมีคุณวุฒิ/ความรู้ ความสามารถตรงกับงานที่ รับผิดชอบ และมีครูเพียงพอ	4.00	ดีมาก	4	ดีมาก	4.00	ดีมาก
มาตรฐานที่ 9 ครูมีความสามารถใน การจัดการเรียนการสอนอย่างมี ประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็น สำคัญ	3.04	ดี	3	ดี	3.02	ดี
ด้านผู้บริหาร						
มาตรฐานที่ 10 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหาร จัดการ	4.00	ดีมาก	4	ดีมาก	4.00	ดีมาก
มาตรฐานที่ 11 สถานศึกษามีการจัด องค์กร/โครงสร้าง และการ บริหารงานอย่างเป็นระบบครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา	3.63	ดีมาก	3	ดี	3.32	ดี
มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัด กิจกรรม และการเรียนการสอนโดย เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	3.37	ดี	3	ดี	3.19	ดี
มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามี หลักสูตรเหมาะสมกับผู้เรียนและ ท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อ ต่อการเรียนรู้	3.60	ดีมาก	3	ดี	3.30	ดี
มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริม ความสัมพันธ์และความร่วมมือกับ ชุมชนในการพัฒนาการศึกษา	3.20	ดี	3	ดี	3.10	ดี

1.3 โรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับต่ำ (โรงเรียนกรณีศึกษา ค)

1) สภาพทั่วไปของโรงเรียน

โรงเรียนกรณีศึกษา ค ตั้งอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย เป็นโรงเรียนขนาดกลาง สังกัดกองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี ได้รับอนุญาตจัดตั้งโรงเรียนเมื่อวันที่ 5 มีนาคม พ.ศ. 2535 เปิดสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6

ในด้านทรัพยากรของโรงเรียน มีคอมพิวเตอร์ทั้งหมด 18 เครื่อง ใช้เพื่อการเรียนการสอน 12 เครื่อง ใช้ในงานบริหาร 6 เครื่อง สามารถใช้สืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตได้ทั้ง 18 เครื่อง

ในด้านอาคารสถานที่ มีอาคารเรียนจำนวน 1 หลัง ประกอบด้วยห้องเรียน 7 ห้อง ห้องคอมพิวเตอร์ 1 ห้อง ห้องเรียนรวม 1 ห้อง ห้องพยาบาล 1 ห้อง ห้องสมุด 1 ห้อง ห้องพัสดุ 1 ห้อง ห้องสำนักงานโรงเรียน 1 ห้อง ห้องสำนักงานคณะกรรมการนักเรียน 1 ห้อง

2) สภาพทั่วไปของชุมชน

โรงเรียนกรณีศึกษา ค ตั้งอยู่ใจกลางเมือง สภาพชุมชนรอบบริเวณโรงเรียนมีลักษณะเป็นชุมชนเมือง มีการประกอบอาชีพรับราชการ ค้าขาย เกษตรกรรม และรับจ้าง การคมนาคมสื่อสารและสาธารณูปโภคสะดวก สามารถติดต่อกับหน่วยงานราชการได้สะดวก ส่วนมากประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีการประกอบพิธีทำบุญเนื่องในวาระต่างๆ โรงเรียนได้รับความร่วมมือจากชุมชนหลายด้าน เช่น อาหาร ที่พักอาศัย เงินบริจาค เป็นต้น

3) วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของสถานศึกษา

3.1 วิสัยทัศน์ คือ พัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ พัฒนาครูให้เป็นผู้สอนอย่างเชี่ยวชาญ พัฒนาผู้บริหารให้เป็นผู้บริหารทางวิชาการ

3.2 พันธกิจ ได้แก่

1. ดำเนินการพัฒนาระบบในการบริหารจัดการศึกษาภายในให้เป็นรูปธรรมที่ปฏิบัติได้ชัดเจน ปรับวิธีการจัดการเรียนการสอนของครูให้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพิ่มมากขึ้น ใช้กิจกรรมร่วมกันคิดร่วมกันทำในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น

2. พัฒนาให้ครูมีความรู้และทักษะในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยโครงการ จัดครูเข้ารับการอบรม ศึกษาดูงานเพื่อสร้างประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยโครงการเพื่อฝึกทักษะในการคิดของผู้เรียนให้เพิ่มมากขึ้น จัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนแสวงหาข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ อย่างต่อเนื่อง จนเป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน

3.3 เป้าหมาย ได้แก่

ปฏิบัติการเรียนรู้ของนักเรียน ปรับเปลี่ยนการสอนของครู และบริหารโรงเรียนตามแนวปฏิบัติการเรียนรู้

4) จำนวนนักเรียนและบุคลากร

โรงเรียนกรณีศึกษา ค เป็นโรงเรียนขนาดกลาง ในปีการศึกษา 2553 มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 207 รูป เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2, 3, 4, 5 และ 6 จำนวน 65, 33, 31, 28, 25 และ 25 รูป ตามลำดับ จำนวนนักเรียนจำแนกตามระดับชั้น แสดงดังตาราง 4.5

ตาราง 4.7 จำนวนนักเรียนแยกตามระดับชั้นของโรงเรียนกรณีศึกษา ค

ชั้น	จำนวนห้องเรียน (ห้อง)	จำนวนนักเรียน (รูป)
มัธยมศึกษาปีที่ 1	2	65
มัธยมศึกษาปีที่ 2	1	33
มัธยมศึกษาปีที่ 3	1	31
มัธยมศึกษาปีที่ 4	1	28
มัธยมศึกษาปีที่ 5	1	25
มัธยมศึกษาปีที่ 6	1	25
รวม	7	207

โรงเรียนกรณีศึกษา ค มีจำนวนบุคลากรทั้งสิ้น 16 รูป/คน เป็นพระภิกษุ 9 รูป และคฤหัสถ์ 7 คน จำนวนบุคลากรจำแนกตามประเภทแสดงดังตาราง 4.6

ตาราง 4.8 จำนวนบุคลากรจำแนกตามประเภทของโรงเรียนกรณีศึกษา ค

ประเภทบุคลากร	พระภิกษุ	คฤหัสถ์		รวม
		ชาย	หญิง	
ครูประจำ	8	2	-	10
ครูพิเศษ	1	3	-	4
เจ้าหน้าที่/ อื่นๆ	-	2	-	2
รวม	9	7	-	16

5) ผลการประเมินคุณภาพภายนอก

ผลการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบที่สอง (พ.ศ. 2549 – 2553) โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียนกรณีศึกษา ค ในแต่ละมาตรฐาน สรุปได้ดังนี้

ตาราง 4.9 ผลการประเมินภายนอก รอบที่สอง ของโรงเรียนกรณีศึกษา ค

มาตรฐาน	ผลการประเมิน อิงเกณฑ์		ผลการประเมิน อิงสถานศึกษา		ค่าเฉลี่ย	ระดับ คุณภาพ
	ค่าเฉลี่ย	ระดับ คุณภาพ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ คุณภาพ		
ด้านผู้เรียน						
มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์	3.04	ดี	3	ดี	3.02	ดี
มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี	3.03	ดี	3	ดี	3.02	ดี
มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีสุนทรีย์ภาพ และลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา	2.97	ดี	3	ดี	2.99	ดี
มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมี ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจรณ์ญาณ มี ความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์	2.77	ดี	2	พอใช้	2.39	พอใช้
มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และ ทักษะที่จำเป็นตาม หลักสูตร	1.90	พอใช้	1	ปรับปรุง	1.45	ปรับปรุง
มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการ แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการ เรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่าง ต่อเนื่อง	2.88	ดี	2	พอใช้	2.44	พอใช้
มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีทักษะในการ ทำงาน รักการทำงาน สามารถ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ ดีต่ออาชีพสุจริต	2.87	ดี	3	ดี	2.94	ดี

ตาราง 4.9 (ต่อ)

มาตรฐาน	ผลการประเมิน อิงเกณฑ์		ผลการประเมิน อิงสถานศึกษา		ค่าเฉลี่ย	ระดับ คุณภาพ
	ค่าเฉลี่ย	ระดับ คุณภาพ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ คุณภาพ		
ด้านครู						
มาตรฐานที่ 8 ครูมีคุณวุฒิ/ความรู้ ความสามารถตรงกับงานที่ รับผิดชอบ และมีครูเพียงพอ	3.20	ดี	3	ดี	3.10	ดี
มาตรฐานที่ 9 ครูมีความสามารถใน การจัดการเรียนการสอนอย่างมี ประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็น สำคัญ	2.96	ดี	2	พอใช้	2.48	พอใช้
ด้านผู้บริหาร						
มาตรฐานที่ 10 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหาร จัดการ	3.06	ดี	3	ดี	3.03	ดี
มาตรฐานที่ 11 สถานศึกษามีการจัด องค์กร/โครงสร้าง และการ บริหารงานอย่างเป็นระบบครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา	2.28	พอใช้	1	ปรับปรุง	1.64	ปรับปรุง
มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัด กิจกรรม และการเรียนการสอนโดย เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	3.10	ดี	3	ดี	3.05	ดี
มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามี หลักสูตรเหมาะสมกับผู้เรียนและ ท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อ ต่อการเรียนรู้	2.40	พอใช้	1	ปรับปรุง	1.70	ปรับปรุง
มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริม ความสัมพันธ์และความร่วมมือกับ ชุมชนในการพัฒนาการศึกษา	3.20	ดี	3	ดี	3.10	ดี

ตอนที่ 2 สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน

ผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่มีระดับคุณภาพการจัดการศึกษาที่แตกต่างกัน ได้แก่ โรงเรียนที่มีคุณภาพ การจัดการศึกษาระดับสูง โรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับกลาง และโรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับต่ำ ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการศึกษาในแต่ละกรณีดังนี้

2.1 สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับสูง (โรงเรียนกรณีศึกษา ก)

1) การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

โรงเรียนกรณีศึกษา ก ได้กำหนดมาตรฐานการศึกษาเป็น 18 มาตรฐาน ตามมาตรฐาน การศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาซึ่งกำหนดโดยสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดีต่อเนื่อง

มาตรฐานที่ 8 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา

มาตรฐานที่ 9 ครูมีคุณธรรม จริยธรรม มีวุฒิ/ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ หมั่นพัฒนาตนเอง เข้ากับชุมชนได้ดี และมีครูเพียงพอ

มาตรฐานที่ 10 ครูมีความสามารถในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มาตรฐานที่ 11 ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม มีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการศึกษา

มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้าง ระบบการบริหารและพัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบครบวงจร

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน

มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษามีการจัดหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มาตรฐานที่ 15 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย

มาตรฐานที่ 16 สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติเต็มศักยภาพ

มาตรฐานที่ 17 สถานศึกษามีการสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น

มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษามีการร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา สถาบันทางวิชาการ และองค์กรภาครัฐและเอกชน เพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ชุมชน

“เราก็ใช้ 18 มาตรฐานนี้ละ เพราะอย่างรอบสองที่ผ่านมาไป เคื่ก็เหลือ 14 ตัว
ไม่ว่าสมศ. เคื่จะ move ตัวไหน ยังไงเราก็ move มาจาก 18 ตัวนี้”

(ผู้อำนวยการ, 19 ม.ค. 2554)

โรงเรียนกรณีศึกษา ก ไม่ได้มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาเพิ่มเติมเป็นการเฉพาะสำหรับบริบทความเป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เนื่องจากผู้อำนวยการ และครูทุกคน ต่างมีความคิดเห็นว่า มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 18 มาตรฐาน เพียงพอต่อระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และสอดคล้องกับการประเมินคุณภาพภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาอยู่แล้ว

“18 มาตรฐานก็โอเค เพียงพอแล้ว ทำให้ครบได้ตามนี้ สมศ.มาประเมิน เราก็ผ่านแล้ว”

(ผู้อำนวยการ, 19 ม.ค. 2554)

“แค่ 18 มาตรฐานนี้ เเท่านี้เราก็ทำกันไม่ไหวแล้ว”

(ครูวิชาคณิตศาสตร์, 1 ก.พ. 2554)

2) การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

โรงเรียนกรณีศึกษา ก ได้มีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพโรงเรียนซึ่งเป็นแผนระยะ 3 ปี โดยฉบับปัจจุบันคือ แผนพัฒนาคุณภาพโรงเรียน ปีการศึกษา 2550 – 2552 การจัดทำแผนพัฒนา

โรงเรียนเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งในการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับโรงเรียน เป็นข้อตกลงร่วมกันของโรงเรียนกับผู้ปกครอง ชุมชน และคณะกรรมการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการที่จะพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนในช่วงระยะเวลา 3 ปี เป็นการวางแผนการทำงานของโรงเรียนทำให้ผู้เกี่ยวข้องมีความเข้าใจและเป็นที่ยอมรับของชุมชน

แผนพัฒนาคุณภาพโรงเรียนจัดทำขึ้นโดยคณะกรรมการของโรงเรียนทุกคน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ร่วมประชุมปฏิบัติการระดมสมอง แลกเปลี่ยนความคิด โดยวิเคราะห์จากเป้าหมายการจัดการศึกษาของชาติ มาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษาที่คณะรัฐมนตรีอนุมัติในรอบที่สอง ยุทธศาสตร์ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และสภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียน โดยจัดทำเป็นแผนยุทธศาสตร์ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านครูและบุคลากร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการบริหารและการจัดการ ด้านอาคารสถานที่ และด้านชุมชนสัมพันธ์

แผนพัฒนาคุณภาพโรงเรียนของโรงเรียนกรณีศึกษา ก ประกอบด้วย 6 หมวด ดังนี้ 1) ภาพรวมของสถานศึกษา 2) เป้าหมายของโรงเรียน 3) จุดเน้นในการพัฒนา 4) ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาแผนพัฒนาระยะ 3 ปี 5) บทบาทหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา และ 6) สัตยาบรรณ

นอกจากนี้ ยังมีการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีขึ้นเพื่อเป็นแนวทางที่จะเอื้อประโยชน์ต่อคณะครูอาจารย์ในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นระบบ และบังเกิดผลต่อโรงเรียนและชุมชนท้องถิ่นอย่างยิ่ง ซึ่งภายในจะรวบรวมแผนงานและโครงการของทุกฝ่ายของโรงเรียน

“อย่างแรกเลย อาจารย์ใหญ่จะเรียกประชุมครูทั้งหมดมาคุยกันว่าจะจัดทำแผนพัฒนาอย่างไรบ้าง มีใครจะเสนอแนวทางอะไรบ้าง แล้ววงมติกกัน ครูที่นี้ชอบประชุมกันอยู่แล้ว”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ, 19 ม.ค. 2554)

“เราจะเชิญคณะกรรมการสถานศึกษาเข้ามาฟัง เข้ามามีส่วนร่วมด้วย เพราะเขาควรที่จะมีส่วนเข้ามาเสนอแนะให้เราทำด้วย ไม่ใช่รับรู้อยู่อย่างเดียว”

(ผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ, 18 ม.ค. 2554)

จุดเด่นของโรงเรียนกรณีศึกษา ก คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพโรงเรียน ซึ่งเป็นนโยบายจากผู้จัดการโรงเรียน ที่ต้องการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา อีกทั้งโรงเรียนกรณีศึกษา ก เป็นโรงเรียนพระปริยัติ

ธรรม แผนกสามัญศึกษา แห่งแรกของจังหวัด ที่มีชื่อเสียงมาอย่างยาวนาน จึงควรเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา แห่งอื่นในจังหวัด ผู้อำนวยการโรงเรียนจึงสนองนโยบายของผู้จัดการโรงเรียน โดยการเชิญคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยตัวแทนประชาชนจากหลากหลายอาชีพในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพโรงเรียน ซึ่งได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี

“เราก็อยากให้โรงเรียนพระเณรของเรา เจริญพัฒนา ทำนุบำรุง
พระพุทธศาสนาให้ดียิ่งขึ้น ให้พระเณรเป็นผู้มีความรู้คู่คุณธรรม”

“ผู้แทนศิษย์เก่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2 ก.พ. 2554)

3) การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ

ระบบโครงสร้างการบริหารโรงเรียนนภณีศึกษา ก เป็นดังนี้ ผู้จัดการเป็นตำแหน่งสูงสุดของโรงเรียน รองลงมาคือผู้อำนวยการ มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ และคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและวิชาการ นอกจากนี้ยังมีมูลนิธิ (ชื่อสมมติ) และชมรมศิษย์เก่าวัด ๑ (ชื่อสมมติ) แบ่งการบริหารในโรงเรียนออกเป็น 4 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปกครอง ฝ่ายธุรการ และฝ่ายบริการ โดยมีคำสั่งแต่งตั้งผู้รับผิดชอบและมีหัวหน้าฝ่ายแต่ละฝ่ายร่วมกันปฏิบัติงาน แสดงดังภาพ 4.1

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพ 4.1 โครงสร้างการบริหารโรงเรียนกรณีศึกษา ก

ด้านข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนอยู่ในรูปเอกสาร จัดเก็บในแฟ้มจัดเรียงบนชั้นวางอย่างเป็นระบบหมวดหมู่ มีป้ายกำกับชัดเจน ข้อมูลสารสนเทศบางส่วนจัดเก็บลงในคอมพิวเตอร์ ฝ่ายธุรการมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศ ข้อมูลมีการจัดทำให้เป็นปัจจุบันเป็นประจำทุกเดือน ข้อมูลสารสนเทศส่วนใหญ่ใช้ในการบริหารวิชาการ มีการจัดทำข้อมูลของครูในวิชาต่างๆ การวัดและประเมินผลการเรียน ข้อมูลผลการเรียน ตารางสอน แผนการจัดการเรียนการสอน อุปกรณ์การสอน แหล่งเรียนรู้ ซึ่งสามารถเรียกข้อมูลใช้ได้ง่ายเมื่อต้องการใช้

“ธุรการเขาจัดเก็บข้อมูลให้ ที่นี่ไม่เกี่ยงงานกันหรอก ว่าอันนี้งานฉัน อันนี้งานเธอ ที่มีอะไรก็ช่วยๆ กัน อย่างข้อมูลเป็นงานวิชาการ แต่ธุรการเค้าก็ช่วยเก็บ เพราะเค้าต้องเก็บเอกสารอย่างอื่นอยู่แล้ว”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ, 21 ม.ค. 2554)

“ครูที่นี่ใช้คอมพิวเตอร์กันเป็น เลยทำให้เอาพวกคะแนน ผลการเรียน หรือตัดเกรดกันในคอมพิวเตอร์ได้”

(ครูวิชาภาษาอังกฤษ, 21 ม.ค. 2554)

การจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบ และสามารถเรียกใช้ข้อมูลได้ง่าย เป็นการดำเนินงานที่สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาที่ 12 ตัวบ่งชี้ที่ 12.2 ที่ว่า มีการจัดการข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบครอบคลุมและทันต่อการใช้งาน ครูหลายคนมีความเห็นที่ตรงกันว่าการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในให้ได้ผลดีนั้น สิ่งหนึ่งที่ต้องทำ และจำเป็นต้องมี คือการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศที่เป็นระบบ เนื่องจากโรงเรียนต้องรวบรวมแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมต่างๆ ที่จะต้องทำในแต่ละปี เพื่อสะดวกต่อการดำเนินงานตามที่วางแผนไว้ ตลอดจนต้องมีระบบตรวจสอบกำกับติดตาม และประเมินผล ตามแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมเหล่านั้น

“ต้องมีแฟ้มเก็บงานต่างๆ เอาไว้ ไม่อย่างนั้นเราจะไม่รู้ว่า เราต้องทำอะไรเมื่อไร”

(ครูวิชาวิทยาศาสตร์, 21 ม.ค. 2554)

“เมื่อเราทำกิจกรรมไหนไปแล้ว ก็ต้องมาติดตามดูว่า ผลการทำงานเป็นอย่างไร ก็ต้องมีการประเมิน ดังนั้นถ้าจัดเก็บข้อมูลไม่ดี ไม่มีแฟ้มใส่ ก็จะไม่รู้ว่าจะต้องดูที่อะไร เอาผลประเมินไปใส่ตรงไหน”

(ครูวิชาภาษาอังกฤษ, 21 ม.ค. 2554)

“ที่นี่ไม่มีปัญหา ข้อมูล แผนงาน โครงการทั้งหลายอยู่ในแฟ้มหมดแล้ว ถึงเวลาที่ใครต้องประเมินงานตรงไหน ก็เดินไปหยิบแฟ้มมาจัดการเองได้เลย”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ, 21 ม.ค. 2554)

4) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

โรงเรียนกรรณีสึกษา ก ได้มีการจัดสรรบุคลากรให้ปฏิบัติงานตรงตามความรู้ความสามารถของงานแต่ละด้าน ผู้อำนวยการโรงเรียนซึ่งเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในการมอบหมายงานในตำแหน่งต่างๆ มีความเห็นว่า การมอบหมายงานตรงตามความสามารถของผู้ปฏิบัติงาน จะส่งผลให้การดำเนินงานต่างๆ บรรลุผลสำเร็จมากที่สุด เช่น ครูวิชาคณิตศาสตร์ มีความรู้ทางด้านสถิติ จึงได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานด้านทะเบียน/วัดผล ครูวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี มีความสามารถพิเศษทางด้านคหกรรม และงานฝีมือ จึงได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนต้องทำร่วมกับวัด เช่น งานวันสำคัญทางศาสนา

“เราต้องใช้งานให้ถูกคน เหมือนม้าก็ต้องมีไว้ให้ขี่ ม้าก็ต้องมีไว้เฝ้าบ้าน จะให้เอาหมามาชี่ เอาม้าไปเฝ้าบ้าน ก็คงไม่ถูก”

(ผู้อำนวยการ, 24 ม.ค. 2554)

ครูทุกคนในโรงเรียนกรรณีสึกษา ก มีการทำแผนการจัดการเรียนการสอนครบทุกคน ทุกรายวิชา และทุกคาบ เนื่องจากมีการทบทวนอย่างเคร่งครัดจากผู้จัดการโรงเรียน เนื่องด้วยโรงเรียนกรรณีสึกษา ก เป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่ได้คะแนนการประเมินภายนอก รอบสอง เป็นอันดับที่หนึ่งของประเทศ

“ครูรู้และเข้าใจและทำแผนการสอนเป็น รู้ว่าต้องสอนตามแผน รู้ว่าจะต้องทำอย่างไร ในแผนนั้นต้องมีอะไร รู้ว่าเขียนแผนเป็นยังไง เขียนเป็นทำเป็น”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ, 20 ม.ค. 2554)

“ผู้จัดการท่านขอมา ท่านบอกว่า เราควรทำอะไรให้เป็นแบบอย่างแก่ที่อื่น เราเป็นอันดับต้นของประเทศ...”

(ผู้อำนวยการ, 20 ม.ค. 2554)

โรงเรียนกรรณีสึกษา ก ได้มีการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการประจำปี ครบทุกแผน และครบทุกขั้นตอน ในแผนปฏิบัติการประจำปีประกอบด้วยโครงการต่างๆ ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมย่อยๆ ขั้นตอนการดำเนินงานเริ่มจากการเสนอโครงการเพื่ออนุมัติ เมื่อผู้อำนวยการโรงเรียนอนุมัติแล้วจึงจัดการประชุมเพื่อให้ผู้เสนอโครงการชี้แจงรายละเอียดของโครงการ จากนั้นจึงแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานเพื่อแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ ในขณะที่มีการดำเนินงานตามแผน จะมีครูส่วนหนึ่งทำหน้าที่ติดตามควบคุมและตรวจสอบการดำเนินงานไปด้วย และเมื่อเสร็จสิ้นจากการปฏิบัติตามแผนดำเนินงานแล้ว จึงทำการประเมินและสรุปผล

“เขียนโครงการได้เต็มที่ อยากทำอะไรก็เขียนไป ผอ.เขาจะเอาไปประชุมอีกทีว่าจะทำได้ไหม ถ้าทำได้หรือได้ทำ ค่อยแบ่งงานกันอีกที”

(ครูวิชาคณิตศาสตร์, 26 ม.ค. 2554)

“ตอนที่ทำงานตามแผนตามโครงการ นอกจากจะเราทำงานแล้ว ยังต้องคอยตรวจตราด้วย ว่าเค้าทำตามขั้นตอนจริงหรือเปล่า ครบหรือเปล่า”

(ครูวิชาสังคมศึกษา, 20 ม.ค. 2554)

“ทำงานตัวเองยังไม่พอ แล้วต้องไปติดตามดูงานของคนอื่นอีก แต่ก็ต้องทำ”

(ครูวิชาภาษาอังกฤษ, 25 ม.ค. 2554)

ด้านงบประมาณและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ จะมีการประชุมวางแผนการใช้จ่ายเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด งบประมาณที่โรงเรียนได้รับมีเพียงพอต่อการดำเนินต่างๆ เนื่องจากโรงเรียนได้รับงบประมาณสนับสนุนเพิ่มเติมจากผู้จัดการโรงเรียน ซึ่งท่านได้มาจากการไปเทศนาหรืออบรมยังสถานที่ต่างๆ นอกจากนี้ยังได้เงินสนับสนุนจากประชาชนที่มาทำบุญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เนื่องจากโรงเรียนกรณีศึกษา ก ตั้งอยู่ในวัดที่มีชื่อเสียงเป็นอย่างมากของจังหวัด เพราะผู้จัดการโรงเรียนหรือเจ้าอาวาสวัดเป็นเจ้าของคณะภาค (ธรรมยุติ)

“เรื่องงบ เราไม่ค่อยมีปัญหา เพราะท่านผู้จัดการท่านให้ความอนุเคราะห์ ท่านไปเทศน์บ่อย ก็เอาเงินมาช่วยกิจการในโรงเรียน”

(ผู้อำนวยการ, 24 ม.ค. 2554)

“ท่านผู้จัดการ เป็นเจ้าคณะภาค มีชื่อเสียงเป็นที่เคารพเลื่อมใส คนก็มาทำบุญกันมาก มาบริจาคกันมาก ตรงนี้ก็มาสนับสนุนโรงเรียน เพราะงบบจากสำนักพุทธฯ อย่างเดียว มันไม่พอหรอก”

(ครูวิชาสังคมศึกษา, 26 ม.ค. 2554)

5) การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

กระบวนการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในโรงเรียน เริ่มต้นจากการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อตรวจสอบแผนพัฒนาโรงเรียน มาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน มาตรฐานการปฏิบัติงานของทั้ง 4 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปกครอง ฝ่ายธุรการ และฝ่ายบริการ มาตรฐานการปฏิบัติงานของแต่ละบุคคล แผนปฏิบัติการประจำปี และข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน จากนั้นทำการเขียนรายงานสรุปผลการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา นำเสนอต่อคณะกรรมการโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุมชน และหน่วยงานต้นสังกัด

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในโรงเรียน เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องและพัฒนาระบบการทำงานให้มีประสิทธิภาพ

จะเห็นได้ว่า โรงเรียนกรณีศึกษา ก ได้มีระบบกำกับติดตามตรวจสอบคุณภาพตามแผนงาน มีการประชุมสรุปแผนงานด้านต่างๆ ให้คำแนะนำ ปรับปรุงแก้ไข และพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง มีความร่วมมือกันที่ดีระหว่างโรงเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ให้การสนับสนุนอยู่เสมอ จึงทำให้ระบบกำกับติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเป็นไปได้ด้วยดี

“ครูใหญ่เรียกประชุมครูเข้าฟัง เราทุกคนจะได้รู้ข้อบกพร่อง แต่บางเรื่องครูก็มองไม่เห็นเหมือนที่พวกเขา มองกัน”

(ครูวิชาวิทยาศาสตร์, 24 ม.ค. 2554)

“คณะกรรมการสถานศึกษา เขาจะมานั่งฟังเราด้วย ชีโน่นชีนี่ บอกว่าเราควรแก้ไขเป็นอย่างไรอย่างนี้ อยากได้อะไรเพิ่มเติมก็บอกเขาไป ซึ่งเขาก็ให้การสนับสนุนดีนะ”

(ครูวิชาภาษาอังกฤษ, 21 ม.ค. 2554)

“การที่เราจะทำงานตรงนี้ต้องผ่านคณะกรรมการสถานศึกษา ให้คำแนะนำว่าควรปรับปรุงตรงไหน เพิ่มเติมยังไง”

(ผู้อำนวยการ, 21 ม.ค. 2554)

6) การประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

โรงเรียนกรณีศึกษา ก มีการประเมินคุณภาพภายในโดยการแต่งตั้งคณะกรรมการซึ่งเป็นครูในโรงเรียนเพื่อประเมินคุณภาพภายใน โดยแบ่งให้รับผิดชอบในการเก็บรวบรวมข้อมูล รูป/คนละ 1 – 2 มาตรฐาน ซึ่งทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกันตลอดปีการศึกษา และทำการสรุปผลกันในช่วงเดือนมีนาคม หลังเสร็จสิ้นการสอบปลายภาคเรียนที่ 2

“ที่จริง ก็แบ่งกันไปคนละมาตรฐาน สองมาตรฐาน ที่มีครู 11 คน แต่มี 18 มาตรฐาน ใครเก่งหน่อยก็เอาไปเยอะหน่อย อย่างครูใหญ่ก็เอามาตรฐานฝ่ายผู้บริหารไปหลายข้อเลย”

(ครูวิชาสังคมศึกษา, 21 ม.ค. 2554)

การแบ่งให้รับผิดชอบการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อประเมินตัวบ่งชี้ต่างๆ รูป/คนละ 1 – 2 มาตรฐานนั้น เนื่องจากทำให้เกิดความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมด เพื่อจัดทำเป็นรายงานประจำปีต่อไป

นอกจากนี้โรงเรียนกรณีศึกษา ก ยังได้รับการประเมินคุณภาพภายในเป็นประจำทุกปีจากหน่วยงานต้นสังกัด คือ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด เนื่องจากสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดมีนโยบายในการยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาภายในจังหวัดให้สูงขึ้น

“หลังๆ นี้สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ก็เข้ามาตรวจสอบภายในโรงเรียนเราอยู่ตลอดๆ”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ, 20 ม.ค. 2554)

7) การจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน

โรงเรียนกรณีศึกษา ก ได้มีการจัดทำรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาอันถือเป็นรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน ซึ่งได้จัดทำขึ้นทุกปี จัดทำโดยคณะครูทุกคนของโรงเรียน ฉบับล่าสุดคือ รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีการศึกษา 2552 ภายในแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไป ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากร สื่ออุปกรณ์ แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญา งบประมาณ และชุมชน โครงสร้างหลักสูตรสาระการเรียนรู้ระดับชาติ และสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น/จำนวนชั่วโมงที่จัดให้เรียนต่อปี/ระบบการเรียนรู้ที่เน้นเป็นพิเศษ ข้อมูลแผนยุทธศาสตร์/ธรรมนูญโรงเรียน การดำเนินการด้านการประกันคุณภาพภายในตามกฎกระทรวง ฉบับปรับปรุง ข้อมูลเกี่ยวกับเกียรติยศ ชื่อเสียง และจุดเด่นเฉพาะที่สำคัญของสถานศึกษา การนำผลประเมินรอบแรกมาใช้

ตอนที่ 2 ผลการประเมินตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา เป็นการประเมินผลสำเร็จเป็นคำร้อยละของแต่ละตัวบ่งชี้

ตอนที่ 3 พัฒนาการผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ประกอบด้วย การวิเคราะห์การบรรลุเป้าหมายในแต่ละมาตรฐาน การเปรียบเทียบผลการประเมินภายนอกรอบที่สองและรอบแรก และการวิเคราะห์ SWOT ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

“ครูทุกคนต้องทำ พระอาจารย์ก็ต้องทำ แล้วเอามาดูกัน สุดท้ายพระอาจารย์เป็นคนตรวจแก้รอบสุดท้าย แล้วเอาเข้าที่ประชุมว่าโอเคแล้วยัง”

(ผู้อำนวยการ, 20 ม.ค. 2554)

“ครูทุกคนต้องรู้เรื่องนะ ใครทำอะไรไปบ้าง ไม่อย่างนั้นเวลาคนมาตรวจโรงเรียน เราจะตอบไม่ได้”

(ครูวิชาสังคมศึกษา, 21 ม.ค. 2554)

“ครูทุกคนต้องวิเคราะห์ SWOT ด้วยกัน ที่แรกพี่เองก็ไมู้หรือว่ามันคืออะไร มาดูตอนประชุมครู จะทำเล่มรายงานด้วยกันนี่ละว่ามันคือ จุดเด่น จุดด้อย โอกาส และอุปสรรคในการดำเนินงาน เราก็ตามน้ำไป”

(ครูวิชาวิทยาศาสตร์, 24 ม.ค. 2554)

8) การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

โรงเรียนนรณีศึกษา ก ได้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ได้แก่

1. การส่งครูและบุคลากรเข้ารับการอบรมพัฒนางานในสายงานของแต่ละบุคคลอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปีการศึกษา เนื่องจากผู้จัดการโรงเรียนและผู้อำนวยการโรงเรียนมีความเชื่อว่า การอบรมความรู้ต่างๆ เพิ่มเติมนั้น จะทำให้ครูและบุคลากรมีศักยภาพในการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. โรงเรียนนรณีศึกษา ก ได้มีการนำผลการประเมินฉบับสมบูรณ์จากการประเมินคุณภาพภายใน ร่วมเข้าประชุมชี้แจง แล้วอภิปรายกับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง และชี้แจงผลแต่ละข้อของการประเมิน แล้วนำผลการประเมินมาประยุกต์ใช้ในการวางแผน เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนต่อไป

“จะเรียกว่าเรามีการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่องก็ว่าได้ เพราะโรงเรียนเราประชุมครูกันบ่อยมาก ก็ไม่ใช่เรื่องอะไรหรอก ส่วนใหญ่ก็พวกโครงการ/กิจกรรมทั้งหลายของโรงเรียนนี่ละ พอใกล้ถึงกำหนดการตามแผนงานประจำปี เราก็ต้องมาคุยกันแล้วว่าจะทำยังไง”

(ผู้อำนวยการ, 20 ม.ค. 2554)

“แป๊บๆ งานก่อนเสร็จ เราก็ต้องมาคุย มาเก็บงานกันอีกว่า ผลออกมาเป็นยังไง ที่นี้เราเก็บงานกันเรื่อยๆ เหนื่อยหน่อย แต่พอจบปีก็สบาย เอาผลรวมเล่มเลย อย่างที่น้องเห็นนี่ละ”

(ครูวิชาสังคมศึกษา, 24 ม.ค. 2554)

2.2 สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับกลาง (โรงเรียนกรณีศึกษา ข)

1) การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

โรงเรียนกรณีศึกษา ข ได้ใช้มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 18 มาตรฐาน ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาซึ่งกำหนดโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการเป็นหลัก

นอกจากนี้ โรงเรียนกรณีศึกษา ข ได้มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาเพิ่มเติมจำนวน 1 มาตรฐาน เพื่อให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของสถานศึกษา ที่ต้องการสร้างนักเรียนให้เป็นศาสนทายาทที่มีความรู้ คู่คุณธรรมจริยธรรม โดยกำหนดเป็นมาตรฐานที่ 19 คือ ความเป็นศาสนทายาทที่ดี ซึ่งมี 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่

1. จำนวนนักเรียนที่จบมัธยมศึกษาชั้นตรี มัธยมศึกษาชั้นโท และมัธยมศึกษาชั้นเอก
2. นักเรียนสามารถท่องบทสวดมนต์ได้
3. นักเรียนมีกิริยามารยาทเรียบร้อย

“ตัวที่ 19 นี้ สถานศึกษาต้องเพิ่มขึ้นมาเอง ต้องสร้างตัวมาตรฐาน และก็สร้างตัวบ่งชี้ขึ้นมาเอง แต่ว่าตามหลักแล้วก็คือ 18 นะก็เป็นปกติ”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวางแผนและพัฒนา, 29 ธ.ค. 2553)

2) การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนกรณีศึกษา ข เริ่มจากการกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ 4 ข้อ โดยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ 1) การสร้างศาสนทายาทให้มีความรู้คู่คุณธรรมและจริยธรรมให้แก่คณะสงฆ์และสังคม 2) การพัฒนาศักยภาพผู้บริหาร ครูอาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้คู่คุณธรรม 3) การส่งเสริมพระพุทธศาสนา และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้อยู่คู่สังคมไทย และ 4) การพัฒนาระบบบริหารโรงเรียนให้เข้มแข็งและมีมาตรฐาน

จากนั้นนำประเด็นยุทธศาสตร์ทั้ง 4 ข้อ มากำหนดพันธกิจ และเป้าประสงค์ของสถานศึกษา และสร้างเป็นแผนยุทธศาสตร์พัฒนาซึ่งเป็นแผนระยะ 5 ปี โดยฉบับปัจจุบันคือ แผนยุทธศาสตร์พัฒนาระยะที่ 10 ปีการศึกษา 2550 – 2554 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2552) เพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษาของโรงเรียนบรรลุตามเป้าหมายตามนโยบาย ปรัชญา วิสัยทัศน์

พันธกิจ ประเด็นยุทธศาสตร์ และเป้าประสงค์ กลยุทธ์เพื่อการพัฒนาประกอบด้วย 7 กลยุทธ์ ได้แก่

1. มีระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ และมีคุณธรรมด้วยหลักธรรมาภิบาล
2. พัฒนาคุณภาพบุคลากรสู่มาตรฐานการศึกษาและประสานชุมชน
3. พัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน
4. ส่งเสริมการจัดกิจกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม และการปฏิบัติตามพระธรรม

วินัย

5. ส่งเสริมการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน
6. พัฒนาส่งเสริมงานบริการวิชาการ งบประมาณ อาคารสถานที่ และเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการคุณภาพทางการศึกษา
7. สร้างขวัญ กำลังใจ ความก้าวหน้ามั่นคงให้กับบุคลากรของสถานศึกษา และต่อความมั่นคงของสถานศึกษา

แผนยุทธศาสตร์พัฒนาจัดทำขึ้นโดยคณะครูของโรงเรียน นอกจากนี้ยังได้เชิญศึกษานิเทศก์เขต และอาจารย์จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อให้คำแนะนำในการจัดทำแผน เนื่องจากการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาในช่วงนั้น (พ.ศ. 2548 – 2549) ผู้บริหารยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับการประกันคุณภาพ รวมไปถึงการแบ่งฝ่ายในระบบโครงสร้างบริหารของโรงเรียนยังไม่ชัดเจน ยังไม่มีผู้บริหารมืออาชีพเข้ามารับผิดชอบในจุดนี้ จึงต้องอาศัยคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญภายนอก ส่วนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่ได้มีส่วนร่วมในการสร้างแผนยุทธศาสตร์พัฒนา เนื่องจากช่วงที่โรงเรียนกำลังดำเนินการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาระยะที่ 10 ปีการศึกษา 2550 – 2554 นั้น ยังไม่มีการก่อตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขึ้นมา

นอกจากนี้ โรงเรียนกรณีศึกษา ข ยังได้จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีขึ้น ซึ่งยึดตามแผนยุทธศาสตร์พัฒนาของโรงเรียน โดยมีวัตถุประสงค์ 5 ประการ ได้แก่

1. เพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการของโรงเรียนให้สามารถดำเนินการตามภารกิจและเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ให้มีประสิทธิภาพ
2. เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการกำกับติดตาม การบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา
3. เพื่อใช้เป็นคู่มือในการดำเนินงานของครูอาจารย์ เจ้าหน้าที่ ผู้ปฏิบัติงานภายในสถานศึกษา

4. เพื่อให้สามารถปฏิบัติภารกิจหลักด้านการบริหาร การจัดการศาสนศึกษา การส่งเสริมพระพุทธศาสนา และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ตามเป้าหมาย

5. เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นการจัดการศึกษาที่มีมาตรฐานด้วยการสร้างศาสนทายาทด้วยฐานการศึกษาแห่งพระพุทธศาสนา

“แรกๆ นี้ก็ย้งกับกระบวนกรว่า อะไรคือธรรมนูญโรงเรียน อะไรคือแผนยุทธศาสตร์ อะไรคือแผนพัฒนาต่างๆ ก็เรียกว่าต้องลองผิดลองถูก จนเมื่อปี 52 ได้ไปอบรมของสำนักพุทธฯ ปรากฏว่าเพราะอันಿಸงส์ของตรงนั้น เลยเป็นที่มาของทุกวันนี้”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ, 29 ธ.ค. 2553)

“อันนี้เป็นแผนปฏิบัติการประจำปี แต่ว่าตัวนี้ก็ดึงมาจากแผนใหญ่ (แผนยุทธศาสตร์)”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวางแผนและพัฒนา, 29 ธ.ค. 2553)

3) การจักระบบบริหารและสารสนเทศ

ระบบโครงสร้างการบริหารโรงเรียนกรณีศึกษา ข เป็นดังนี้ โรงเรียนอยู่ในกำกับของคณะครูศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีผู้อำนวยการเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของโรงเรียน มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการบริหารโรงเรียน คณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษา และคณะกรรมการมูลนิธิปริยธรรมสมาคมแห่งประเทศไทย แบ่งการบริหารออกเป็น 4 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายธุรการ ฝ่ายวางแผนและพัฒนา และฝ่ายปกครอง แสดงดังภาพ 4.2

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพ 4.2

โครงสร้างการบริหารโรงเรียนนฤมิตรศึกษา ข

ด้านข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนอยู่ในรูปเอกสารซึ่งอยู่กระจัดกระจาย ยังไม่มีการจัดวางเป็นระบบ เนื่องจากโรงเรียนไม่มีผู้รับผิดชอบโดยตรงในการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศ และครูยังไม่เห็นความสำคัญของการนำข้อมูลสารสนเทศมาใช้งานให้เกิดประโยชน์ขึ้นจริง สังเกตได้จากเอกสารต่างๆ ที่อยู่กระจัดกระจายนั้น ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อใช้ประโยชน์ในครั้งแรกเพียงครั้งเดียว และไม่มีการนำกลับมาใช้อีก มีเพียงเอกสารที่โรงเรียนต้องใช้บ่อยๆ เท่านั้นที่ได้รับการจัดวางอย่างเป็นระเบียบ เช่น เอกสารเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพภายใน เอกสารเกี่ยวกับการเบิกจ่ายงบประมาณ เป็นต้น แต่ทางโรงเรียนได้มีเตรียมการจัดข้อมูลสารสนเทศลงในเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อให้ข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนได้ถูกจัดเก็บอย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้น โดยได้เตรียมความพร้อมทั้งด้านเครื่องมือและบุคลากร คาดว่าเริ่มจัดกระทำได้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554

“โอ้! เรื่องนี้เป็นจุดอ่อนของโรงเรียน ระบบสารสนเทศเนี่ย เป็นเรื่องอะไรที่ยังตกผลึกไม่ลงตัว”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวางแผนและพัฒนา, 29 ธ.ค. 2553)

“ขาดตัวระบบ และตัวบุคลากรที่จะมาดูแล แต่ตอนนี้ได้วางตัวบุคคลและซื้อเครื่องมือพวกตัวคอมฯ ที่จะมาวางระบบ”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ, 30 ธ.ค. 2553)

4) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

โรงเรียนกรณีศึกษา ข ได้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม โดยการจัดตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษา เมื่อปีการศึกษา 2552 หลังจากการประเมินรอบที่สองจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา นับเป็นการเริ่มเข้าสู่กระบวนการประกันคุณภาพอย่างจริงจัง เนื่องจากก่อนหน้านี้ โรงเรียนขาดผู้บริหารมืออาชีพ ผู้บริหารยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับด้านการประกันคุณภาพ จนกระทั่งในปีการศึกษาเดียวกัน ทางโรงเรียนได้มีการแต่งตั้งรองผู้อำนวยการฝ่ายวางแผนและพัฒนาขึ้น เพื่อรับผิดชอบงานด้านการประกันคุณภาพโดยตรง

“สมัยก่อนเราก็กึ่งหลงทางกันอยู่”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ, 30 ธ.ค. 2553)

“เราเพิ่งเริ่มเข้ารูปเข้ารอยจริงๆ ก็เมื่อประมาณปีที่แล้วกับปีนี้ คือเพิ่งเริ่มเข้าสู่กระบวนการจริงๆ”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวางแผนและพัฒนา, 29 ธ.ค. 2553)

โรงเรียนได้แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและวิชาการ เพื่อตรวจสอบหลักสูตรและแผนการสอนของครูทุกคนในโรงเรียน ตามหลักสูตรของสถานศึกษาซึ่งพัฒนาจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 แต่พบว่าครูบางคนยังจัดทำแผนการจัดการเรียนการสอนไม่ครบถ้วน เนื่องจากขาดความรู้ความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนการสอน และยังไม่เห็นความสำคัญของแผนการจัดการเรียนการสอน

“ถามว่าครูที่ทำแผนการสอนเสร็จด้วยตัวเอง ที่นี้เอาแค่ 50% แล้วกัน คือเสร็จมาเป็นรูปเป็นร่างด้วยตัวเอง แล้วก็จะด้วยเหตุใดก็ตามที่ทำให้เสร็จด้วยตัวเองสัก 50% ได้ ที่เหลือก็แผนตามใจฉัน”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ, 30 ธ.ค. 2553)

โรงเรียนกรณีศึกษา ข มีการประชุมเกี่ยวกับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในอยู่เสมอ

“คือเรื่องของการประกันภายในของโรงเรียนมีการประชุมกันไปเมื่อไม่นานมานี้ แต่ว่าขั้นตอนการดำเนินงาน จะเริ่มประมาณเดือนกุมภาพันธ์”

(ครูวิชาภาษาไทย, 29 ธ.ค. 2553)

“ไม่ค่อยมีปัญหา จะมีปัญหาอยู่บ้างก็ตอนที่ว่าบางที่ผู้รับผิดชอบ บางที่ไม่แรง บางที่ผู้อำนวยการหรือว่าระดับผู้บังคับก็อาจต้องมาจี้ มาจี้คือทำแต่อาจจะทำบ้างแต่ว่าทำ ก็ถ้าช่วงไหนที่ผู้บริหารฟิตก็ผู้บริหารเรียกมา แต่ว่าทุกอย่างก็ทำ”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวางแผนและพัฒนา, 4 ม.ค. 2554)

ด้านงบประมาณและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ได้มีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นตำแหน่งอัตราจ้างเพื่อดูแลด้านนี้โดยเฉพาะ นอกจากนี้งบประมาณยังได้รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงทำให้การบริหารงบประมาณเป็นไปอย่างสะดวก

โรงเรียนกรณีศึกษา ข มีการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาอย่างครบถ้วน เริ่มจากการแต่งตั้งคณะกรรมการหรือทีมงานเพื่อดำเนินงานตามโครงการ/กิจกรรม มีเจ้าหน้าที่ดูแลเรื่องงบประมาณอย่างชัดเจน และมีการประเมินผลโครงการ/กิจกรรมอยู่เสมอ

5) การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

โรงเรียนกรณีศึกษา ข ได้มีระบบกลไกเพื่อติดตามและประเมินผลตามแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการประจำปี ดังนี้

1. นำเสนอคณะกรรมการกำกับดูแลนโยบายและแผนพัฒนาโรงเรียน พิจารณาให้ความเห็นชอบและเสนอขออนุมัติการใช้แผนยุทธศาสตร์จากผู้อำนวยการโรงเรียน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหาร
2. เสริมสร้างความเข้าใจให้กับงานบริหาร 4 ฝ่าย และบุคลากรภายในโรงเรียน เพื่อการใช้ยุทธศาสตร์แผนพัฒนาโรงเรียนไปสู่การปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพ
3. ส่งเสริมให้ครูอาจารย์ และเจ้าหน้าที่ในโรงเรียนได้ทราบอย่างทั่วถึง และถือเป็นแนวปฏิบัติร่วมกัน
4. พัฒนาระบบกลไกการติดตาม ประเมินผล และสร้างตัวชี้วัดความสำเร็จของการพัฒนาในทุกด้าน
5. มีระบบการปรับแผนพัฒนาโรงเรียนเป็นระยะๆ เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม
6. ส่งเสริมการจัดทำฐานข้อมูลและพัฒนาเครือข่ายข้อมูลให้สามารถเรียกใช้ได้ทันที เมื่อต้องการใช้ในการบริหารและการตัดสินใจของผู้บริหาร

“คณะกรรมการชุดที่แต่งตั้งขึ้นมาก็ต้องประชุมกันเพื่อประเมิน ก็ 3 เดือนประชุมครั้ง ก็หมายถึงว่าไตรมาสหนึ่งมีการประชุมครั้งหนึ่ง”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ, 30 ธ.ค. 2553)

“คณะกรรมการชุดนี้เราเรียกว่าติดตามประเมินผลกำกับงาน/โครงการทุกประการที่เป็นตัวในแผน ถ้าสมมติเราไม่ทำตรงนี้มันก็จะไม่รู้ว่าจะแล้วที่คุณเขียนไปแล้ว คุณได้ค่าของการประเมินในแต่ละเรื่องอย่างไรบ้าง ก็มีการให้ตั้งคณะกรรมการ แล้วก็มีการมาประชุมเพื่อหารือกันต่อไป”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวางแผนและพัฒนา, 30 ธ.ค. 2553)

“ตรงนี้มีฝ่ายก็คือว่า เหมือนเมื่อสักครู่ที่เดินมาข้างหน้าจะเห็นตัวโครงการกิจกรรมที่กำลังประสาน ผู้ที่ขึ้นมาทำหน้าที่ผู้บริหารฝ่ายจะเป็นผู้กำกับ จะเป็นผู้ดูแลงานของตรงนั้น แต่อันนี้ถ้าเกิดเรื่องอันไหนมันมีปัญหาอันนั้น ผู้อำนวยการก็จะเข้าไปที่รองฝ่าย คือตัวระบบนี้ไม่ค่อยมีปัญหาเพราะว่ามันชัดเจนแล้ว เพราะว่าตอนนี้เราแบ่งฝ่ายแล้วก็แบ่งงาน”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวางแผนและพัฒนา, 28 ธ.ค. 2553)

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่ได้มีส่วนร่วมในการกำกับติดตามตรวจสอบคุณภาพตามแผนงาน แต่จะรับทราบผลการปฏิบัติงานตามแผนงานอยู่เสมอๆ จากการประชุมสถานศึกษาในแต่ละภาคเรียน เนื่องจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีบทบาทกับ

โรงเรียนน้อยมากคือ มาจากการเข้าร่วมประชุมกับโรงเรียนภาคเรียนละ 1 ครั้งเท่านั้น อีกทั้งโรงเรียนยังไม่มีนโยบายหรือมาตรการที่จะให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเข้ามามีส่วนร่วมในการกำกับติดตามตรวจสอบคุณภาพของโรงเรียน

“ถ้าพูดถึงบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษา ถ้าประเมินจากสายตาเนี่ย ยังเห็นว่ายังไม่เต็มร้อย แต่ว่าเริ่มดีขึ้นระดับหนึ่งจากการที่ได้เคลื่อนไหว แต่ตอนนี้ที่มีการเปลี่ยนแปลงเริ่มมีการดึงเอาคณะกรรมการสถานศึกษาให้เข้ามา มีบทบาทมากขึ้น คือดึงคณะกรรมการเข้ามา กำหนดไปเลยว่า มีการประชุมกันปีละ 2 ครั้ง”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวางแผนและพัฒนา, 30 ธ.ค. 2553)

“แต่ถ้าถามว่าเต็มที่ใหม่ ฟังพอใจไหม ก็ยังมองว่าจะต้องอีกเยอะที่จะต้องเข้ามา มีบทบาทคือในคณะกรรมการทั้งหมด อาจจะได้ชุมชน ผู้ปกครองนี่พอได้ ผู้นำท้องถิ่นก็ยังไม่ได้เป็นรองเท่าไร ผู้แทนครูก็โอ.เค. ข้างในเราก็ไม่ได้เป็นรอง เพราะว่ามันจะมีคณะกรรมการจากส่วนอื่นๆ 9 ท่าน ที่นี้อย่างกรรมการและเลขาฯ ก็เป็นผู้จัดการและผอ. ของโรงเรียนก็โอ.เค.ก็อยู่ในเกณฑ์ที่ว่าพึงพอใจ”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ, 30 ธ.ค. 2553)

6) การประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

โรงเรียนกรณีศึกษา ข มีการประเมินคุณภาพภายในโดยการแต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพภายใน โดยการแบ่งกลุ่มครูเพื่อรับผิดชอบในการเก็บรวบรวมข้อมูลและประเมินผลเป็นรายมาตรฐาน ทำการสร้างเครื่องมือและเก็บข้อมูลในแต่ละตัวบ่งชี้ จากคณะกรรมการที่ทำการประเมินทางด้านงาน/โครงการ/กิจกรรม

กระบวนการประเมินคุณภาพภายในของโรงเรียนขับเคลื่อนไปได้ เนื่องจากผู้อำนวยการโรงเรียนมีคำสั่งชัดเจนเพื่อให้ครูทุกคนในโรงเรียนร่วมกันรับผิดชอบในการเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละมาตรฐาน

“คุณต้องไปสร้างเครื่องมือรองรับว่ามาตรฐานตัวนี้ว่ามันผ่านเกณฑ์ ไม่ผ่านเกณฑ์ คือประเมินไปแล้วว่ามันผ่านหรือไม่ผ่าน ก็คือต้องสร้างเครื่องมือตรงนั้น ก็ให้รับผิดชอบในแต่ละฝ่าย เสร็จสรรพเรียบร้อยแล้ว ให้เขาประเมินกันเองภายในก่อน”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ, 3 ม.ค. 2554)

คณะกรรมการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนมีการประชุมงานกันไตรมาสละ 1 ครั้ง และทำการรวบรวมผลการประเมินคุณภาพภายในในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี

“เราก็เอาตัวนั้นมาได้แล้วว่า มาตรฐานที่หนึ่งเขาตั้งตัวชี้วัดก็ตัว แล้วตัวชี้วัดตรงนี้เราจะต้องสร้างเครื่องมืออะไรที่เป็นตัวรองรับ พอเสร็จเรียบร้อยแล้วเราก็ให้บุคลากรที่แบ่งไปแต่ละฝ่ายไปรับผิดชอบตัวมาตรฐานแล้วก็ตัวชี้วัดตรงนั้น”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวางแผนและพัฒนา, 30 ธ.ค. 2553)

7) การจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน

โรงเรียนกรรณิศึกษา ข ได้มีระบบกลไกเพื่อติดตามและประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษา และมอบหมายให้ครูแต่ละท่านทำการเก็บรวบรวมข้อมูลของตัวบ่งชี้ตามมาตรฐานการศึกษา แต่พบว่าไม่ได้มีการจัดทำออกมาเป็นรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายในเป็นประจำทุกปี โดยรายงานประจำปีฉบับล่าสุดเป็นฉบับปีการศึกษา 2549 ซึ่งใช้ในการรองรับการตรวจประเมินภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) เมื่อปีการศึกษา 2550 วันที่ 7-9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 เนื่องจากผู้บริหารมองว่า รายงานประจำปีทำเพื่อรองรับการตรวจประเมินคุณภาพภายนอก ไม่ได้เป็นภารกิจที่โรงเรียนจะต้องทำเป็นนิจจรปกติ

“ปีนี้ว่าจะเตรียมไว้ละ เมื่อสมศ.เขามาประเมิน เราจะได้มีให้เขาตรวจ”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวางแผนและพัฒนา, 30 ธ.ค. 2553)

“เราก็รู้ว่าจะต้องทำ แต่ก็ไม่ได้ทำ จะทำก็ตอนที่เขาจะมาตรวจนั้นละ”

(ครูวิชาภาษาไทย, 5 ม.ค. 2554)

8) การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

โรงเรียนกรรณิศึกษา ข มีการประชุมคณะกรรมการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเป็นประจำไตรมาสละ 1 ครั้ง เพื่อตรวจสอบการทำงานตามแผนปฏิบัติการประจำปี หากพบว่าการปฏิบัติงานส่วนใดที่ทำได้ดีแล้วก็จะมีการเสนอแนวทางการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นไปอีก แต่หากส่วนใดที่ยังบกพร่อง ไม่เป็นไปตามแผนปฏิบัติการประจำปี ก็จะมีการประชุมระดมความคิดเห็นเพื่อหาทางแก้ไขปัญหานั้น

“คณะกรรมการก็จะมาประชุมกันเลยว่า 3 เดือนมีเรื่องอะไรบ้าง ที่เราทำแล้วที่เราทำผลมันเป็นอย่างไรบ้าง แล้วเราก็มาดูว่าตัวที่ทำไปแล้ว มันมีค่าระดับต่างๆ ก็ว่ากันไป แล้วก็มาไล่กันดูสิว่าทำไมบางครั้งเขียนไปแล้วทำไมมันถึงทำไม่ได้ บางครั้งบางตัวอาจจะเลี้ยงไป แต่ก็ต้องรายงานไปว่าทำไมคุณเขียนแผนแล้วไม่ทำ”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวางแผนและพัฒนา, 30 ธ.ค. 2553)

“ไม่ว่าสมศ.จะเข้าเมื่อไรก็ตาม สถานศึกษาทุกแห่งจะต้องเตรียมความเป็นไป
เกี่ยวกับการพัฒนาของตัวเอง”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ, 3 ม.ค. 2554)

2.3 สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนที่มีคุณภาพการจั ดการศึกษาระดับต่ำ (โรงเรียนกรณีศึกษา ค)

1) การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

โรงเรียนกรณีศึกษา ค ได้ยึดมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 18 มาตรฐาน ตาม
มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาซึ่งกำหนดโดย
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการเป็นหลัก มีการปรับเปลี่ยน
ภาษาบ้างเพื่อให้เข้ากับบริบทความเป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรม แต่ไม่มีการกำหนดมาตรฐาน
เพิ่มเติมเฉพาะสถานศึกษา

“โรงเรียนก็ไปรับของสพฐ.ตรงนี้ ก็ 18 เหมือนกัน แต่ก็เปลี่ยนๆ ถ้อยคำบ้าง”

(ผู้อำนวยการ, 11 ก.พ. 2554)

“อย่างมาตรฐานที่ 1 เราก็เพิ่มคำว่า *คู่ควรแก่สมณสาธูปเข้าไป เพราะณเรา
จะมีแค่คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ มันยังไม่ชัด มันต้องชี้ไปถึง
ความเป็นศาสนาทายาทที่ดีด้วย”*

(ครูวิชาสังคมศึกษา, 15 ก.พ. 2554)

2) การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

โรงเรียนกรณีศึกษา ค ได้มีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเป็นแผนระยะ 5
ปี ฉบับปัจจุบันคือ ฉบับปีการศึกษา 2549 – 2553 (ฉบับที่ 2) จัดทำขึ้นหลังจากได้รับการประเมิน
คุณภาพการศึกษาภายนอก ครั้งที่ 1 จากสำนักงานรับรองคุณภาพและประเมินคุณภาพการศึกษา
ซึ่งทำให้โรงเรียนได้ทราบถึงจุดเด่น จุดที่ควรพัฒนา และทิศทางการพัฒนาโรงเรียนในอนาคต จึง
ทำให้โรงเรียนกรณีศึกษา ค ได้จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาขึ้น เพื่อกำหนดทิศทางการ
จัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพแก่ผู้เรียน และการปฏิรูประบบการบริหารจัดการ ให้ได้มาตรฐานตาม
มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และมาตรฐานการศึกษา
ภายนอกของสำนักงานรับรองคุณภาพและประเมินคุณภาพการศึกษาด้วย

แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาจัดทำขึ้นโดยคณะกรรมการของโรงเรียนทุกคน มีผู้จัดการโรงเรียน และอดีตอาจารย์ใหญ่เป็นที่ปรึกษา สุดท้ายจะมีคณะกรรมการชุดหนึ่งซึ่งแต่งตั้งโดยผู้อำนวยการโรงเรียน ทำหน้าที่รวบรวมและปรับปรุงแก้ไข

“เราเชิญอาจารย์ใหญ่คนก่อนมาด้วย ผมก็เพิ่งมารับตำแหน่งได้ไม่กี่ปี อาจจะยังมองโรงเรียนได้ไม่ดีเท่าคนรุ่นก่อน”

(ผู้อำนวยการ, 11 ก.พ. 2554)

“ก็ช่วยกันคนละไม้ละมือ อะไรที่พอทำได้ก็ทำไปก่อน มาให้เค้าเห็นหน้าหน่อย ก็ยังดี”

(ครูวิชาภาษาไทย, 15 ก.พ. 2554)

“เขียนเสร็จ ก็ให้คณะกรรมการฯ ไปรวม แก้ไข ปรับกันอีกหลายรอบ สุดท้ายผมก็เอาไปรวมเล่มออกมาเป็นแผนพัฒนาฯ”

(ผู้อำนวยการ, 11 ก.พ. 2554)

โรงเรียนกรณีศึกษา ค มีทิศทางในการดำเนินงานที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) พัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนให้สอดคล้องบูรณาการกัน 2) พัฒนาผู้บริหารให้มีภาวะผู้นำทางการศึกษา มีประสิทธิภาพในการบริหารงานอย่างมืออาชีพ 3) พัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถ สามารถถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียนได้หลากหลาย เน้นที่การพัฒนาศักยภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ และ 4) พัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ควบคู่กับคุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ตามหลักพระพุทธศาสนา

แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนกรณีศึกษา ค ประกอบด้วย 6 บท ได้แก่ 1) ภาพรวมของโรงเรียน 2) ภาระงานของโรงเรียน 3) แผนปรับปรุงโรงเรียน 4) ข้อกำหนดของบุคลากร 5) ข้อกำหนดเกี่ยวกับนักเรียน และ 6) ข้อตกลงร่วมกัน

“ทำกันทั้งโรงเรียนในรูปแบบของคณะกรรมการ แต่โรงเรียนปริยัติมีบุคลากรน้อย ที่มีครู 14 คน ถ้าทำก็ทำด้วยกันทั้ง 14 คน ก็แบ่งกันว่าใครจะทำเรื่องอะไร ดูอะไร”

(ผู้อำนวยการ, 11 ก.พ. 2554)

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมน้อยมากในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยมีส่วนร่วมเพียงการดูแลและสนับสนุนการปฏิบัติงานต่างๆ ของโรงเรียน เนื่องจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความเชื่อมั่นต่อการบริหารจัดการของผู้บริหารโรงเรียน จึงไม่ต้องการก้าวล่วงงานของโรงเรียน

“กรรมการการศึกษาจะเข้ามาดูแล้วโรงเรียนทำอะไร คิดอะไร ทำอะไรแล้ว เขาก็จะให้ความร่วมมือ มีน้อยมากที่จะเข้ามาบอกว่า เนี่ยโรงเรียนยังไม่มีอันนี้ ยังไม่ทำอันนี้ อันนี้น่าจะทำฯ ... แต่ที่มีมากก็คือเขามาดูว่าเราทำอะไร เขาจะเป็นผู้ตามเรา มากกว่า”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหาร, 14 ก.พ. 2554)

3) การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ

จัดระบบโครงสร้างการบริหารของโรงเรียนกรณีศึกษา ค เป็นดังนี้ ผู้จัดการโรงเรียนเป็นตำแหน่งสูงสุด รองลงมาคือผู้อำนวยการ มีคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและวิชาการ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการแบ่งการบริหารออกเป็น 4 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายแผนงานและงบประมาณ ฝ่ายวิชาการ และฝ่ายกิจการนักเรียน แสดงดังภาพ 4.3

ภาพ 4.3 โครงสร้างการบริหารโรงเรียนกรณีศึกษา ค

ด้านข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนอยู่ในรูปเอกสารจัดอยู่ในแฟ้มเก็บเป็นหมวดหมู่อย่างชัดเจน แยกเป็นเอกสารของโรงเรียนตามฝ่ายต่างๆ รวมไปถึงเอกสารของงานด้านประกันคุณภาพของโรงเรียน นอกจากนี้ยังมีข้อมูลสารสนเทศของครู บุคลากรและนักเรียน ซึ่งข้อมูลสารสนเทศของครูและนักเรียนจะมีข้อมูลเกี่ยวกับประวัติ ความถนัด ความสนใจและความสามารถพิเศษ ซึ่งเป็นการทำตามนโยบายของผู้อำนวยการโรงเรียน ซึ่งต้องการให้มีข้อมูลสารสนเทศเพื่อใช้ประโยชน์เมื่อต้องการคัดเลือกครูหรือนักเรียนในการเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ นอกจากนี้ยังใช้ในการส่งเสริมนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษด้วย

“เด็กก็จะมีแฟ้มของเขา ครูก็จะมีแฟ้มของเขา เวลาคัดใครแต่ละคนไปทำอะไร จะสามารถคัดได้ค่อนข้างที่จะเร็ว เพราะเก็บข้อมูลว่าใครทำอะไร ยังไง ใครมีความสามารถยังไง”

(ครูวิชาแนะแนวและโครงการ, 14 ก.พ. 2554)

“อย่างวันนี้ส่งอาจารย์ท่านหนึ่งไปดูการสร้างเครื่องบินเขาถนัดเรื่องวงจรอิเล็กทรอนิกส์ไฟฟ้า แต่ไม่ได้สอนเกี่ยวกับเรื่องพวกนี้ แต่มีความถนัด ก็ส่งคนนี้ไป”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ, 14 ก.พ. 2554)

“การนำสารสนเทศมาใช้ก็คือจะใช้เป็นพื้นฐานในการดูว่าใครทำอะไร เป็นยังไง แม้แต่ตัวเด็กด้วย เราจะรู้ว่าเด็กคนไหนทำอะไรเป็น ถนัดอะไร เพราะมีการเก็บข้อมูล ก็ถ้าใครถนัดทางด้านไหนเราก็จะส่งเสริมทางด้านนั้น แต่มันก็ยังไม่หลากหลาย”

(ผู้อำนวยการ, 11 ก.พ. 2554)

4) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

โรงเรียนกรณีศึกษา ค ไม่สามารถจัดหรือดำเนินกิจกรรมหรือโครงการได้ครบตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา เนื่องจากผู้จัดการโรงเรียนให้การสนับสนุนด้านงบประมาณที่จำกัดหรือไม่ให้การสนับสนุนเลย ส่วนโครงการอื่นที่ได้จัดทำ ถือว่าได้ผลสัมฤทธิ์เป็นที่น่าพอใจ

“ผู้จัดการอยากได้โครงการทุกอย่างบรรจุลงในแผน แต่ถึงเวลาไปของบประมาณก็ไม่ให้ หรือถ้ามีให้ก็ให้น้อย เพราะถึงวันหนึ่ง ท่านมองว่า ตรงนั้นไม่จำเป็นต้องทำ”

(ผู้อำนวยการ, 11 ก.พ. 2554)

“...แล้วก็ให้ทำแผนทำอะไรเยอะๆ เสร็จแล้วทำจริงๆ ต่อปีทำน้อยมาก”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหาร, 14 ก.พ. 2554)

ครูบางคนยังไม่จัดทำแผนการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากเห็นว่าไม่จำเป็น ไม่ให้ความสำคัญ หรือเกิดจากความไม่มั่นใจจึงทำให้เขียนแผนการสอนไม่ได้

“ส่วนใหญ่เราไม่ได้จับหลักสูตรการสอนมา เราถึงไม่ได้ให้ความสำคัญเรื่องแผนการสอนมาก เราส่วนใหญ่จับสายอื่นมา สนใจอยู่ที่ Output มากกว่า ทำยังไงถึงจะไปถึงขั้นนั้นได้ สอนจบไปสอนตามนั้น”

(ผู้อำนวยการ, 14 ก.พ. 2554)

“อย่างอาจารย์เรียนสายเทคโนโลยี ไม่สนเรื่องแผน เทคโนโลยี สนว่าคุณจะสอนเรื่องนี้ เอาสื่ออะไรไปให้การเรียนการสอนมันถึงจะสอนได้สอนจบ ไม่มีแผนก็ได้”

(ครูวิชาคอมพิวเตอร์, 18 ก.พ. 2554)

“แล้วเขาอาจจะมีปัญหาเรื่องตัวครู การคิดและกระบวนการคิดของเขาใหม่ คือมองภาพการสอนเรื่องนี้ไม่ออกว่าควรจะเป็นยังไง”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ, 17 ก.พ. 2554)

ด้านการจัดสรรสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ยานพาหนะ และอุปกรณ์สำนักงาน ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่พร้อม ด้านบุคลากรถือว่าเพียงพอ แต่มีปัญหาที่สอนไม่ตรงตามวุฒิที่จบมา

“วิทย์ คณิตไม่มีเลยต้องอาศัยคนข้างนอก สิ่งที่เรามีคือพระพุทธศาสนา ภาษาบาลี ธรรมวินัย อันนี้พวกเราสอนกันได้”

(ผู้อำนวยการ, 14 ก.พ. 2554)

นอกจากนี้ ในการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษานั้นพบว่า โรงเรียนกรณีศึกษา ค ยังขาดในขั้นตอนการสรุปผล เนื่องจากยังขาดระบบการติดตามการทำงานที่ดี

“เราเขียนโครงการเยอะมากแต่ละส่วนโครงการเยอะมากจริงๆ แต่เราลืมสรุปโครงการ”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ, 17 ก.พ. 2554)

“บางที่เราก็ไม่ได้ตามงานกันเท่าไร ระบบเรามีแล้ว แต่ยังหละหลวมมาก”

(ผู้อำนวยการ, 14 ก.พ. 2554)

5) การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

โรงเรียนกรณีศึกษา ค มีระบบการกำกับติดตามตรวจสอบคุณภาพตามแผนงาน มีการประชุมครูทุกเดือนเพื่อติดตามการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา แต่พบว่างานไม่คืบหน้า เนื่องจากผู้บริหารขาดความเข้มงวดกดขันในบางช่วงเวลา

“มีติดตามทุกเดือน ทุกเดือนมีการประชุมครู จะมีการติดตาม แต่งานมันไม่คืบหน้า งานแต่ละฝ่ายที่มอบให้เขามันไม่คืบหน้า เขาก็จะดำเนินการผัดผ่อน เดียวครั้งต่อไป มันก็ยังไม่คืบหน้า ยังไม่ดีพอ มีอยู่แต่ยังไม่ดีพอ”

(ผู้อำนวยการ, 14 ก.พ. 2554)

“ช่วงไหนที่เข้มงวดระบบมันก็ดี ช่วงไหนที่ผู้บริหารอ่อนลง อย่างปีนี้ต้องยอมรับว่าเป็นปีที่โรงเรียนอ่อนมากเพราะว่ามันมีงานบุญฉลองโบสถ์ ฉลองโบสถ์ตั้งแต่ต้นปี เดือนมกราคมทุกสิ่งทุกอย่างทุ่มลงตรงนี้หมด ไม่มีเวลาไปดูงานวิชาการอ่อนลงมาก”

(ผู้อำนวยการ, 16 ก.พ. 2554)

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่ได้มีส่วนร่วมในการกำกับติดตามตรวจสอบคุณภาพตามแผนงาน แต่จะรับทราบผลการปฏิบัติงานตามแผนงานอยู่เสมอๆ จากการประชุมสถานศึกษาแต่ละครั้ง และพบว่าไม่มีส่วนให้การให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุง

“กรรมการโรงเรียน เขามักจะให้เกียรติโรงเรียน เขาจะให้เกียรติในฐานะโรงเรียนเป็นวัด บุคลากรเป็นพระเขาจะให้ความเคารพ เขาจะให้ความเชื่อถือโรงเรียนว่าโรงเรียนจะพัฒนาจะดำเนินไปในทางที่ถูกต้องเจริญรุ่งเรืองได้ เขาก็เลยส่วนใหญ่เป็นผู้ตาม”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ, 17 ก.พ. 2554)

6) การประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

โรงเรียนกรณีศึกษา ค มีการดำเนินงานประเมินคุณภาพภายใน โดยผู้อำนวยการโรงเรียน แต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพภายในขึ้นมา 1 ชุด เพื่อเป็นผู้ประสานงานและเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นแบ่งครูออกเป็น 3 ชุด เพื่อรับผิดชอบในการเก็บข้อมูลทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ มาตรฐานด้านครู มาตรฐานด้านผู้เรียน และมาตรฐานด้านผู้บริหารและชุมชน โดยครูแต่ละคนจะรับผิดชอบเป็นรายมาตรฐานไปขึ้นอยู่กับความถนัด

“ครูแต่ละคนรับผิดชอบในรายมาตรฐาน เช่น ครู A ก็ไปดูมาตรฐานตามที่เขาถนัดอาจจะเป็น 1 กับ 6 เป็นต้น แต่ถ้าสุดท้ายนี้แบ่งแบบใครอยู่ฝ่ายไหนก็ไปดู ใครที่ไปอยู่ฝ่ายบริหารก็ดูมาตรฐานของฝ่ายบริหาร เขาเป็นผู้บริหารอยู่แล้วก็ไปดูตรงนั้น”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ, 15 ก.พ. 2554)

“ทางโรงเรียนก็มีการดูแลการสอน การเรียนการสอน ตรวจนักเรียน ตรวจเอกสารเกี่ยวกับการสอน ก็มีฝ่ายวิชาการเป็นผู้ประเมินตรวจเอกสารเกี่ยวกับการเรียนการสอน แผนการสอนว่าวิชานี้ทำแผนการสอนหรือยัง เอกสารหรือสื่อ ตรวจ

กระบวนการเรียนการสอน แล้วก็เตรียมเอกสารประเมินครูแต่ละวิชา จัดแผนการ
สอนรายปีใหม่ รายวันใหม่”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหาร, 18 ก.พ. 2554)

โรงเรียนกรณีศึกษา ค ได้แบ่งการประเมินตนเองซึ่งเป็นการประเมินคุณภาพภายใน
ออกเป็น 2 แบบ ได้แก่

1) การประเมินตนเองเชิงระบบ (การประเมินทบทวน) คือ การวิเคราะห์แผนการ
พัฒนาคุณภาพการศึกษา แล้วนำยุทธศาสตร์ไปกำหนดเป็นโครงการและกิจกรรม กำหนดตัวชี้วัด
ความสำเร็จ กำหนดเกณฑ์การประเมินระดับคุณภาพ โดยสร้างเครื่องมือสำหรับการวัดผลและ
ประเมินผล โดยใช้มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน 18 มาตรฐาน เป็นกรอบในการดำเนินงาน ซึ่ง
แบ่งเป็น 5 ระบบ ได้แก่ ระบบเรียนรู้ ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ระบบการบริหารจัดการ ระบบ
การพัฒนาบุคลากร และระบบความสัมพันธ์ชุมชน

2) การประเมินตนเองตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ การใช้มาตรฐาน
การศึกษาสำหรับการประเมินคุณภาพภายนอกของสมศ. เป็นกรอบในการดำเนินงาน และ
ประเมินมาตรฐานและตัวบ่งชี้ที่โรงเรียนจัดทำขึ้นเพิ่มเติมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของงานและ
เป้าหมายของโรงเรียน

7) การจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน

โรงเรียนกรณีศึกษา ค ได้มีการจัดทำรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาอันถือ
เป็นรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน ซึ่งได้จัดทำขึ้นทุกปี โดยฉบับล่าสุดคือ
ปีการศึกษา 2552 ภายในแบ่งออกเป็น 5 บท ได้แก่

บทที่ 1 สภาพทั่วไปของสถานศึกษา ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไป ข้อมูลการบริหารงาน
โรงเรียน ข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากร สื่ออุปกรณ์ แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญา งบประมาณ และชุมชน
โครงสร้างหลักสูตรสาระการเรียนรู้ ข้อมูลเกี่ยวกับครู จำนวนห้องเรียนและนักเรียน

บทที่ 2 การพัฒนาคุณภาพภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ และ
เป้าหมายของสถานศึกษา แนวคิดหลักการที่สถานศึกษาใช้ในการพัฒนาคุณภาพ โครงสร้างการ
บริหารสถานศึกษาและระบบการดำเนินการ การดำเนินการพัฒนาคุณภาพตามจุดพัฒนาและ
ข้อเสนอแนะจากผลการประเมินภายนอก แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา
ยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียน กระบวนการ วิธีการ/ตัวชี้วัดความสำเร็จ เกณฑ์ของโรงเรียนที่
สะท้อนการทำงานตามระบบ การประเมินตนเองของสถานศึกษา

บทที่ 3 ผลการพัฒนาคุณภาพภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย ผลการประเมินระดับคุณภาพของการพัฒนาระบบ สรุปผลการประเมินระดับคุณภาพของทุกระบบ สรุปข้อมูลจากการประเมินตนเอง ผลการดำเนินงานสืบเนื่องจากการประเมินคุณภาพภายนอก และการบรรลุเป้าหมายตามแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา

บทที่ 4 ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ ผลการประเมินมาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน (มฐ. 1 – 8) ผลการประเมินมาตรฐานด้านการเรียนการสอน (มฐ. 9 – 10) ผลการประเมินมาตรฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษา (มฐ. 11 – 16) และผลการประเมินมาตรฐานด้านการพัฒนาชุมชนและแหล่งการเรียนรู้ (มฐ. 17 – 18)

บทที่ 5 การวิเคราะห์สถานศึกษาจากผลการประเมิน เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก กำหนดทิศทาง และข้อเสนอแนะการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาในอนาคต

“ก็ทำในรูปของคณะกรรมการเหมือนกัน ฝ่ายวิชาการเป็นคนรับผิดชอบ”

(ผู้อำนวยการ, 14 ก.พ. 2554)

“ก็เรียกครูมาช่วยกันทำ ทำเป็นบ้าง ไม่เป็นบ้าง ก็เรียนรู้กันไป เล่มมันก็ออกมาเป็นแบบที่เห็น”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ, 15 ก.พ. 2554)

8) การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

โรงเรียนกรณีศึกษา ค มีการประชุมครูทุกเดือน ก็จะมีการนำผลการปฏิบัติงานตามโครงการหรือกิจกรรมมาพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน เพื่อช่วยแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น

โรงเรียนได้มีการนำผลการประเมินภายนอกรอบสองจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มากำหนดเป็นโครงการหรือหาวิธีการเพื่อปรับแก้ปัญหาล่านั้น แต่ทั้งนี้ผู้อำนวยการมีความเชื่อว่า วิธีการแก้ไขบางเรื่องจากข้อเสนอแนะผลการตรวจประเมินภายนอก ยังไม่ใช่วิธีการแก้ที่สาเหตุที่ตรงจุด

“ถ้าบอกว่านักเรียนไม่มีความรู้หรือท่องสุภาสิตไม่ได้ วิธีแก้คือไปทำป้ายสุภาสิตติด มันไม่น่าจะเป็นอย่างนั้น วิธีแก้นะ มันน่าจะบอกให้เขารู้ว่าเด็กผมรู้สุภาสิตและสามารถบรรยายธรรมอะไรได้ มันน่าจะไปออกในห้องเรียน เช่น ครูสอนแล้วครูให้เด็กทำงานแล้วเก็บข้อมูลเกี่ยวกับด้านพวกนี้ไว้ มันน่าจะเก็บมาอย่างนั้นมากกว่า มากกว่าจะมาทำป้ายติดตามต้นไม้ ผมว่าไม่ใช่ ไม่ใช่เด็ดขาด”

(ผู้อำนวยการ, 14 ก.พ. 2554)

ผลการเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาในระดับแตกต่างกัน แสดงดังตาราง 4.10

ตาราง 4.10 การเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาในระดับสูง กลาง และต่ำ

การดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน	โรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับสูง	โรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับกลาง	โรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับต่ำ
1) การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา	ใช้ 18 มาตรฐานของ สพฐ.	ใช้ 18 มาตรฐานของ สพฐ. และเพิ่มเติม 1 มาตรฐาน คือ ความเป็นศาสนทายาทที่ดี	ใช้ 18 มาตรฐานของ สพฐ.
2) การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา	จัดทำแผนระยะ 3 ปี (ฉบับปัจจุบัน คือ 2550 – 2552) มีแผนปฏิบัติการประจำปี จัดทำโดยครู และ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	จัดทำแผนระยะ 5 ปี (ฉบับปัจจุบัน คือ 2550 – 2554) มีแผนปฏิบัติการประจำปี จัดทำโดยครู ศึกษานิเทศก์เขต และ อาจารย์จากมจร.	จัดทำแผนระยะ 5 ปี (ฉบับปัจจุบัน คือ 2549 – 2553) ไม่มีแผนปฏิบัติการประจำปี จัดทำโดยครูเท่านั้น
3) การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ	ระบบบริหารแบ่งเป็น 4 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปกครอง ฝ่ายธุรการ และฝ่ายบริการ	ระบบบริหารแบ่งเป็น 4 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปกครอง ฝ่ายธุรการ และฝ่ายวางแผนและพัฒนา	ระบบบริหารแบ่งเป็น 4 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายกิจการนักเรียน และฝ่ายวางแผนและงบประมาณ
	ข้อมูลสารสนเทศอยู่ในรูปเอกสารจัดอยู่ในแฟ้มบางส่วนอยู่ในคอมพิวเตอร์ จัดเก็บเป็นระบบ สามารถเรียกใช้ได้ง่าย	ข้อมูลสารสนเทศอยู่ในรูปเอกสาร กระจายกระจาย แต่มีโครงการจัดเก็บข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์	ข้อมูลสารสนเทศอยู่ในรูปเอกสารจัดอยู่ในแฟ้ม อย่างเป็นทางการจัดเก็บอย่างเป็นระบบหมวดหมู่

ตาราง 4.10 (ต่อ)

การดำเนินงาน ประกันคุณภาพภายใน	โรงเรียนที่มีคุณภาพ การจัดการศึกษา ระดับสูง	โรงเรียนที่มีคุณภาพ การจัดการศึกษา ระดับกลาง	โรงเรียนที่มีคุณภาพ การจัดการศึกษา ระดับต่ำ
4) การดำเนินงานตาม แผนพัฒนาการจั ตการศึกษาของ สถานศึกษา	ดำเนินงานตามแผน ครบถ้วนทุกแผนและทุก ขั้นตอน	ดำเนินงานตามแผน ครบถ้วนทุกแผนและทุก ขั้นตอน	ดำเนินงานได้ไม่ครบทุก แผน เนื่องจากข้อจำกัด ด้านงบประมาณ และ ขาดขั้นตอนการสรุปผล ในการทำโครงการ/ กิจกรรมต่างๆ
5) การติดตาม ตรวจสอบคุณภาพ การศึกษา	มีระบบกำกับติดตาม ตรวจสอบคุณภาพ คณะกรรมการ สถานศึกษาชั้นพื้นฐานมี ส่วนร่วมในการตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพ	มีระบบกำกับติดตาม ตรวจสอบคุณภาพ คณะกรรมการ สถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ไม่ได้มีส่วนร่วมในการ ตรวจสอบและทบทวน คุณภาพ แต่จะรับทราบ ผลการปฏิบัติงานตาม แผนงาน และให้ ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุง อยู่เสมอ	มีระบบกำกับติดตาม ตรวจสอบคุณภาพ แต่ พบว่างานไม่ค่อยคืบหน้า เนื่องจากขาดผู้บริหาร ขาดความเข้มงวด คณะกรรมการ สถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ไม่ได้มีส่วนร่วมในการ ตรวจสอบและทบทวน คุณภาพ แต่จะรับทราบ ผลการปฏิบัติงานตาม แผนงานอยู่เสมอ และไม่มี ส่วนให้ข้อเสนอแนะเพื่อ ปรับปรุง
6) การประเมินคุณภาพ ภายในตามมาตรฐาน การศึกษาของ สถานศึกษา	ครูรับผิดชอบเก็บรวบรวม ข้อมูลเป็นรายมาตรฐาน	ครูรับผิดชอบเก็บรวบรวม ข้อมูลเป็นรายมาตรฐาน	ครูรับผิดชอบเก็บรวบรวม ข้อมูลเป็นรายมาตรฐาน
7) การจัดทำรายงาน ประจำปีที่เป็นรายงาน ประเมินคุณภาพ ภายใน	มีการจัดทำรายงาน ประจำปีอย่างต่อเนื่อง ทุกปี	ไม่มีการจัดทำรายงาน ประจำปีอย่างต่อเนื่อง (ฉบับล่าสุดคือ 2549)	มีการจัดทำรายงาน ประจำปีอย่างต่อเนื่อง ทุกปี
8) การพัฒนาคุณภาพ การศึกษาอย่าง ต่อเนื่อง	มีการประชุมเพื่อหาทาง พัฒนาคุณภาพอย่าง ต่อเนื่องอยู่เสมอ	มีการประชุมเพื่อหาทาง พัฒนาคุณภาพอย่าง ต่อเนื่องอยู่เสมอ	มีการประชุมเพื่อหาทาง พัฒนาคุณภาพอย่าง ต่อเนื่องอยู่เสมอ

จากการเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาในระดับแตกต่างกัน สรุปได้ว่า

ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา พบว่า โรงเรียนนรณีศึกษาทุกโรงเรียนใช้มาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดจำนวน 18 มาตรฐาน เป็นหลักในการกำหนดมาตรฐานการศึกษา ยกเว้นโรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับกลาง ได้มีการกำหนดมาตรฐานเพิ่มเติมอีก 1 มาตรฐาน คือ ความเป็นศาสนทายาทที่ดี

ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา พบว่า โรงเรียนนรณีศึกษาทุกโรงเรียนมีการจัดทำเป็นแผนระยะ 3 – 5 ปี ซึ่งในโรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับสูง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาด้วย ส่วนโรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับกลาง ได้มีศึกษานิเทศก์เขตการศึกษา และอาจารย์จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา โดยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่ได้มีส่วนร่วมแต่อย่างใด แต่สำหรับโรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับต่ำพบว่า มีเพียงครูในโรงเรียนเท่านั้นที่มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา โดยไม่มีส่วนร่วมจากฝ่ายอื่นๆ นอกจากนี้ โรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับสูงและกลางมีจัดการทำแผนปฏิบัติการประจำปีซึ่งเป็นส่วนขยายมาจากแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ส่วนโรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับต่ำไม่มีการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี

ด้านการจัดระบบบริหาร พบว่า โรงเรียนนรณีศึกษาทุกโรงเรียนแบ่งการบริหารออกเป็น 4 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายการบริหารงานวิชาการ ฝ่ายการบริหารงานงบประมาณ ฝ่ายการบริหารงานบุคคล และฝ่ายการบริหารงานทั่วไป (แต่ละโรงเรียนอาจใช้ชื่อฝ่ายไม่เหมือนกัน) ส่วนการจัดระบบสารสนเทศพบว่า แต่ละโรงเรียนนรณีศึกษามีการจัดเก็บข้อมูลเป็นรูปเอกสารโดยจัดลงในแฟ้ม แต่มีการจัดเก็บที่เป็นระบบแตกต่างกัน กล่าวคือ โรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับสูงมีการจัดเก็บที่เป็นระบบ และข้อมูลบางส่วนอยู่ในคอมพิวเตอร์ โรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับต่ำมีการจัดเก็บที่เป็นระบบหมวดหมู่ ส่วนโรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับกลาง ข้อมูลจะจัดกระจายไม่เป็นหมวดหมู่ แต่มีโครงการที่จะจัดเก็บข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์

ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา พบว่าโรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับสูงและกลางมีการดำเนินงานตามแผนครบถ้วนทุกแผนและทุกขั้นตอน คือ มีการเตรียมงาน ปฏิบัติงานตามแผนโดยบุคลากรทุกคนมีส่วนร่วม มีการนิเทศกำกับ

ติดตามการดำเนินงาน และมีการสรุปผลการปฏิบัติงาน ส่วนโรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับต่ำ พบว่ามีข้อจำกัดเรื่องงบประมาณ จึงทำให้ไม่สามารถดำเนินงานได้ไม่ครบทุกแผน นอกจากนี้ยังขาดขั้นตอนการสรุปผลในการทำโครงการ/กิจกรรมต่างๆ

ด้านการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา พบว่าโรงเรียนกรณีศึกษาทั้ง 3 โรงเรียนมีระบบกำกับติดตามตรวจสอบคุณภาพ แต่สำหรับโรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับต่ำ พบว่า ถึงแม้จะมีระบบกำกับติดตามตรวจสอบคุณภาพ แต่พบว่างานก็ยังไม่ค่อยคืบหน้า เนื่องจากผู้บริหารขาดความเข้มงวดในบางช่วงเวลา นอกจากนี้มีเพียงโรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับสูงเท่านั้นที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพ ส่วนโรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับกลาง แม้ว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจะไม่ได้มีส่วนร่วมในการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพ แต่จะรับทราบผลการปฏิบัติงานตามแผนงาน และให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงพัฒนาอยู่เสมอ แต่สำหรับโรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับต่ำนั้น นอกจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจะไม่ได้มีส่วนร่วมในการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพ แต่จะรับทราบผลการปฏิบัติงานตามแผนงานแล้วยังพบว่า ยังไม่มีส่วนให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุง

ด้านการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา พบว่าโรงเรียนกรณีศึกษาทั้ง 3 โรงเรียนมีลักษณะการประเมินคุณภาพภายในที่คล้ายกัน กล่าวคือ มีการแบ่งครูเพื่อรับผิดชอบในสร้างเครื่องมือ เก็บรวบรวมข้อมูลตามตัวบ่งชี้ และประเมินผลเป็นรายมาตรฐาน คนละ 1 - 2 มาตรฐาน จากนั้นจึงนำผลที่ได้จากครูแต่ละคนซึ่งรับผิดชอบแต่ละมาตรฐาน มารวบรวมกันเป็นผลการประเมินคุณภาพภายในของโรงเรียน

ด้านการจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน พบว่าโรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับสูงและต่ำมีการจัดทำรายงานประจำปีอย่างต่อเนื่องทุกปี การศึกษา ส่วนโรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับกลางไม่มีการจัดทำรายงานประจำปีอย่างต่อเนื่อง มีการจัดทำเพียงเพื่อรอรับการประเมินภายนอก แต่ไม่ได้จัดทำเป็นวงจรปกติในระบบประกันคุณภาพการศึกษา

ด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง พบว่าโรงเรียนกรณีศึกษาทั้ง 3 โรงเรียนมีการประชุมเพื่อหาทางพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงาน ประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จากโรงเรียนกรณีศึกษาทั้ง 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับสูง โรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับกลาง และโรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับต่ำ ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ในแต่ละกรณีดังนี้

3.1 โรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับสูง (โรงเรียนกรณีศึกษา ก)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลของโรงเรียนกรณีศึกษา ก พบปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ก. ปัจจัยที่ส่งเสริมการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน

1. ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ

1.1 ผู้อำนวยการเป็นผู้มีความมุ่งมั่น ทุ่มเทและจริงจังในการทำงาน

คุณลักษณะหนึ่งของผู้บริหาร คือ ความมุ่งมั่นจริงจังในการดำเนินการต่างๆ ที่ต้องทำให้สำเร็จและต้องดีที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้ มีการเตรียมความพร้อมของครูเกี่ยวกับการประกันคุณภาพโดยการเชิญศึกษานิเทศก์จังหวัดมาบรรยายให้ความรู้ การดำเนินการเช่นนี้ ส่งผลให้ครูมีความตื่นตัวและตระหนักว่า การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นต้องทำเพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพ

“จะเรียกว่าท่านมีความมุ่งมั่นให้โรงเรียนเรามีการประกันคุณภาพที่เข้มแข็งก็ได้ เทอมก่อนท่านก็เชิญศึกษานิเทศก์มาบรรยาย ทีนี้ล่ะ ครูในโรงเรียนก็แข่งขันกันใหญ่เลย”

(ครูวิชาสังคมศึกษา, 27 ม.ค. 2554)

การดำเนินการต่างๆ ของโรงเรียนในหลายเรื่อง สำเร็จได้ด้วยความทุ่มเทและความจริงจังของผู้บริหาร เช่น หลังจากมีการอบรมในเรื่องการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งจัดโดยหน่วยงานต้นสังกัดคือสำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โรงเรียนส่งครูเข้าอบรมจำนวน 5 คนโดยมี

ทั้งผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ และตัวแทนครู 3 คน เมื่ออบรมกลับมาก็ต้องมาขยายผลให้ครูคนอื่น ๆ ในโรงเรียนได้รับรู้ โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ (workshop) แล้วจึงแบ่งกลุ่มเพื่อจัดทำหลักสูตรในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่อไป

“ต้องทำอย่างนี้ เพราะตอนนี้ครูยังเหมือนตาบอดคลำช้าง แต่ละคนก็รู้เฉพาะวิชาตน การให้ครูเขาเริ่มทำโดยไม่ให้ความรู้ ครูก็จะนำประสบการณ์เดิมมาใช้ จึงต้องอบรมอีกครั้ง”

(ครูวิชาภาษาอังกฤษ, 25 ม.ค. 2554)

ความมุ่งมั่นและจริงจังในการทำงานของผู้บริหารส่งผลให้มีการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนอย่างจริงจังในหลายเรื่อง เช่น การเตรียมความพร้อมของบุคลากร การจัดการเรียนการสอน และการจัดทำรายงานการประเมินตนเอง เป็นต้น

“คืออาตมามารับตำแหน่งผู้บริหารใหม่ปี 50 แล้วสมศ.มาปี 51 มันไม่เคยผ่านตรงนี้มา แต่อาศัยว่าถาม มีประชุม มีการศึกษาเอกสาร มีการถามคิดเห็นจากส่วนต่างๆ ก็เลยทำให้ไม่เป็นไร ตรงนี้เราพอทำได้”

(ผู้อำนวยการ, 20 ม.ค. 2554)

1.2 การบริหารงานแบบเข้มงวดเคร่งครัด

ผู้อำนวยการใช้วิธีการบริหารที่เข้มงวดเคร่งครัด โดยการวางระเบียบปฏิบัติในการทำงานไว้ชัดเจน เช่น ระเบียบในการมาโรงเรียน กลับจากโรงเรียน ระเบียบในการลา การขออนุญาตออกนอกสถานที่

“ที่นี่มีกติกาว่า ถ้าจะออกนอกสถานที่ออกได้ไม่เกินสองชั่วโมง แต่ต้องฝากงานรับผิดชอบคนอื่นไว้เป็นลายลักษณ์อักษร”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายปกครอง, 24 ม.ค. 2554)

การบริหารงานแบบเข้มงวดเคร่งครัดของผู้บริหารเป็นส่วนที่ช่วยสร้างวินัยในการทำงานและแบบแผนการทำงานของครูในโรงเรียนที่จะต้องปฏิบัติงานอย่างจริงจังสามารถจะเป็นหลักประกันได้ว่า การดำเนินการต่างๆ ของโรงเรียนเป็นไปตามแผนที่โรงเรียนกำหนดไว้ ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

1.3 ผู้จัดการโรงเรียนเป็นที่ยอมรับของชุมชน

เนื่องจากผู้จัดการโรงเรียนหรือเจ้าอาวาสวัดเป็นพระอาจารย์ที่มีชื่อเสียงของจังหวัด เป็นพระนักเทศน์ที่มีความสามารถเป็นที่เคารพเป็นที่เคารพศรัทธาและเลื่อมใสของประชาชนในจังหวัด จึงทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนเป็นเงินที่จะเข้ามาช่วยเหลือโรงเรียน

โดยเฉพาะเงินในการสร้างอาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ซึ่งก็ช่วยให้โรงเรียนมีความพร้อมในด้านเหล่านี้

“ปัจจัยสำคัญอีกตัว คือ การสนับสนุนของชุมชนที่มีส่วนทำให้เรามีสิ่งที่จะทำ ให้เราตอบสนองต่อมาตรฐานการประกันได้มาก เพราะอะไรที่ทำถ้าคิดได้แต่ไม่มีเงิน ทำก็จบ แล้วเงินนี้เราก็ไม่ค่อยได้จากภาครัฐ ชุมชนก็สนับสนุนเรา”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ, 24 ม.ค. 2554)

2. ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์การ

2.1 ความสัมพันธ์ที่ดีของครูในโรงเรียน

ครูในโรงเรียนกรณีศึกษา ก อยู่กันเหมือนญาติพี่น้อง มีบรรยากาศและแบบแผนการทำงานด้วยความเมตตาเอื้ออาทร มีมิตรภาพที่ดีระหว่างกัน ส่งผลดีต่อการประกันคุณภาพภายใน คือ ก่อให้เกิดความสามัคคี มีความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ทำให้งานประสบความสำเร็จอย่างยิ่ง

“ครูที่นี้สุดยอดเลย รับประกัน เราไม่มีทะเลาะกัน ไม่มีแบ่งกลุ่ม เราไม่มีคน โฉนพุดกับคนนี้ แล้วมานินทาคนนั้น เราไม่มีเวลา เรามีแต่งาน”

(ครูวิชาสังคมศึกษา, 20 ม.ค. 2554)

“ไม่รู้จะทะเลาะกันไปทำไม เพราะก็ต้องอยู่ด้วยกันอีกนาน”

(ครูวิชาคณิตศาสตร์, 25 ม.ค. 2554)

“คือการทำงานของโรงเรียน คือเน้นความรัก ความสามัคคี คือจะทำงานทุกอย่างต้องมีการประชุมกัน เพราะว่าองค์กรของเรามันไม่ใหญ่ การทำงานทุกอย่างมีการประชุมระดมความคิดว่าเหมาะไหมที่จะทำแบบนี้ อาจจะได้มีใครมีลักษณะเด่นพิเศษ”

(ผู้อำนวยการ, 20 ม.ค. 2554)

2.2 แบบแผนการทำงานเป็นทีม ร่วมแรงร่วมใจ และมีการแบ่งปันช่วยเหลือกัน

ในการทำงานทั่วไปของครูจะช่วยเหลือกัน ปกป้องหรือในเรื่องงานกันได้ เช่น เมื่อผู้อำนวยการสั่งให้ครูแต่ละคนทำ SAR และรวบรวมสรุปเป็นเล่ม

“ตอนแรกมองดูแล้วเหมือนจะไม่ทำกันหรอก จะไม่ส่ง เพราะไม่รู้จะทำอย่างไร แต่พอถึงเวลา ค่อยกัน คนนั้นให้ความคิดนิดหนึ่ง คนนี้ทำบางส่วนเอามาดูกัน ต่างคนต่างไปเขียนก่อนแล้วมารวมกัน”

(ครูวิชาสังคมศึกษา, 20 ม.ค. 2554)

“ที่นี่ก็มีการประชุมก่อน และเริ่มทำเป็นส่วนไป ตอนรวมเล่มนี้ เราก็จะช่วยกัน คิด ช่วยกันทำ ครูมาคุยกันทั้งหมด”

(ครูวิชาคณิตศาสตร์, 26 ม.ค. 2554)

ครูในโรงเรียนมีการช่วยเหลือแบ่งปันกัน สังเกตได้จากการแลกเปลี่ยนเอกสารเกี่ยวกับการสอน หรือข้อความรู้ใหม่ๆ ครูจะมีการถ่ายเอกสารมาแบ่งปันกันอ่าน มีลักษณะบางส่วนที่เป็นทีม เรียนรู้ร่วมกัน ครูที่ทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จก่อน จะมีการนำงานมาให้เพื่อนดู ไม่หวงความรู้ หากเพื่อนครูจะขอแบบฟอร์มไปทำตาม

“ครูไม่อมภูมิกัน มีอะไรก็บอก ไม่หวงกัน”

(ครูวิชาภาษาอังกฤษ, 21 ม.ค. 2554)

แบบแผนการทำงานเป็นทีมที่มีความร่วมแรงร่วมใจและการแบ่งปันช่วยเหลือ ที่เกิดขึ้นมีพื้นฐานมาจากการมีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกันของครูในโรงเรียน การร่วมแรงร่วมใจช่วยเหลือกันของครูในโรงเรียนทำให้การทำงานมีความพร้อมเพรียง มีบรรยากาศของการร่วมคิดร่วมทำ และการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งน่าจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพงานอันเป็นผลที่ดีต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน

3. ปัจจัยด้านบุคลากร

3.1 ครูสอนตรงตามสาขาวิชาที่จบมา

โรงเรียนกรณีศึกษา ก มีการสอบคัดเลือกครูเพื่อเข้าสอนในโรงเรียน จึงทำให้ได้ครูที่สอนตรงตามวิชา ส่วนบางวิชาที่ไม่มีครูสมัครเข้าสอน ผู้อำนวยการโรงเรียนได้แก้ปัญหาโดยจ้างครูจากโรงเรียนมัธยมศึกษามาสอนในช่วงเย็น

“ครูที่นี้สอนตรงวิชาเอกนะ เพราะว่าเรามีการสอบคัดเลือกเข้ามา แต่อย่างของที่ ไม่ได้สอบนะ เพราะว่าสมัครมาคนเดียวเลยได้สอนเลย”

(ครูวิชาคณิตศาสตร์, 19 ม.ค. 2554)

3.2 ครูมีความเอาใจใส่ต่อการเรียนการสอน

ครูวิชาสังคมศึกษาเป็นครูคนหนึ่งที่ได้รับการยอมรับว่ามีความรับผิดชอบในการเรียนการสอนมาก นำงานที่เกี่ยวกับผลงานเด็กนักเรียนให้ดูซึ่งทำไว้อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย มีเอกสารเก็บรวบรวมข้อมูลการเรียนของนักเรียนไว้อย่างชัดเจน มีตารางการส่งงานแต่ละชั้น การประเมินตามจุดประสงค์

“คะแนนพวกนี้ต้องให้เด็กได้ดู บอกเขาด้วยว่าเขาอ่อน ต้องพัฒนาตรงไหน เด็กจะรู้ว่าที่เขาได้เกรดเท่านี้เพราะอะไร คะแนนจะออกมาชัดเจน”

(ครูวิชาสังคมศึกษา, 20 ม.ค. 2554)

ความเอาใจใส่ต่อการเรียนการสอน ความมุ่งมั่นที่จะสอนและพัฒนานักเรียนของครู ถือเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ทั้งนี้เพราะการประกันคุณภาพการศึกษาที่จะเกิดผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยตรงคือการดำเนินการที่เริ่มต้นในห้องเรียนและการเรียนการสอนของครูเป็นสำคัญ

3.3 ครูมีความรักและภาคภูมิใจในโรงเรียน

จากการสัมภาษณ์ครูหลายท่านพบว่า ครูมีความภาคภูมิใจที่มีโรงเรียนอื่นมาศึกษาดูงาน จึงเป็นส่วนที่ทำให้พยายามรักษาคุณภาพการเรียนการสอนของตน แม้ครูจะอยู่ในสภาพที่ต้องทำงานหนักและมองว่าเป็นการเพิ่มให้ครูมีภาระมากขึ้น แต่ครูส่วนใหญ่มีความภาคภูมิใจในโรงเรียนและการเป็นครูที่โรงเรียนนี้ ครูที่อยู่ปัจจุบันส่วนใหญ่ไม่คิดอยากย้ายไปโรงเรียนอื่น เพราะถือว่าโรงเรียนนี้เป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรมที่ดีที่สุดในย่านนี้แล้ว

“ภูมิใจที่มีคนเห็นว่าเราดี มาดูเรา มาดูห้องที่เราสอน มาคุยกับเด็กของเรา”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ, 19 ม.ค. 2554)

“ครูส่วนใหญ่ที่ทำงานก็คือทำงานด้วยหัวใจ เพราะได้ยึดหลักคำสอนของ หลวงพ่อ ท่านบอกว่า รักโรงเรียนเหมือนบ้าน รักงานเหมือนชีวิต รักลูกศิษย์เหมือน ลูกหลาน รักเพื่อนร่วมงานเหมือนญาติพี่น้อง”

(ผู้อำนวยการ, 20 ม.ค. 2554)

4. ปัจจัยด้านโครงสร้างองค์การ

4.1 โครงสร้างการประสานงานมีความคล่องตัว

โรงเรียนกรณศึกษา ก มีลักษณะที่เป็นจุดเด่น คือ มีโครงสร้างการประสานงานที่มีความคล่องตัว การประสานงานของโรงเรียนดำเนินการผ่านตามโครงสร้างไปยังครูทุกคน เมื่อมีงานเร่งด่วนหรืองานที่โรงเรียนต้องการสื่อสารให้กับครูในโรงเรียนให้รับทราบหรือดำเนินการใดๆ เช่น เรื่องการเตรียมการในงานทอดผ้าป่าโรงเรียน การเตรียมการเรื่องการจัดทำรายงานการประเมินตนเอง การเตรียมข้อมูลเกี่ยวกับงานหรือโครงการในการแผนปฏิบัติการประจำปี ผู้อำนวยการจะเรียกประชุมครูโดยทันที ซึ่งส่วนใหญ่ใช้การประสานงานโดยการพูดคุยกันอย่างไม่เป็นทางการ ระหว่างรับประทานอาหารกลางวัน หรือในช่วงพักน้อยระหว่างคาบ ดังนั้น ช่องทางการสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการนี้จึงเป็นช่องทางที่รวดเร็วที่สุด

“โครงสร้างไม่เป็นอุปสรรคต่อการประเมินคุณภาพการศึกษา เพราะว่าแต่ละงานจะแยกย่อยสาขาออกไป ชี้ชัดว่าให้คุณทำอะไรบ้าง”

(ผู้อำนวยการ, 20 ม.ค. 2554)

“เอกสารส่วนใหญ่ไม่ค่อยได้ดู แต่ถ้ามาเจอกันปุ๊บ มาบอกๆ จะรู้เลย สื่อสารเร็วกว่า”

(ครูวิชาภาษาอังกฤษ, 21 ม.ค. 2554)

“หนังสือเวียน ถ้ายุ่งๆ ก็ไม่อ่าน คอยกัน ถ้ามกกันมากกว่า”

(ครูวิชาวิทยาศาสตร์, 24 ม.ค. 2554)

ซึ่งแม้จะเป็นการประสานงานทางเดียวเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็มีคล่องตัว เนื่องจากครุมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และคุ้นเคยกับการรับคำสั่งของผู้บริหารมาสู่การปฏิบัติ ซึ่งส่งผลทำให้การดำเนินการต่างๆ ตามแผนงานหรือการทำงานเร่งด่วนต่างๆ ของโรงเรียนมีความคล่องตัวและรวดเร็ว

5. ปัจจัยด้านงบประมาณ

5.1 โรงเรียนมีงบประมาณเพียงพอต่อการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติงานประจำปี

โรงเรียนกรณศึกษา ก ได้รับงบประมาณหลักจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติซึ่งคิดเป็นรายหัวตามจำนวนนักเรียนของโรงเรียน ซึ่งถ้าได้รับจากส่วนนี้เพียงส่วนเดียวก็จะไม่เพียงพอต่อการบริหารงานต่างๆ ของโรงเรียน แต่ทั้งนี้ โรงเรียนยังได้รับงบประมาณมาจากแหล่งหลักอีก 2 ส่วน คือ เงินบริจาคจากประชาชน ซึ่งทางวัดมีการจัดกิจกรรมงานบุญประเพณีประจำปี ซึ่งญาติโยมได้มีการทำบุญบริจาคกันในรูปแบบของเงินทุนการศึกษา โรงเรียนจึงสามารถนำเงินส่วนนี้มาแบ่งใช้เพื่อบริหารภายในได้ นอกจากนี้ผู้จัดการโรงเรียนหรือเจ้าอาวาสวัดเป็นนักเทศน์ที่มีความสามารถเป็นที่เคารพยกย่อง ได้รับเชิญไปเทศนาหรืออบรมยังสถานที่ต่างๆ เป็นส่วนมาก ท่านจึงได้บริจาคเงินบางส่วนเข้าสู่อการบริหารโรงเรียน โดยการสนับสนุนค่าอาหารแก่สามเณร ค่าน้ำประปา และค่าไฟฟ้าของวัดและโรงเรียน

“โรงเรียนของเราดีหน่อย เพราะว่าได้รับความอนุเคราะห์จากผู้จัดการ คือท่านเป็นนักเทศน์ฝีปากเอก ได้เอามาช่วยเหลือในด้านของภัตตาหารและค่าน้ำค่าไฟ เดือนหนึ่งก็เกือบๆ แสนนะ”

(ครูวิชาวิทยาศาสตร์, 24 ม.ค. 2554)

“งบประมาณที่ได้มาจากสำนักพุทธฯ ไม่เพียงพอในการใช้จ่าย ที่มีทุกวันนี้ได้ก็ เพราะพระเดชพระคุณผู้จัดการเป็นฝ่ายสนับสนุนในเรื่องของคอมพิวเตอร์ หรือพวก อะไรเพิ่มเติมเข้ามา ทำให้มันดูดีถึงขนาดนี้”

(ผู้อำนวยการ, 20 ม.ค. 2554)

6. ปัจจัยด้านสภาพทางกายภาพ

6.1 สภาพแวดล้อมของโรงเรียนมีความเหมาะสม

สภาพแวดล้อมของโรงเรียน อาคารเรียน ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการต่างๆ ห้องน้ำ มีความเพียงพอและจัดสัดส่วนได้อย่างเหมาะสม มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ห้องเรียนมีสภาพที่เอื้อต่อการเรียนรู้ คือ มีลักษณะสะอาด สว่าง อากาศถ่ายเท ไม่แออัดจนเกินไป มีการจัดบอร์ดนิทรรศการ และมุมความรู้ในห้องเรียน นอกจากนี้โรงเรียนได้มีการกวดขันให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการดูแลห้องเรียน เช่น ช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดของห้องเรียน มีความรักในห้องเรียนของตน ทำให้นักเรียนมีความสนใจในการเรียนมากขึ้น จึงช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ส่งผลต่อการประกันคุณภาพการศึกษา

“สภาพห้องเรียน ถ้าเทียบกับโรงเรียนพระปริยัติธรรมทั่วไป โรงเรียนของเราถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ดี มีการจัดห้องเรียนน้ำเรียนรู้เป็นประจำทุกปี มีการประกวดห้อง”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ, 25 ม.ค. 2554)

7. ปัจจัยภายนอก

7.1 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและชุมชนเข้ามาส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในโรงเรียน เพื่อแก้ไขข้อบกพร่อง และพัฒนาระบบการประกันคุณภาพของโรงเรียน นับเป็นส่วนสนับสนุนส่งเสริมการดำเนินการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนให้มีศักยภาพมากขึ้น

“ประธานคนปัจจุบันเป็นข้าราชการเกษียณจบดอกเตอร์ คือคำแนะนำดีๆ ต่างๆ เราก็ได้จากคำแนะนำของคณะกรรมการสถานศึกษาที่แนะนำ ซึ่งถือว่าเราโชคดี ท่านให้คำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องซึ่งว่า เราจะดำเนินการจัดการบริหารอย่างไร เป็นตัวเสนอ แล้วเราก็จะมาช่วยกันกรองความคิดเหล่านี้ว่า เราควรที่จะนำไปให้กับลูก เณรของเรา แล้วจะได้ผลลัพธ์อย่างน้อยแค่ไหน เรามาช่วยกันตัดสินใจว่าเป็นโครงการนี้ดีไหม กิจกรรมนี้เราจะเสริมให้กับผู้เรียนเรา”

(ครูวิชาสังคมศึกษา, 25 ม.ค. 2554)

นอกจากนี้ โรงเรียนยังได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และชุมชน ทั้งในด้านการบริจาคเงิน เพื่อสนับสนุนค่าใช้จ่ายต่างๆ ของโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทุนการศึกษา มีการสอนให้ความรู้แก่นักเรียน เช่น การออกกำลังกายที่ไม่ขัดต่อหลักศาสนา หรือการติดต่อหน่วยงานภายนอก เช่น สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด เพื่อตรวจสุขภาพบุคลากรในโรงเรียน รวมไปถึงการอบรมให้ความรู้ต่างๆ แก่นักเรียน

“ในงานวันสำคัญ ชุมชนบริจาคเป็นตัวเงินมา แล้วเรามาบริหารจัดการแบ่งจัดสรรให้ เช่น เขาให้มาพันหนึ่ง เราก็มาซอยแบ่งเป็น 2 ทุน ทุนละ 500”

(ครูวิชาวิทยาศาสตร์, 24 ม.ค. 2554)

“ชุมชนจะมีส่วนเข้ามาสอนการออกกำลังกายด้วยไม้พลองที่ไม่ขัดต่อหลักศาสนาของพระเถร วิทาลัยการอาชีพเข้ามาสนับสนุนในเรื่องของการทำกรอบรูปวิทยาศาสตร์ ทำไฟฟ้า ช่างเชื่อม อิเล็กทรอนิกส์ คอมพิวเตอร์”

(ครูวิชาสังคมศึกษา, 26 ม.ค. 2554)

“แล้วส่วนมากเค้าจะมาช่วยเนี่ย แม้กระทั่งการจัดอบรม ก็ยังเป็นคณะกรรมการที่เค้าเข้ามาช่วย เสนอความคิดเห็น เมื่อไรที่มีการจัดให้ความรู้กับพระเถร เค้าก็จะเข้ามาช่วยในจุดนี้ หาวิทยากรมาให้ หาทุน”

(ครูวิชาคณิตศาสตร์, 25 ม.ค. 2554)

“คณะกรรมการติดต่อสำนักงานสาธารณสุขเข้ามาตรวจสุขภาพร่างกายสามเณรกับบุคลากรในโรงเรียน หรือเข้ามาให้คำแนะนำเกี่ยวกับยาเสพติด สารเสพติด สารที่เป็นอันตรายให้กับผู้เรียน หรือพวก EM ที่ช่วยรักษาสิ่งแวดล้อม”

(ครูวิชาวิทยาศาสตร์, 24 ม.ค. 2554)

ข. ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน

1. ปัจจัยด้านบุคลากร

1.1 โรงเรียนมีบุคลากรที่จำกัด

เนื่องจากโรงเรียนกรณีศึกษา ก เป็นโรงเรียนขนาดกลางถ้าใช้เกณฑ์กำหนดขนาดโรงเรียนของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ หรือเป็นโรงเรียนขนาดเล็กถ้าใช้เกณฑ์ของโรงเรียนทั่วไป ภาระงานของโรงเรียนมีเท่ากับโรงเรียนทั่วไป แต่เนื่องด้วยมีครูจำนวนน้อยซึ่งจำกัดตามจำนวนนักเรียน ภาระงานที่มีอยู่มาก แต่ครูมีอยู่น้อย จึงก่อให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงาน

“ฝ่ายวิชาการมีงานที่จะต้องรับผิดชอบค่อนข้างมาก ที่นี้ครูในโรงเรียนของเรามีน้อยและมีจำกัดตามจำนวนของนักเรียน”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ, 24 ม.ค. 2554)

“โรงเรียนพระปริยัติธรรมเรามีครูที่จำกัด แล้วภาระงานก็มีมาก เพราะว่าครูแต่ละท่านไม่ใช่ว่าสอนอย่างเดียว บางรูปบางท่านเขามีภาระงาน 4-5 ด้าน เมื่อภาระงานมาก การสอนก็ไม่ได้ประสิทธิภาพเท่าที่ควร”

(ผู้อำนวยการ, 21 ม.ค. 2554)

“งานเราจะไม่เต็มที หรือจะให้เต็มทีเหมือนด้านนอก มันเป็นไปได้ไม่ได้”

(ครูวิชาสังคมศึกษา, 26 ม.ค. 2554)

ครูในโรงเรียนหลายคนให้ความเห็นว่า สภาพการดำเนินการของโรงเรียนที่ครูไม่เพียงพอ จึงมีความตึงเครียดเพิ่มมากขึ้น ส่งผลถึงคุณภาพการศึกษาซึ่งมีแนวโน้มลดลง ปัจจุบันทั้งผู้บริหารและครูอยู่ในภาวะที่ระคับระคองให้การดำเนินการต่างๆ เป็นไปตามปกติ โดยเฉพาะด้านการจัดการเรียนการสอน อย่างไรก็ตาม การพัฒนาเพื่อเพิ่มคุณภาพอย่างจริงจังก็เป็นไปได้ค่อนข้างยากเนื่องมาจากครูมีไม่เพียงพอกับภาระงานที่เพิ่มมากขึ้น

1.2 บุคลากรมีการปรับเปลี่ยนอยู่เสมอ

เนื่องด้วยในปัจจุบันกำลังอยู่ในช่วงการดำเนินการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งของครูให้บรรจุเป็นนักศาสนการซึ่งมีศักดิ์เทียบเท่าข้าราชการ จึงทำให้สถานภาพของครูในโรงเรียนพระปริยัติธรรมยังไม่มีคามมั่นคง ส่งผลครูมีการเปลี่ยนงานหรือลาออกอยู่เรื่อยๆ

“มีการปรับเรื่องของฝ่ายวิชาการอยู่ตลอด 2 ปี เปลี่ยนบุคลากรไปแล้ว 3 ท่าน คนเก่าออกไป คนใหม่ก็เข้ามา ทำให้งานขาดความต่อเนื่อง อย่างเช่นปีกลายสอบได้ตำราไปหนึ่งท่าน ปีก่อนๆ ก็สอบติดครู โรงเรียนของเรามีไม่หนึ่งเพราะว่า โรงเรียนพระปริยัติความมั่นคงยังไม่ดีพอ เพราะว่ามีกรณีการเดินเรื่องของศาสนการ ถ้าศาสนการผ่าน โอกาสที่จะมั่นคงก็เทียบเท่าราชการ แต่ว่าตอนนี้ยังไม่มั่นคงพอ เมื่อไม่มั่นคงพอก็เลยทำให้โรงเรียนพระปริยัติมีการหมุนเวียนอยู่เรื่อยๆ”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ, 24 ม.ค. 2554)

“สวัสดิการเราไม่มี ณ ปัจจุบันนี้ สวัสดิการก็ยังไม่ชัดเจน”

(ครูวิชาสังคมศึกษา, 21 ม.ค. 2554)

“ตำแหน่งเราเป็นแค่รายนาม ไม่ใช่เงินเดือน จึงไม่มีสิทธิอะไรตามกฎหมายเหมือนพวกราชการ”

(ครูวิชาวิทยาศาสตร์, 18 ม.ค. 2554)

2. ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์

2.1 วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนมีไม่เพียงพอ

โรงเรียนกรณีศึกษา ก มีการจัดสรรวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนเป็นไปตามสภาพ เพราะตัวแปรหลักคืองบประมาณที่มีจำกัด ส่งผลกระทบต่อการประกันคุณภาพการศึกษา เพราะขั้นตอนการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาทำให้ต้องลดค่าใช้จ่ายในส่วนอื่นๆ

“อุปกรณ์การเรียนการสอนมีพร้อมตามสภาพ คือจะให้พร้อมตรงตามความต้องการของเราหมดมันก็ไม่พร้อมหรอก เช่น วิชาสังคมก็อยากจะได้ลูกโลกซึ่งมันทันสมัย”

(ครูวิชาสังคมศึกษา, 21 ม.ค. 2554)

3.2 โรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับกลาง (โรงเรียนกรณีศึกษา ข)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลของโรงเรียนกรณีศึกษา ข พบปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ก. ปัจจัยที่ส่งเสริมการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน

1. ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ

1.1 ผู้อำนวยการเป็นผู้มีความจริงจังในการทำงาน

ความเอาใจจริงเอาใจของผู้ผู้อำนวยการมีอยู่ในการทำงานทุกเรื่อง เช่น ในการเตรียมการประชุมต่างๆ โดยเฉพาะการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

“เวลาผอ.ประชุม เขาไม่ไปไหนหรอก เขานั่งเตรียม คิดดักไว้ เตรียมข้อมูลแน่นเตรียมมาก สั่งคนโน้นสั่งคนนี้ ต้องมีข้อมูลไว้พร้อม การเงินเดินไปหาข้อมูลเอง ถ้าเขาซักก็สามารถตอบคำถามได้ ถ้าเขาซักใครไม่ตอบ ผอ.ก็ช่วยเหลือได้ ผอ.จะต้องเตรียมตัวเสมอ ไม่สูกเอาเผากินอย่างพวกเรา”

(ครูวิชาภาษาไทย, 29 ธ.ค. 2553)

ความมุ่งมั่นและจริงจังในการทำงานของผู้ผู้อำนวยการ และความเป็นผู้มีความรู้ในเชิงวิชาการ ทำให้ได้รับการยอมรับจากครูในโรงเรียน และส่งผลต่อการให้ความเคารพและปฏิบัติตามคำสั่งอย่างเต็มศักยภาพ

“ความเอาจริงเอาจังของเขาที่มีส่วนทำให้ครูต้องกระฉับกระเฉง ตื่นตัว ตลอดเวลา ผู้บริหารจะเอา ลูกน้องก็ต้องทำเต็มที่”

(ครูวิชาคณิตศาสตร์, 30 ธ.ค. 2553)

1.2 ผู้อำนวยการเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการบริหาร

รูปแบบการบริหารที่ผู้อำนวยการใช้มีลักษณะเด่นคือ การใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยให้รองผู้อำนวยการทั้ง 4 ฝ่าย มีส่วนร่วมในการบริหารงานด้านต่างๆ อย่างชัดเจน เช่น รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการมีอำนาจตัดสินใจในการพิจารณางบประมาณที่จะต้องใช้ในโครงการหรือ กิจกรรมต่างๆ รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการมีอำนาจตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดสอบกลางภาคเรียน และปลายภาคเรียน รองผู้อำนวยการฝ่ายปกครองมีอำนาจตัดสินใจเกี่ยวกับการควบคุมดูแล ความประพฤติของนักเรียน เป็นต้น ทั้งนี้ ผู้อำนวยการโรงเรียนจะมีส่วนเกี่ยวข้องในการรับรู้ และเป็นที่ปรึกษาให้กับรองผู้อำนวยการทั้ง 4 ฝ่าย นอกจากนี้รองผู้อำนวยการยังได้รับมอบหมายงาน และเข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการต่างๆ ของโรงเรียนในการประชุมประจำเดือนทุกครั้ง และมอบหมายให้นำเสนอประเด็นที่อยู่ในงานที่รองผู้อำนวยการทั้ง 4 ท่านรับผิดชอบโดยตรง

“ส่วนใหญ่อาจารย์ไม่ชอบใช้อำนาจ เพราะบางที่เราใช้อำนาจเลยไม่ได้ผล เรา จะเปิดโอกาสให้เขาแสดงออกก่อน”

(ผู้อำนวยการ, 30 ธ.ค. 2553)

“ผอ. เขามีมากถ้าเทียบกับโรงเรียนอื่น อย่างเรื่องการพิจารณาความดี ความชอบ ถ้าเขาไม่แบ่งให้เรามีส่วนร่วมนะ ฝ่ายผู้สอนก็ต้องรอ ผอ.คนเดียว แต่เนี่ งานเราสามารถดูได้ งานทุกอย่างไม่ต้องถึง ผอ.ก็ได้ ถ้าแบ่งให้มีส่วนร่วม... ผอ.ให้เรา มีส่วนร่วม ทุกคนก็จะคิดว่าเรามี power ด้วย”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวางแผนและพัฒนา, 29 ธ.ค. 2553)

การบริหารงานโดยเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วม ถือว่าเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมการ ดำเนินการของโรงเรียน ครูได้รับการฝึกฝนให้คิด ให้พัฒนาด้วยตนเอง แม้การดำเนินการยังไม่ กว้างขวางเป็นระบบ เพราะยังไม่ใช้รูปแบบการบริหารแบบคณะกรรมการบริหารโรงเรียนได้ชัดเจน แต่ก็ช่วยให้เกิดการยอมรับกันมากขึ้นและช่วยแบ่งเบาการบริหารงานในโรงเรียนที่ผู้อำนวยการ จะต้องมีความรับผิดชอบแต่เพียงผู้เดียวไปได้บ้าง

2. ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร

2.1 ความสัมพันธ์ที่ดีของครูในโรงเรียน

ครูในโรงเรียนกรณีศึกษา ข อยู่กันเหมือนญาติพี่น้อง แม้ว่าครูส่วนใหญ่จะเป็นพระภิกษุ แต่ท่านไม่ถือตัว ครูที่เป็นฆราวาสสามารถพูดคุยหรือปรึกษากันได้ทุกเรื่อง ทำให้เกิดความสัมพันธ์และการประสานงานที่ดีระหว่างผู้บริหารและครูในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน

“จุดแข็งก็คือ ดีที่ว่าครูอาจารย์ของเราอยู่กันแบบเป็นพี่เป็นน้อง หมายถึงว่าเวลาที่เขาเริ่มมีการปรับเปลี่ยนนโยบายหรือว่าการทำงานทุกคนให้ความร่วมมือเพียงแต่ว่าความร่วมมือตรงนั้นเหมือนกับว่าทุกสิ่งทุกอย่างมันต้องอาศัยเวลา ก็ดีตรงที่ว่าบุคลากรที่นี้อยู่กันแบบพี่แบบน้อง”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวางแผนและพัฒนา, 29 ธ.ค. 2553)

2.2 การมีตัวแบบของความเป็นครูที่ดี

โรงเรียนมีครูซึ่งเป็นแบบอย่างของการปฏิบัติงาน โดยครูท่านอื่นมีความรู้สึกชื่นชม เคารพยกย่องต่อการปฏิบัติงานและพยายามดำเนินการตามแบบอย่างของความขยัน พุ้มเทและความเอาใจใส่ต่อการเรียนการสอนของครูต้นแบบ

“สมัยเข้ามาสอนใหม่ๆ ก็ไม่รู้ว่าจะทำอย่างไร เห็นพี่ๆ เขาสอน เตรียมการสอน เขาตั้งใจและดูแลเด็กดี เราก็ชื่นชมเขา และพยายามทำแบบพี่เขา”

(ครูวิชาภาษาอังกฤษ, 4 ม.ค. 2554)

ครูที่ได้รับการชื่นชมว่าเป็นแบบอย่างที่ดี จะเป็นครูที่มุ่งมั่นในการสอน มีการเตรียมกิจกรรมการสอน ดูแลเอาใจใส่นักเรียน เก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคลอย่างจริงจัง และมีการจัดเก็บข้อมูลหรืองานที่เกี่ยวข้องกับงานประกันคุณภาพของโรงเรียนอย่างเป็นระบบ ดังนั้นครูท่านอื่นจึงจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ในโรงเรียน

ตัวแบบของความขยัน พุ้มเท และมุ่งมั่นในการทำงานของครูในโรงเรียนถือเป็นการวางมาตรฐานการทำงานให้กับครูท่านอื่นๆ ครูที่ยังมีความรับผิดชอบไม่เต็มที่ก็มีโอกาสที่จะได้พิจารณาเห็นจุดบกพร่องของตนเอง และการมีมาตรฐานการทำงานของครูก็เป็นส่วนที่ช่วยสร้างหลักประกันว่า ครูคำนึงถึงการพัฒนาคุณภาพนักเรียน มุ่งมั่นพุ้มเทเพื่อการพัฒนางานและการดูแลนักเรียนเป็นอย่างดี ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นการสนับสนุนให้การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาประสบผลสำเร็จได้ประการหนึ่ง

3. ปัจจัยด้านบุคลากร

3.1 ครูรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย

ครูในโรงเรียนกรณีศึกษา ข มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย ได้แก่ มีการทำตารางตัวบ่งชี้เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นประจำทุกเดือน มีการกำกับติดตามและตรวจสอบคุณภาพอยู่เสมอ และนำเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในเข้าเสนอในที่ประชุมเพื่อพิจารณาเป็นประจำทุกเดือน นอกจากนี้ยังปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติงานประจำปีอย่างเคร่งครัดครบถ้วนทุกคนและทุกชั้นตอน

“ครูทุกคนที่นี่ เรียกว่า เกร่งครัดในการทำงานมาก ตรงตามปฏิทินเป๊ะๆ ไม่มีใครว่าใครได้”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายปกครอง, 3 ม.ค. 2554)

เมื่อมีงานเร่งด่วนที่ผู้อำนวยการให้ส่ง ครูหลายคนกล่าวคล้ายคลึงกันว่า ต้องเร่งทำให้เสร็จ นอกจากนี้ไม่เพียงแต่รับผิดชอบในส่วนงานของตนเท่านั้น ครูยังรับผิดชอบร่วมกัน สามารถทำงานแทนกันอย่างเต็มใจ เช่น ในบางครั้งครูสอนวิชาคอมพิวเตอร์ไม่สามารถมาสอนได้ ก็จะมีครูคนอื่นช่วยสอนแทนให้

“บางทีก็กลับไปนั่งพิมพ์คอมฯ จนดึกดื่น เพื่อให้มีส่งเขา...”

(ครูวิชาคณิตศาสตร์, 4 ม.ค. 2554)

“เธอก็ตรวจข้อสอบให้เสร็จก่อนแล้วกัน เดี่ยวพี่จะกรอกคะแนนและทำคะแนนให้ กลับมาก็คะได้ประกาศผลเลย”

(ครูวิชาภาษาไทย, 5 ม.ค. 2554)

“ที่รับสอนให้เพราะอยากให้เด็กได้เรียน ได้เห็นคุณค่าของคอมฯ... ตรงนี้ถึงได้ยอมสอน ความจริงไม่รับก็ได้ เพราะพี่ก็ไม่ได้จบคอมฯ มา”

(ครูวิชาภาษาอังกฤษ, 4 ม.ค. 2554)

3.2 ครูมีความสนใจใฝ่เรียนรู้

ครูมีความสนใจและรับรู้ข่าวสารที่เกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพ และการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอยู่เสมอ สังเกตได้ข่าวเกี่ยวกับการประกันคุณภาพที่ป้ายประชาสัมพันธ์หน้าห้องผู้อำนวยการที่มีการติดตามและเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และมักเป็นวาระหนึ่งที่ต้องพูดคุยกันทุกครั้งในการประชุมครูแต่ละเดือน

“เราต้องมาคุยกันว่า ตอนนี้ประเมินรอบสาม ไปถึงไหนแล้ว แล้วเราจะทำอะไรกันบ้าง”

(ผู้อำนวยการ, 3 ม.ค. 2554)

นอกจากนี้ ในการเรียนการสอนโดยใช้โครงงานของครูนั้น จะให้ความสำคัญกับความสนใจของนักเรียนในการที่จะริเริ่มทำโครงงาน ซึ่งส่วนใหญ่ครูจะให้นักเรียนเริ่มคิดและทำในสิ่งที่นักเรียนสนใจ ซึ่งพบว่าในบางโครงงานที่นักเรียนสนใจ ครูที่สอนไม่มีความรู้จึงค่อยๆ เรียนรู้ไปกับนักเรียน และหาหนังสือมาอ่านเพิ่มเติม

“เด็กอยากทำกระดาษ เราก็ต้องไปหาข้อมูลว่าทำกระดาษทำอะไร ซึ่งเราไม่เคยทำเลย เราต้องไปศึกษามาด้วย แล้วเราก็ต้องเป็นที่เลี้ยงปรึกษาให้เขามาตลอด”

(ครูวิชาการงานอาชีพฯ, 5 ม.ค. 2554)

“ครูไม่มีความรู้เรื่องนี้เลย แต่ถ้าเธออยากทำก็จะเรียนรู้ไปกับเธอ”

(ครูวิชาวิทยาศาสตร์, 4 ม.ค. 2554)

อย่างไรก็ตาม เมื่อต้องพานักเรียนไปประกวดโครงงานตามที่แตกต่างกัน ครูจะถือว่าเป็นโอกาสที่จะได้ไปศึกษาหาประสบการณ์เพิ่มเติม

“ไปเห็นของคนอื่นว่าเขาทำอะไรบ้าง เราไปตรงนั้นจะได้ไอเดียกลับมาทุกครั้ง”

(ครูวิชาวิทยาศาสตร์, 4 ม.ค. 2554)

จึงเห็นได้ว่า ครูโรงเรียนกรณีศึกษาฯ มีจุดเด่นในด้านความสนใจใฝ่เรียนรู้ค่อนข้างสูง มีความตื่นตัวในการพัฒนาตนเองเพื่อจะนำความรู้มาใช้ในการเรียนการสอน และการพัฒนางานในความรับผิดชอบ ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่จะส่งผลกระทบต่อพัฒนาอย่างต่อเนื่องในระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน เนื่องจากการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นการดำเนินการด้านการวางแผนการทำงาน การดำเนินการ การตรวจสอบประเมิน และการพัฒนาปรับปรุงการทำงานของตนอยู่เสมอ คุณลักษณะที่สนใจใฝ่เรียนรู้ของครูจึงเป็นคุณลักษณะที่น่าจะส่งผลกระทบต่อดำเนินการที่สำคัญเช่นกัน

4. ปัจจัยด้านโครงสร้างองค์การ

4.1 โครงสร้างการประสานงานมีความคล่องตัว

ตั้งแต่ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนกรณีศึกษาได้มีการแบ่งโครงสร้างใหม่ จากเดิมที่มีเพียง 2 ฝ่าย คือฝ่ายวิชาการและฝ่ายธุรการ ปรับเพิ่มเป็น 4 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายธุรการ ฝ่ายวางแผนและพัฒนา และฝ่ายปกครอง จึงทำให้การบริหารงานต่างๆ มีความคล่องตัวมากขึ้น

“โรงเรียนของเราเดิมที่มันเป็นโรงเรียน 2 ฝ่าย งาน 2 ฝ่ายก็คือ เหมือนกับปัจจุบันถ้าเราดูตามของสพฐ. ระบบการบริหารงานเขาแบ่งเป็น 4 ฝ่าย แต่เมื่อก่อนงานที่รับมันไปกระจุกอยู่ที่ 2 ฝ่าย คือมีผู้รับอยู่ 2 ท่าน ก็คือ รองวิชาการกับธุรการ แต่ว่าต้องเอางานทั้งฝ่ายบุคคล งานบริหารทั่วไปเนี่ยไปกระจุก ปรากฏว่าการทำงานต่างๆ มันก็จะเกิดการว่าเหมือนกับทำงานหนัก แต่พอหลังจากที่มีการทำขอบข่ายของโครงสร้างเนี่ย ปรากฏว่าสายงานมันก็ชัดเจน พอเกิดความชัดเจนผู้อำนวยการซึ่งเป็นหัวหน้าสถานศึกษาก็สามารถที่จะกำกับไปตามภาระงานที่ได้รับงานไปแต่ละฝ่ายได้มากขึ้น”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวางแผนและพัฒนา, 4 ม.ค. 2554)

นอกจากนี้โรงเรียนเป็นนิติบุคคล มีความเป็นอิสระในการบริหารจัดการทั้งในด้านบริหาร วิชาการ บริหารงบประมาณ บริหารงานบุคคล และบริหารงานทั่วไป ภายใต้กลไกการประกันคุณภาพภายในที่เหมาะสม และสามารถพัฒนาระบบบริหารให้มีความคล่องตัว ยืดหยุ่น โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้

5. ปัจจัยด้านงบประมาณ

5.1 โรงเรียนมีงบประมาณเพียงพอต่อการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติงานประจำปี

โรงเรียนกรณีสึกษา ข เป็นโรงเรียนในสังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดังนั้นการแบ่งสรรงบประมาณจึงอยู่ในความควบคุมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยซึ่งเป็นต้นสังกัด งบประมาณจากโรงเรียนจึงมาจาก 3 ส่วนหลัก ได้แก่ สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และเงินทำบุญจากประชาชน

โรงเรียนกรณีสึกษา ข มีงบประมาณที่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติงานประจำปี เพียงแต่ก่อนปีงบประมาณที่จะมาถึง โรงเรียนจะต้องเขียนโครงการ พร้อมทั้งเสนองบประมาณที่ต้องการใช้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยซึ่งเป็นต้นสังกัดจะพิจารณาแบ่งสรรงบประมาณมาให้เอง ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้ว จะได้งบประมาณตามที่โรงเรียนเขียนเสนอไป

“งบที่นี้จะพิเศษตรงที่ว่าเราของบจากต้นสังกัดก็คือมหาจุฬาฯ ได้อีก แล้วก็ นอกเหนือจากนั้นก็จะเป็นงบของสถานศึกษาที่ได้จากอานิสงส์บ้าง บอกรุณยูญาติโยม มาทำบุญ อันนี้จะเป็นงบสถานศึกษา”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวางแผนและพัฒนา, 3 ม.ค. 2554)

“แต่ถ้าเป็นงบประมาณของรัฐที่มาจากสำนักพุทธและมหาจุฬารูป ต้องดำเนินการเป็นไปตามงบที่เราขอ ต้องมีหลักฐาน ต้องมีเอกสารอะไรครบ ส่วนงบในสถานศึกษาที่ขึ้นอยู่กับผู้อำนวยการสถานศึกษาเป็นผู้สั่งการแต่ก็จะมีหลักฐานรองรับมันก็จะเป็นไปตามนั้น”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ, 3 ม.ค. 2554)

ข. ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน

1. ปัจจัยด้านบุคลากร

1.1 ครูสอนไม่ตรงตามสาขาวิชาที่จบมาหรือไม่มีชำนาญในวิชาที่สอน

เนื่องจากครูที่สอนในโรงเรียนกรณีศึกษา ข เป็นพระภิกษุเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งโดยส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีจากคณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งไม่ได้ตรงตาม 8 กลุ่มสาระวิชาที่สอนในโรงเรียน จึงทำให้การสอนประสบปัญหาอยู่บ้าง

“เราไม่ได้กำหนดกฎเกณฑ์ว่าเราจะต้องมีครูที่มีความชำนาญในสาขาเอกเฉพาะๆ เข้ามา

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวางแผนและพัฒนา, 3 ม.ค. 2554)

“เราไม่ได้มีครูที่จบทักษะทางด้านสายวิชา 8 กลุ่มสาระปะ๊ะๆ อันนี้ก็อาจจะขาดทักษะในเรื่องของการถ่ายทอด”

(ที่ปรึกษาผู้อำนวยการ, 3 ม.ค. 2554)

“ครูผู้สอนจบมาไม่ตรงกับวุฒิที่มาสอน จบไม่ตรง ต้องอาศัยตามความถนัดแบบว่าพอสอนได้ และไม่สามารถเลือกอัตราผู้ที่จบมาตรงสาขา”

(ครูวิชาภาษาไทย, 5 ม.ค. 2554)

“เครื่องมือที่เราซื้อๆ มาเราก็เก็บไว้เพราะว่าเราไม่มีครูทางด้านนี้ มันก็ไม่สามารถสอบแบบระบบทดลองได้ มันก็กลายเป็นระบบความจำ ทฤษฎีอะไรก็ว่าไป”

(ครูวิชาวิทยาศาสตร์, 4 ม.ค. 2554)

“เราต้องการให้ครูเป็นมืออาชีพ แต่ตอนนี้เหมือนกับว่าครูของเรากำลังที่จะดำเนินการเพื่อที่จะไปสู่เป้าหมายนั้น”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ, 30 ธ.ค. 2553)

1.2 คุรุชาตความรู้ทางด้านนวัตกรรมและสื่อการเรียนการสอน

เนื่องจากครูส่วนใหญ่ไม่ได้จบมาทางสายการศึกษาโดยตรง จึงทำให้คุรุชาตความรู้ทางด้านนวัตกรรมและสื่อการเรียนการสอน ซึ่งส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนมากพอสมควร

“เราจะไม่เก่งในเรื่องของนวัตกรรมทางการเรียนการสอน จุดอ่อนในเรื่องของนวัตกรรมเทคโนโลยีสื่อการเรียนการสอน ครูอาจารย์ของเราไม่ค่อยถนัด เกี่ยวกับเรื่องของการที่เราจะเอาสื่อพวกนี้มาเป็นตัวเร่งที่ทำให้นักเรียนเขาได้เรียนง่ายขึ้น”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวางแผนและพัฒนา, 30 ธ.ค. 2553)

2. ปัจจัยด้านสภาพทางกายภาพ

2.1 โรงเรียนมีพื้นที่ที่จำกัด

โรงเรียนกรณีศึกษา ข ไม่ได้มีการอาคารเรียนเฉพาะ ซึ่งโรงเรียนได้ย้ายจากพื้นที่เดิมมาใช้พื้นที่หอสมุดของวัดสำหรับการจัดการเรียนการสอน จึงส่งผลให้โรงเรียนมีพื้นที่ที่จำกัด ต่อขยายเพิ่มเติมไม่ได้ ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา กล่าวคือ สภาพห้องเรียนแออัด บรรยากาศที่ไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

นอกจากนี้ การที่โรงเรียนมีพื้นที่และจำนวนห้องที่จำกัด ทำให้โรงเรียนต้องยุบห้องพยาบาล ห้องสมุด และห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์เข้าด้วยกัน ส่งผลให้มีปัญหาต่อการบริหารจัดการของโรงเรียน โรงเรียนไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

“สถานที่ที่รอบๆ โรงเรียนเรานะ เรามีเนื้อที่เท่านี้ เราไม่สามารถที่จะขยายเพิ่มห้องหรืออะไรให้มันเป็นส่วนได้ เราก็จะมีอยู่เท่านี้เพราะว่าเราเหมือนมาอาศัยที่เขา จะปรับปรุงหรือขยายอะไรต่างๆ มันไม่ได้”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายปกครอง, 3 ม.ค. 2554)

“ปัญหาของที่นี่ก็คือพื้นที่การทำงานมันขยายต่อไปไม่ได้ ก็คือมันต้องใช้พื้นที่ที่มีอยู่ทั้งหมดให้ได้เท่าที่จะสามารถจัดสรรได้ ไม่ว่าจะเป็นห้องพยาบาล ก็จะอยู่ชั้น 3 ก็คือทั้งห้องสมุดด้วย ห้องวิทยาศาสตร์ด้วย”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายธุรการ, 5 ม.ค. 2554)

2.2 ห้องบางห้องไม่พร้อมต่อการใช้งาน

ห้องบางห้องยังไม่พร้อมต่อการใช้งาน ได้แก่ ห้องสมุด ซึ่งปัจจุบันโรงเรียนกำลังดำเนินการจัดห้องสมุดใหม่ และจะกำหนดนโยบายจากฝ่ายวิชาการให้นักเรียนต้องเข้าห้องสมุดเพื่อสืบค้นความรู้ อย่างน้อย 1 คาบ/สัปดาห์

“ก่อนหน้ามานี้มันจะระโยงระยางเต็มไปหมด อาคารนั่งร้านเต็มไปหมด ก็ยัง
ดำเนินการไม่ได้ ก็คือคิดแล้วแต่ยังเอาหนังสือขึ้นไปไม่ได้”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวางแผนและพัฒนา, 30 ธ.ค. 2553)

3. ปัจจัยอื่นๆ

3.1 โรงเรียนมีนโยบายรับนักเรียนไม่จำกัดจำนวน

โรงเรียนกรณีศึกษา ข มีนโยบายรับนักเรียนไม่จำกัดจำนวน เนื่องจากจำนวนนักเรียนที่
มากขึ้น สามารถเพิ่มงบประมาณให้กับโรงเรียน เพราะสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจะแบ่ง
สรรงบประมาณของโรงเรียนโดยคำนวณตามรายหัวของนักเรียน และโรงเรียนไม่มีนโยบายการ
สอบคัดเลือกเข้าเรียน จึงทำให้ควบคุมคุณภาพของนักเรียนไม่ได้

“อย่างเรื่องของการรับนักเรียนไม่จำกัดจำนวน แต่ว่าคุณภาพมีหรือไม่มี เรา
ไม่รู้ แต่เราเอาจำนวนไว้ก่อน เอาปริมาณไว้ก่อน นี่คือปัญหา อุปสรรค เราได้นักเรียน
ที่ไม่มีความพร้อม เราก็ไม่รู้พื้นฐานเขาว่าที่เขามานะเขาอ่านได้เขียนได้รีเปลา เราก็
ไม่รู้แต่เราก็รับไว้ก่อน”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายปกครอง, 3 ม.ค. 2554)

3.3 โรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับต่ำ (โรงเรียนกรณีศึกษา ค)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลของโรงเรียนกรณีศึกษา ค พบปัจจัยที่
ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน โดยมีรายละเอียด
ดังต่อไปนี้

ก. ปัจจัยที่ส่งเสริมการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน

1. ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ

1.1 ผู้อำนวยการมีความมุ่งมั่นในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา

เมื่อมีการประเมินคุณภาพภายในรอบแรกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมิน
คุณภาพการศึกษา ความเคลื่อนไหวตื่นตัวเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาจึงเริ่มมีมากขึ้น
ในโรงเรียน ดังนั้น ผู้อำนวยการจึงพยายามพัฒนาเพื่อให้การประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน
เกิดขึ้น โดยเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาด้วยตนเอง และศึกษาจาก
เอกสารต่างๆ เพื่อเตรียมการสำหรับการดำเนินการประกันคุณภาพของโรงเรียน จึงอาจกล่าวได้ว่า
ระบบการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนสำเร็จได้ด้วยคามมุ่งมั่นของผู้อำนวยการเป็นสำคัญ

ในส่วนของการสร้างระบบการประกันภายในของโรงเรียนนั้น ผู้อำนวยการได้ดำเนินการให้มีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา แม้จะยังไม่ใช่แผนที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของฝ่ายต่างๆ และยังไม่สามารถนำมาใช้ในการปฏิบัติงานได้จริงจัง แต่ก็เป็นความพยายามที่จะให้โรงเรียนมีการวางแผนซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา

อย่างไรก็ตาม ผู้อำนวยการตระหนักดีว่าการดำเนินการในระบบการประกันคุณภาพของโรงเรียนไม่สามารถจะเกิดขึ้นได้โดยทันที แต่จะต้องดำเนินการแบบค่อยเป็นค่อยไป

“การพัฒนาคุณภาพการศึกษา จำเป็นต้องสร้างบุคลากรก่อน ผมเน้นการสร้างบุคลากร การเปลี่ยนความคิดต้องค่อยๆ เปลี่ยน ถ้าเขาเปลี่ยนได้เร็วจะไปได้เร็วไปได้ดีมาก”

(ผู้อำนวยการ, 11 ก.พ. 2554)

“อบรมภาพใหญ่ไม่ได้เรื่อง ก็อบรมเองเลยแบบคนต่อคน อย่างที่ฝึกเจ้าหน้าที่การทำงานเอกสารเขาให้กรอกมาอย่างนี้ เราจะทำอย่างนี้ตลอดเหรห เราทำนอกกรอบบ้างสิ เขาให้ตาราง Word มาพิมพ์ปรากฏว่าเวลาพิมพ์เลข 13 หลัก เลขมันจะไม่ตรงกัน ก็ไปทำ Excel สิ เวลาทำใส่เลขมันจะตรงกัน ก็ดีใจใหญ่ เสร็จแล้วพอเขาไปส่ง ทางส่วนกลางเขาขอไฟล์เพราะว่ามันทำดี มันส่งไฟล์ให้เขา มันดีใจใหญ่ จากที่ความรู้มันอยู่แค่นี้ มันพุ่งขึ้นมา”

(ผู้อำนวยการ, 11 ก.พ. 2554)

ความพยายามของผู้อำนวยการแม้จะยังไม่สำเร็จในหลายๆเรื่อง แต่ก็เป็จุดผลักดันให้เกิดความเคลื่อนไหวให้เกิดการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขึ้น ซึ่งเปลี่ยนสภาพจากเดิมที่ไม่มีความพร้อมในการดำเนินการเลยให้มีความพร้อมเพิ่มมากขึ้น

“ความพร้อมด้านประกันของที่นี่ เกือบไม่มี... แต่เราต้องทำให้มี”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ, 16 ก.พ. 2554)

1.2 ผู้อำนวยการมีความสนใจใฝ่เรียนรู้ และเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง

ผู้บริหารและครูในโรงเรียนต่างให้ความเห็นว่า ผู้อำนวยการเป็นคนใฝ่รู้ ศึกษาค้นคว้าหาความรู้อย่างสม่ำเสมอ มีความคิดก้าวหน้า สังเกตได้จาก ผู้อำนวยการมีความตื่นตัวและติดตามความเคลื่อนไหวอย่างใกล้ชิดเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา โดยการเข้าร่วมประชุมสัมมนา และแสวงหาเอกสารที่เกี่ยวข้องมาศึกษาค้นคว้า

“จับตัวหนังสือออกมาเป็นกิจกรรม เริ่มพัฒนาครู จัดแหล่งเรียนรู้ พัฒนาการเรียนการสอน ให้เชื่อมโยงกับ พ.ร.บ.”

(ผู้อำนวยการ, 11 ก.พ. 2554)

“ท่านไวต่อการเปลี่ยนแปลง”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหาร, 16 ก.พ. 2554)

“ผอ.เขาจะเชิญคนโน้นคนนี้ เอาเอกสาร พ.ร.บ.มาให้อ่านก่อน ชยันให้เอกสาร บางทีนั่งอยู่ก็ถามว่าไปอ่านใหม่ที่ผมให้ไป ท่านเป็นคนเร็วมาก อะไรมาท่านให้ ลูกน้องเลย ถ่ายเอกสารให้ฟรีเลย ทุกอย่างที่ท่านไปอบรมมา ท่าน เอามาแจกครูเอา ไปศึกษาแล้วทำ ท่านเป็นคนมีวิสัยทัศน์นะ”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ, 16 ก.พ. 2554)

2. ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์การ

2.1 ความสัมพันธ์ที่ดีของครูในโรงเรียน

ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ครูให้ไม่คิดโยกย้ายไปที่อื่น และมีความสุขกับการทำงานที่โรงเรียน แม้ต้องเผชิญกับภาระงานที่หนัก รายได้และสวัสดิการต่ำกว่าครูในระบบราชการ คือ ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันของครูในโรงเรียน ครูเกือบทุกคนรับรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของครูด้วยกันว่า อยู่กันเหมือนพี่น้อง รักกันและไม่มีการแบ่งแยกเป็นกลุ่มเป็นพวก ทุกคนทำงานร่วมกันได้

“วัฒนธรรมองค์การของเราสบายมากเลย อยู่ที่โรงเรียนของเรา งามได้เลยทุกโรงเรียนปริยัติธรรมไม่เหมือนกับที่นี่ จะมีความเป็นพี่เป็นน้องมากที่สุด”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ, 16 ก.พ. 2554)

“ครูบางคนมีปัญหา คำว่ามีปัญหาคือเขาอยู่วัดนี้ เขาไปช่วยวัดนั้นจะถูกไล่ออกจากวัด โรงเรียนอื่นถ้าถูกไล่ออกจากวัดคือออกจากโรงเรียนด้วยเป็นระเบียบ แต่ที่โรงเรียนเราถึงแม้ท่านจะออกจากวัด ท่านมาอยู่ที่โรงเรียนเราก่อนแล้วให้อาจารย์ใหญ่ ผอ.โรงเรียนเราก็ได้ไปพูดกับเจ้าอาวาสเขา คือกล่อม ก็เอากลับคืนไปใหม่ นี่เราช่วยเหลือกันมากๆ เลย

(รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหาร, 18 ก.พ. 2554)

“เงินเดือนใครจะมาก่อนมาที่หลัง จะทำงาน 10 ปี 20 ปี เขาก็ให้เท่ากัน ดังนั้นตรงนี้มันก็เลยไม่มีปัญหา เราให้เกียรติกันดีมากตรงนี้”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายแผนงานและงบประมาณ, 17 ก.พ. 2554)

ความรักใคร่ กลมเกลียว ไม่แบ่งแยก แม้จะเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการแต่ก็เป็นการเสริมสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน ทำให้การติดต่อประสานและการขอความร่วมมือในด้านต่างๆ มีความคล่องตัว ส่งผลต่อการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาที่ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจของทุกฝ่ายเพื่อให้สามารถขับเคลื่อนไปได้เป็นอย่างดีในภาพรวมขององค์การ

3. ปัจจัยด้านบุคลากร

3.1 ครูมีความเอาใจใส่ต่อการเรียนการสอน

ครูโรงเรียนกรณีศึกษา ค ส่วนใหญ่เป็นครูที่เอาใจใส่ในการเรียนการสอน และต่างมีจุดมุ่งหมายหลักคือ ต้องการมุ่งเน้นให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น เนื่องจากผลการประเมินคุณภาพภายนอกพบว่า โรงเรียนมีระดับคะแนนในมาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร อยู่ในระดับปรับปรุง และมีคะแนนน้อยที่สุดจากจำนวน 14 มาตรฐาน จึงทำให้ครูต่างให้ความสนใจและทุ่มเทเวลาสำหรับการเรียนการสอนและการดูแลเอาใจใส่นักเรียน ครูจะรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มีการทำข้อมูลนักเรียนรายบุคคลไว้ตามนโยบายของผู้บริหาร โดยรวบรวมในแฟ้มที่โรงเรียนกำหนดไว้ และรวบรวมตามเอกสารการจัดทำข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล ซึ่งได้มีการดำเนินการและติดตามข้อมูลอย่างจริงจัง

“การทำข้อมูลรายบุคคลทำให้ครูรู้จักเด็กมากขึ้น เราจะรู้ว่าเด็กแต่ละคนเป็นอย่างไร อ่อนหรือแข็งอย่างไร เด็กบางคนหายไปคือ ไม่สบายจริงๆ เด็กบางคนหายไปไม่ดีแน่ ต้องรีบตาม”

(ครูวิชาแนะแนวและโครงการ, 21 ก.พ. 2554)

ครูหลายคนให้เวลากับนักเรียนค่อนข้างมาก มีการนัดมาสอนเสริมเมื่อมีเวลาว่าง ส่วนครูที่สอนโครงการก็นัดนักเรียนที่ต้องการทำโครงการมาในช่วงเสาร์-อาทิตย์ เพราะในช่วงวันธรรมดาจะมีชั่วโมงสอนเกือบทั้งวัน นอกจากนั้น ครูที่สอนคอมพิวเตอร์ยังเปิดห้องคอมพิวเตอร์ในช่วงก่อนเข้าเรียนเพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนเข้ามาเล่นเกมคอมพิวเตอร์

“เด็กได้เล่นเกมบ้าง ถือเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้มีทางระบาย แม้จะเสียพื้นที่ทำให้เครื่องช้า หรือทำให้ Mouse เสียไปบ้าง แต่ก็จะช่วยย้เด็กคุ้นเคยกับการใช้คอม”

(ผู้อำนวยการ, 23 ก.พ. 2554)

“ความจริงทางฝ่ายบริหารเขาก็ถามเหมือนกันว่าให้เด็กเล่นเกม เครื่องจะเสียเร็วไหม แต่พระอาจารย์คิดว่า เครื่องเราซื้อใหม่ๆ ต้องลองใช้ให้เต็มที่ เต็มความสามารถมัน”

(ครูวิชาคอมพิวเตอร์, 22 ก.พ. 2554)

3.2 ครูมีความรักในอาชีพและภาคภูมิใจในโรงเรียน

ครูมีความภาคภูมิใจว่าเมื่อไปประชุมอบรมต่างๆ ครูโรงเรียนกรณีศึกษา ค จะมีความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษามากกว่าครูโรงเรียนอื่นๆ เนื่องจากผู้อำนวยการเป็นผู้ที่ติดตาม

ข้อมูลข่าวสารความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาอย่างใกล้ชิด และให้ความรู้แก่ครูอยู่เสมอในการประชุมประจำเดือน

“เรามักจะทำอะไรๆ ก่อนเขาทั้งนั้น SSR, SAR โรงเรียนอื่นเขายังไม่รู้เรื่องเลย เราทำมาหลายครั้งแล้ว ครูเราจะรู้ดีกว่าที่อื่นเขา”

(ผู้อำนวยการ, 23 ก.พ. 2554)

นอกจากนี้ครูยังมีความรักในอาชีพ ไม่คิดย้ายไปสอนที่อื่น แม้การเป็นครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมจะไม่ได้มีเงินเดือนที่สูงและมีสวัสดิการต่ำก็ตาม

“มีต้นไม้ 2 ต้น ต้นหนึ่งแข็งแรง อีกต้นไม่แข็งแรง ใส่ปุ๋ยใส่น้ำเท่าไรก็ได้แค่นั้น แต่เมื่อมีลมพัดมา ต้นไหนจะโค่นล้มก่อน ก็ต้นที่แข็งแรงมีลูกตกเต็มต้นไซ้ใหม่ ... เด็กของเราที่นี่ก็เหมือนต้นไม้ไม่แข็งแรง แม้ไม่ได้มีลูกตกเต็มต้น แต่ลมพัดมาก็ยังทนทานอยู่ได้ ... เห็นเขาแล้วก็สงสาร ไม่อยากย้ายไปไหน”

(ครูวิชาแนะแนวและโครงการ, 21 ก.พ. 2554)

4. ปัจจัยด้านโครงสร้างองค์การ

4.1 โครงสร้างการประสานงานมีความคล่องตัว

หลังจากที่โรงเรียนกรณีศึกษา ค ไม่ผ่านการประเมินภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาในรอบสอง เนื่องด้วยการแบ่งโครงสร้างองค์กรที่ชัดเจนทางโรงเรียนจึงได้ปรับเปลี่ยนโครงสร้างของเป็น 4 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายแผนงานและงบประมาณ และฝ่ายกิจการนักเรียน ส่งผลให้การบริหารงานต่างๆ มีความสะดวกคล่องตัวมากขึ้น

“เพิ่งแบ่งตอนที่เขามาประเมิน ประเมินผ่านไปปุ๊บ เราแบ่งใหม่ ตอนนี่แบ่ง 4 แล้ว เริ่มชัดเจนขึ้นแล้วตอนนี้ เพราะว่างานมันไม่ไปกระจุกแล้วไง มันชัดเจนแล้ว ก็คงจะดีสำหรับการประเมินในรอบต่อไป”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ, 21 ก.พ. 2554)

ข. ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน

1. ปัจจัยด้านโครงสร้างองค์การ

1.1 ผู้จัดการโรงเรียนเข้ามาแทรกแซงการบริหารงานของโรงเรียน

การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จะมีผู้จัดการโรงเรียนเป็นผู้บริหารสูงสุด และมีผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นผู้บริหารรองลงมา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่า แต่ละโรงเรียนจะมี

หลักการบริหารจัดการกันอย่างไร แต่สำหรับโรงเรียนกรณีศึกษา ค พบว่า ผู้จัดการโรงเรียนใช้อำนาจเข้าแทรกแซงการบริหารโรงเรียนจากผู้อำนวยการโรงเรียน รวมไปถึงรองผู้อำนวยการโรงเรียนทั้ง 4 ฝ่าย โดยการที่ผู้จัดการโรงเรียนยังไม่ให้อำนาจตัดสินใจเด็ดขาดอยู่ที่ผู้อำนวยการโรงเรียน ตัดงบประมาณที่จำเป็นจึงทำให้ปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามโครงการที่วางแผนไว้ ไม่ให้การสนับสนุนการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้การบริหารงานไม่เป็นไปตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

“แม้ว่าท่านจะกระจายอำนาจออกมาเป็น 4 ฝ่ายแล้ว แต่ว่าอำนาจในการตัดสินใจครั้งสุดท้ายว่าผ่านหรือไม่ผ่านก็ยังอยู่ที่คนๆ เดียวเหมือนเดิม ซึ่งบางครั้งเราเสนอไปบางครั้งมันไม่ผ่าน ผู้บริหารมีสิทธิขาดว่ามันผ่านหรือไม่ผ่าน”

(ผู้อำนวยการ, 21 ก.พ. 2554)

“ตอนนี้อำนาจกระจุกใหญ่ๆ ก็คืออยู่กับผู้จัดการ ผอ.ทำอะไรไม่ได้”

(ครูวิชาภาษาไทย, 17 ก.พ. 2554)

“คือคล้ายๆ ว่าเราเอาหนูไปนาเอาตาไปไร่ ทำหน้าที่ของตัวเองให้ดีที่สุด บางครั้งท่านก็ยังไม่เข้าใจบทบาทของครู บางครั้งท่านก็ยังไม่คิดถึง อย่างวันนี้เอาตมาไปของงบประมาณค่าที่จะพานักเรียนไปเรียนรู้ทักษะวิชาการทางวิทยาศาสตร์ที่ทางโรงเรียนจังหวัดเขาจัดขึ้น ท่านผู้จัดการก็ถามว่าไปทำไม อย่างนี้แสดงว่าท่านยังไม่เข้าใจว่าเราต้องการให้นักเรียนของเราเกิดการเรียนรู้ ท่านเลยถามว่าไปทำไม เราก็ไม่รู้จะตอบอย่างไร มีประโยชน์อะไร”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายแผนงานและงบประมาณ, 21 ก.พ. 2554)

“คือตอนนี้พูดง่ายๆ บุคลากรส่วนใหญ่ก็คือทำหน้าที่ได้เพียงสอน แต่เสนอแนะมันยาก คือมันยังเป็นระบบศักดินาอยู่ ไซ้ใหม่ มันคล้ายๆ ระบบศักดินาคือว่า ฉันทๆ เป็นใหญ่ในโรงเรียนนะ แก่ไม่มีสิทธิ์”

(ผู้อำนวยการ, 14 ก.พ. 2554)

2. ปัจจัยด้านบุคลากร

2.1 ครูสอนไม่ตรงตามสาขาวิชาเอกที่จบมา

ครูที่สอนในโรงเรียนกรณีศึกษา ค เป็นพระภิกษุเป็นส่วนมาก ซึ่งโดยส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีจากคณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งไม่ได้ตรงตาม 8 กลุ่มสาระวิชาที่สอนในโรงเรียน จึงทำให้ประสบปัญหาทางด้านการสอน

“โรงเรียนเราหาตรงเอกไม่ได้ ก็เอาครูที่พอสอนได้ สมมติอาจารย์ ก จบพุทธศาสตร์ คณะครุศาสตร์ เอกสังคมมา แต่ว่ามีความรู้ในด้านคณิตศาสตร์ ก็ให้มาสอนคณิตศาสตร์ อาจารย์ ข จบทางด้านภาษาอังกฤษ แต่สอนวิทย์ได้ ก็ให้มาสอนวิทยาศาสตร์ ก็เกลี้ยกันไปตามความรู้ที่มีแต่ไม่ตรงเอก”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ, 16 ก.พ. 2554)

“ครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมต้องทำตัวเหมือนเด็ก ต้องได้ทุกอย่าง เพราะว่าโอกาสวันนี้น้ำมันบังคับ ต้องใช้ความสามารถของตัวเองในการเรียนการสอน เพื่อที่จะมาชดเชยตรงที่เราจ้างตรงอื่นไม่ได้ คือพยายามทำให้ดีที่สุดในงานที่ตัวเองรับผิดชอบ หรือได้รับการจัดสรรการสอนมา คือทำให้เต็มที่ ถึงไม่มีความรู้ความสามารถในวิชาที่ไม่ถนัดแต่ถ้าเกิดว่าผ่านไปสักปี 2 ปี ก็อาจจะประสบการณตรงนั้นได้ มีความคล่องขึ้นก็สามารถที่จะสอนวิชาการในตรงนั้นได้เพราะว่ามันอยู่ในขอบเขต คือช่วงแรกๆ อาจจะไม่ถนัด คืออาจจะงูๆ ไถๆ ไป ศึกษาไปด้วย พอผ่านไปมันก็มาสอนอันเดิมแหละที่เราสอนไปความรู้เราก็มีตรงนี้ แล้วพอนานๆ เข้า เราก็สามารถปรับเปลี่ยนได้ ปรับก็คือปรับวิธีการสอนทำยังไง แต่ทุกคนก็มีความพยายามในความเป็นครู คือจะปรับสอนเพื่อให้นักเรียนเข้าใจครูได้ง่ายขึ้น คือทุกอย่างก็จะลงไปให้นักเรียนหมด”

(ผู้อำนวยการ, 23 ก.พ. 2554)

3. ปัจจัยด้านงบประมาณ

3.1 โรงเรียนมีงบประมาณไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติงาน

เนื่องจากผู้จัดการโรงเรียนได้ใช้อำนาจเข้าแทรกแซงการบริหารโรงเรียนจากผู้อำนวยการโรงเรียน และรองผู้อำนวยการโรงเรียนทั้ง 4 ฝ่าย ปัจจัยหนึ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนคือ เรื่องงบประมาณ ซึ่งพบว่า ผู้จัดการโรงเรียนเป็นผู้มีอำนาจสิทธิ์ขาดในการอนุมัติเบิกจ่ายงบประมาณ โดยส่วนใหญ่ ผู้จัดการจะไม่อนุมัติให้เบิกจ่ายในหลายโครงการ ด้วยเหตุผลว่าไม่จำเป็นต้องทำ หรือบางโครงการที่อนุมัติก็ทำการตัดงบประมาณที่จำเป็นออก จึงทำให้งบประมาณไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติงาน

“คือเราอึดอัดคล้ายๆ กับอำนาจที่เราได้มาเรายังไม่ได้ใช้ ไม่ใช่เขาไม่ให้ แต่ว่าให้ไม่สุดด้าม คือเขาให้ชุดมา เขาให้หมวกมา เขาให้กระสุนเรามา แต่เขาไม่ได้ให้ปืนเรามา เรายิงไม่ได้”

(ครูวิชาภาษาอังกฤษ, 21 ก.พ. 2554)

“คือปากบอกว่าทำตรงนี้ให้หน่อย แล้วเราขอสิ่งที่มันต้องมีประกอบ มันก็ต้องมีบางสิ่งบางอย่างต้องซื้อ คือที่ให้มามันไม่พอ”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหาร, 21 ก.พ. 2554)

4. ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์

4.1 วัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน

โรงเรียนกรณีศึกษา ค ยังมีความต้องการเครื่องถ่ายเอกสารเพื่อใช้ในการบริหารโรงเรียน และการเรียนการสอน โดยในอดีตทางโรงเรียนเคยมีเครื่องถ่ายเอกสาร แต่ในภายหลังเจ้าของเครื่องได้นำไปกลับไปแล้ว นอกจากนี้ยังขาดอุปกรณ์บางอย่าง เช่น สมุดจดบันทึก ปากกา กระดาษ สีต่างๆ เป็นต้น ซึ่งนอกจากทางโรงเรียนจะขาดแล้ว ตัวนักเรียนเองก็ยิ่งขาดแคลนอุปกรณ์ดังกล่าวด้วย

“ก็ไม่พอเท่าไร ถ้ามันหมดแล้วครูก็ต้องหามา”

(ครูวิชาวิทยาศาสตร์, 18 ก.พ. 2554)

“แต่ก่อนมีเครื่องก๊อปปี้ปริ้นท์ ก็มีคนเอามาให้ แต่ว่าตอนนี้เขาเอาคืนไปแล้ว”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหาร, 22 ก.พ. 2554)

“บางอย่างครูก็ต้องเสียสละๆ เพราะนักเรียนที่มาคือลูกศิษย์ ถ้าไม่ทำมันก็... มันก็ต้องทำ”

(ครูวิชาแนะแนวและโครงการ, 21 ก.พ. 2554)

“เงินไม่ได้ไปกินนิมนต์ด้วย เพราะว่าต้องเรียนหนังสือ นานๆ เขาถึงจะได้ไป”

(ครูวิชาภาษาไทย, 17 ก.พ. 2554)

5. ปัจจัยภายนอก

5.1 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่มีส่วนร่วมในระบบประกันคุณภาพของสถานศึกษา

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยังไม่ได้มีส่วนร่วมในระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนกรณีศึกษา ค ตั้งแต่การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา รวมไปถึงการติดตาม ตรวจสอบและทบทวนคุณภาพ แม้ว่าจะมีการรับทราบผลการปฏิบัติงานตามแผนงานของโรงเรียนในการประชุมร่วมกันระหว่างโรงเรียนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในแต่ ละครั้งอยู่เสมอ แต่พบว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยังไม่มีส่วนร่วมให้ข้อเสนอแนะเพื่อ แก้ไข พัฒนา และปรับปรุง

“กรรมการสถานศึกษาจะเข้ามาดูว่าโรงเรียนทำอะไร คิดอะไร ยังไม่มีที่จะเข้ามาบอกว่า เนี่ยโรงเรียนยังไม่มีอันนี้ ยังไม่ทำอันนี้ อันนี้น่าจะทำ หรือมาบอกว่าอยากให้โรงเรียนวัดของเราเนี่ยพัฒนานักเรียนของเราเป็นอย่างนั้น ให้ครูเป็นแบบนี้ ที่มีมากก็คือเขามาดูว่าเราทำอะไร เขาจะเป็นผู้ตามเรามากกว่า”

(ผู้อำนวยการ, 14 ก.พ. 2554)

6. ปัจจัยอื่นๆ

6.1 โรงเรียนมีนโยบายรับนักเรียนจำนวนมาก

โรงเรียนกรณีศึกษา ค มีนโยบายรับนักเรียนจำนวนมาก เพื่อให้รับงบประมาณเป็นจำนวนมากขึ้นจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จึงทำให้ควบคุมคุณภาพของนักเรียนไม่ได้ คือมีนักเรียนบางส่วนที่ไม่มีคุณภาพเข้าศึกษาต่อในโรงเรียน ซึ่งส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในภาพรวมของโรงเรียน อันมีผลต่อการประเมินภายนอก

“แต่เรานี้ข้อเด็ก เราพยายามที่จะหาเด็กให้ได้มากที่สุดเพื่องบประมาณ เมื่อรับเด็กเข้ามาปุ๊บ ก็อย่างที่ว่าเด็กมีปัญหา เราต้องจูนทั้งสมองเด็ก จูนทั้งพฤติกรรมเด็ก”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายแผนงานและงบประมาณ, 21 ก.พ. 2554)

“ต้องย้ำอีกที่ว่าพฤติกรรมเด็กที่มาจากข้างนอกเนี่ยหรือว่ามาจากเด็กที่มีปัญหาเรื่องครอบครัวเนี่ย การฉ้อ การวางตัวมีปัญหา คือพุดง่าย ๆ คือไม่ค่อยรู้จักกาลเทศะเท่าไร เราก็ต้องมาปรับตรงนี้ปรับตรงนี้อีก”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ, 17 ก.พ. 2554)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ของโรงเรียนกรณีศึกษาทั้ง 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับสูง โรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับกลาง และโรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับต่ำ แสดงดังตาราง 4.8

ตาราง 4.11 ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ของโรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาในระดับแตกต่างกัน

ปัจจัย	โรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับสูง	โรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับกลาง	โรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับต่ำ
1. ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ			
ก.ปัจจัยส่งเสริม	- ผู้อำนวยการเป็นผู้มีความมุ่งมั่น ทุ่มเทและจริงจังในการทำงาน - การบริหารงานแบบเข้มงวดเคร่งครัด - ผู้จัดการโรงเรียนเป็นที่ยอมรับของชุมชน	- ผู้อำนวยการเป็นผู้มีความจริงจังในการทำงาน - ผู้อำนวยการเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการบริหาร	- ผู้อำนวยการมีความมุ่งมั่นในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา - ผู้อำนวยการมีความสนใจใฝ่เรียนรู้ และเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง
ข.ปัจจัยอุปสรรค	—	—	—
2. ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร			
ก.ปัจจัยส่งเสริม	- ความสัมพันธ์ที่ดีของครูในโรงเรียน - มีแบบแผนการทำงานเป็นทีม มีความร่วมแรงร่วมใจ และการแบ่งปันช่วยเหลือกัน	- ความสัมพันธ์ที่ดีของครูในโรงเรียน - การมีตัวแบบของความเป็นครูที่ดี	- ความสัมพันธ์ที่ดีของครูในโรงเรียน
ข.ปัจจัยอุปสรรค	—	—	—

ตาราง 4.11 (ต่อ)

ปัจจัย	โรงเรียนที่มีคุณภาพ การจัดการศึกษา ระดับสูง	โรงเรียนที่มีคุณภาพ การจัดการศึกษา ระดับกลาง	โรงเรียนที่มีคุณภาพ การจัดการศึกษา ระดับต่ำ
3. ปัจจัยด้านบุคลากร			
ก. ปัจจัยส่งเสริม	- ครูสอนตรงตาม สาขาวิชาที่จบมา - ครูมีความเอาใจใส่ต่อ การเรียนการสอน - ครูมีความรักและ ภาคภูมิใจในโรงเรียน	- ครูรับผิดชอบต่องานที่ ได้รับมอบหมาย - ครูมีความสนใจใฝ่ เรียนรู้	- ครูมีความเอาใจใส่ต่อ การเรียนการสอน - ครูมีความรักในอาชีพ และภาคภูมิใจในโรงเรียน
ข. ปัจจัยอุปสรรค	- โรงเรียนมีบุคลากรที่ จำกัด - บุคลากรมีการ ปรับเปลี่ยนอยู่เสมอ	- ครูสอนไม่ตรงตาม สาขาวิชาที่จบมา หรือ ไม่มีความชำนาญในวิชา ที่สอน - ครูขาดความรู้ทางด้าน นวัตกรรมและสื่อการ เรียนการสอน	- ครูสอนไม่ตรงตามสาขา วิชาเอกที่จบมา
4. ปัจจัยด้านโครงสร้างองค์การ			
ก. ปัจจัยส่งเสริม	- โครงสร้างการ ประสานงานคล่องตัว	- โครงสร้างการ ประสานงานคล่องตัว	- โครงสร้างการ ประสานงานคล่องตัว
ข. ปัจจัยอุปสรรค	—	—	- ผู้จัดการโรงเรียนเข้ามา แทรกแซงการบริหารงาน ของโรงเรียน
5. ปัจจัยด้านงบประมาณ			
ก. ปัจจัยส่งเสริม	- โรงเรียนมีงบประมาณ เพียงพอต่อการ ปฏิบัติงานตาม แผนปฏิบัติงานประจำปี	- โรงเรียนมีงบประมาณ เพียงพอต่อการ ปฏิบัติงานตาม แผนปฏิบัติงานประจำปี	—
ข. ปัจจัยอุปสรรค	—	—	- โรงเรียนมีงบประมาณ ไม่เพียงพอต่อการ ปฏิบัติงานตาม แผนปฏิบัติงานประจำปี

ตาราง 4.11 (ต่อ)

ปัจจัย	โรงเรียนที่มีคุณภาพ การจัดการศึกษา ระดับสูง	โรงเรียนที่มีคุณภาพ การจัดการศึกษา ระดับกลาง	โรงเรียนที่มีคุณภาพ การจัดการศึกษา ระดับต่ำ
6. ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์			
ก. ปัจจัยส่งเสริม	—	—	—
ข. ปัจจัยอุปสรรค	- วัสดุอุปกรณ์การเรียน การสอนมีไม่เพียงพอ	—	- วัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอ ต่อการจัดการเรียนการ สอน
7. ปัจจัยด้านสภาพทางกายภาพ			
ก. ปัจจัยส่งเสริม	- สภาพแวดล้อมของ โรงเรียนมีความเหมาะสม	—	—
ข. ปัจจัยอุปสรรค	—	- โรงเรียนมีพื้นที่ที่จำกัด - ห้องบางห้องไม่พร้อม ต่อการใช้งาน	—
8. ปัจจัยภายนอก			
ก. ปัจจัยส่งเสริม	- คณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และชุมชนเข้ามาส่วนร่วม ในการจัดการศึกษาของ โรงเรียน	—	—
ข. ปัจจัยอุปสรรค	—	—	- คณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่มีส่วนร่วมในระบบ ประกันคุณภาพของ สถานศึกษา
9. ปัจจัยอื่นๆ			
ก. ปัจจัยส่งเสริม	—	—	—
ข. ปัจจัยอุปสรรค	—	- โรงเรียนมีนโยบายรับ นักเรียนไม่จำกัดจำนวน	- โรงเรียนมีนโยบายรับ นักเรียนจำนวนมาก

จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ของโรงเรียนกรณีสึกษาทั้ง 3 โรงเรียน สรุปได้ว่า

ปัจจัยที่ส่งเสริมการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีดังนี้

1. ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ได้แก่ ผู้อำนวยการเป็นผู้มีความมุ่งมั่น ทุ่มเทและจริงจังในการทำงาน มีการบริหารงานแบบเข้มงวดเคร่งครัด ผู้จัดการโรงเรียนเป็นที่ยอมรับของชุมชน ผู้อำนวยการเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการบริหาร ผู้อำนวยการมีความมุ่งมั่นในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ผู้อำนวยการมีความสนใจใฝ่เรียนรู้ และเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง

2. ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร ได้แก่ ความสัมพันธ์ที่ดีของครูในโรงเรียน การมีตัวแบบของความเป็นครูที่ดี มีแบบแผนการทำงานเป็นทีม มีความร่วมแรงร่วมใจ และการแบ่งปันช่วยเหลือกัน

3. ปัจจัยด้านบุคลากร ได้แก่ ครูสอนตรงตามสาขาวิชาที่จบมา ครูมีความเอาใจใส่ต่อการเรียนการสอน ครูมีความรักในอาชีพและภาคภูมิใจในโรงเรียน ครูรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย และครูมีความสนใจใฝ่เรียนรู้

4. ปัจจัยด้านโครงสร้างองค์การ ได้แก่ โครงสร้างการประสานงานมีความคล่องตัว

5. ปัจจัยด้านงบประมาณ ได้แก่ โรงเรียนมีงบประมาณเพียงพอต่อการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติงานประจำปี

6. ปัจจัยด้านสภาพทางกายภาพ ได้แก่ สภาพแวดล้อมของโรงเรียนมีความเหมาะสม

7. ปัจจัยภายนอก ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและชุมชนเข้ามาส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีดังนี้

1. ปัจจัยด้านบุคลากร ได้แก่ โรงเรียนมีบุคลากรที่จำกัด บุคลากรมีการปรับเปลี่ยนอยู่เสมอ ครูสอนไม่ตรงตามสาขาวิชาที่จบมาหรือไม่มีชำนาญในวิชาที่สอน ครูขาดความรู้ทางด้านนวัตกรรมและสื่อการเรียนการสอน

2. ปัจจัยด้านโครงสร้างองค์การ ได้แก่ ผู้จัดการโรงเรียนเข้ามาแทรกแซงการบริหารงานของโรงเรียน

3. ปัจจัยด้านงบประมาณ ได้แก่ โรงเรียนมีงบประมาณไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติงานประจำปี
4. ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์ ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนมีไม่เพียงพอ
5. ปัจจัยด้านสภาพทางกายภาพ ได้แก่ โรงเรียนมีพื้นที่ที่จำกัด และห้องบางห้องไม่พร้อมต่อการใช้งาน
6. ปัจจัยภายนอก ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่มีส่วนร่วมในระบบประกันคุณภาพของสถานศึกษา
7. ปัจจัยอื่นๆ ได้แก่ โรงเรียนมีนโยบายรับนักเรียนไม่จำกัดจำนวนทำให้ไม่สามารถคัดกรองคุณภาพของนักเรียนได้

ตอนที่ 4 แนวทางในการพัฒนาระบบการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

จากการจัดสนทนากลุ่มระหว่างผู้บริหาร ครูที่รับผิดชอบงานทางด้าน การประกันคุณภาพ และตัวแทนครูจากแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ผู้วิจัยขอเสนอแต่ละกรณีศึกษา ดังนี้

4.1 โรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับสูง (โรงเรียนกรณีศึกษา ก)

จากการจัดสนทนากลุ่มระหว่างผู้บริหาร ครูที่รับผิดชอบงานทางด้าน การประกันคุณภาพ และตัวแทนครูจากแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ของโรงเรียนกรณีศึกษา ก พบว่าแนวทางในการพัฒนาระบบการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา แบ่งเป็นประเด็นต่างๆ ได้แก่

1) การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของสถานศึกษา

สถานศึกษาควรมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของสถานศึกษาอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม โดยการมุ่งพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นพระภิกษุ สามเณร ให้เป็นผู้มีคุณธรรม มีความรู้ ประพฤติปฏิบัติตนตามพระธรรมวินัย และเป็นศาสนทายาทที่ดีของพระพุทธศาสนา

“โรงเรียนพระปริยัติธรรมแบบเรานี้ ต้องเน้นที่การสร้างศาสนทายาท ศาสนทายาทก็คือผู้สืบทอดศาสนา แม้เค้าจบไปจะไม่ได้เป็นพระ แต่ก็ยังต้องเป็นคนดีของสังคม”

(ครูวิชาสังคมศึกษา, 31 ม.ค. 2554)

“โรงเรียนพระปริยัติธรรมควรสร้างกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และศีลธรรม สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลง เพื่อนำไปสู่สังคมฐานความรู้ใหม่ได้อย่างมั่นคง”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ, 31 ม.ค. 2554)

2) โครงสร้างการบริหาร

สถานศึกษาควรมีการจัดโครงสร้างการบังคับบัญชาที่ชัดเจน มีการกำหนดภาระงาน และอำนาจหน้าที่ของบุคลากรแต่ละคนในโรงเรียน จัดตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่มีการทำงานประสานเชื่อมโยงกับการบริหารงานทั่วไปของโรงเรียน และควรมีการประเมินประสิทธิภาพการบริหารจัดการภายในอยู่เสมอ

“ครูแต่ละคนในโรงเรียน นอกจากจะทำหน้าที่สอน ทำหน้าที่ตามแผนงานแล้ว ก็ยังควรที่จะอยู่ในทีมประกันคุณภาพของโรงเรียน เพื่อให้งานประกันคุณภาพของโรงเรียนขับเคลื่อนไปข้างหน้า พร้อมๆ กับการพัฒนาโรงเรียนด้วย”

(ผู้อำนวยการ, 31 ม.ค. 2554)

“ทุกคนต้องรู้หน้าที่ของตัวเอง มีคำสั่งแต่งตั้ง มีแผนงานอะไรลงมือ เราต้องรู้เลยว่า เราต้องทำอะไร ในส่วนไหน”

(ครูวิชาคณิตศาสตร์, 31 ม.ค. 2554)

3) หลักสูตรของสถานศึกษา

สถานศึกษาควรมีการจัดทำหลักสูตรที่ครอบคลุมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จัดลำดับเนื้อหาให้เป็นไปตามลำดับชั้นการเรียนรู้ ครูมีแผนการสอนที่ครบเนื้อหารายวิชา ปรับเนื้อหาวิชาที่มีการเรียนการสอนในปัจจุบัน ให้เป็นหลักสูตรที่มีการบูรณาการเข้ากับหลักพระพุทธศาสนาอย่างเหมาะสม เพื่อให้ได้หลักสูตรที่มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในการสร้างนักเรียนที่มีคุณภาพมาตรฐานแบบอัตลักษณ์พุทธศาสนา เช่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ สุขศึกษาและพลศึกษา ปรับเปลี่ยนการเล่นกีฬาชนิดต่างๆ เป็นการฝึกฤๅษีตัดตน หรือการรำกระบอง

“หลักสูตรของโรงเรียนพระปริยัติธรรม ต้องเอาตามทางโลก เพราะกฎหมายมันบังคับไว้ แต่อะไรที่ปรับๆ ให้เข้ากับพระพุทธศาสนาได้ก็ควรปรับ”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ, 31 ม.ค. 2554)

“จะให้พระเณรไปเล่นกีฬา เตະบอล มันก็คงดูไม่งาม เปลี่ยนมาเป็นฤๅษีตัดตน รำกระบี่กระบองแทน”

(ครูวิชาสังคมศึกษา, 31 ม.ค. 2554)

4) ผู้บริหาร

ผู้บริหารควรมีการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อเป็นการจูงใจให้ผู้ร่วมปฏิบัติงานในโรงเรียนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน ทำให้บุคลากรในโรงเรียนเกิดความรู้สึกความเป็นเจ้าของโรงเรียนร่วมกัน บริหารบุคคลให้เหมาะสมกับงาน สร้างความตระหนักเรื่องความรับผิดชอบโดยการกระตุ้นมองภาพผลความสำเร็จ ความก้าวหน้าของงานที่เกิดขึ้น เมื่อบุคลากรได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างเต็มความรู้ความสามารถก็ทำการยกย่องชมเชยให้กำลังใจแก่ครู สร้างความสามัคคีระหว่างบุคลากรในโรงเรียน ทำให้การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นไปอย่างราบรื่น

“รับนโยบายมา แล้วนำมาบริหารจัดการ แล้วมีความตระหนักให้เห็นชัดว่าจุดนั้นมีความสำคัญต่อการจัดการบริหารองค์กรของตัวเอง ถ้าไม่สามารถทำตามนโยบายของส่วนงานหลักๆ ได้ เราต้องมาคิดต่อว่า เราจะพยายามทำในลักษณะไหนเพื่อให้ประสบผลสำเร็จมากที่สุด”

(ผู้อำนวยการ, 31 ม.ค. 2554)

“พยายามจูงใจ ใ้มน้าว ทำนโยบายให้สอดคล้องกับมาตรการที่จะเกิดขึ้น คือไม่ใช่ว่างบประมาณเราไม่ถึง แล้วเราจะไม่ใส่ใจที่จะทำ คือไม่มองข้าม ต้องนำนโยบายนั้นมาทำ ส่วนจะประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด อันนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ที่จะสนับสนุนอีก อาจจะเป็นเรื่องของปัจจัยการเงิน หรือบุคลากร เพียงพอไหม บางครั้งเราอยากจะทำในสิ่งที่เราให้มันสำเร็จ แต่ขาดงบประมาณน้อย เราจะทำยังไงนะ อาจจะทำวิทยากรภายนอกมาอบรม หรือพาศูนย์บุคลากรภายในโรงเรียนเข้าไปศึกษาหาความรู้จากหน่วยงานต่างๆ เพิ่มเติม”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายธุรการ, 31 ม.ค. 2554)

5) ครู

ควรส่งเสริมครูให้มีความรู้ความสามารถทั้งทางโลกและทางธรรมในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากเป้าหมายหนึ่งที่สำคัญของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา คือ มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีความรู้คู่คุณธรรม ประพฤติปฏิบัติตนตามพระธรรมวินัย และเป็นศาสนทายาทที่ดีของพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ครูจะให้ความรู้ทางโลกแก่ผู้เรียนแล้ว ยังควรสอดแทรกความรู้ทางธรรม ได้แก่ พระธรรมวินัย หรือคำสอนทางพระพุทธศาสนา

“ที่นี่เป็นโรงเรียนพระ จะให้ได้รู้แต่ทางโลกอย่างเดียวไม่ได้ เราต้องหาความรู้ มีความรู้ทางธรรมด้วย จะได้เอาไปสอดแทรกในการเรียนการสอน”

(ครูวิชาภาษาอังกฤษ, 31 ม.ค. 2554)

6) นักเรียน

ควรมีการบันทึกประวัตินักเรียนที่เข้าศึกษาในแต่ละปี มีการปฐมนิเทศให้กับนักเรียน มีการจัดสรรทุนเพื่อการศึกษาให้กับนักเรียนที่ขาดแคลน ตลอดจนเสริมสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนเป็นผู้ประพฤติปฏิบัติชอบ สามารถดำรง และสืบต่อพระพุทธศาสนาต่อไปได้

“โรงเรียนควรมีระบบสารสนเทศที่จัดเก็บประวัติข้อมูลของนักเรียน จะได้รู้ว่า พื้นฐานครอบครัว พื้นฐานเดิมทางการศึกษาเป็นอย่างไร โรงเรียนจะได้จัดการเรียน การสอนได้ตรงต่อตรงใจ ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนจะได้ดี”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายธุรการ, 31 ม.ค. 2554)

“โรงเรียนควรจัดสรรทุนการศึกษา จัดบวชเณรเพื่อให้จำวัดอยู่ที่วัดในกรณี ที่เณรมาจากต่างจังหวัดหรือไม่มีที่พักอาศัย”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายธุรการ, 31 ม.ค. 2554)

“นักเรียนควรได้รับการปลูกฝังให้เป็นคนดีของสังคมที่สามารถสืบต่อ พระพุทธศาสนาได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทางตรงก็คือบวชเป็นพระต่อไป ทางอ้อม ก็คือสึกไปแล้วไปเป็นคนดีของสังคม”

(ผู้อำนวยการ, 31 ม.ค. 2554)

7) การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน

ครูควรมีการเตรียมการสอน โดยใช้สื่อ และวิธีการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน มีการ เชื่อมโยงรายวิชาที่สอนกับรายวิชาอื่นในหลักสูตรหรือชีวิตประจำวัน หรือภูมิปัญญาไทย เพื่อความ เข้าใจที่ชัดเจน จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และแก้ปัญหา นอกจากนี้ ครูควรใช้วิธีการวัดและประเมินผลหลายรูปแบบ ให้สอดคล้องกับลักษณะเนื้อหา

รายวิชา และควรนำผลการประเมินมาใช้ปรับปรุงการเรียนการสอน ปรับระบบการวัดผลที่เน้นการวัดด้านภูมิรู้และภูมิธรรมในสัดส่วนที่เหมาะสม

“ครูควรวางแผนการสอน เตรียมสื่อ เตรียมอะไรให้พร้อม”

(ครูวิชาสังคมศึกษา, 31 ม.ค. 2554)

“ควรเชื่อมโยงบูรณาการกับวิชาอื่น เช่น การทำสบู่ ได้ทั้งวิทยาศาสตร์กับการงานฯ”

(ครูวิชาวิทยาศาสตร์, 31 ม.ค. 2554)

“ต้องเน้นให้เด็กได้คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดเชื่อมโยง”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ, 31 ม.ค. 2554)

“การวัดผลควรทำหลายๆ แบบ บางวิชาที่สอบมากหน่อย บางวิชาที่ควรเน้นการปฏิบัติ อย่างเช่น กลุ่มการงานฯ”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ, 31 ม.ค. 2554)

8) การพัฒนาผู้เรียน

สถานศึกษาควรจัดโครงการหรือกิจกรรม เพื่อให้ผู้เรียนผู้เรียนได้พัฒนาทั้งด้านทักษะฝีมือ คุณธรรม ระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ทักษะในการแก้ปัญหา และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินการ โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาที่ให้คำปรึกษาอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ควรมีอาจารย์แนะแนวที่ให้บริการแนะแนวสำหรับผู้เรียนที่กำลังจะจบการศึกษาในแต่ละปี

“โรงเรียนควรมีโอกาสให้นักเรียนได้จัดกิจกรรม ซึ่งนักเรียนต้องดำเนินการเอง ทั้งหมด ตั้งแต่เตรียมงานจนงานเสร็จสิ้น เพื่อฝึกการทำงานเป็นทีม อย่างโรงเรียนเราก็คจะมีวันสามเณร เป็นวันที่นักเรียนจะมีการแสดงโครงงาน หรือกิจกรรมที่พวกเขาคิดกันขึ้นมาเอง ก็จะมีนักเรียนโรงเรียนข้างนอก ชาวบ้าน เข้ามาดูกัน โดยพวกครูเราก็จะคอย support อยู่เป็นเบื้องหลัง ช่วยอะไรบางอย่างเท่าที่จำเป็น”

(ครูวิชาสังคมศึกษา, 31 ม.ค. 2554)

“อาจารย์แนะแนวควรมีบทบาทอย่างมาก เพราะบางทีเณรเขาก็ไม่ได้จะอยู่เป็นพระต่อ เขาต้องสึกออกไป เขาก็ไม่รู้จะไปทำอะไร จะเรียนต่ออาชีพฯ หรือจะเข้ามหาวิทยาลัย หรือจะไปทำงาน”

(ครูวิชาภาษาอังกฤษ, 31 ม.ค. 2554)

4.2 โรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับกลาง (โรงเรียนกรณีศึกษา ข)

จากการจัดสนทนากลุ่มระหว่างผู้บริหาร ครูที่รับผิดชอบงานทางด้านประกันคุณภาพ และตัวแทนครูจากแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ของโรงเรียนกรณีศึกษา ข พบว่าแนวทางในการพัฒนาระบบการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา แบ่งเป็นประเด็นต่างๆ ได้แก่

1) การประกาศนโยบาย และแนวทางในการประกันคุณภาพการศึกษา

สถานศึกษาควรมีการประกาศนโยบาย และแนวทางในการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อให้บุคลากรทุกคนในสถานศึกษาได้รับรู้ร่วมกัน และสร้างความตระหนักในความสำคัญของการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

“พอพระท่านมา บางที่ท่านก็ไม่ได้จบทางโลกมาโดยตรง พอมานั่งในตำแหน่ง ปู่ เป็นไปตามที่สำนักพุทธฯ กำหนดไว้ตามโครงสร้าง แต่บางที่ท่านก็มองไม่ออกว่า วิสัยทัศน์ หรือการดำเนินการ ต้องมีกฎหมายบังคับ ทำไมต้องมีการประกันคุณภาพ บางครั้งบางครั้งท่านก็ต่อต้านว่าทำไมต้องประกัน สมัยก่อนไม่เห็นมีประกันเลย... ตรงนี้ก็ต้องแจ้งให้ทุกคนทราบ และเห็นความสำคัญร่วมกัน”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวางแผนและพัฒนา, 3 ม.ค. 2554)

2) การบริหารงบประมาณและทรัพยากร

สถานศึกษาควรจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปีที่มีรายละเอียดการจัดสรรงบประมาณการดำเนินโครงการและกิจกรรมอย่างเพียงพอ มีทรัพยากร และบุคลากรสนับสนุนการดำเนินงานที่มีความสามารถตรงตามภารกิจของงานที่รับผิดชอบ มีการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้ ในการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม โดยมีการตรวจสอบ และบำรุงรักษาให้ใช้งานได้ดียู่เสมอ นอกจากนี้ ควรมีห้องเรียน ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการต่างๆ และอุปกรณ์ประกอบการเรียนที่เหมาะสม มีบริเวณโรงเรียนที่สะอาด ร่มรื่น เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

“ในแผนประจำปี ต้องระบุไปเลยว่า มีโครงการอะไรบ้าง มีกิจกรรมอะไรบ้าง ต้องใช้งบเท่าไร ก็จัดสรรเอามาลงไว้”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายธุรการ, 3 ม.ค. 2554)

“พอมีงบแล้ว ก็จัดคนที่มีความสามารถหรือถนัดในเรื่องนั้นๆ ลงไปดูแล แล้วก็จัดหาอุปกรณ์ ของที่จะต้องใช้ไว้ให้พร้อม”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวางแผนและพัฒนา, 3 ม.ค. 2554)

“ห้องเรียนต้องมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ น่าเรียน เด็กจะได้ตั้งใจเรียน
คะแนนสอบวัดผลสัมฤทธิ์จะได้ดี”

(ครูวิชาภาษาไทย, 3 ม.ค. 2554)

3) ผู้บริหาร

ผู้บริหารควรใช้ภาวะความเป็นผู้นำในการบริหารจัดการ พยายามดึงศักยภาพในการทำงานของตนออกมา ร่วมกำหนดแนวทางเพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายของสถานศึกษาในการพัฒนาสู่คุณภาพการศึกษา กระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้ครูและบุคลากรทุกคนมีความตระหนักในความสำคัญของการประกันคุณภาพ โดยผู้บริหารต้องดึงความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง คอยกระตุ้นการดำเนินการพัฒนากิจกรรมให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย โดยนำกระบวนการทำงานระบบคุณภาพ เช่น PDCA มาใช้ให้ครบทุกงานและทุกขั้นตอน เพื่อที่จะได้ผลงานออกมาอย่างมีคุณภาพ สามารถรู้ถึงปัญหาและสาเหตุที่แท้จริงของปัญหานั้น

“ผู้บริหารเหมือนหัวเรือใหญ่ ถ้าไม่เห็นความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา แน่นนอนที่สุดเลยล้ม หรือประสบความสำเร็จน้อยที่สุด”

(ครูวิชาคณิตศาสตร์, 3 ม.ค. 2554)

“ต้องเห็นความชัดเจน ถ้าผู้บริหารเห็นแล้วรีบ ต้องมีส่วนโน้มน้าวจิตใจ สร้างแรงจูงใจให้กับบุคลากรภายในโรงเรียนเห็นความสำคัญ ถึงจะพาให้เกิดผลสำเร็จใน การที่จะทำกิจกรรมหลายๆ อย่างร่วมกัน”

(ครูวิชาวิทยาศาสตร์, 3 ม.ค. 2554)

“ถ้าผู้นำไม่มี power พอ หรือไม่มีศักยภาพ งานจะไม่สามารถสำเร็จลุล่วงไป
ได้ด้วยดี”

(ครูวิชาภาษาไทย, 27 ม.ค. 2554)

4) ครู

สถานศึกษาควรจัดให้มีครูสอนตรงตามวิชาเอกที่จบมา หากไม่สามารถกระทำได้ ควรมีการพัฒนาครูให้มีความรู้ในรายวิชาที่สอน โดยการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม หรือเรียนต่อในระดับปริญญาโท เพื่อให้มีความรู้ความชำนาญมากขึ้น นอกจากนี้ หากครูยังไม่เพียงพอ ควรเชิญอาจารย์ภายนอกเข้ามาสอน

“อย่างครูที่จบพุทธศาสตร์มา ไม่มีความรู้ทางด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ก็ต้องไปเชิญอาจารย์จากข้างนอกเข้ามา ถ้าได้ครูอาสาสมัครก็ดีหน่อย”

(ครูวิชาภาษาไทย, 27 ม.ค. 2554)

“อาตมาต้องมาสอนวิชาการงานฯ สอนคอมพิวเตอร์ ก็เลยไปเรียนต่อโท สาขาเทคโนโลยี อยู่ด้วยตอนนี้”

(ครูวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี, 27 ม.ค. 2554)

5) การพัฒนาระบบการจัดการคุณภาพ

สถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับระบบการจัดการคุณภาพในด้านขั้นตอนกระบวนการจัดทำระบบ และรักษาระบบการประกันคุณภาพภายใน ดังนี้

การควบคุมคุณภาพ ควรสนับสนุนให้ฝ่ายต่างๆ ปฏิบัติตามระบบที่โรงเรียนกำหนด ด้วยการเปรียบเทียบภารกิจที่ต้องควบคุมกับการปฏิบัติงานประจำ หากยังไม่เป็นไปตามที่กำหนด ควรพัฒนางานที่ยังปฏิบัติได้ไม่สมบูรณ์ และให้ดำเนินการในส่วนที่ยังไม่ได้ปฏิบัติ สำหรับงานที่ปฏิบัติได้ดีแล้ว ให้คงความมีคุณภาพไว้ และทำให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนมีการจัดเก็บข้อมูลการทำงานให้สะดวกในการค้นหา

“แต่ละฝ่ายควรทำงานตามแผนของโรงเรียน อะไรที่ดีแล้วก็ควรทำให้ดียิ่งขึ้นไปอีก อะไรที่ยังขาดตกบกพร่องไปก็ควรแก้ไข”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวางแผนและพัฒนา, 3 ม.ค. 2554)

การตรวจสอบคุณภาพ ดำเนินงานโดยคณะกรรมการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ควรจัดเป็นกลุ่มย่อย 3-5 คน ทำการตรวจสอบข้อมูลเชิงประจักษ์ ทั้งจากการสังเกตการปฏิบัติงาน และจากร่องรอยหลักฐาน กลุ่มย่อยที่เข้าทำการตรวจสอบ ต้องจัดทำรายงานผลการตรวจสอบโดยแยกเป็นส่วนเนื้อหาว่าทำได้หรือไม่ทำอะไร และส่วนวิเคราะห์ซึ่งเป็นความเห็นว่ามีจุดเด่น จุดด้อยใดบ้าง การประเมินคุณภาพเป็นการประเมินในลักษณะภาพรวมของสถานศึกษา ที่ได้จากผลการตรวจสอบทุกหน่วยงานในโรงเรียน ผลที่ได้จากการประเมินคุณภาพภายในของโรงเรียน นำไปใช้ในการเขียนรายงานการประเมินตนเองต่อไป

“โรงเรียนควรตั้งทีมประกันคุณภาพขึ้นมา เพื่อตรวจสอบคุณภาพดูว่ามีจุดเด่น จุดด้อยอะไรบ้าง ผลที่ได้จะได้นำไปใช้ในการเขียนรายงานประจำปี หรือนำไปใช้ปรับปรุงพัฒนากันต่อไป”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวางแผนและพัฒนา, 3 ม.ค. 2554)

การรายงานผล ควรมีการดำเนินการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองเป็นรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน รายงานการประเมินควรประกอบด้วย 2 ส่วน คือ 1) ส่วนที่เกี่ยวกับโรงเรียน เช่น วิสัยทัศน์ พันธกิจ และผลการตรวจสอบครั้งก่อน 2) ส่วนที่ระบุผล

การตรวจสอบ มีการระบุสิ่งที่ได้ปฏิบัติในแต่ละภารกิจ และสิ่งที่ยังไม่ได้ปฏิบัติ ผลการแก้ไข ข้อบกพร่องเดิม ตลอดจนจุดแข็ง จุดอ่อน ข้อสังเกต และข้อเสนอแนะ

การปรับปรุง และการรายงานสถานการณ์ ควรมีการดำเนินการที่สำคัญคือ 1) การปรับปรุง วิธีการปฏิบัติงานในการทำงานครั้งต่อไป หรือวางแผนในปีต่อไป จากรายงานการประเมินตนเอง ผลการทำงาน ผลการจัดการเรียนการสอน ข้อเรียกร้องจากชุมชนและสังคม 2) มีการจัดกิจกรรม ให้เกิดการพัฒนาคูณภาพอย่างต่อเนื่อง เช่น 5 ส. TQM เป็นต้น 3) ผลการดำเนินการ และผลการปรับปรุงต้องเผยแพร่ให้สาธารณะทราบผ่านทางระบบเอกสารเผยแพร่ของโรงเรียน สื่อ อิเล็กทรอนิกส์ หรือในการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตลอดจนการร่วมกิจกรรมกับ ชุมชน เป็นต้น

*“ผลการพัฒนาคูณภาพของโรงเรียน ต้องมีการเผยแพร่ให้ชุมชนได้รับรู้ อาจจะ
ทางการประชุมกับคณะกรรมการสถานศึกษา หรือทางชุมชน เวลาที่วัดจัดงาน
เพราะโรงเรียนต้องตอบสนองความต้องการของสังคม”*

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวางแผนและพัฒนา, 3 ม.ค. 2554)

6) การประเมินความสำเร็จของระบบการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน

สถานศึกษาควรมีการประเมินความสำเร็จของระบบการดำเนินงานประกันคุณภาพ ภายใน เพื่อนำผลการประเมินที่ได้มาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนา ระบบการดำเนินงานประกัน คุณภาพภายในให้ดียิ่งขึ้น โดยประเมินจาก

1. ผลผลิตของโรงเรียน ได้แก่ 1) จำนวนนักเรียนที่จบการศึกษา และสามารถเข้าศึกษาต่อ ในระดับอาชีวศึกษาหรืออุดมศึกษา หรือประกอบอาชีพสุจริต 2) ครูมีผลงานการวิจัย เช่น การวิจัย ในชั้นเรียน 3) ผลการประเมินภายในสถานศึกษา และผลการประเมินภายนอกจากสำนักงาน รับรองและประเมินคุณภาพการศึกษา

2. ความมีชื่อเสียงของโรงเรียน พิจารณาจาก 1) นักเรียนเป็นศาสนทายาทที่มีวินัยใน ตนเอง ก้าวทันโลก เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชน 2) ครูประพฤติตนอยู่ในพระธรรมวินัย หรืออยู่ใน กรอบจรรยาบรรณวิชาชีพครู เป็นที่ยอมรับของสังคม 3) ผู้บริหารมีผลงานในการพัฒนาคน พัฒนา งาน ให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง 4) ภาพรวมของโรงเรียน โรงเรียนได้รับการยกย่องชมเชยในด้านต่างๆ อยู่เสมอ

“ระบบประกันฯ ถ้าทำอย่างเดียว เราก็ไม่รู้ว่าจะสำเร็จไหม ดังนั้นควรมีการประเมินความสำเร็จของโรงเรียน จะได้รู้ว่า ระบบการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนเป็นอย่างไร ที่นี้จะดูที่อะไรบ้างละ... นักเรียน ครู ชื่อเสียงโรงเรียน แต่ที่แน่ๆ เลยก็คือ ผลประเมินจากสมศ.”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ, 3 ม.ค. 2554)

4.3 โรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับต่ำ (โรงเรียนกรณีศึกษา ค)

จากการจัดสนทนากลุ่มระหว่างผู้บริหาร ครูที่รับผิดชอบงานทางด้านประกันคุณภาพ และตัวแทนครูจากแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ของโรงเรียนกรณีศึกษา ค พบว่าแนวทางในการพัฒนาระบบการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา แบ่งเป็นประเด็นต่างๆ ได้แก่

1) การวางแผนการประกันคุณภาพการศึกษา

สถานศึกษาควรมีการจัดทำข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา และตรวจสอบข้อมูลให้มีความถูกต้องและเป็นปัจจุบัน เพื่อนำไปใช้ในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน ดำเนินการให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาได้รับทราบมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา จัดทำธรรมนูญโรงเรียนโดยการมีส่วนร่วมและใช้เป็นแผนกลยุทธ์ของโรงเรียนที่ทำให้เกิดแผนยุทธศาสตร์ โครงการ งาน ในการนำไปปฏิบัติอย่างหลากหลายและจริงจัง ปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการที่ได้ตั้งไว้ โดยเสนอขอดำเนินงานตามกำหนดขั้นตอนและเวลา มีการรายงานผลการปฏิบัติงานต่อผู้เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน บุคลากรทุกคนมีมาตรฐานการปฏิบัติงาน และมีแนวทางการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

“ทุกคนในโรงเรียนควรมีส่วนร่วมในการจัดทำธรรมนูญฯ แผนกลยุทธ์ต่างๆ จนเกิดเป็นแผนงาน โครงการต่างๆ มากมาย แต่สำคัญคือทุกคนควรช่วยกันทำตามแผนที่ได้วางไว้”

(ผู้อำนวยการ, 21 ก.พ. 2554)

“ถ้าจะให้ดี ทุกคนในโรงเรียนควรมีมาตรฐานการปฏิบัติงาน จะได้รู้ว่าใครรับผิดชอบอะไร”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหาร, 21 ก.พ. 2554)

2) โครงสร้างการบริหาร

โรงเรียนปกติทั่วไปจะมีผู้อำนวยการเป็นตำแหน่งสูงสุดของโรงเรียน แต่สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ผู้ที่มีตำแหน่งสูงสุดในโรงเรียนคือผู้จัดการโรงเรียน ผู้จัดการโรงเรียนควรเป็นที่ปรึกษาในการบริหารงานร่วมกับผู้อำนวยการโรงเรียน โดยไม่มาก้าวก่ายหรือแทรกแซงการบริหารโรงเรียนของผู้ผู้อำนวยการ และเป็นผู้บริหารงบประมาณอย่างโปร่งใส

“ทุกวันนี้ผู้อำนวยการอย่างผมเนี่ยทำงานตามแต่ผู้จัดการเขาจะสั่ง ผู้จัดการเขาลงมาแทรกแซงงานต่างๆ ไป เขาลงมาแทรกแซงงานวิชาการ เขามาแทรกแซงงานของผู้ผู้อำนวยการ จนผู้อำนวยการไม่รู้ว่าจะทำอะไรเพราะผู้จัดการดึงไปทั้งหมด คือผู้จัดการมีหน้าที่ที่จะมาตรวจสอบ ผมเสนอเลยแนวทางคือ ให้โรงเรียนปริยัติทำสัญญาระหว่างผู้จัดการกับผู้ผู้อำนวยการ จากปีนี่เราต้องการเห็นผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้น ต้องการมีชื่อเสียงอย่างเนี่ย แล้วผู้จัดการอย่ามายุ่ง ผู้จัดการน่าจะอยู่ในส่วนที่สนับสนุนและตรวจสอบอย่ามาล้วงลูกเองงานของผู้ผู้อำนวยการไปทำเสียเอง”

(ผู้อำนวยการ, 21 ก.พ. 2554)

“ณ ตอนนี่สิ่งที่ผมมองเห็นคือพบกันครึ่งทางระหว่างผู้อำนวยการและหัวหน้าสถานศึกษา แล้วผู้จัดการอย่ามาล้วงลูกจนมากเกินไป”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหาร, 21 ก.พ. 2554)

3) ผู้บริหาร

ผู้บริหารควรมีการแสวงหาความรู้อยู่เสมอ ติดตามข่าวสารเกี่ยวกับการประกันคุณภาพ เพื่อนำมาปรับใช้และพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา นอกจากนี้ผู้บริหารควรมีภาวะผู้นำที่ชัดเจน โดยการกล้าคิดกล้าตัดสินใจในการบริหารสถานศึกษา เพื่อมุ่งสู่คุณภาพของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

“ผู้บริหารมีการแสวงหาความรู้อยู่เสมอ ถ้าผู้บริหารมีความรู้แสดงว่าผู้บริหารเป็นคนที่มีศักยภาพ เพราะฉะนั้นการที่ผู้บริหารจะพูดอะไร มันจะทำให้เกิดความชัดเจน และทำให้เกิดความเชื่อมั่นกับลูกน้อง”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ, 21 ก.พ. 2554)

“ภาวะผู้นำต้องชัดเจน กล้าตัดสินใจที่จะนำพาความคิดที่จะมุ่งให้โรงเรียนเราไปสู่ผลสำเร็จ อาจจะต้องดึงแรงสนับสนุนจากงบประมาณโรงเรียน ถ้าผู้บริหารท่านไหนขาดตรงจุดนี้จะทำให้ผลงานเรียบๆ เรื่อยๆ เสมอตัว”

(ครูวิชาภาษาอังกฤษ, 21 ก.พ. 2554)

4) ครู

ครูควรมีความรู้และความสามารถในการทำงาน โดยเฉพาะงานด้านการประกันคุณภาพ ภายในสถานศึกษา เนื่องจากครูเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนที่สำคัญของการพัฒนาใน โรงเรียน

“ตัวครูนี่ละ สำคัญมากที่สุด ความรู้ ความสามารถในการทำงานของบุคลากร สำคัญมากที่สุด นักเรียนจะเป็น output ที่แยขนาดไหนก็ตาม ยังพัฒนาได้ คนเรามันพัฒนาได้ แต่คนที่จะไปพัฒนานักเรียนได้คือ ครู”

(ผู้อำนวยการ, 21 ก.พ. 2554)

“ผมว่าส่วนสำคัญที่สุดก็คือ ครูที่ทำงานประกันในโรงเรียน คนนี้แหละที่จะเป็นคนดำเนินงาน”

(ครูวิชาวิทยาศาสตร์, 21 ก.พ. 2554)

“คนที่เป็นบุคลากรครูสำคัญมาก เพราะเด็กมันไม่รู้อะไรเกี่ยวกับเรื่องประกัน เด็กเป็นแค่ส่วนหนึ่ง อย่างมากเราก็ได้แค่ความร่วมมือจากเด็กว่าอันนี้ดี แต่งกายให้ดี นะ อันนี้สะอาดเรียบร้อย เขาก็ทำสะอาดเรียบร้อย เด็กเป็นองค์ประกอบ ถึงแม้ว่า เป้าหมายคือเด็กก็ตาม แต่คนที่จะไปให้ถึงเป้าหมายที่เด็ก input ที่เด็กคือ ครู เพราะ ครูคือส่วนสำคัญที่สุด”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหาร, 21 ก.พ. 2554)

5) การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน

ครูควรฝึกให้นักเรียนได้ปฏิบัติงานเพื่อสร้างทักษะ จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการคิด วิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีความคิดสร้างสรรค์ แก้ปัญหาต่างๆ ได้ มีการบูรณาการความรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ และเน้นการสร้างแนวคิดการใฝ่เรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้ อย่างเป็นรูปธรรม

“เด็กจะเก่งได้ ครูต้องเก่ง ครูฝึกเด็ก เด็กมันจึงจะเก่งได้ ถ้าครูไม่เก่ง เด็กมันก็ ไม่สามารถที่จะทำได้”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ, 21 ก.พ. 2554)

“ครูต้องจัดกิจกรรมที่เสริมทักษะ ให้นักเรียนได้คิดเป็น ทำเป็น ส่งเสริมการเรียนรู้อะไรก็ได้”

(ครูวิชาวิทยาศาสตร์, 21 ก.พ. 2554)

6) การพัฒนาผู้เรียน

สถานศึกษาควรจัดให้มีการสอนซ่อมเสริมสำหรับนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำรวมไปถึงนักเรียนที่มีทักษะความสามารถต่ำในการฟัง พูด อ่าน และเขียนภาษาไทย เนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่ที่เข้าศึกษาต่อในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษานั้น มักเป็นผู้ขาดโอกาสทางการศึกษา พื้นฐานทางการศึกษาต่ำ หรือมีภูมิลำเนาแถบชายแดนประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งการอ่านและเขียนภาษาไทยไม่ได้จะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียน และผลการทดสอบระดับชาติ อันนำมาใช้เป็นมาตรฐานหนึ่งของการประเมินคุณภาพภายนอก

“เด็กบางคนอ่านภาษาไทยไม่ได้ เขียนภาษาไทยก็ไม่ได้ ดังนั้นโรงเรียนควรมีการจัดสอนภาษาไทยซ่อมเสริม เพื่อให้เด็กอ่านออกเขียนได้”

(ครูวิชาภาษาไทย, 21 ก.พ. 2554)

“ถ้าเป็นไปได้ โรงเรียนควรมีการติวเสริมให้กับเด็กที่ผลการเรียนต่ำ เวลาสอบโอเน็ตจะได้ช่วยดึงคะแนนของโรงเรียนให้ขึ้นมาบ้าง”

(รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ, 21 ก.พ. 2554)

จากแนวทางในการพัฒนาระบบการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ของโรงเรียนกรณีศึกษาทั้ง 3 กรณีศึกษา ผู้วิจัยขอสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาระบบการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยใช้องค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ องค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า (input) องค์ประกอบด้านกระบวนการ (process) และองค์ประกอบด้านผลลัพธ์ (output) ตามแนวคิดของ Steiner (1972), McGrath (1984) และ Hackman (1987) แสดงดังตาราง 4.12

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 4.12 แนวทางการพัฒนาระบบการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

ปัจจัย	โรงเรียนที่มีคุณภาพ การจัดการศึกษา ระดับสูง	โรงเรียนที่มีคุณภาพ การจัดการศึกษา ระดับกลาง	โรงเรียนที่มีคุณภาพ การจัดการศึกษา ระดับต่ำ
ปัจจัยนำเข้า (Input)			
1. นโยบายและการวางแผน	-กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของสถานศึกษาอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม	-ประกาศนโยบาย และแนวทางในการประกันคุณภาพการศึกษา ให้บุคลากรทุกคนในสถานศึกษารับรู้ร่วมกัน -สร้างความตระหนักใน ความสำคัญของการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา	-จัดทำข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา ตรวจสอบ ข้อมูลให้มีความถูกต้อง และเป็นปัจจุบัน -ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง รับทราบมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา -จัดทำธรรมนูญโรงเรียน โดยการมีส่วนร่วม และใช้เป็นแผนกลยุทธ์ของโรงเรียน -ปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการที่ได้ตั้งไว้ -มีการรายงานผลการปฏิบัติงานต่อผู้เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน -มีมาตรฐานการปฏิบัติงานของ บุคลากร -มีแนวทางการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ตาราง 4.12 (ต่อ)

ปัจจัย	โรงเรียนที่มีคุณภาพ การจัดการศึกษา ระดับสูง	โรงเรียนที่มีคุณภาพ การจัดการศึกษา ระดับกลาง	โรงเรียนที่มีคุณภาพ การจัดการศึกษา ระดับต่ำ
2. โครงสร้างการบริหาร	-จัดโครงสร้างการบังคับ บัญชาที่ชัดเจน -กำหนดภาระงาน และ อำนาจหน้าที่ของ บุคลากรแต่ละคน -จัดตั้งคณะกรรมการ ประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษา -มีการประเมิน ประสิทธิผลการบริหาร จัดการภายในอยู่เสมอ	—	-ผู้จัดการโรงเรียนควรเป็น ที่ปรึกษาในการ บริหารงานร่วมกับ ผู้อำนวยการโรงเรียน และเป็นผู้บริหาร งบประมาณอย่างโปร่งใส
3. งบประมาณและ ทรัพยากร	—	-จัดทำแผนปฏิบัติงาน ประจำปีที่มีรายละเอียด การจัดสรรงบประมาณ การดำเนินโครงการและ กิจกรรมอย่างเพียงพอ -จัดบุคลากรดำเนินงาน ตรงตามความสามารถ -จัดหาวัสดุอุปกรณ์ และ เครื่องมือเครื่องใช้ในการ ปฏิบัติงานอย่าง เหมาะสม -ควรมีห้องเรียน ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการต่างๆ และ อุปกรณ์ประกอบการ เรียนที่เหมาะสม และมี บรรยากาศที่เอื้อต่อการ เรียนรู้ของผู้เรียน	—

ตาราง 4.12 (ต่อ)

ปัจจัย	โรงเรียนที่มีคุณภาพ การจัดการศึกษา ระดับสูง	โรงเรียนที่มีคุณภาพ การจัดการศึกษา ระดับกลาง	โรงเรียนที่มีคุณภาพ การจัดการศึกษา ระดับต่ำ
4. หลักสูตร	<p>-ควรจัดทำหลักสูตรที่ครอบคลุมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551</p> <p>-จัดลำดับเนื้อหาให้เป็นไปตามลำดับชั้นการเรียนรู้</p> <p>-ครูมีแผนการสอนที่ครบเนื้อหารายวิชา</p> <p>-ปรับเนื้อหาวิชาที่มีการเรียนการสอนในปัจจุบันให้เป็นหลักสูตรที่มีการบูรณาการเข้ากับหลักพระพุทธศาสนาอย่างเหมาะสม</p>	—	—
5. ผู้บริหาร	<p>-มีการบริหารแบบมีส่วนร่วม</p> <p>-บริหารบุคคลให้เหมาะสมกับงาน</p> <p>-สร้างความตระหนักเรื่องความรับผิดชอบ</p> <p>-ยกย่องชมเชยให้กำลังใจแก่ครู</p> <p>-สร้างความสามัคคีระหว่างบุคลากรในโรงเรียน</p>	<p>-ใช้ภาวะความเป็นผู้นำในการบริหารจัดการ</p> <p>-ร่วมกำหนดแนวทางเพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายของสถานศึกษา</p> <p>-กระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้ครูและบุคลากรทุกคนตระหนักในความสำคัญของการประกันคุณภาพ</p> <p>-คอยกระตุ้นการดำเนินการพัฒนากิจกรรมให้บรรลุผลสำเร็จ</p>	<p>-มีการแสวงหาความรู้อยู่เสมอ ติดตามข่าวสารเกี่ยวกับการประกันคุณภาพ</p> <p>-มีภาวะผู้นำที่ชัดเจนกล้าคิดกล้าตัดสินใจในการบริหารสถานศึกษา</p>

ตาราง 4.12 (ต่อ)

ปัจจัย	โรงเรียนที่มีคุณภาพ การจัดการศึกษา ระดับสูง	โรงเรียนที่มีคุณภาพ การจัดการศึกษา ระดับกลาง	โรงเรียนที่มีคุณภาพ การจัดการศึกษา ระดับต่ำ
6. ครู	-ส่งเสริมครูให้มีความรู้ ความสามารถทั้งทางโลก และทางธรรม	-จัดให้มีครูสอนตรงตาม วิชาเอกที่จบมา -ควรพัฒนาครูให้มีความ รู้ในรายวิชาที่สอน โดยการศึกษาหาความรู้ เพิ่มเติม หรือเรียนต่อใน ระดับปริญญาโท เพื่อให้ มีความรู้ความชำนาญ มากยิ่งขึ้น -หากครูยังไม่เพียงพอ ควรเชิญอาจารย์ภายนอก เข้ามาสอน	-ครูควรมีความรู้และ ความสามารถในการ ทำงาน โดยเฉพาะงาน ด้านการประกันคุณภาพ ภายในสถานศึกษา
7. นักเรียน	-มีการบันทึกประวัติ นักเรียนที่เข้าศึกษาในแต่ละ ปี -มีการปฐมนิเทศให้กับ นักเรียน -มีการจัดสรรทุนเพื่อ การศึกษาให้กับนักเรียนที่ ขาดแคลน -เสริมสร้างแรงจูงใจให้ นักเรียนเป็นศาสนทายาท ที่ดี	—	—

ตาราง 4.12 (ต่อ)

ปัจจัย	โรงเรียนที่มีคุณภาพ การจัดการศึกษา ระดับสูง	โรงเรียนที่มีคุณภาพ การจัดการศึกษา ระดับกลาง	โรงเรียนที่มีคุณภาพ การจัดการศึกษา ระดับต่ำ
กระบวนการ (process)			
1. การพัฒนาระบบการ จัดการคุณภาพ	—	-ควรมีระบบการจัดการ คุณภาพ ประกอบด้วย การควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพ การรายงานผล การปรับปรุง และการ รายงานสาธารณะ	—
2. การพัฒนา กระบวนการจัดการเรียน การสอน	-ครูเตรียมการสอน โดย ใช้สื่อ และวิธีการสอนให้ เหมาะสมกับผู้เรียน -มีการเชื่อมโยงรายวิชาที่ สอนกับรายวิชาอื่นใน หลักสูตร ชีวิตประจำวัน หรือภูมิปัญญาไทย -จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ ผู้เรียนมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และแก้ปัญหา -ครูควรใช้วิธีการวัดและ ประเมินผลหลายรูปแบบ -ปรับระบบการวัดผลที่ เน้นการวัดด้านภูมิรู้และ ภูมิธรรมในสัดส่วนที่ เหมาะสม	—	-ครูควรฝึกให้นักเรียนได้ ปฏิบัติงานเพื่อสร้าง ทักษะ -จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ ผู้เรียนมีการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีความคิด สร้างสรรค์ แก้ปัญหา ต่างๆ ได้ -มีการบูรณาการความรู้ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ ต่างๆ -เน้นการสร้างแนวความคิด ใฝ่เรียนรู้ตลอดชีวิต

ตาราง 4.12 (ต่อ)

ปัจจัย	โรงเรียนที่มีคุณภาพ การจัดการศึกษา ระดับสูง	โรงเรียนที่มีคุณภาพ การจัดการศึกษา ระดับกลาง	โรงเรียนที่มีคุณภาพ การจัดการศึกษา ระดับต่ำ
3. การพัฒนาผู้เรียน	-จัดโครงการหรือกิจกรรม เพื่อให้ผู้เรียนผู้เรียนได้ พัฒนาทั้งด้านทักษะฝีมือ คุณธรรม ระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ทักษะ ในการแก้ปัญหา และการ อยู่ร่วมกับผู้อื่น -ควรมีอาจารย์แนะแนวที่ ให้บริการแนะแนวสำหรับ ผู้เรียนที่กำลังจะจบ การศึกษาในแต่ละปี	—	-จัดให้มีการสอนซ่อม เสริมสำหรับนักเรียนที่มี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ต่ำ รวมไปถึงนักเรียนที่มี ทักษะความสามารถต่ำ ในการฟัง พูด อ่าน และ เขียนภาษาไทย
ผลลัพธ์ (output)			
1. ผลผลิตของโรงเรียน	—	-ประเมินจาก 1) จำนวนนักเรียนที่จบ การศึกษา และสามารถ เข้าศึกษาต่อในระดับ อาชีวศึกษาหรือ อุดมศึกษา หรือประกอบ อาชีพสุจริต 2) ครูมีผลงานการวิจัย เช่น การวิจัยในชั้นเรียน 3) ผลการประเมินภายใน สถานศึกษา และผลการ ประเมินภายนอกจาก สำนักงานรับรองและ ประเมินคุณภาพ การศึกษา	—

ตาราง 4.12 (ต่อ)

ปัจจัย	โรงเรียนที่มีคุณภาพ การจัดการศึกษา ระดับสูง	โรงเรียนที่มีคุณภาพ การจัดการศึกษา ระดับกลาง	โรงเรียนที่มีคุณภาพ การจัดการศึกษา ระดับต่ำ
2. ความมีชื่อเสียงของ โรงเรียน	—	-ประเมินจาก 1) นักเรียนเป็นศาสน ทายาทที่มีวินัยในตนเอง ก้าวทันโลก เป็น แบบอย่างที่ดีแก่เยาวชน 2) ครูประพฤติตนอยู่ใน พระธรรมวินัย หรืออยู่ใน กรอบจรรยาบรรณ วิชาชีพครู เป็นที่ยอมรับ ของสังคม 3) ผู้บริหารมีผลงานใน การพัฒนาคน พัฒนา งาน ให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง 4) ภาพรวมของโรงเรียน โรงเรียนได้รับการยกย่อง ชมเชยในด้านต่างๆ อยู่ เสมอ	—

จากตาราง 4.12 สรุปได้ว่า แนวทางในการพัฒนาระบบการดำเนินงานประกันคุณภาพ ภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ องค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า องค์ประกอบด้านกระบวนการ และองค์ประกอบด้านผลลัพธ์ ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า ควรมีการดำเนินการอย่างเหมาะสมใน 7 ด้าน ได้แก่

- 1) นโยบายและการวางแผน
- 2) โครงสร้างการบริหาร
- 3) งบประมาณและทรัพยากร
- 4) หลักสูตร
- 5) ผู้บริหาร
- 6) ครู และ
- 7) นักเรียน มีรายละเอียดดังนี้

1.1 นโยบายและการวางแผน สถานศึกษาควรกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และ เป้าหมายของสถานศึกษาอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม โดยการมุ่งพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นพระภิกษุ สามเณร ให้เป็นผู้มีคุณธรรม มีความรู้ ประพฤติปฏิบัติตนตามพระธรรมวินัย และเป็นศาสน ทายาทที่ดีของพระพุทธศาสนา ควรมีการจัดทำข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา และตรวจสอบ

ข้อมูลให้มีความถูกต้องและเป็นปัจจุบัน เพื่อนำไปใช้ในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน ควร ประสานนโยบาย และแนวทางในการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อให้บุคลากรทุกคนใน สถานศึกษาได้รับรู้ร่วมกัน และสร้างความตระหนักในความสำคัญของการดำเนินงานประกัน คุณภาพภายในสถานศึกษา จัดทำธรรมเนียมโรงเรียนโดยการมีส่วนร่วมและใช้เป็นแผนกลยุทธ์ของ โรงเรียนที่ทำให้เกิดแผนยุทธศาสตร์ โครงการ งาน ในการนำไปปฏิบัติอย่างหลากหลายและจริงจัง ปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการที่ได้ตั้งไว้ บุคลากรทุกคนมีมาตรฐานการปฏิบัติงาน มีแนวทางการ ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 โครงสร้างการบริหาร สถานศึกษาควรมีการจัดโครงสร้างการบังคับบัญชาที่ ชัดเจน มีการกำหนดภาระงาน และอำนาจหน้าที่ของบุคลากรแต่ละคนในโรงเรียน จัดตั้ง คณะกรรมการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่มีการทำงานประสานเชื่อมโยงกับการ บริหารงานทั่วไปของโรงเรียน ควรมีการประเมินประสิทธิภาพการบริหารจัดการภายในอยู่เสมอ นอกจากนี้ผู้จัดการโรงเรียนควรทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาในการบริหารงานร่วมกับผู้อำนวยการ โรงเรียนโดยไม่แทรกแซงการบริหารงานของโรงเรียน และเป็นผู้บริหารงบประมาณอย่างโปร่งใส

1.3 งบประมาณและทรัพยากร สถานศึกษาควรจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปีที่มี รายละเอียดการจัดสรรงบประมาณการดำเนินโครงการและกิจกรรมอย่างเพียงพอ มีทรัพยากร และบุคลากรสนับสนุนการดำเนินงานที่มีความสามารถตรงตามภารกิจของงานที่ได้รับมอบหมาย มีการ จัดหาวัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้ในการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม โดยมีการตรวจสอบ และบำรุงรักษาให้ใช้งานได้ดียิ่งอยู่เสมอ นอกจากนี้ ควรมีห้องเรียน ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการต่างๆ และอุปกรณ์ประกอบการเรียนที่เหมาะสม มีบริเวณโรงเรียนที่สะอาด ร่มรื่น เอื้อต่อการเรียนรู้ของ ผู้เรียน

1.4 หลักสูตร สถานศึกษาควรมีการจัดทำหลักสูตรที่ครอบคลุมตามหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จัดลำดับเนื้อหาให้เป็นไปตามลำดับชั้นการ เรียนรู้ ครูมีแผนการสอนที่ครบเนื้อหาวิชา ปรับเนื้อหาวิชาที่มีการเรียนการสอนในปัจจุบัน ให้ เป็นหลักสูตรที่มีการบูรณาการเข้ากับหลักพระพุทธศาสนาอย่างเหมาะสม เพื่อให้ได้หลักสูตรที่มี ความเหมาะสมและเป็นไปได้ในการสร้างนักเรียนที่มีคุณภาพมาตรฐานแบบอัตลักษณ์พุทธ ศาสนา

1.5 ผู้บริหาร ผู้บริหารควรมีภาวะความเป็นผู้นำในการบริหารจัดการ ใช้การบริหาร แบบมีส่วนร่วม บริหารบุคคลให้เหมาะสมกับงาน กระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้ครูและบุคลากรทุก คนมีความตระหนักในความสำคัญของการประกันคุณภาพ นอกจากนี้ ผู้บริหารควรมีการแสวงหา

ความรู้ อยู่เสมอ และการกล้าคิดกล้าตัดสินใจในการบริหารสถานศึกษา เพื่อมุ่งสู่คุณภาพของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

1.6 ครู ครูควรมีวุฒิการศึกษาตรงสาขาวิชาที่สอน มีความรู้และความสามารถในการทำงาน โดยเฉพาะงานด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และควรส่งเสริมครูให้มีความรู้ความสามารถทั้งทางโลกและทางธรรมในการจัดการเรียนการสอน

1.7 นักเรียน ควรมีการบันทึกประวัตินักเรียนที่เข้าศึกษาในแต่ละปี มีการประชุมนิเทศให้กับนักเรียน มีการจัดสรรทุนเพื่อการศึกษาให้กับนักเรียนที่ขาดแคลน ตลอดจนเสริมสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนเป็นผู้ประพฤติดีปฏิบัติชอบ สามารถดำรงและสืบต่อพระพุทธศาสนาต่อไปได้

2. องค์ประกอบด้านกระบวนการ (process) ควรมีการดำเนินการอย่างเหมาะสมใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาระบบการจัดการคุณภาพ 2) การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอน และ 3) การพัฒนาผู้เรียน มีรายละเอียดดังนี้

2.1 การพัฒนาระบบการจัดการคุณภาพ สถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับระบบการจัดการคุณภาพในด้านขั้นตอนกระบวนการจัดทำระบบ และรักษาระบบการประกันคุณภาพภายใน ได้แก่ การควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพ การรายงานผล การปรับปรุง และการรายงานสาธารณะ

2.2 การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอน ครูควรมีการเตรียมการสอนโดยใช้สื่อ และวิธีการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน มีการบูรณาการเชื่อมโยงรายวิชาที่สอนกับรายวิชาอื่นในหลักสูตรหรือชีวิตประจำวัน หรือภูมิปัญญาไทย จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีความคิดสร้างสรรค์ และแก้ปัญหา เน้นการสร้างแนวคิดการใฝ่รู้เรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ ครูควรใช้วิธีการวัดและประเมินผลหลายรูปแบบ ให้สอดคล้องกับลักษณะเนื้อหาวิชา และควรนำผลการประเมินมาใช้ปรับปรุงการเรียนการสอน ปรับระบบการวัดผลที่เน้นการวัดด้านภูมิรู้และภูมิธรรมในสัดส่วนที่เหมาะสม

2.3 การพัฒนาผู้เรียน สถานศึกษาควรจัดโครงการหรือกิจกรรม เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาทั้งด้านทักษะฝีมือ คุณธรรม ระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ทักษะในการแก้ปัญหา และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินการ โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาที่ให้คำปรึกษาอย่างเป็นระบบ สถานศึกษาควรจัดให้มีการสอนซ่อมเสริมสำหรับนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ รวมไปถึงนักเรียนที่มีทักษะต่ำในการฟัง พูด อ่าน และเขียน

ภาษาไทย นอกจากนี้ควรมีอาจารย์แนะแนวที่ให้บริการแนะแนวสำหรับผู้เรียนที่กำลังจะจบการศึกษาในแต่ละปี

3. องค์ประกอบด้านผลลัพธ์ เป็นการประเมินความสำเร็จของระบบการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน เพื่อนำผลการประเมินที่ได้มาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในให้ดียิ่งขึ้น โดยประเมินจาก

3.1 ผลผลิตของโรงเรียน ได้แก่ 1) จำนวนนักเรียนที่จบการศึกษา และสามารถเข้าศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษาหรืออุดมศึกษา หรือประกอบอาชีพสุจริต 2) ครูมีผลงานการวิจัย เช่น การวิจัยในชั้นเรียน 3) ผลการประเมินภายในสถานศึกษา และผลการประเมินภายนอกจากสำนักงานรับรองและประเมินคุณภาพการศึกษา

3.2 ความมีชื่อเสียงของโรงเรียน พิจารณาจาก 1) นักเรียนเป็นศาสนทายาทที่มีวินัยในตนเอง ก้าวทันโลก เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชน 2) ครูประพฤติตนอยู่ในพระธรรมวินัย หรืออยู่ในกรอบจรรยาบรรณวิชาชีพครู เป็นที่ยอมรับของสังคม 3) ผู้บริหารมีผลงานในการพัฒนาคน พัฒนางาน ให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง 4) ภาพรวมของโรงเรียน โรงเรียนได้รับการยกย่องชมเชยในด้านต่างๆ อยู่เสมอ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาในระดับแตกต่างกัน มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาในระดับแตกต่างกัน 2) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา และ 3) เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาระบบการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบพหุกรณีศึกษา ระหว่างโรงเรียน 3 แบบ คือ โรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับสูง โรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับกลาง และโรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับต่ำ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกต แบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการวิเคราะห์เอกสาร โดยผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยตนเองเป็นระยะเวลา 9 สัปดาห์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาก่อนลงภาคสนาม การศึกษาภาคสนาม และการจัดกระทำข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ ผู้วิจัยใช้แบบสังเกตสภาพทั่วไปของโรงเรียน แนวคำถามในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา แนวคำถามในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยส่งเสริม และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา แนวคำถามในการสนทนากลุ่มระหว่างผู้บริหารและครู และแบบบันทึกข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร

การตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลโดยพิจารณาถึงความถูกต้อง พอเพียง และความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล 4 ลักษณะ ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา การจำแนกประเภทข้อมูล และการเปรียบเทียบข้อมูล เป็นการนำข้อมูลจากการสรุปกรณีศึกษาทั้ง 3 กรณี คือ โรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับสูง โรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับกลาง และโรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับต่ำ มาเปรียบเทียบกัน โดยนำเสนอข้อมูลเป็นตารางเพื่อแสดงให้เห็นถึงความเหมือนและความแตกต่างกันของประเด็นที่ศึกษา

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยขอสรุปผลการวิจัยเป็น 3 ตอน ได้แก่ 1) สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา 2) ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา และ 3) แนวทางในการพัฒนาระบบการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

1. สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

โรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับสูง มีสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน ครบตามองค์ประกอบ 8 ด้าน ตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 ได้แก่ 1) การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 2) การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 3) การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ 4) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 5) การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา 6) การประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 7) การจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน และ 8) การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ที่ครอบคลุมและสมบูรณ์กว่าโรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับกลาง และโรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับต่ำ ได้แก่ มีการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี ข้อมูลสารสนเทศจัดเก็บเป็นระบบ สามารถเรียกใช้ได้ง่าย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา มีการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาครบถ้วนทุกแผน และทุกขั้นตอน มีระบบกำกับติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

โรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับกลาง พบว่าการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศกระจัดกระจาย ไม่เป็นระบบ ขาดการจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายในอย่างต่อเนื่อง ขาดการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

โรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับต่ำ ขาดการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีซึ่งเป็นแผนย่อยจากแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ขาดการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา และพบว่าการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัด

การศึกษาายังดำเนินได้ไม่ครบทุกแผน และขาดขั้นตอนในการสรุปผล มีระบบกำกับติดตาม ตรวจสอบคุณภาพการศึกษา แต่พบว่างานไม่ค่อยคืบหน้า

2. ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ของโรงเรียนกรณีศึกษาทั้ง 3 โรงเรียน สรุปได้ว่า

ปัจจัยที่ส่งเสริมการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีดังนี้

1. ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ได้แก่ ผู้อำนวยการเป็นผู้มีความมุ่งมั่น ทุ่มเทและจริงจังในการทำงาน มีการบริหารงานแบบเข้มงวดเคร่งครัด ผู้จัดการโรงเรียนเป็นที่ยอมรับของชุมชน ผู้อำนวยการเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการบริหารในบางส่วน ผู้อำนวยการมีความมุ่งมั่นในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ผู้อำนวยการมีความสนใจใฝ่เรียนรู้ และเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง

2. ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร ได้แก่ ความสัมพันธ์ที่ดีของครูในโรงเรียน การมีตัวแบบของความเป็นครูที่ดี มีแบบแผนการทำงานเป็นทีม มีความร่วมแรงร่วมใจ และการแบ่งปันช่วยเหลือกัน

3. ปัจจัยด้านบุคลากร ได้แก่ ครูสอนตรงตามสาขาวิชาที่จบมา ครูมีความเอาใจใส่ต่อการเรียนการสอน ครูมีความรักในอาชีพและภาคภูมิใจในโรงเรียน ครูรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย และครูมีความสนใจใฝ่เรียนรู้

4. ปัจจัยด้านโครงสร้างองค์การ ได้แก่ โครงสร้างการประสานงานมีความคล่องตัว

5. ปัจจัยด้านงบประมาณ ได้แก่ โรงเรียนมีงบประมาณเพียงพอต่อการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติงานประจำปี

6. ปัจจัยด้านสภาพทางกายภาพ ได้แก่ สภาพแวดล้อมของโรงเรียนมีความเหมาะสม

7. ปัจจัยภายนอก ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีดังนี้

1. ปัจจัยด้านบุคลากร ได้แก่ โรงเรียนมีบุคลากรที่จำกัด บุคลากรมีการปรับเปลี่ยนอยู่เสมอ ครูสอนไม่ตรงตามสาขาวิชาที่จบมาหรือไม่มีชำนาญในวิชาที่สอน ครูขาดความรู้ทางด้านนวัตกรรมและสื่อการเรียนการสอน
2. ปัจจัยด้านโครงสร้างองค์การ ได้แก่ ผู้จัดการโรงเรียนเข้ามาแทรกแซงการบริหารงานของโรงเรียน
3. ปัจจัยด้านงบประมาณ ได้แก่ โรงเรียนมีงบประมาณไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติงานประจำปี
4. ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์ ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนมีไม่เพียงพอ
5. ปัจจัยด้านสภาพทางกายภาพ ได้แก่ โรงเรียนมีพื้นที่ที่จำกัด และห้องบางห้องไม่พร้อมต่อการใช้งาน
6. ปัจจัยภายนอก ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่มีส่วนร่วมในระบบประกันคุณภาพของสถานศึกษา
7. ปัจจัยอื่นๆ ได้แก่ โรงเรียนมีนโยบายรับนักเรียนไม่จำกัดจำนวนทำให้ไม่สามารถคัดกรองคุณภาพของนักเรียนได้

3. แนวทางการพัฒนาระบบการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

แนวทางการพัฒนาระบบการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ของโรงเรียนกรณีศึกษาทั้ง 3 กรณีศึกษา ประกอบองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ องค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า องค์ประกอบด้านกระบวนการ และองค์ประกอบด้านผลลัพธ์ ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า ควรมีดำเนินการอย่างเหมาะสมใน 7 ด้าน ได้แก่
 - 1) นโยบายและการวางแผน
 - 2) โครงสร้างการบริหาร
 - 3) งบประมาณและทรัพยากร
 - 4) หลักสูตร
 - 5) ผู้บริหาร
 - 6) ครู และ
 - 7) นักเรียน
2. องค์ประกอบด้านกระบวนการ มีการดำเนินการใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาระบบการจัดการคุณภาพ 2) การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอน และ 3) การพัฒนาผู้เรียน
3. องค์ประกอบด้านผลลัพธ์ มีการดำเนินการใน 2 ด้าน ได้แก่ ผลผลิตโรงเรียน และความมีชื่อเสียงของโรงเรียน

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผลการวิจัยเป็น 3 ตอน ได้แก่ 1) สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา 2) ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา และ 3) แนวทางในการพัฒนาระบบการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

1. สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับสูง มีสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน ครอบคลุมองค์ประกอบ 8 ด้าน ตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 ได้แก่ 1) การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 2) การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 3) การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ 4) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 5) การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา 6) การประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 7) การจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน และ 8) การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ที่ครบถ้วนและสมบูรณ์กว่าโรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับกลาง และโรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับต่ำ แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนมีการวางแผนการปฏิบัติงาน การจัดข้อมูลสารสนเทศ การติดตามตรวจสอบคุณภาพ การจัดทำรายงานประจำปี และมีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวิมล ว่องวานิช (2543) ที่ทำการศึกษาคำวิจัยและพัฒนาระบบประเมินภายในของสถานศึกษา ซึ่งเป็นการวางแผนระบบการประเมินภายใน เพื่อให้สถานศึกษาพร้อมที่จะรองรับการประเมินโดยตั้งระบบทีมีดี (TEAM-D) ประกอบด้วยระบบย่อย 5 ระบบ ได้แก่ 1) ระบบการวางแผนและปฏิบัติ (Design of operation plan and evaluation frame) 2) ระบบข้อมูลและประมวลผล (Database and information processing) 3) ระบบการตรวจสอบการประเมิน (Detection of evaluation) 4) ระบบการจัดทำรายงานและรายงานผลการประเมิน (Dissemination of evaluation results) และ 5) ระบบการใช้ผลการประเมิน (Development for the achievement of education standards) โดยระบบประเมินผลภายในที่พัฒนาขึ้นเป็นระบบที่ผูกติดอยู่กับการทำงานปกติตามวงจรการทำงานแบบ PDCA (built-in evaluation system) และเป็นการประเมินที่อิงโรงเรียน

(school-based evaluation) ซึ่งโรงเรียน ที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับสูงได้ปฏิบัติและสอดคล้องกับการทำงานของระบบทีมดี (TEAM-D)

ผลการวิจัยพบว่า แม้โรงเรียนกรณีศึกษาส่วนใหญ่ยังคงยึดมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน 18 มาตรฐาน เป็นมาตรฐานสถานศึกษา โดยไม่ได้เพิ่มมาตรฐานเฉพาะสถานศึกษาลงไป แต่ทางสถานศึกษามีคณะครูเพื่อร่วมกันจัดทำมาตรฐานสถานศึกษา ตลอดจนร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูวิมลศิลป์ (2548) ที่ทำการศึกษาศภาพความพร้อมในการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 1 พบว่า สถานศึกษามีความพร้อมด้านการเตรียมการก่อนการประกันคุณภาพภายใน โดยให้ครูร่วมกันจัดทำมาตรฐานสถานศึกษา และแผนพัฒนาการจัดการศึกษา

จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า แม้ในอดีตการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จะแบ่งงานออกเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายวิชาการ และฝ่ายธุรการ แต่ในปัจจุบันโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาได้แบ่งงานบริหารออกเป็น 4 ฝ่าย ทำให้การบริหารมีความสะดวก คล่องตัวมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) ซึ่งระบุไว้ว่า การจัดโครงสร้างการบริหารสถานศึกษา ควรจัดให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา มีการแบ่งงานออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป

ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนกรณีศึกษาทั้ง 3 โรงเรียนมีระบบการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา และมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการเก็บรวบรวมข้อมูลแต่ละมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายใน ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543) ที่ว่า การควบคุมคุณภาพและการตรวจสอบคุณภาพ คือกระบวนการบริหารเพื่อพัฒนาคุณภาพตามหลักการบริหาร โดยการควบคุมคุณภาพ คือการที่สถานศึกษาต้องศึกษาเป้าหมายร่วมกัน วางแผนและดำเนินตามแผน เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษา ส่วนการตรวจสอบคุณภาพ คือการที่สถานศึกษาต้องร่วมกันตรวจสอบเพื่อพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษา

โรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับสูงและกลาง มีการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา มีการดำเนินงานตามโครงการและกิจกรรมที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการ

ประจำปี มีการประเมินผลเพื่อปรับปรุงแผนการดำเนินงาน รวมทั้งสรุปผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษามีการดำเนินงานตามโครงการที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ครอบคลุมทุกโครงการและกิจกรรม และดำเนินการครบทุกขั้นตอน รวมทั้งมีระบบกำกับติดตามการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง และบรรลุเป้าหมายสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสุรสีห์ กระจาดลาด (2547) ที่ทำการศึกษารื่อง สภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม: ศึกษาเฉพาะโรงเรียนพระปริยัติธรรมอิสานราชวิทยานุสรณ์ อำเภอเมืองจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในเพื่อก่อให้เกิดความสำเร็จ ต้องดำเนินเป็นประจำ มีการประเมินผลและสรุปผลการดำเนินงานของครู บุคลากร หรือทีมงานอยู่เสมอ

2. ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านภาวะผู้นำเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการเป็นผู้มีความมุ่งมั่นทุ่มเทและจริงจังในการทำงาน มีการบริหารงานแบบเข้มงวดเคร่งครัด ผู้จัดการโรงเรียนเป็นที่ยอมรับของชุมชน ผู้อำนวยการเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการบริหาร ผู้อำนวยการมีความมุ่งมั่นในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ผู้อำนวยการมีความสนใจใฝ่เรียนรู้ และเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสรพงษ์ การุญ (2551) ที่ทำการศึกษาศูนย์ที่ส่งเสริมผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี : กรณีศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดตากฟ้า อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ความสำเร็จในการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดตากฟ้า อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์มาจากผู้บริหาร ซึ่งมีลักษณะเป็นพระนักบริหาร นักพัฒนา นักการศึกษา มีความสามารถในการวางแผนงาน มีความเสียสละ ตัดสินใจด้วยความยุติธรรม มีการมอบงานตามถนัด ตรวจสอบงาน ประชุมแนะนำครู จัดหางบประมาณ อาคารสถานที่ อุปกรณ์เพียงพอ และแก้ปัญหารวดเร็ว

ผลการวิจัยซึ่งพบว่า ปัจจัยด้านบุคลากรเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ได้แก่ ครูสอนตรงตามสาขาวิชาที่จบมา มีความเข้าใจใฝ่ต่อการเรียนการสอน รักในอาชีพและภาคภูมิใจในโรงเรียน รับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย และมีความสนใจใฝ่เรียนรู้ ส่วนปัจจัยด้านบุคลากรที่เป็นอุปสรรค ได้แก่ การมีบุคลากรที่จำกัด บุคลากรมีการปรับเปลี่ยนอยู่เสมอ ครูสอนไม่ตรงตามสาขาวิชาที่จบมา ครู

ไม่มีชำนาญในวิชาที่สอน ขาดความรู้ทางด้านนวัตกรรมและสื่อการเรียนการสอน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาหัตถ์ ฐิริปัญญา (2547) ที่ทำการศึกษาการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดอุดรธานี พบว่าบุคลากรครูมีความสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน โดยครูควรมีความสามารถในการพัฒนาตนเอง มีความรักและภาคภูมิใจในอาชีพ มีความรับผิดชอบ และมีความสามารถในการใช้สื่อการสอนที่ดี

สำหรับปัจจัยด้านโครงสร้างองค์การพบว่า หากผู้จัดการโรงเรียนเข้ามาแทรกแซงการบริหารงานของโรงเรียน ถือเป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เนื่องจากโครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาโดยทั่วไป ผู้อำนวยการยังไม่ใช่ตำแหน่งที่สูงที่สุดของสถานศึกษา หากแต่เป็นผู้จัดการโรงเรียน ซึ่งโดยทั่วไปมักจะเป็นเจ้าอาวาสของวัดที่โรงเรียนนั้นๆ ตั้งอยู่ ผู้จัดการโรงเรียนควรทำหน้าที่เป็นผู้รับผิดชอบดูแลงบประมาณ มีอำนาจในการแบ่งสรรงบประมาณตามความเหมาะสม และเป็นที่ปรึกษาในการบริหารงานของโรงเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาโชคชัย ไชยหานาม (2550) ที่ทำการศึกษา เรื่อง ปัญหาการบริหารงานในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด ตามทัศนะของผู้บริหารและครูผู้สอน พบว่า ปัญหาในการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาที่ต้องได้รับการแก้ไขประการหนึ่งคือ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติควรออกกฎหมายหรือระเบียบการบริหารงานในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่กำหนดให้ผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในสถานศึกษา เพื่อความคล่องตัวในการบริหารงาน

ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ที่ว่า ปัจจัยด้านงบประมาณเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา หากโรงเรียนมีงบประมาณที่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน ซึ่งพบว่าโรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับสูง ได้เงินงบประมาณบางส่วนมาจากเงินสนับสนุนของผู้จัดการโรงเรียน และเงินบริจาคการกรทำบุญของประชาชน สอดคล้องกับงานวิจัยของพิสิฐฐิ โคตรสุโพธิ์ (2548) ที่ทำการศึกษาเรื่อง รูปแบบและยุทธศาสตร์การดำเนินงานของวัดที่จัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนธรรมดีเด่น พบว่า วัดต้องพยายามหางบประมาณมาสนับสนุน เพื่อให้เพียงพอต่อการใช้งาน ฉะนั้น งบการบริจาคจึงมีจำนวนมากบ้าง น้อยบ้าง ตามแต่ภาวะเศรษฐกิจในช่วงนั้นๆ สิ่งหนึ่งที่ผู้บริหารให้ความสำคัญและคิดว่าน่าจะมีส่วนสร้างความประทับใจแก่ผู้มาทำบุญที่วัด คือ การพัฒนาบุคลิกลักษณะของพระภิกษุสามเณรให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย สร้างความศรัทธาต่อผู้พบเห็น

นอกจากนี้ ปัจจัยทางด้านสภาพทางกายภาพเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา หากโรงเรียนมีการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม พบว่าโรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับสูง มีการจัดห้องเรียน และห้องต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม ห้องเรียนมีสภาพเอื้อต่อการเรียนรู้ มีการกวดขันให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการดูแลห้องเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ โยธิน พรหมบุตร (2545) ที่ทำการศึกษารื่อง การจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนการสอนของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกระบี่ พบว่า กิจกรรมที่โรงเรียนปฏิบัติมาก ได้แก่ โรงเรียนมีการปรับปรุงห้องเรียน ให้เอื้อต่อการเรียนการสอน มีการนำนักเรียนไปทัศนศึกษาธรรมชาติภายในโรงเรียน และส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมแก่นักเรียน โดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนการสอนของโรงเรียนด้วยกัน

นอกจากนี้พบว่า ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์เป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เนื่องจาก วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนมีไม่เพียงพอ สอดคล้องงานวิจัยของ พระชิน นิวงษา (2544) ที่ทำการศึกษารื่อง การใช้สื่อการเรียนการสอนของครูอาจารย์โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครพนม พบว่าอุปกรณ์การเรียนการสอนมีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนมาก เช่น หากมีตำราเรียนดีแต่ขาดสื่อที่ดีในการสนับสนุน อาจทำให้การสอนไม่มีความน่าสนใจ หรือทำให้การสอนไม่ครอบคลุมกับนักเรียนได้ทั่วถึง หรือแม้ว่ามีตำราดี สื่อการสอนเยี่ยม แต่หากขาดบุคลากรผู้เชี่ยวชาญในการใช้สื่อให้เหมาะสม การสอนนั้นก็ยากจะสำเร็จตามต้องการได้ เพราะฉะนั้น อุปกรณ์การเรียนการสอนทุกประเภทมีส่วนสนับสนุนการสอน ผู้นำมาใช้ต้องมีความระมัดระวัง และรอบคอบจึงจะทำให้การสอนได้ผลดี

3. แนวทางการพัฒนาระบบการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

แนวทางการพัฒนาระบบการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ของโรงเรียนกรณีศึกษาทั้ง 3 กรณีศึกษา พบว่ามีองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ องค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า องค์ประกอบด้านกระบวนการ และองค์ประกอบด้านผลลัพธ์ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ต้องพิจารณาในเชิงระบบที่ประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ ทุกปัจจัยสอดคล้องกับแนวคิดของ จำรัส นองมาก (2538) ที่กล่าวว่า การพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จ โดยจัดการกับปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยตัวป้อน ปัจจัยกระบวนการ และปัจจัยผลผลิต และสอดคล้องกับผลงานวิจัย

ของ Baumgart (2007) ที่พบว่าเกณฑ์ในการหาคุณภาพการศึกษาของออสเตรเลียใช้เกณฑ์ปัจจัยนำเข้า เกณฑ์กระบวนการเรียนการสอน และการปรับปรุงการเรียนการสอน และเกณฑ์ผลผลิตของบัณฑิต

องค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า ควรได้รับการพัฒนาเกี่ยวกับนโยบายและการวางแผน โครงสร้างการบริหาร งบประมาณและทรัพยากร หลักสูตร ผู้บริหาร ครู และนักเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนโยบายและการวางแผน และโครงสร้างการบริหาร เป็นบริบทที่สำคัญต่อทิศทางการจัดการศึกษาของโรงเรียน ในขณะที่งบประมาณและทรัพยากร หลักสูตร ผู้บริหาร ครู และนักเรียน เป็นปัจจัยนำเข้าสำคัญที่จะทำให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีคุณภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของจิวรรณ มณีแสง (2543) ที่พบว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษาต้องอาศัยองค์ประกอบด้านปัจจัยความพร้อม ได้แก่ ความพร้อมของผู้เรียน ครู ผู้บริหาร หลักสูตร สื่อการสอน อาคารสถานที่

องค์ประกอบด้านกระบวนการ ควรได้รับการพัฒนาเกี่ยวกับระบบการจัดการคุณภาพ การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาผู้เรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ โรงเรียนควรให้ความสำคัญทั้งกระบวนการในการให้ความรู้ ทักษะวิชาชีพ และการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมอย่างมีคุณธรรม ภายใต้การพัฒนาวิธีการถ่ายทอดประสบการณ์ ถ่ายทอดความรู้ของครู สอดคล้องกับแนวคิดของสัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2544) ที่กล่าวว่าคุณภาพสถานศึกษา คือ การจัดการสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ วิธีการสอน กระบวนการเรียนรู้ และการตอบสนองการเรียนรู้ ระบบการวัดผล และประเมินผล การสนับสนุนการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมและความร่วมมือของบุคลากร และองค์กรในชุมชน

องค์ประกอบด้านผลลัพธ์ ควรพัฒนาเกี่ยวกับผลผลิตของโรงเรียน ได้แก่ นักเรียน ครู ผลการประเมินคุณภาพของสถานศึกษา และด้านชื่อเสียงของโรงเรียน ได้แก่ ความมีชื่อเสียงของนักเรียน ครู ผู้บริหาร และภาพรวมของโรงเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคุณภาพของการจัดการศึกษา นอกจากจะพิจารณาจากความสำเร็จที่เป็นผลสัมฤทธิ์ตามหลักสูตรและผลงานที่เกิดขึ้นแล้ว ยังต้องพิจารณาถึงการยอมรับของชุมชนสังคมที่มีต่อทั้งผู้สำเร็จการศึกษา ผู้ปฏิบัติงาน และโรงเรียนในภาพรวมด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ณัฐพล ชุมวรฐายี (2545) ที่กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นหลักประกันว่า ผู้เรียนที่จบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และเป็นที่ยอมรับของสังคม และสอดคล้องแนวคิดของไพบูลย์ แจ่มพงษ์ (2541) ที่กล่าวว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษาต้องอาศัยองค์ประกอบด้านผลผลิต ได้แก่ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักสูตรและสังคมคาดหวังในด้านองค์ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และสุขภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่มีบริบทใกล้เคียงกับการวิจัยครั้งนี้ และมีคุณภาพการจัดการศึกษาในระดับต่างๆ ควรนำข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ไปปรับประยุกต์ใช้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

2. ปัจจัยสำคัญหนึ่งที่ทำให้การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับสูง มีสภาพการดำเนินงานที่ครอบคลุมและครบถ้วนมากกว่าโรงเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับกลางและต่ำ และนับเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในคือ การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนั้นโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ควรมีการส่งเสริมให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ตั้งแต่การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ตลอดจนการมีส่วนร่วมการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

3. แนวทางการพัฒนาระบบระบบการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จากการวิจัยนี้มี 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า ได้แก่ นโยบายและการวางแผน โครงสร้างการบริหาร งบประมาณและทรัพยากร หลักสูตร ผู้บริหาร ครู และนักเรียน 2) องค์ประกอบด้านกระบวนการ ได้แก่ การพัฒนาระบบการจัดการคุณภาพ การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาผู้เรียน และ 3) องค์ประกอบด้านผลผลิต ได้แก่ ผลผลิตโรงเรียน และความมีชื่อเสียงของโรงเรียน สถานศึกษาสามารถนำไปปรับใช้ให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ระหว่างขนาดโรงเรียน หรือที่ตั้งของโรงเรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนที่มีขนาด และที่ตั้งแตกต่างกัน

2. ควรทำการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในด้านผู้เรียน ครู และผู้บริหาร โดยยึดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาเป็นหลัก เพื่อเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในของแต่ละสถานศึกษา

3. ควรทำการศึกษาพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ซึ่งมีบริบทที่แตกต่างจากโรงเรียนทั่วไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กองทุนสนับสนุนการวิจัย, สำนักงาน. (2547). การสนทนากลุ่ม. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

http://www.lc.mahidol.ac.th/Duangporn_K.htm. [2553, กรกฎาคม 31]

การศาสนา, กรม. (2535). การประเมินผลโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.

เก็จกนก เอื้อวงศ์. (2546). การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการในระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2543). แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา: เพื่อพร้อมรับการประเมินภายนอก. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี

คล้าย สังฆะมาศ. (2547). สภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

แคลทียา ศรีแปลก. (2544). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการใช้ผลการประเมินภายในสถานศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนคันนายาว กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จำรัส นองมาก. (2538). การรับรองมาตรฐานคุณภาพโรงเรียนเอกชน แนวทางพัฒนาเพื่อเสริมบทบาท เพื่อแบ่งเบาภาระของรัฐ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ศาสนา.

จำรัส นองมาก. (2544). ปฏิบัติการประกันคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพฯ: ชันปรินต์ติ้ง.

จิวรรณ มณีแสง. (2543). การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพของสถาบันการศึกษาพยาบาล เอกชน. วิทยานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชลัช จงสีบพันธ์ และคนอื่นๆ. (2545). ร่างรายงานการวิจัยเรื่องผลการประเมินผลการดำเนินงานด้าน การประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันการศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย.

กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยและบริการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ณัฐพล ชุมวรฐายี. (2545). บันไดสู่การประกันคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพฯ: ภูเก็ตพอยท์.

ถวิล สมัครรัฐกิจ. (2539). คู่มือจัดการศึกษาสงฆ์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

- ทดสอบทางการศึกษา, สำนักงาน. (2544). ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน
สถานศึกษา: กรอบและแนวการดำเนินงาน. กรุงเทพฯ: สำนักงานทดสอบทางการศึกษา.
ทรงศรี ตุ่นทอง. (2542). การประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา. วารสารการ
วัดผลการศึกษา มศว.ประสานมิตร. 60: 1-15.
- ทิตินา แชนมณี. (2542). การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง: โมเดลชิปปา
(CIPPA MODEL). วารสารวิชาการ. 5: 4 – 26.
- ไทย ทิพย์สุวรรณกุล. (2541). รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการวิจัยและพัฒนาระบบการประกัน
คุณภาพสำหรับสถาบันอุดมศึกษา: การใช้ดัชนีจากจากผลการประกันคุณภาพการศึกษา
เพื่อการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- นิตา ชูโต. (2545). การวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ: พี.เอ็น.การพิมพ์.
- บพิตร วิทยาวิโรจน์. (2545). ความพร้อมในการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติ
ธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชา
การบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปัญญา ภูภักดี. (2545). รายงานการวิจัยเรื่องการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. เอกสารอัด
สำเนา.
- พระครูวิมลศิลป์กิจ. (2548). สภาพความพร้อมในการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนพระ
ปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงรายเขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
เชียงราย.
- พระชิน นิงงษา. (2544). การใช้สื่อการเรียนการสอนของครูอาจารย์โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนก
สามัญศึกษา จังหวัดนครพนม. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยี
การศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พระธีรพล นาสรณ์, ประพันธ์ คำจ้อย, พระมหาพระประสงค์ พุทธจันทร์, พระครูวิรุฬห์วิริยธรรม
ปานกลาง และ พระครูสมุห์สายัน สุริยา. การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน
ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

- พระปลัดชัยวัฒน์ ธรรมบันเท็ง. (2548). *การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 11*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์.
- พระปลัดมานัสชัย เมตตจิตโต. (2548). *การศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดนครราชสีมา*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์.
- พระพุทธศาสนาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2549). *แผนยุทธศาสตร์โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ระยะที่ 1 พ.ศ. 2549-2553*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- พระมหาไชยชัย ไชยหานาม. (2550). *ปัญหาการบริหารงานในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด ตามทัศนะของผู้บริหารและครูผู้สอน*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พระมหาปริชา ฉัตรแก้ว. (2548). *การศึกษาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 12*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์.
- พระมหาปริดี สีหาวัตร. (2548). *แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 12*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พระมหาวิเชียร ตุ่นแก้ว. (2548). *สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- พระมหาวิรุฬห์ชิต ชุบุญชิต. (2547). *เจตคติต่อการประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุดรธานี*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พระมหาสุรสิทธิ์ กระดานลาด. (2547). *สภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม: ศึกษาเฉพาะ โรงเรียนพระปริยัติธรรมอิสานราชวิทยานุสรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พระราชวรมนี. (2521). *ปรัชญาการศึกษาของไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์วราภรณ์พิมพ์นิจ.

- พระอธิการสุพล คัดข้างบน. (2547). การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พิสิฐรัฐ โคตรสุโพธิ์. (2548). รูปแบบและยุทธศาสตร์การดำเนินงานของวัดที่จัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนาธรรมดีเด่น. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- พุทธศาสนศึกษา, กอง. (2553). แผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการการพัฒนาศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา (พ.ศ. 2553 - พ.ศ.2562). กรุงเทพฯ: (ม.ป.ท.)
- เพ็ญพักตร์ อุทิศ. (2547). การสนทนากลุ่ม. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.asoke.info/Boonniyomins/2547/47_0503research1.html. [2553, กรกฎาคม 31]
- ไพฑูริย์ แจ่มพงษ์. (2541). การประกันคุณภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา. วารสารกองทุนสงเคราะห์การศึกษาเอกชน. 77: 14-20.
- โยธิน พรหมบุตร. (2545). การจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนการสอนของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกระบี่. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), สำนักงาน. (2546). ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี
- วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ และพระมหาสุทิตย์ อาภากรโ. (2542). รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนาและศักยภาพการทางศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.
- วันชัย ศิริชนะ. (2537). การพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา สำหรับสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิชัย ธรรมเจริญ. (2541). คู่มือการปฏิบัติงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา
- ศาสนศึกษา, กอง. (2539). เทคนิคการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ม. ต้น-ม.ปลาย. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.

ศิริกาญจนา อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2544). *เหตุปัจจัยที่สัมพันธ์กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตการศึกษาที่ 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.*

ศึกษานิเทศก์, กระทรวง กรมสามัญศึกษา. (2542). *แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว

สมคิด พรหมจ้อย. (2544). การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารสุโขทัยธรรมมาธิราช*, 14: 41-49.

สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์. (2542). *มุ่งสู่คุณภาพการศึกษา.* กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.

สัมฤทธิ์ กางเพ็ง. (2544). การพัฒนาระบบ การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา: ยุทธศาสตร์สำคัญเพื่อเตรียมรับการประเมินภายนอก. *วารสารวิชาการ*, 4: 9-15.

สุพัตรา ทรัพย์เสถียร. (2546). *การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของประสิทธิผลในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน: โมเดลสมการโครงสร้างกลุ่มพหุ. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*

สุภางค์ จันทร์วานิช. (2545). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุทัย ดุลยเกษม. (2544). *คู่มือการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่องานพัฒนา.* ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.

อุทุมพร จามรมาน และคณะ. (2544). *การวิจัยและพัฒนาต้นแบบ เกณฑ์ และวิธีการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในและภายนอกสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทย. (ม.ป.ท.)*

อุทุมพร จามรมาน. (2544). *วิธีทำประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์

ภาษาอังกฤษ

Baumgart. N. (2007). *Eqity, quality and cost in higher education.* Bangkok: UNESCO Principal Regional Office for Asia and Pacific.

Denzin, N. K. (1983). *Strategies for social research.* Beverly Hills, CA: Sage.

Hackman JR. (1987). *Handbook of Organizational Behavior.* NJ: Prentice-Hall.

McGrath JE. (1984). *Groups: Interaction and Performance*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Noblit, G. W., and Hare, R. D. (1983). *Meta-ethnography: Issues in the synthesis and replication of qualitative research*. Paper presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association, Montreal.

Silverstein, A. (1988). An Aristotelian resolution of the ideographic versus nomothetic tension. *American Psychologist*, 43: 24-53.

Steiner ID. (1972). *Group Process and Productivity*. New York: Academic.

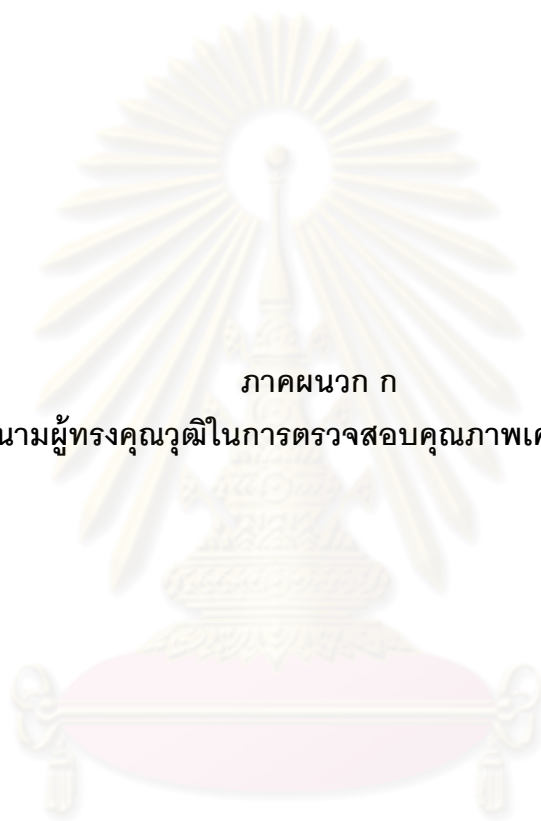

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

1. รองศาสตราจารย์ ดร. ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ
ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณิชฐภรณ์ หลาวทอง
ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. ดร. เพชรา พิพัฒน์สันติกุล
กลุ่มวิชาทดสอบและวิจัยทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์
4. นายสนธิญาณ รักษาภักดี
หัวหน้าฝ่ายมาตรฐานและคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
5. นายมงคล ชัดผาบ
ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลำปาง
6. นายอินทพร จันเยี่ยม
ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์
7. นายวีระพงษ์ สารบรรณ
ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดอุดรธานี

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข
เครื่องมือวิจัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสังเกตสภาพทั่วไปของโรงเรียน

โรงเรียน.....

ผู้จัดการ.....

หัวหน้าสถานศึกษา.....

จำนวนครู บรรพชิต..... ฆราวาสชาย..... ฆราวาสหญิง.....

จำนวนนักเรียน

ชั้น	ม.1	ม.2	ม.3	ม.4	ม.5	ม.6	รวม
จำนวนห้องเรียน (ห้อง)							
จำนวนนักเรียน (รูป)							

1. สถานที่ตั้งและชุมชน

1.1 สถานที่ตั้งของโรงเรียน

1.2 แผนผังในโรงเรียน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.3 ลักษณะของชุมชนใกล้เคียง

.....
.....

2. ลักษณะทางกายภาพ

2.1 สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน

.....

.....

.....

2.2 อาคารเรียน

อาคาร	การใช้ประโยชน์

3. ข้อมูลของโรงเรียน

3.1 วิสัยทัศน์

.....

.....

.....

3.2 พันธกิจ

.....

.....

.....

3.3 เป้าหมาย

.....

.....

.....

3.4 โครงสร้างการบริหารของโรงเรียน

4. สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานด้านต่างๆ ของโรงเรียน

4.1 ฝ่าย.....

.....
.....

4.2 ฝ่าย.....

.....
.....

4.3 ฝ่าย.....

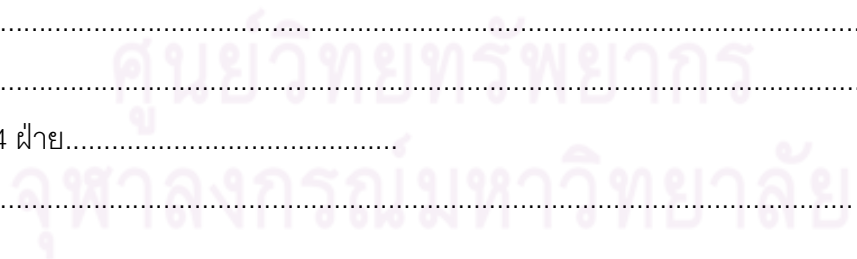
.....
.....

4.4 ฝ่าย.....

.....
.....

4.5 ฝ่าย.....

.....
.....

5. วิถีชีวิตของบุคคลในโรงเรียน

5.1 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารและครู

.....

.....

.....

5.2 ความสัมพันธ์ระหว่างครู

.....

.....

.....

5.3 ความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน

.....

.....

.....

5.4 ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน

.....

.....

.....

6. ข้อสังเกตอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์ (ก)
แนวคำถามในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน
โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

1. ท่านคิดว่า การประกันคุณภาพภายในโรงเรียน มีจุดประสงค์เพื่ออะไร
2. โรงเรียนมีการเตรียมความพร้อมในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในอย่างไร
3. โรงเรียนได้มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาหรือไม่ และทำอย่างไร
4. การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา/ธรรมนูญโรงเรียน ดำเนินการอย่างไร มีอะไรที่เป็นจุดแข็งและจุดอ่อนในการดำเนินการ และมีใครมีส่วนร่วมบ้าง
5. การจัดระบบสารสนเทศของโรงเรียนเป็นอย่างไร โรงเรียนนำสารสนเทศมาใช้อย่างไรบ้าง และมีความเหมาะสมหรือไม่เพียงใด
6. ครูทุกคนมีการจัดทำแผนการจัดการเรียนการสอนหรือไม่ แผนนี้เป็นอย่างไร ครูจัดการเรียนการสอนตามแผนหรือไม่ อย่างไร
7. การดำเนินงานต่างๆ เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ มากน้อยเพียงใด เพราะเหตุใด
8. มีการจัดสรรบุคลากร งบประมาณ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อให้เกิดการดำเนินงานตามแผน หรือไม่ และท่านคิดว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ เพราะเหตุใด
9. โรงเรียนได้มีระบบการกำกับติดตามตรวจสอบคุณภาพตามแผนงาน หรือไม่ อย่างไร เหมาะสมหรือไม่
10. บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง กรรมการโรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในโรงเรียนหรือไม่ อย่างไร
11. การประเมินคุณภาพภายในของโรงเรียนดำเนินการอย่างไร
12. ท่านคิดว่า การประเมินคุณภาพภายในที่โรงเรียนทำอยู่ มีจุดแข็งและจุดอ่อนอย่างไร และท่านคิดว่า จะปรับปรุงแก้ไขได้อย่างไร
13. โรงเรียนได้มีการจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายในหรือไม่ ทำอย่างไร
14. มีการนำผลการประเมินมาใช้เพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานหรือไม่ อย่างไร ถ้ามีหรือไม่มี เพราะเหตุใด

แบบสัมภาษณ์ (ข)

แนวคำถามในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยส่งเสริม และปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

กลุ่มปัจจัยด้านภาวะผู้นำ

1. จากคำกล่าวที่ว่า “การประกันคุณภาพการศึกษาจะสำเร็จหรือล้มเหลว ขึ้นอยู่กับผู้บริหาร โรงเรียนเป็นสำคัญ” ท่านเห็นด้วยหรือไม่ อย่างไร
2. คุณลักษณะใดของผู้บริหารที่ส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการประกันคุณภาพ ในโรงเรียน เพราะเหตุใด
3. การบริหารแบบใดที่ส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการประกันคุณภาพ เพราะเหตุใด

กลุ่มปัจจัยด้านโครงสร้างองค์การ

4. โรงเรียนมีการจัดหน่วยงาน/คณะทำงาน/บุคลากรที่ดูแลรับผิดชอบการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาไว้เป็นการเฉพาะหรือไม่ หน่วยงาน/คณะทำงาน/บุคลากรนี้ทำหน้าที่อะไรบ้าง การจัดหน่วยงานหรือบุคคลไว้เป็นการเฉพาะนี้ เป็นส่วนส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนอย่างไร
5. โครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียนเป็นอย่างไร มีลักษณะใดที่เอื้อต่อการดำเนินการประกันคุณภาพหรือเป็นอุปสรรคอย่างไร โดยพิจารณาในด้านการจัดแบ่งฝ่ายหรือกลุ่มงาน การกำหนดบทบาทและอำนาจหน้าที่ และการสื่อสารประสานงาน

กลุ่มปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์การ

6. บรรยากาศและแบบแผนการทำงานของบุคลากรในโรงเรียนเป็นอย่างไร ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนหรือไม่ อย่างไร
7. ครูในโรงเรียนมีความคิดเห็นอย่างไรต่อนวัตกรรมหรือแนวคิด วิธีการใหม่ต่างๆ ที่เกิดขึ้น และมีการยอมรับการประเมิน และการพัฒนามากน้อยเพียงใด

กลุ่มปัจจัยด้านบุคลากร

8. ครูมีเพียงพอหรือไม่ อย่างไร ครูสอนตรงตามสาขาวิชาที่จบมาหรือไม่ อย่างไร การที่มีครูไม่เพียงพอส่งผลอย่างไรบ้างต่อการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน
9. คุณลักษณะใดของบุคลากรภายในโรงเรียนที่ส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน

กลุ่มปัจจัยด้านงบประมาณ

10. งบประมาณที่ได้รับเพียงพอหรือไม่ เพียงใด ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนอย่างไร
11. แหล่งที่มาของงบประมาณที่สนับสนุนโรงเรียนมาจากที่ใดบ้าง ชุมชน หน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ เข้ามาสนับสนุนหรือไม่ มากน้อยเพียงใด
12. การบริหารงบประมาณของโรงเรียนเป็นอย่างไร การใช้งบประมาณเน้นการพัฒนาผู้เรียน การจัดสรรงบสำหรับการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา และการใช้งบประมาณเป็นไปตามความต้องการของโรงเรียน/ท้องถิ่นและเป็นไปตามแผนที่กำหนดหรือไม่เพียงใด

กลุ่มปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์

13. โรงเรียนมีวัสดุอุปกรณ์เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการหรือไม่ เพียงใด และส่งผลต่อการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษามากน้อยเพียงใด
14. วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้สอดคล้องกับความจำเป็นและความต้องการของบุคลากรในการใช้งานสามารถนำไปใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่าและได้รับการดูแลบำรุงรักษาอย่างเหมาะสมหรือไม่อย่างไร

กลุ่มปัจจัยด้านสภาพทางกายภาพ

15. อาคารเรียนและห้องเรียนต่างๆ มีความพร้อมต่อการจัดการเรียนการสอนหรือไม่ อย่างไร อุปกรณ์หรือเครื่องมือในแต่ละห้องเรียนมีความเพียงพอหรือไม่ อย่างไร
16. ท่านคิดว่า ลักษณะทางกายภาพของสถานศึกษาส่งผลต่อการประกันคุณภาพการศึกษาหรือไม่ อย่างไร
17. ห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนควรมีลักษณะเป็นอย่างไร และสภาพที่เอื้อต่อการเรียนรู้ส่งผลต่อการประกันคุณภาพการศึกษาหรือไม่ อย่างไร

กลุ่มปัจจัยภายนอก

18. สภาพชุมชนและสังคมที่แวดล้อมโรงเรียนเป็นอย่างไร ชุมชนและสังคมให้ความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการประกันคุณภาพของโรงเรียนหรือไม่อย่างไร เพราะอะไร
19. สภาพเศรษฐกิจของชุมชนส่งผลต่อการสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนหรือไม่อย่างไร
20. หน่วยงานต้นสังกัดให้การสนับสนุนช่วยเหลือโรงเรียนในด้านใดบ้าง อย่างไร
21. แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาที่หน่วยงานต้นสังกัดกำหนดไว้ เป็นส่วนที่ส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนหรือไม่ อย่างไร

22. ความก้าวหน้าในการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน เช่น ระบบอินเทอร์เน็ต การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม รวมทั้งการพัฒนาวิธีการสอนหรือเทคนิคการสอนใหม่ๆ ส่งผลต่อการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนอย่างไรบ้าง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสนทนากลุ่ม (ค)

แนวคำถามในการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับปัจจัยส่งเสริม และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน และแนวทางในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

1. ท่านคิดว่า โรงเรียนของท่านมีการเปลี่ยนแปลงด้านใด อย่างไรบ้าง หลังจากที่ได้ผ่านการประเมินคุณภาพภายนอกโดยสมศ. มาแล้ว ทั้ง 2 รอบ
2. ท่านคิดว่า ปัจจัยใดที่ส่งเสริมต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน
3. ท่านคิดว่า ปัจจัยใดบ้างที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน
4. ท่านคิดว่า ปัจจัยทั้งทางบวกและทางลบใดบ้าง ที่ทำให้การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรมฯ แตกต่างจากโรงเรียนทั่วไป
5. ในข้อ 2 – 4 ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้ผู้สนทนานำเสนอประเด็นเกี่ยวกับปัจจัยอย่างอิสระ จากนั้นผู้วิจัยนำเสนอคำถามเกี่ยวกับปัจจัยในด้านต่างๆ ซึ่งผู้ร่วมสนทนากลุ่มไม่ได้กล่าวถึง โดยมีประเด็นคำถามดังนี้
 - 5.1 การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในที่โรงเรียนดำเนินการอยู่มีความเหมาะสมหรือไม่อย่างไร
 - 5.2 คุณลักษณะใดของบุคลากรที่ส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน
 - 5.3 บุคลากรในโรงเรียนยึดหลักอะไรในการทำงานร่วมกัน
 - 5.4 คุณลักษณะใดของผู้บริหารที่ส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน
 - 5.5 โครงสร้างการบริหารของโรงเรียนเป็นอย่างไร เชื้อต่อการปฏิบัติงานมากน้อยเพียงใด
 - 5.6 บุคลากรส่วนใหญ่รู้สึกอย่างไรต่อการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาที่เกิดขึ้นในโรงเรียน
 - 5.7 โรงเรียนมีการนำความรู้และนวัตกรรมเข้ามาใช้ในการบริหารและการจัดการเรียนการสอนอย่างไร
 - 5.8 ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการของโรงเรียนและให้ความช่วยเหลือโรงเรียนมากน้อยเพียงใด เพราะเหตุใด
6. ท่านมีข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนอย่างไร เพื่อสนับสนุนปัจจัยที่ส่งเสริมการประกันคุณภาพภายในให้เข้มแข็งขึ้น และกำจัดปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการประกันคุณภาพภายในให้หมดไป

รายละเอียดการจัดสนทนากลุ่ม

โรงเรียนกรณีศึกษา ก

วันที่จัดสนทนากลุ่ม	31 มกราคม 2554
เวลา	15.30 – 17.30 น. (รวมเวลาที่ใช้ 2 ชั่วโมง)
ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม	<ol style="list-style-type: none"> 1) ผู้อำนวยการ 2) รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ 3) รองผู้อำนวยการฝ่ายธุรการ 4) ครูวิชาคณิตศาสตร์ 5) ครูวิชาวิทยาศาสตร์ 6) ครูวิชาสังคมศึกษา 7) ครูวิชาภาษาอังกฤษ

โรงเรียนกรณีศึกษา ข

วันที่จัดสนทนากลุ่ม	3 มกราคม 2554
เวลา	14.00 – 15.30 น. (รวมเวลาที่ใช้ 1:30 ชั่วโมง)
ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม	<ol style="list-style-type: none"> 1) รองผู้อำนวยการฝ่ายวางแผนและพัฒนา 2) รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ 3) รองผู้อำนวยการฝ่ายธุรการ 4) ครูวิชาภาษาไทย 5) ครูวิชาคณิตศาสตร์ 6) ครูวิชาวิทยาศาสตร์ 7) ครูวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี

โรงเรียนกรณีศึกษา ค

วันที่จัดสนทนากลุ่ม	21 กุมภาพันธ์ 2554
เวลา	15.00 – 17.00 น. (รวมเวลาที่ใช้ 2 ชั่วโมง)
ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม	1) ผู้อำนวยการ 2) รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ 3) รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหาร 4) ครูวิชาวิทยาศาสตร์ 5) ครูวิชาภาษาไทย 6) ครูวิชาภาษาอังกฤษ

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบบันทึกข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร
โรงเรียน.....

ชนิดเอกสาร	แหล่งที่มา	เนื้อหาสาระ
มาตรฐานการศึกษาของ สถานศึกษา		
แผนพัฒนาการจัด การศึกษาของสถานศึกษา		
รายงานการประเมินตนเอง ของสถานศึกษา		
ผลการประเมินคุณภาพ ภายนอก (รอบแรก)		
ผลการประเมินคุณภาพ ภายนอก (รอบสอง)		
คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการ ประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษา		
วาระการประชุมต่างๆ		
อื่นๆ		

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายสาริน ผดุงสวัสดิ์ เกิดเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2528 สำเร็จการศึกษาคณะครุศาสตร์บัณฑิต จากสาขาวิชามัธยมศึกษา (วิทยาศาสตร์) วิชาเอกวิทยาศาสตร์ทั่วไป และเคมี คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2551 และศึกษาต่อในระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา สาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2552

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย